JAN DRDA

Orăşelul de pe coline

64

BIBLIOTECA PENTRU TOTI

J A N D R D A

Orășelul de pe coline

1 9 6 1

B I B L I O T E C A P E N T R U T O Ț I

E D I T U R A P E N T R U L I T E R A T U R Ă

În romîneşte de
Ihor Lemnii şi *Constantin Ţoiu*

Jan Drda
MESTEČKO NA DLANI
Československý spisovatel
1958

PREFAȚA

Nu îndeajuns de cunoscută încă la noi în evoluția ei, literatura cehă, din care în ultimul deceniu s-au tradus de altfel numeroase și prețioase opere, e foarte veche (*Legenda sfîntului Vaclav*, scrisă în limba slavonă, cu caractere glagolitice, datează din secolul X) și în același timp bogată în tradiții progresiste, vădind de-a lungul veacurilor înflăcăratul patriotism și dragostea de popor a scriitorilor celor mai valoroși care au trăit pe plaiurile morave și boeme. Dacă pe de o parte împrejurările istorice și sociale au impus vreme îndelungată limba latină ca instrument de comunicare în lumea intelectuală, pe de altă parte, după pierderea independenței de stat, în 1620, datorită germanizării claselor suprapuse, limba națională n-a mai fost întrebuințată mult timp — adică un veac și jumătate — decît de păturile de jos și de rarii intelectuali rămași fideli tradiției și poporului. Așa se explică faptul că, deși primele texte ceche apar extrem de curînd și cultura cehă are o vechime remarcabilă — Universitatea din Praga s-a înființat la 1348 — literatura artistică propriu-zisă se dezvoltă abia în epoca romantismului, cînd poezia, mai cu seamă, cunoaște o înflorire deosebită: de la impostura genială a lui Václav Hanka (un Macpherson boem, pretinzînd a fi descoperit la 1917 o veche epopee cehă, cunoscută sub numele de *Manuscrisul de la Zelená Hora*, de fapt pură invenție a sa, dar care a avut mare înrîurie asupra literaturii timpului), la folcloriștii pasionați František Ladislav Čelakovský și Karel Jaromir Erben, ori byronianul Karel Hynek Mácha.

Proza epică și îndeosebi romanul se afirmă însă numai o dată cu apariția realismului. În adevăr, cu toate că în literatura cehă există o încercare de roman încă din secolul al 17-lea, *Labirintul lumii și raiul inimii*, al faimosului pedagog umanist Jan Amos Komensky, scriere asemănătoare într-un fel cu lucrările beletristice ale lui Dimitrie Cantemir, — primul roman ceh, în deplina accepție artistică a cuvîntului, datează tocmai de pe la jumătatea veacului al 19-lea, cînd vede lumina tiparului *Bunicuța* Boženei Němcova, operă emoționantă prin adevărul, gingășia și pătrunderea sa sufletească (întîia traducere românească a publicat-o la Sibiu, în 1885, Ioan Urban Jarnik, în „Biblioteca poporală a Tribunei", cea de a doua tipărindu-se în 1955). Romane istorice, străbătute de un vibrant patriotism, a scris apoi, ceva mai tîrziu, Aloïs Jirásek, autor care s-a bucurat de o imensă și meritată popularitate, și din care s-au tălmăcit în limba română volumele: *Capete de câini*, *Împotriva tuturor* și *Vechi povestiri cehe*. Dar primii mari prozatori cehi, cu renume mondial, aveau să fie, în perioada dintre cele două războaie, Jaroslav Hašek, autorul clasicei opere atît de citită și la noi *Peripețiile bravului soldat Švejk*, în care, în formă picarescă, o societate putredă, menită pieirii inevitabile, e demascată cu nesecat umor, și Karel Čapek, bine cunoscut prin romanele și piesele sale *Fabrica de absolut*, *Afacerea Makropoulos*, *Trilogia*, scrise cu multă originalitate și ascuțită inteligență, ceea ce le-a prilejuit o audiență largă dincolo de hotarele țării, inclusiv în rîndurile publicului nostru. Tradițiile progresiste ale culturii cehe s-au manifestat în sfîrșit cu o deosebită vigoare datorită romancierilor talentați pentru care nedreptatea socială se cere nu numai demascată, ci și cu hotărîre înlăturată, prin ivirea lumii noi, a proletariatului victorios: Ivan Olbracht, autorul pitorești lor lucrări epice *Singele care reîntinerește*, *Haiducul Nicola Șuhai*, *Proletara*, — și Vladislav Vančura, artist curios prin tribulațiile lui formale, însă iluminat de viziunea revoluției comuniste și care a pierit în timpul ocupației, executat de naziști.

Continuînd prin operele-lor bogata moștenire progresistă a trecutului, scriitorii Republicii Socialiste Cehoslovace se caracterizează însă prin împrejurarea excepțională că au trăit și s-au călit sufletește în anii grei ai robiei hitleriste, unii dintre ei luptînd chiar cu arma în mînă împotriva cotropitorilor, riscîndu-și viața în încercarea de a salva cu o clipă mai devreme patria îngenuncheată. Adeseori, condițiile în care și-au conceput operele sînt de un tragic patetism. Julius Fucik și-a scris *Reportajul cu ștreangul de gît* în închisoare, înainte de a fi executat. Maria Pujmanova și-a început trilogia *(Oameni la răspîntie)* înainte de război, dar a continuat-o sub ocupație și a sfîrșit-o după eliberare *(Jocul cu focul* și *Triumful vieții* — toate trei tălmăcite în romînește). Bineînțeles, lupta crîncenă legată de trecerea de la o lume la alta i-a ajutat pe scriitorii cehi să-și aproprieze metoda realismului socialist, biruitoare în patria lui Maxim Gorki și Mihail Șolohov, metodă care stă la baza succeselor lor artistice actuale. În lucrările lor străbate atît ura față de statul cehoslovac burghez, și față de ocupația nazistă, cît și încrederea luminoasă în republica populară și recunoștința față de trupele sovietice, eliberatoare. În acest spirit sînt scrise de pildă romanele lui Antonin Zapotocky — fostul președinte al Republicii — unul din cei mai importanți reprezentanți ai realismului socialist ceh (din care s-au tradus în limba romînă: *Se ridică noi luptători, Anul furtunos 1905* și *Văpăi deasupra orașului Kladno)*; iar operele scriitorilor mai tineri sînt însuflețite de aceleași sentimente.

Astfel, etosul tot mai bogat al scriitorilor care, rămînînd fideli tradiției democratice îndelungate a intelectualității naționale, iubind cu patimă poporul din care s-au născut și la ale cărui suferințe au fost părtași direcți, și-a aflat realizarea deplină în anii cînd admirația și respectul față de înfăptuirile fraților de la răsărit au fost consfințite de sîngele vărsat de eliberatori pe plaiurile cehe și slovace. Semnificative sînt, în această privință, versurile înflăcărate ale marelui poet Vitezlav Nezval și reportajele asupra vieții în U.R.S.S.,

publicate după război de bătrîna și celebra romancieră Maria Majerova.

*

În pleiada prozatorilor cehi din ultimele două decenii, un loc de seamă îl ocupă Jan Drda, autorul romanului *Orășelul de pe coline*, a cărui activitate socială și politică în perioada de după război s-a concretizat în funcțiile importante pe care le-a deținut: a fost președinte al Uniunii Scriitorilor și deputat în Marea Adunare Națională, iar în prezent e membru în Comitetul Central al Partidului Comunist Cehoslovac. Născut la 4 aprilie 1915, în orășelul Pribram (această localitate îi va servi drept model pentru a crea lumea din romanul de față), Jan Drda a debutat în literatură la vîrsta de douăzeci și cinci de ani, în 1940, cînd a publicat într-o revistă sub titlul *Salvarea lui Matej Řezač* un fragment din încercarea epică mai vastă *Orășelul de pe coline*, tipărit integral în același an. *Orășelul de pe coline* i-a adus tînărului autor și consacrarea. Succesul primei cărți a lui Drda s-a dovedit atît de mare și de durabil, încît romanul său a fost ecranizat și s-a retipărit în numeroase ediții. Considerat ca un mare talent, ca un artist rafinat al cuvîntului, ca un povestitor excepțional, Jan Drda s-a dedicat literaturii sub cele mai variate aspecte ale ei, de la ziaristică la roman, de la nuvelă la teatru și de la eseu la scenariu cinematografic. Atras de pitorescul vieții de la țară și de atmosfera micilor orașe, el a redat în diverse opere icoana unei lumi pline de farmec și de duioșie, în care laturile întunecate se topesc în tonurile luminoase și panoramice ale unor întîmplări cu orizontul aproape fabulos. Spre a desăvîrși această viziune personală a realului, Jan Drda s-a inspirat, ca și alți înaintași ai lui, din balada și basmul popular, din ritmul viu și prospețimea vorbirii poporului, dobîndind un stil colorat, pătruns de seve lirice, — multe din paginile lucrărilor lui narative căpătînd valoare proprie, de poem în proză.

Orășelului de pe coline i-a urmat, în 1941, romanul psihologic *Apa vie*, avînd ca temă evoluția spirituală a unui tînăr artist. Jan Marek, eroul romanului, pe care autorul îl surprinde în momentele de neliniște confuză a pubertății și în cele de amare osmoze sufletești ale adolescenței, caută cu febrilitate calea ce duce la esența artei și totodată la integritatea morală. Dacă în conformitate cu unghiul sub care se dezvoltă această tematică, autorul a dat un regretabil tribut decadentismului literar burghez, nu e mai puțin adevărat că disciplina stilistică și plasticitatea epică, de sursă populară, ce se vădesc în *Apa vie*, salvează lucrarea, atrăgîndu-i interesul cititorilor.

În *Pribegiile lui „Petr 7 minciuni"*, din 1943, interferențele basmului și realității sînt și mai accentuate: ne aflăm de fapt, ca formulă literară, pe urmele Baronului Münchhausen și ale lui Till Buhoglindă și Don Quijote. Petr 7 minciuni, copil din flori, care își caută tatăl necunoscut (acel „pater incertus" din actul de naștere) cu aceeași febrilitate cu care Jan Marek din *Apa vie* se străduia să afle calea spre esențele estetice, e obsedat de visurile ce îl frămîntă pînă cînd îl duc într-o stare de adevărată demență (cu sănătosul său instinct de povestitor popular, Drda știe să evite însă mrejele psihanalizei), făcînd dintr-însul un personaj tragic.

Lumea văzută cu încetinitorul — se intitulează culegerea de foiletoane publicate de Jan Drda în 1943, în revista „Lidovy Noviny" (al cărei șef redactor a fost), și strînse în volum în 1944. Importanța acestor peste 50 de schițe, de instantanee epice, rezidă în stilul lor autentic, palpitant, natural, în acea dezinvoltură inventivă împletind faptul cotidian cu faptul curios, poezia peisajului natal cu observația lucidă, într-o sinteză fermecătoare — nu fără a aminti de *Povestirile din Malá Strana* ale poetului Jan Neruda (traduse și în românește), romanticul plăsmuitor de miniaturi realiste.

Din aceeași perioadă inițială de creație a lui Drda fac parte piesele: *Precum și noi iertăm...* (1941) — dezvăluind, prin fine motive psihologice și morale, un colț al lumii proletare, și *Magdalenka* (tot 1941) — o comedie într-un act,

precum și monografiile închinate sculptorului Jan Kavan și pictorului Karel Černy (ambele din 1943), scrise alert și cu o notă de caldă simpatie.

Primul volum al lui Drda, după eliberare, e vestita culegere de nuvele *Baricada mută*, zugrăvind momente dramatice din vremea ocupației și a luptei împotriva cotropitorilor naziști, — urmată apoi de o altă culegere de povestiri, *Frumoasa Tortisa*, care reprezintă una din cele mai impresionante mărturii a recunoștinței față de poporul sovietic eliberator.

Tălmăcite cu cîțiva ani în urmă în limba română, nuvelele din *Baricada mută* sînt scrise într-un stil sobru, despuiat, abrupt, punctat de un tragic umor și scoțînd în relief măreția acelor clipe de neuitat, în care durerea și eroismul, viața și moartea s-au îngemănat pentru a se desfășura epopeic. Redînd un tablou al luptelor de stradă dintre partizani și nemți, nuvela care împrumută titlul său întregului volum aruncă o lumină puternică asupra curajului și puterii de sacrificiu a oamenilor simpli, însuflețiți de cea mai curată și mai arzătoare iubire de patrie: un vatman, un polițai, muncitori de la fabrica de hîrtie, barcagii, măcelari din abatoare. În *Înaltul principiu* un profesor de latină și greacă, luat în derîdere de elevi din cauza ticurilor sale verbale, ce i-au adus și porecla care dă titlul bucății, își dezvăluie la rîndul său fierbintele patriotism, în ceasul zguduitor care a urmat atentatului împotriva căpăului Heidrich. Iar în schița *Cînd învie morții* asistăm la jalnica retragere a nemților înfrînți și cuprinși de spaima sfîrșitului, atacați prin surprindere de partizanii ascunși chiar în cariera de piatră unde au fost executați locuitorii martiri ai satului șters de pe fața pămîntului de ocupanți.

La stilul lui impregnat de amintiri folclorice revine Jan Drda în culegerea mai nouă de *Povestiri cehe*, pentru a se dedica apoi iarăși teatrului: *Jocul cu diavolul* și *Dabskabaly* — cea mai recentă lucrare a sa, avînd ca temă combaterea

superstițiilor, și revelînd, în atemporalitatea formei împrumutate basmului popular, o satiră cu ecouri contemporane.

*

Publicînd *Orășelul de pe coline*, Jan Drda s-a dovedit a fi unul dintre acei fericiți scriitori care de la întîia operă dau măsura întreagă a talentului și puterii lor de creație. În adevăr, un cititor neavertizat n-ar bănui niciodată că acest roman e o faptă de tinerețe a autorului, într-atît meșteșugul stilistic, prospețimea narativă și finețea construcției contribuie la realizarea unei lucrări fermecătoare, în care darurile artistice ale debutantului se încadrează deplin și exact în specificul literar ceh. Secretul reușitei trebuie căutat mai cu seamă în cunoașterea apropiată a folclorului boem, din al cărui izvor Drda a sorbit acea „apă vie" ce constituie esența oricărei arte autentice. După cum se vede, căutările lui au fost norocoase, permițîndu-i să înfăptuiască devreme ceea ce alții izbutesc doar după străduințe îndelungate și ostenitoare. Într-un fel, apelurile la folclor ale lui Drda s-ar putea compara cu experiențele estetice de același gen încercate la noi de regretatul Pavel Dan, cu deosebirea, doar, că viziunea epică a scriitorului ceh nu e de loc sumbră, ci străbătută de o ironie adeseori duios învăluitoare, de un umor accentuat liric și de un umanism direct, simplu și contagios.

Nu se poate vorbi, în *Orășelul de pe coline*, de o acțiune unitară, căci romanul e conceput ca o frescă foarte colorată a „orășelului" însuși, în care destinele omenești apar ca tot atîtea aspecte ale vieții ce curge bogată, cu răsfrîngeri multiple, schimbătoare de la lumina plină la topirea în umbră, fără a deveni totuși o operă complexă și masivă, căci de cele mai multe ori faptele sînt doar schițate cu finețe, sugerate în profunzimea și amplitudinea lor posibilă. Iată de ce, „orășelul" trăiește prin reprezentanții săi exemplari, prin eroii care ocupă sporadic prim-planul epic, dar lasă în urmă, cînd dispar, halou prezenței lor lirice. Fiindcă asemenea unui Alphonse

Daudet (autorul lui *Tartarin din Tarascon*), Romain Rolland (autorul lui *Colas Breugnon*), Selma Lagerlöf (autoarea lui *Gösta Berling*) sau Maxim Gorki (în unele lucrări din tinerețe) ale căror personaje au structuri lirice, deoarece acești scriitori și-au conceput operele respective pe urmele literaturii populare, Jan Drda și-a construit eroii sub unghi folcloric propriu-zis, dese fiind în romanul său ecourile cîntecului, baladei, basmului popular. Grăitor e în această privință admirabilul capitol al optulea („Noaptea cad stele") — „cuprinzînd o istorioară despre Vincek al lui Řezač, care a pus niște undițe, despre niște poieniște în pădure, despre pietre căzute din stele, despre ulciorul de aur din cîrciuma lui Kchón, despre ferigi și o zînă a pădurii, despre un cal negru și o întîmplare în miez de noapte — și toate astea pentru a dărui binevoitorului cititor o clipă de desfătare înainte de culcare" — și care, de o frumusețe stilistică ce îl apropie de poezia însăși, se proiectează epic pe un fond baladesc pur. De altfel, fără a aparține genului fantastic, romanul lui Drda plutește permanent într-o atmosferă de basm, atmosferă creată fie prin integrarea unor elemente de imaginație naivă, ca povestea celor trei clopote, fie prin aluzii ironice la fantastic (în maniera lui Anatole France), precum halucinațiile primarului František Buzek, care se crede însoțit mereu de un înger aievea, fie prin personaje imaginate de-a dreptul liric, fie în sfîrșit prin situații care aduc aminte de altele, analoage, din povești celebre, precum dorința primarului muribund de a avea o pasăre cîntătoare, întocmai ca împăratul chinez al lui Andersen, ducînd dorul minunatei privighetori vii. Cu o pană inspirată sînt înfățișate apoi diferitele povești de dragoste, care contribuie în mod esențial la sporirea suflului liric al romanului: în primul rînd, bineînțeles, dragostea dintre Václav, fiul de chiabur, și Anka, fata cea frumoasă și săracă, în jurul acestui eveniment erotic rînduindu-se dragostea Pepinei și a băiețului Matej Řezač, aceea a Barborkăi Bendova, nefericita fată îndrăgostită de flăcăul care lucra la piua tatălui ei și care moare de tristețe, și în fine iubirea fabu-

loasă a Alžbětei, fata de morar, îndrăgostită de un mort, francezul Duval, dragon din armata lui Napoleon, ale cărui rămășițe zac în pămîntul boem. Toată această panoramică desfășurare de basm și iubire, izvorîtă dintr-o imaginație care se păstrează mereu aproape de creația lirică și mitică populară, prinde culori bogate și vii prin prezentarea pitoreștilor obiceiuri ale poporului ceh, ca de pildă în descrierea bîlciului.

Dar, în pofida marilor sale calități stilistice și narative, romanul *Orășelul de pe coline* n-ar fi o operă literară importantă, dacă n-ar avea o dimensiune umană precizată, dacă i-ar lipsi deci mesajul. Or, măiestria tînărului romancier se vădește chiar în faptul că a știut să dea operei sale, atît de cu grijă lucrată din punct de vedere formal, o rezonanță omenească profundă, asigurînd subtilelor lui fantazări un substrat social solid. Astfel, datorită conștiinței sociale a povestitorului, viu prezentă de-a lungul întregii acțiuni, lucrarea sa nu numai că rămîne autentic realistă, dar se impune exemplificativ ca atare. In adevăr, fără a fi de loc schematice — deși cu trăsături destul de sumare — personajele romanului lui Drda poartă extrem de vizibilă pecetea clasei căreia îi aparțin: „Domnul consilier" Zimmerheier, proprietar de mine și de terenuri de vînătoare apărate strășnic de vigilenți pădurari, e tipul marelui exploatator, ale cărui gesturi „delicate" nu înșală pe nimeni, și cu atît mai puțin pe proletarul Matej Řezač, care nu poate uita nici o clipă prăpastia iremediabilă dintre capitalist și muncitor. Desigur, e vorba aici de o conștiință naivă, căci reacțiunile tînărului miner sînt absolut spontane, ca și cum ar sta „în firea lucrurilor", dar de un efect artistic pregnant. Cu adevărată virtuozitate realistă este lucrat, în acest sens, capitolul salvării lui Řezač și a consilierului, din mina prăbușită. Injuriile tragicomice pe care și le aruncă reciproc cei doi eroi, supuși acum unei sorți comune, revelează cu rară finețe psihologia și etica lor profund diferite. Adoptînd ca metodă preferată sugestia, Drda o întrebuințează cu deosebită eficacitate, toc-

mai fiindcă posedă o ascuțită conștiință socială și vizează obiective clare și majore. „Cucernica" figură a preotului Volman apare și ea cu atributele proprii tipului, între care ipocrizia și cupiditatea strălucesc în toată splendoarea. Nici pe chiaburul Trantinec nu-l cruță autorul, demascîndu-i lipsa de omenie și îndărătnicia stupidă cu care își urmărește interesele egoiste. Cu aceeași acuitate sînt caracterizați și membrii consiliului comunal, mici burghezi meschini, mînați de urîtele lor ambiții, viciați de politicianismul profitabil, pe care îl cultivă cu sîrguință. Doar trăsăturile primarului František Buzek sînt idealizate într-o oarecare măsură prin umorul blînd și nemeritat de îngăduitor cu care Drda a învăluit figura acestui tipic slugoi al claselor exploatatoare.

Abia sugerată, oprimarea națională și socială din imperiul habsburgic se străvede, de asemenea, în momentul cînd împăratul ordonă „popoarelor sale" să pornească la războiul de cotropire imperialistă din 1914, ordin grotesc și tragic, care încheie nu numai acțiunea romanului lui Drda, ci și o epocă.

Tuturor acestora li se opune pătura exploatată, a băieșilor și plutașilor, înfățișată de autor cu dragostea pe care i-o impune adevărul însuși al vieții, și întruchipată în modul cel mai exemplar de Matej Řezač, figura cea mai simpatică și mai omenește grăitoare din întreg romanul. Generos și iubitor de libertate, din toate faptele lui Řezač se desprinde o noblețe sufletească ce-l apropie de inima cititorilor; dar pentru a crea figura acestui erou, scriitorul nu i-a idealizat trăsăturile, ci le-a redat, cu un umor sănătos, pe măsura strict omenească a realității aparent banale. Matej Řezač e braconier deoarece îi place libertatea și se complace în aventură tocmai de dragul libertății ce ea o semnifică; temeritatea ca și curajul său sînt ale unei firi simple și drepte — fapt dovedit prin modul în care ajută pe consilierul Zimmerheier să scape de la moarte; iar noblețea sa de caracter se dezvăluie atît de frumos în momentul cînd refuză darul boierului — „ceapa" de aur pentru el lucrată — căci nu suportă

gîndul că gestul său de curaj și umanitate ar putea să pară tovarășilor lui interesat.

Iată cum, așadar, în romanul *Orășelul de pe coline*, atmosfera de basm, pitorescul și lirismul nu prejudiciază de loc umanitatea unei opere literare în fond realiste. Și iată cum, drumul lui Drda de la această rafinată lucrare de debut, la paginile crude și patetice, adînc răscolitoare, din *Baricada mută*, reprezintă evoluția firească a unui artist credincios idealurilor celor mai curate și mai înalte ale poporului său.

Datorită traducerii de față, cititorii noștri vor avea prilejul să cunoască una din realizările cele mai semnificative ale scriitorului ceh și în același timp să guste o lucrare epică încîntătoare, care, fără îndoială, va obține în rîndurile lor o largă popularitate.

GEORGETA HORODINCĂ

Capitolul întîi

ORĂȘELUL DIN PALMA

în care se povestește cum a zidit bunul dumnezeu tîrgul Rukapáň: mai întîi dăruindu-i cele de trebuință gospodarului Trantinec, mai apoi dîndu-i viață lui Kořán, iar la urmă mîniindu-se foarte pe Zmetek, piticul, străbunul băieșilor, și, în general, cum de s-a făcut că tîrgul Rukapáň a ajuns să aibă pîine, lemne, vin și arginț.

Rukapáň, orășelul meu drag și frumos, cloșcă ce-ți întinzi aripile ocrotitoare peste puii tăi, pe jumătate în vis te-am visat sau te-am născocit cu mintea mea, pe jumătate am auzit vorbind de tine oameni care — la fel ca și mine — nu ți-au călcat niciodată pămîntul.

Cînd mă plimb printre grădinițele tale cu zaplazuri, căptușite la miazănoapte cu mușchi moale, pufos, cînd stau și ascult susurul fîntînii din mahalaua Barborka (unde sînt vremurile cînd ne repezeam în ea, bîldîbîc, după pitacul cîte unui bețivan?), cînd stau culcat sub castanii înfloriți, privind cum adierea de mai le stinge pe rînd lumînările albe, cînd, întins pe burtă, între fire de romaniță și tufe de salcie, zvîrl cu pietricele după cleni, mă apucă un dor, un dor necuprins de locurile natale părăsite pentru totdeauna, de fîntîni, de vacile cu ugerele doldora și tari, încît

ai impresia că le auzi sunînd, de marele clopot al lui Iakub, ce-şi aduce şi acum aminte de vremurile cînd suedezii ne-au călcat pămîntul[1], de beciul casei, de zidul grădinii, de ciobul găsit pe Drumul Adînc şi de cîte şi mai cîte.

Călătorule ce ai să ajungi vreodată la Rukapáň, să nu uiţi că dumnezeu era cam cu chef cînd a zămislit acest colţişor — băuse şi el un păhăruţ de vin. Şi-a apăsat dreapta cea binefăcătoare peste codrii împărăteşti şi degetele lui blagoslovite au tăiat cele cinci văi prin care sînt risipite casele tîrgului.

Ce vreau să spun e că Rukapáň e ca o mînă dreaptă, ca mîna pe care atotputernicul a întipărit-o, la începutul începuturilor, peste aceste meleaguri.

Acolo, spre miazăzi, unde a pus întîi degetul (în clipa aceea domnul şedea pe colinele dinspre soare-răsare, cu faţa spre soare-apune), s-a ivit mai tîrziu Zářiči. Pe atunci, prin acele ţinuturi, pămîntul era negru pînă în străfunduri. Degetul domnului a săpat şi albia pe care mai tîrziu avea s-o urmeze rîul Vydrovka. În aceeaşi clipă, a răsărit pe pămînt Trantinec, strămoşul care a stat la obîrşia neamului cu acelaşi nume, el însuşi zămislit din lut, şi, ca şi cum s-ar fi înţeles de la sine, i-a zis bunului dumnezeu:

— Doamne, aici vreau să fie ţarina mea.

Iar dumnezeu, măsurîndu-l cu privirea lui blajină pe ţăranul scund, spătos, bine legat, cu ochii sclipindu-i în cap, isteţi, i-a spus zîmbind:

— Bine, măi omule, dacă aşa vrei tu, iacă, îţi fac hatîrul şi-ţi dau locul zis Zářiči.

De atunci şi pînă în ziua de azi, peste acest ţinut stăpîni sînt plugarii. Numărul lor s-a înmulţit. Dar aşa mulţi cum sînt, ai putea să numeri pe degete neamurile oploşite aci şi care se încuscresc mereu,

[1] În vremea războiului de treizeci de ani (1618—1648), trupele suedeze au invadat şi Boemia.

încurcînd tot mai mult iţele rudeniei, roase de certuri şi duşmănii fără sfîrşit.

Iată cele zece neamuri:

Bezoušek, Josef, František şi Ignác, dus pe cea lume încă de acum doi ani; Cizi, František, Václav şi Alžběta Cizová, văduva; Dokoupil, neamul al cărui al treilea fiu e întotdeauna beţiv; Hrabék, cei cu băiatul popă la Oubin; Chouva, Matěj şi Martin, cel de i-a ars casa în toamnă; Karnet, Václav, vestit prin împrejurimi pentru caii lui; Pučálek, băiatul lui s-a spînzurat — avusese ghinion la cărţi; Pyškytel, ai cărui strămoşi — zice-se — au venit de fapt din Truhlice; Trantinec, neamul cel mai vechi, şi Vrbat, care stau tocmai la capătul locului numit Zářiči, adică dincolo de rîu, şi a căror grădină se întinde, hăt, pînă pe mal.

Din aceste zece neamuri au roit vreo sută de gospodării, fiecare avînd cel puţin patru odrasle. De aceea, fiecăruia a trebuit să-i fie scornită cîte o poreclă bună, de care să nu se mai poată lepăda toată viaţa. Şi multora li se întîmplă să afle numele adevărat al cutăruia sau cutăruia abia în ajunul îngropăciunii, citindu-l pe tăbliţa neagră a morţilor.

Degetul arătător al lui dumnezeu — ca să ne întoarcem de unde am pornit — a lăsat o urmă adîncă pe povîrnişul împădurit de pe malul celălalt al rîului Vydrovka. În vremea aceea, prin vecinătăţi creşteau pini seculari, cu ramurile plecate la pămînt sub povara conurilor. Sămînţa, ce se împrăştia în toate părţile, încolţea pe osemintele strămoşilor. Ferigi uriaşe adumbreau muşchiul moale şi gros de-un cot.

De aceea şi degetul domnului s-a scufundat aici ceva mai adînc, hotărînd astfel albia gîrlei Vydrovka, apa care, izbindu-se în vale, lîngă Zářiči, de o stîncă mare, colţuroasă, îşi tot schimba cursul, repezindu-se în valea Berlovská, înspre sud-vest. Şi cum pe acele meleaguri nu sălăşluia nimeni, dumnezeu a ridicat de jos o rădăcină de pin încolăcită, mustind de răşină,

și, în bunătatea lui fără de margini, a suflat în ea, dînd viață lemnului aceluia noduros și răsucit.

Se povestește că, în clipa de-atunci, un strop de vin ca o perlă lucioasă, străvezie, a picat de pe mustața domnului, însemnîndu-l în veci pe acest străbun și pe toți cei ce se trag din el: Perlovsky le-a rămas porecla. Omul făcut din rădăcină a pus temelia neamului Kořánilor, oameni mici de stat, îndesați, vînjoși, roșcovani.

Primul Kořán s-a apucat să doboare arbori în pădure, să înjghebeze cu ei plute și să-i coboare pe gîrla Vydrovka. A legat prietești cu neamurile Vlček, Sochov, Klecandr, Fortelek, Nosek, Chramost, Sejček, Králík, Čermák și Rejsek și s-au apucat cu toții de plutărit. Își cîștigau pîinea muncind la pădure, așa cum fac pînă în zilele noastre. Stropul acela de vin, care a picurat pe cel dintîi Kořán, le-a rămas ca semn al obîrșiei. Cei din neamul Perlovsky s-ar lipsi de somn, de hrană chiar, numai ulciorul să le fie plin.

Ei beau acasă, pe cuptor, beau în pădure, pe plută beau, la lucru, prin crîșmele plutașilor, beau oriunde s-ar afla. Setea nu li se va potoli în vecii vecilor. Sorb poloboace de vin, butoaie de bere neagră, fabricată în oraș, pentru ca apoi, ștergîndu-și mustața cu dosul palmei, să înceapă din nou să-și frămînte mintea cam de unde ar putea să mai facă rost de ceva băutură.

Al treilea deget al domnului s-a nimerit să se întindă departe spre soare-apune, unde niște obcine, joase și lungi, se înălțau ca o strachină, cu golul întors spre miazăzi.

În partea aceea s-a ridicat mahalaua Cabrik-ului, despărțită de Perlov prin Vlčava, un fir subțire de gîrlă, care, în dreptul dîmbului lui Polák, se varsă în Vydrovka. În bunătatea lui, dumnezeu nici nu bănuia că povîrnișurile dinspre miazăzi, mîngîiate de soare, îl vor ademeni pe František Buzek, strămoșul primarului de acum, să se apuce să crească viță de vie.

Dar, cu sau fără voia domnului, așa s-a întîmplat. Rostul celor din Cabrik e să aibă grijă de gîtlejurile însetate ale celor din Perlov. Cum se lasă amurgul, ba uneori chiar și înainte de a scăpăta soarele, cei din Perlov se și înființează în crîșmele din Cabrik. Mai cu seamă li s-a dus vestea următoarelor crîșme :

„LA CUNUNA VERDE"

proprietar — Vincenc Andropius, măcelar și cîrciumar.

„LA IMPARATUL NAPOLEON"

crîșmăriță — văduva lui Václav Vondruška.

Cîrciuma lui Johan Pešmourný :

„LA ȘAPTE SECURI DE AUR".

Ca să ajungă la crîșmele sus-pomenite, bețivanii din Perlov trebuiau să treacă podețul arcuit de peste Vlčava. Și la Cabrik totdeauna au fost mucaliți, care, în puterea nopții, slobozeau bîrnele podețului, dîndu-le celor din Perlov prilejul să se dezmeticească, în drum spre casă, făcînd o baie în rîu. După asemenea isprăvi, sigur, se iscau bătăi, încăierări înverșunate, uneori sîngeroase chiar.

De pildă, pățania lui Ferda Buzek, care l-a împuns cu cuțitul pe Martin Cermák. Martin venea la Cabrik după Anežka Vondruška. Gelos, Ferdinand a dărîmat podețul tocmai cînd Martin trecea pe el. Ud pînă la piele și plin de vînătăi, Martin a aruncat cu un pietroi în Ferda. In această neînțelegere, ultimul cuvînt l-a avut custura lui Ferda, fapt întărit de martori la judecată.

Trebuie să vă spun că nicăieri în ținut nu găseai fete mai frumoase decît în mahalaua Cabrik-ului. Erau ca ulcioarele vechi : rotunjoare la mijloc și cu gîtul subțire. Așa arătau fetele din Cabrik cînd își întin-

deau mîinile la cer. Vinul cel roşu le dădea focul, mireasma. Pînă şi sărutările lor aveau iz de vin.

La Perlov, dimpotrivă, nu prea se năşteau fete; tăietorii de lemne erau nevoiţi să umble după fetele podgorenilor, fapt care îi mînia grozav pe flăcăii din Cabrik. Cînd se încăierau cu cei din Perlov, îi ciomăgeau cu pari, cu orcicuri sau cu scînduri smulse din gard.

Se poate spune că cei din Perlov ca şi cei din Cabrik erau pregătiţi pentru aceste lupte din cea mai fragedă copilărie; pînă şi ţîncii de patru ani se hărţuiau între ei, bătîndu-se cu pietre, peste apa Vlčavei. Regulile acestor războaie de copii se moşteneau din tată în fiu, iar legendele despre vechi biruinţe le aţîţau şi mai mult vrajba.

Dar, e timpul să ne îndreptăm privirea spre mahalaua cea mare. Celelalte părţi ale tîrgului se asemănau fiecare cu cîte unul dintre degetele domnului. E drept că Barborka s-a înălţat pe locul inelarului, dar s-a întins aproape pe întreaga suprafaţă a palmei dumnezeieşti, astfel încît este cam de cinci ori mai mare decît oricare din celelalte părţi.

Priviţi-vă palma. Între degetul mijlociu[1] şi inelar începe o linie ce coboară, brăzdînd toată palma, pînă la încreţiturile de la rădăcina degetului gros. Cam aşa străbate şi Uliţa Impărătească tîrgul. Astăzi ea se cheamă strada Revoluţiei. De-a lungul ei au rămas în picioare toate prăvăliile de odinioară, aşa cum le-a apucat bunica pe vremea cînd era fată.

Uliţa Impărătească (aşa îi zice lumea şi astăzi) e strîmtă, întunecoasă, casele cu mai multe caturi nelăsînd să cadă asupra ei nici o dîră de soare. Şerpuind ca un ţipar, uliţa poartă pe spinarea ei solzii multor firme. Găseşti aici tot ce vrei: ţesătoare, săpunari,

[1] Eroare evidentă: între arătător şi mijlociu.

blănari, ceaprazari, coletari, postăvari, băcani, tăbăcari, cizmari, croitori, lăcătuși și brutari.

La capătul uliței, dincolo de biserica Sfînta Barbara, în locul unde s-ar sfîrși palma și ar începe degetul inelar, dai de casa lui Matěj Jandik, fierar și potcovar, un zdrahon veșnic negru de funingine. E dintr-un neam de oameni tari, vînjoși. Fiecare bărbat din acest neam a avut cel puțin cinci feciori (Matěj al nostru are șase). Și, întotdeauna, cel mai mare a fost botezat Matěj.

După obiceiul neamului, fiul cel mai mare era hărăzit să se facă fierar. Îndată după botez, tatăl îl scufunda în butoiul de lîngă cuptor, în apa de călit oțelul. În loc de jucării, i se dădeau potcoave și ciocane din ce în ce mai mari, pe măsură ce i se întăreau mușchii.

Datorită antrenamentului timpuriu, făcut zilnic, cei din neamul Jandik-ilor, cînd ajungeau la vîrsta de șase ani, erau în stare să biruie în luptă adversari de doisprezece ani, iar la paisprezece ani mînuiau barosul mai abitir decît o calfă de optsprezece.

Meșteșugul era moștenit deci, ca să spunem așa, din Matěj în Matěj, astfel încît tăblița cu firma Jandik, nemaiavînd nevoie să fie schimbată, e cea mai veche firmă din tot tîrgul. Pesemne că a fost făcută încă de străbunicul meșterului de azi. Pe ea stă scris cu străvechi slove gotice:

MATEG EANDIK
fierarlu și potcovariu

Începînd de la fierăria lui Jandik, mahalaua Barborka se întinde pe linia degetului inelar. Aici Ulița Împărătească dădea în Drumul Împărătesc, pe care, în vremea povestirii noastre, treceau chervane mari, cu

coviltire boltite, săpînd, cu obezile lor late, făgaşe adînci în stratul gros al colbului. Iarna, ciocîrliile moţate, veşnic hoinare, nu găseau alt loc mai bun pentru căutarea hranei — aici aflau întotdeauna cîte ceva de ciugulit.

Uneori, rar de tot, trecea pe drum şi cîte un automobil, o rablă ce făcea un zgomot ca de moară stricată. Atunci ţîncii se sculau din şanţuri, îşi ştergeau nasul cu dosul palmei şi, prăfuiţi de polenul castanilor în floare, căutau în jur pietricele, să azvîrle cu ele în dihania aceea puturoasă, să se răzbune pe ea, să-şi astîmpere aleanul: „Of, doamne, de-aş putea să învîrt măcar o dată manivela flaşnetei ăsteia nemaipomenite, care sperie găştele şi ridică nori de praf!"

Matěj, însă, îşi vedea de treabă: bătea cu barosul în nicovală, îndoind fierul roşu al potcoavelor. Se apropie vremea secerişului, gospodarii vor veni să-şi potcovească roibii, murgii, şi e bine să ai potcoavele gata. Cît despre hodoroaga aia, s-o ia naiba! Ai putea să te duci cu ea la toţi dracii, dar s-o iei la cîmp, nu-ţi slujeşte la nimic, nu poţi să cari cu ea nici măcar un spic de secară. Matěj se gîndeşte la caii ţăranilor: la crupele largi ale iepelor în stare să-ţi urnească din loc carul încărcat cu fîn sau, toamna, plugul.

Acum e rîndul celei de a cincea mahalale, numită Kocanda:

Kocanda, Kocanda,
Domnul să ne aibă în paza lui

cîntă băieşii cînd se strîng la Kchón, la un păhăruţ de rachiu, aşezaţi la mese cu scîndurile de stejar veşnic stropite de băutură.

Kocanda e mahalaua băieşilor.

Poate că pe locul acesta s-ar fi ridicat altceva, dar se zice că dracul, furios în ziua cînd domnul tăiase cele

cinci văi, îşi pusese în gînd să-l întărîte niţel, cum, de altfel, îi şi stă în fire.

Aşadar, făcu ce făcu şi strecură sub degetul mic al atotputernicului un pitic, o stîrpitură de om. După ce domnul zidi Zářiči, Perlov, Cabrik şi Barborka, mai la urmă îşi ridică şi degetul cel mic ; piticul Zmetek sări în picioare, îşi smulse şapca din cap şi începu să behăie a jale :

— Fie-ţi milă şi pomană de un biet olog, boierule.

La drept vorbind, dumnezeu n-avea nici un plan cu petecul ăsta de pămînt. Poate l-ar fi lăsat pentru izlazul comunal. Dar, văzîndu-l pe pitic, îl întrebă :

— Ce vrei, băieţaş ?

Pasămite domnul ştia că blagoslovise acele ţinuturi cu tot ce le era de trebuinţă oamenilor, ca să ducă un trai îndestulat : la Zářiči pămîntul era roditor ; la Perlov găseai lemne berechet — şi pentru casele oamenilor, şi pentru foc, şi pentru butoaie, în care să încapă tot vinul stors din viile Cabrik-ului ; Barborka urma să ajungă o mahala de meşteşugari şi negustori cinstiţi, unde locuitorii de treabă din Rukapáň puteau să cumpere şi să vîndă, adică să schimbe între ei darurile primite de la dumnezeu.

Piticul, însă, îi stricase toate socotelile. Îi ceruse aşa, tam-nisam :

— Dă-mi şi mie nişte argint, boierule.

Auzind aceste vorbe păgîne, dumnezeu se făcu foc şi pară. Pipăi cu mîna prin preajmă şi scoase din pămînt un bolovan uriaş, străbătut de mii de vinişoare. Cînd îl trînti o dată de pămînt, bulgări mari se împrăştiară în toate părţile. Aşa s-a ales piticul cu argintul la care rîvnise.

Din acest pietroi blestemat, scufundat în pămînt la o mie de metri, această stîncă, străbătută de mii de vinişoare de argint, nu i-a adus piticului noroc ; metalul cel scump nu-l căpătă fără plată : o stîncă mare se

prăvăli peste el şi îi frînse grumazul. Pămîntul, însă, a rămas deschis şi ros în măruntaiele lui, iar oamenii n-au mai contenit să coboare în adîncuri după bulgării de metal preţios.

Cînd ciocănesc în stîncă şi dălţile se rup, oamenii suduie şi ocărăsc tot ce-i mai sfînt. Cînd se întîmplă o nenorocire, ea se sfîrşeşte în două feluri : dacă au băutură la ei, băieşii îşi aşteaptă moartea beţi în vizuinele lor astupate, cu ultimul strop de rachiu pe buze sau pe mustaţă, întinşi pe piatra căreia nu-i mai simt răceala şi sfredelind bezna cu privirea, doar-doar vor zări un licăr de lumină. Uneori, în ultima clipă, li se iveşte dumnezeu. Atunci băieşii cad în genunchi şi se roagă. Înainte de moarte, fiecare-şi sapă în stîncă o cruce cu dalta. Cînd oamenii de afară dau la o parte stînca prăbuşită, găsesc tot atîtea cruci, cîţi morţi.

Dacă însă se întîmplă să scape, adică cei de afară ajung la ei înainte de a li se isprăvi aerul (tovarăşii le dau de urmă ţuîndu-se după sunetul stîncii izbite cu ciocanele) şi ajung la lumina zilei, întîi şi întîi se duc la biserică să aprindă o lumînare pentru sfînta Barbara. După aceea se duc la Kchón, să cinstească un păhărel.

Balustrada de marmură roşie din biserica Sfînta Barbara e plină de mucuri de lumînare. În fiece zi fumează cîte un căpeţel de fitil, în fiece zi se găseşte cîte cineva care să înfigă o lumînare nouă în ceara topită a mucurilor vechi.

Iar mesele de la Kchón vor fi veşnic stropite de băutura vărsată pe alături şi întinsă de fundurile paharelor.

Aceasta este Kocanda, cea de-a cincea mahala a oraşului, moştenirea lui Zmetek, piticul schilod, unealta lui Aghiuţă, groapă blestemată în vecii-vecilor.

Capitolul al doilea

VEDENII ŞI VISURI

în care autorul are plăcerea de a-l înfăţişa cititorilor pe František Buzek, care astă-noapte s-a întîlnit cu un înger, şi să introducă în acţiune, în afară de cîteva persoane din protipendada orăşelului, pe Pepina Řezáčová, care a avut un vis cu nişte cai negri.

Vremea e senină. Nici o boare nu înfioară văzduhul. Sub razele soarelui, bujorii îşi leapădă petalele una cîte una ; cad ca nişte picuri de sînge. Pe firele de iarbă nu mai tremură stropi de rouă. Soarele a zvîntat-o, deşi ceasurile nu-s decît opt dimineaţa.

Aceasta e ora la care se trezeşte František Buzek, meşter dogar şi primar al oraşului Rukapáň. El se scoală din aşternutul bălţat abia acum, cu toate că ucenicii s-au apucat de mult să topească smoala.

Curtea e toată înţesată de butoaie şi butoiaşe. Din cepuri, fumul — stîrnit de smoala fierbinte ce pîrleşte lemnul de fag — ţîşneşte cu putere în sus, pişcîndu-ţi nările. Lucrătorii, veseli, voioşi, le aruncă fetelor cîte o vorbă cu două înţelesuri. Pe un capăt de cerc dogăresc, un ciocan saltă zglobiu.

Deşi toată zarva aceasta — un concert parcă, spre lauda şi slava stăpînului — îi împuia urechile, František Buzek era cam mahmur. Răsucindu-şi cu dreapta

mustața înspicată de fire argintii ce dadeau înfățișării sale o gravitate nespusă, iar cu stînga bătînd pe masă tactul unui marș, jupînul era pradă unui greu zbucium, mii de mustrări îi rodeau cugetul.

— Bei cam mult, František, cam mult!

— Păi cum să nu beau? își răspundea tot el, bombănind. Cum să nu beau, dacă-s primar? Dacă-s primar, trebuie să beau. Așa se cade. Simțea însă că nici în fața conștiinței sale, a conștiinței sale de primar, scuza nu era prea întemeiată. Va să zică, chiar în fața lui, a primarului, chemat să împace și să aducă oamenii pe calea cea bună... Că de cel de sus, nu mai vorbim...

František Buzek oftă din rărunchi și își aruncă privirea în curte. Tocmai în clipa aceea, Franta, ucenicul, venea în grabă spre poartă, cu o cană mare în mînă. Gura vasului era împodobită de un guler de spumă ce tremura îmbietor, iar smalțul cărămiziu se îmbrobonase de rouă, ca o piersică în zorii zilei.

Primarele își săltă trupul peste prichiciul ferestrei, și, clipind mînios din ochi, răcni la ucenic:

— Frantik, hei, Frantik! Cui duci berea aia?

— Ne răcorim și noi, jupîne! strigă ucenicul, din mers. Știa el ce-nseamnă să le aduci calfelor cana așa cum se cuvine, cu gulerul mare, care — deși mai ciupește ceva din măsură — îți încîntă ochiul, ceea ce e o dovadă că la cele „Șapte securi de aur" nu se vinde poșircă. De șapte ori e pritocită berea proaspătă, deasă, spumoasă, de șapte ori învîrtită cana la canea, încît Frantik primește din mîinile lui Johan Pošmourný, măcelar și sfetnic comunal — chiar din mîinile dumisale — un adevărat cap de operă. Răcoarea i-o dă beciul, gheața, iar aroma, butoiul, spre a-l bucura chiar de dimineață pe jupîn František Buzek, starostele tîrgului. Poate că „a bucura" e cam mult spus; „a mulțumi" ar fi oarecum mai nimerit, dat fiind că primarul e cel

mai de vază om din comună, pe cînd Johan Pošmourný, care la sfatul comunal şade de-a stînga lui, trebuie, se înţelege, să-şi cam cunoască lungul nasului.

Şi-l ştiu, de altfel, şi calfele care smolesc butoaiele, în timp ce František Buzek doarme sau dă de duşcă întîiul pahar de vin ghiurghiuliu. De aceea îl povăţuiesc în fiece zi pe ucenic să nu uite să-i dea a înţelege crîşmarului că berea-i chiar pentru jupîn, pentru domnu' primar František Buzek.

La început, František Buzek voise să se răsteaască la Franta, ucenicul, cu un glas tunător, să-l audă şi calfele, cărora le era de fapt menită dojana :

— Bine, măi, nu ţi-e ruşine ? S-o iei de dimineaţă cu băutura-n nas ?

Dar, tot uitîndu-se prin curte, atinse din întîmplare cu amîndouă mîinile tabla pervazului, înfierbîntată de soarele dimineţii. Şi-n clipa aceea îl cuprinse setea cea mare, care atît de des îi pustia gîtlejul.

Îşi înghiţi, aşadar, vorbele încă înainte de a-i ajunge pe buze. O secetă cumplită îi pîrjolea gura. Se întoarse de la fereastră spre măsuţă şi-şi umplu un pahar de vin de Rukapáň, din ulciorul pus acolo de Ignác Pazdušek.

Mîna i se răcori ca de-o adiere primăvăratică — vinul ghiurghiuliu nu trebuie să fie mai rece decît văzduhul într-o zi de martie, un ceas înaintea amiezii. Dar ridicîndu-l înaintea ochilor spre a se desfăta de scînteile pe care le scăpăra licoarea nobilă în bătaia soarelui, încremeni. Acelaşi glas, ca şi ieri, îi răsună în urechi. Cam cît un bîzîit de muscă ; poate că numai atît şi fusese. Dar lui František Buzek i se păru atît de tare, că parcă ar fi auzit trîmbiţele cetelor îngereşti.

— Iar bei, František !...

Aşadar, cu adîncă părere de rău, puse paharul la loc, îşi netezi mustaţa, cum avea obiceiul, şi-şi muşcă

buza, de parcă ar fi vrut să se pedepsească singur pentru pornirea lui nesăbuită.

De cîtăva vreme, František Buzek știa că de colo, de sus, cineva îl privește și la fiece pahar îl cuprinde mila pentru bietul păcătos, cineva care pornește să se tragă o linie neagră în cartea vieții primarelui, la fiece păhărel ce întrece măsura.

Ieri, acest cineva îi trimisese lui František a doua solie.

Era după miezul nopții. František ieșise de la crîșmă și se îndrepta spre casă. Avusese de furcă în ziua aceea, nu glumă, fiindcă, pe lîngă că era primar, mai avea și faimă de dogar iscusit. De cînd e lumea, dogarii din neamul lui trebuiau să cerceteze cînd și cînd buțile podgorenilor din Rukapáň, din mahalaua Cabrikului, să vadă dacă n-au început a putrezi sau dacă nu cumva vinul prinsese miros de doagă.

Fiind la Cabrik șaisprezece gospodării de podgoreni și văzîndu-se silit să le cerceteze tuturor butoaiele în aceeași zi, Buzek trebui să primească de la fiecare podgorean cîte un păhărel de vin. Lua păhărelul, îl apropia de gură, trăgîndu-i mai întîi pe nări mireasma, apoi sorbea o picătură, o plimba cu limba pe cerul gurii, încercîndu-i pe îndelete gustul, și abia la urmă — lucru care nu mai are nici o însemnătate — îi dădea drumul pe gît; nu de alta, dar ca să-și poată umple pieptul cu aer. Numai așa, trăgînd aerul printre buze, poți simți mai cu temei mireasma care ți se împrăștie în toată gura. Numai așa poți să-ți dai seama cîte parale face vinul pe care-l guști.

Și toate astea, František Buzek le făcuse într-o singură după-amiază, fără să i se întîmple măcar o dată să încurce un vin cu altul. Acum, isprăvind treaba, putea să recheme din nou pe limbă — și nu numai pe limbă, dar și pe cerul gurii și pe gîtlej, pentru a-și întări constatările dinainte — gustul fiecărui vin pe

care îl încercase, fie el de la primul, al optulea sau de la ultimul podgorean.

La urmă, trecuse pe la Věnik, numai pentru jumătatea de ceas de după miezul nopții, îngăduită acestei cîrciumi, prin votul unanim al sfatului comunal al tîrgului, care a dat astfel dovada că membrii săi se pricep să îmbine înțelepciunea cu plăcerile vieții, la fel cum crescătorii de păsări știu să împerecheze mierla cu sturzul. Celelalte crîșme din Rukapáň se închid toate la miezul nopții. Cînd Dvořáček, paznicul de noapte, suflă a douăsprezecea oară în cornul său de vită, înseamnă că ușile și obloanele crîșmelor din Rukapáň trebuie musai să-și tragă zăvoarele.

În clipa aceea, poți vedea lumea ieșind cete-cete de prin crîșmele din Barborka, umplînd piața, pentru ca apoi să se desfacă în cinci șiruri, ca niște mătănii, și să se risipească în cele cinci mahalale ale tîrgului.

Dar ce te faci dacă te apucă setea pe undeva, în drum spre casă? Unde s-o potolești? Căci la miezul nopții pînă și șuvița de apă de la cișmeaua Sfîntului Iacob, din piață, se subția, pierzîndu-și glasul răgușit cu care cînta ziua întreagă.

Și atunci îi veni lui Koumáček, cîrciumarul de la Věnik, — loc aflat între Perlov și Zářiči — o idee grozavă, pe care se grăbi s-o împărtășească și celorlalți membri ai sfatului. Cum prin acele locuri miezul nopții se face mai tîrziu — paznicul Dvořáček nemaifiind flăcău și deci nemaiputînd să ajungă într-o clipită de la Barborka pe maidanul de la Zářiči — și-a zis: ce-ar fi dacă s-ar decreta oficial cum că la Věnik noaptea ajunge la cumpăna ei cu treizeci de minute mai tîrziu? Mai ales că această jumătate de ceas, îngăduită cîrciumei de la Věnik peste timpul hărăzit celorlalte, ar putea să scoată din încurcătură mulți însetați. Intri, te așezi o clipă la masă, ori rămîi în picioare, și dai peste cap un pahar de rubiniu. Stingîndu-ți setea, poți să-ți vezi de drum

fără măcar să încalci înțeleapta poruncă a sfatului comunal privind închiderea crîșmelor la miezul nopții.

Tocmai aici, la Věnik, fusese aseară și František Buzek. Trecînd mai apoi, în drum spre casă, pe Uliţa Pîriului, de lîngă un zid de piatră înalt de un metru, stropit cu noroi și acoperit de un strat gros de mușchi, se ivi o lumină ciudată care îi fură ochii. Din zid se desprinse apoi o arătare care se apropie de František Buzek. Arătarea avea mîinile poleite cu argint, licăriri de aur îi scăpărau în ochi, iar tălpile abia de-i atingeau pămîntul. Cînd dădea cu piciorul de cîte o piatră, se înălţa în văzduh, plutind cu mîinile ușor întinse înaintea trupului. Și răspîndea o lumină moartă, ca luna. Oprindu-se drept în faţa lui František, zise în șoaptă :

— František, iar am venit.

— Vai de păcatele mele, ce mă fac acum ? răspunse František smerit, ca la spovedanie.

— Bei, František, bei cam mult.

— Beau... beau, ce să zic...

— Nu se cade. Să știi că nouă nu ne place.

— Cui adică, nouă ?

În clipa aceea, vedenia întinse mîna spre cer cu un gest larg. Lui František i se păru că o stea strălucitoare pică din mîna ei, alunecînd hăt departe, dincolo de zare. Glasul se auzi, dojenitor :

— Nouă, celor de sus.

Și pieri de parcă ar fi înghiţit-o pămîntul. František își văzu de drum. Cum intră în casă, se trînti în așternut și adormi. Iar acum, dimineaţa, mintea, care aseară îi rămăsese în vreun pahar, îi veni la loc, ca un hulub rătăcit.

Privind paharul, František simţi așa, pe la tîmple, o adiere stîrnită ca de aripile unui înger nevăzut. Și îngerul parcă dădea tîrcoale paharului, cu mare luare aminte, să vadă : îl duce primarul la gură, ori ba ?

Dar seteă îi ardea măruntaiele din ce în ce mai tare. Nu mai ştia ce să facă. Nu, n-o să mai bea. Adică n-o să mai bea aşa mult, numai două păhărele pe zi. Ba nu, trei. Îi place lui numărul ăsta : trei. František se repezi la masă, şi, mînat de buna lui credinţă, muie condeiul în cerneală şi scrise :

SE APROBĂ LUI FRANTIŠEK BUZEK TREI PAHĂRELE DE VIN.
FRANTIŠEK BUZEC, primar.

Întocmind acest zapis întru izbăvirea sufletului biet-păcătosului František Buzek, simţi cum îi cade o piatră de pe inimă şi cum îl slăbesc ghimpii mustrărilor de cuget.

— Să trecem, deci, la primul !

Ei, acum e altceva. Acum poate să-l dea pe gît ; are voie, i-a dat dezlegare stăpînirea. Iar îngerul care a umblat prin preajmă ştie că acest pahar este a treia parte din gîndul bun al lui František şi se bucură, cu siguranţă, că Buzek doreşte să se îndrepte.

— Gîl, gîl, gîl — şi vinul dispare pe gîtlej ; numai ultima picătură i se anină de mustăcioară, care, ca un paznic credincios ce e, îşi ia zilnic această răsplată, înainte de a răsuna pe masă clinchetul pahărului de sticlă, cumpărat pe cinci creiţari.

— Daaa — cugeta în sinea lui František Buzek — zice ăl de sus : „Nu mai bea, că nouă nu ne place." Dar ce ştie el de nevoile trupului, cînd n-are trup ? Uşor de zis !

Şi acum, mulţumit de înţelepciunea lui, ieşi în stradă, să afle ce mai e prin tîrg şi apoi să se ducă la primărie, să-şi vadă de treburi.

Era întîi iulie, miercuri, ziua sfîntului pustnic Dĕpold, cel ce se hrănea cu rădăcini, cu frunze şi poame, măcar că fusese feciorul marelui voievod Arnulf, aşa cum le spusese cu o zi înainte, la hanul „La cele şapte securi de aur", părintele Volman.

Cireşile din livezile Cabrik-ului prefăceau în sînge aurul soarelui. Ici, colo, din roadele ciugulite de vrăbii picurau stropi mari de suc dulce. La o fereastră joasă, o gospodină se apleca să culeagă din grădină o mînă de mărar aromat, să-l pună în sosul alb al mîncării. Părintele Volman, călare pe Magdalena, măgăriţa lui, se îndrepta, cu nasul în ceaslov, spre pădurile de la Zářiči. Cînd are de mers o bucată mai mare de drum, picioarele se împotrivesc să-l mai slujească.

— Bună dimineaţa, părinte.

— Bună să-ţi fie inima, domnule primar, răspunse slujitorul lui dumnezeu, în timp ce măgăriţa păşea înainte, clătinînd melancolic din căpăţîna ei mare.

Lui František Buzek îi stătea pe limbă o întrebare: voia să afle anume dacă, după învăţătura sfintei biserici, se poate întîmpla să-ţi răsară aşa, nitam-nisam, în miez de noapte, un înger pe uliţele tîrgului, dar se răzgîndi şi-şi văzu mai departe de drum, în tăcere, păşind cu demnitate.

— František, bem un rachiu? îl întîmpină cumătrul Lofront, plăcintar de meserie — dacă ne-am lua după firmă — dar în adîncul inimii sale podgorean nărăvit. Primarul îi respinse cu un gest propunerea. Dracu' i l-a scos în cale tocmai acum pe Lofront ăsta, să-l abată de la gîndul cel bun?

Dînd în uliţa ce leagă Barborka de mahalaua Cabrik-ului, František auzi un tărăboi nemaipomenit. Îşi îndreptă îndată privirea înspre locul de unde venea zgomotul, să vadă dacă nu era cazul să intervină cu autoritatea lui de primar, cînd îl apucă rîsul, un rîs cu lacrimi.

Domnul doctor Rozum se hurducănea pe caldarîm în brişca lui năzdrăvană, cu manivelă dinainte. Femeile se repezeau la ferestre, trîntind cu ciudă obloanele; găinile, obişnuite să rîcîie şi să scormonească în mijlocul drumului ca într-o groapă de gunoi, o luau razna, stîrnind

nori de praf ; iar doctorul Rozum, claxonînd de zor şi învîrtind volanul ba într-o parte, ba în alta, rîdea mulţumit.

— Salut, primare ! îi strigă, oprind drăcovenia drept în faţa lui František Buzek.

— Noroc, noroc, răspunse primarul strîngîndu-i mîna. Păi cum să nu i-o fi strîns ? Nu copilăriseră împreună ? Nu umblaseră amîndoi după cleni, la furat mere în grădina boierului, la vînat vrăbii pe acoperişul parohiei ? Încă de pe atunci, Pepik Rozum ăsta era cel mai dezgheţat dintre toţi băieţii — îşi aduse aminte primarul. Pe urmă, într-un oraş îndepărtat, Rozum se făcuse doctor şi-i intrase în cap să-i tămăduiască de boli pe cetăţenii tîrgului. Dar pe cine ? Parcă în Rukapáň sînt bolnavi ? !

Dar doctorul Rozum nu aştepta să trăiască de pe urma muşteriilor. Moştenise nişte pămînt, nişte bani. Mătuşa din Cuběnice îi lăsase o moştenire şi, murind, adăugase la galbenii pe care-i avea doctorul încă o grămăjoară respectabilă, aşa că doctorul Rozum avea cu ce trăi, şi încă boiereşte. Cînd se întîmpla să cadă vreo slujnică şi să se lovească, sau vreun cal nărăvaş să izbească pe careva cu copita, se ducea la Rozum. Dacă pacientul nu era în stare să meargă pe picioarele lui, trimitea după doctor o căruţă. După ce se făcea bine, bolnavul făgăduia că mai încolo, după seceriş... Ca să nu mai vorbim de calicii de băieşi, care nici măcar nu făgăduiau ceva. „Să te răsplătească domnul, să-ţi dea dumnezeu sănătate... Că de-aia sînt doctori, să te puie pe picioare cînd dai de belea."

— Un'te duci, doctore ?

— Iaca aşa, am ieşit şi eu la plimbare.

František Buzek ştia prea bine că rîşniţa lui Rozum întărîta jumătate din locuitorii tîrgului. „Ce născocire drăcească, ziceau ei. S-a mai pomenit una ca asta ? De s-ar plimba împăratul cu ea, treacă-meargă."

— Nu-i mai ajungi cu prájina la nas, declarase mai acum cîteva zile Stýblo, ceaprazarul.

František Buzek, însă, nu era un adversar al automobilului. „O fi născocire, nu zic, dar omenirea trebuie să propășească. Vorbește lumea, ba chiar și la ziar a scris, că în Francia unul a zburat taman peste mare. Ei, și ? De ce să nu zbori ? Dacă te ține cureaua, n-ai decît ! Treaba ta. Dacă vii de-a berbeleaca, nu eu dau ortul popii."

— František, n-ai chef de-o plimbare ? îl întrebă doctorul Rozum.

— Am, de ce să n-am, dacă zici ?

Primarul dăduse răspunsul acesta, deși știa că o să-și ridice în cap tot tîrgul. Dar el, František Buzek, fusese întotdeauna un om al progresului. Nimeni nu poate să spună că e un înapoiat. Asta — în nici un caz. E om umblat, a văzut multe, a învățat cîte și mai cîte prin străinătăți," i-a învățat și el cîte ceva pe cei de-acolo. Mă rog, pe unde fusese, știuse să se împace cu oamenii.

— Hai, František, suie !

Și iată că, spre groaza muierilor din Cabrik, care se chiorau după perdele, František Buzek, primarul tîrgului, se urcă alături de doctorul Rozum, în mașina care porni trăsnind și bubuind.

La ieșirea din tîrg, îl ajunseră din urmă pe părintele Volman, care se legăna pe măgărița lui, îndreptîndu-se spre pădurile din Zářiči.

Doctorul Rozum i-o luă puțin înainte, apoi opri mașina, ca să mai stea nițel la taifas cu omul lui dumnezeu. Părintele zîmbi, își trase pe frunte pălăria neagră și pocni din degtele de la mîna stîngă, dîndu-i a înțelege Magdalenei că e cazul să se oprească.

Măgărița, blajină, îl ascultă fără zăbavă și se lipi de mașină. Clătinînd ușor din cap, suflă pe nări într-o parte, curioasă, parcă, să afle ce dobitoc i se alăturase.

Domnul doctor şi părintele îşi dădură bineţe, căci le plăcea să discute unul cu altul. Învăţatul şi înţeleptul au întotdeauna de schimbat între ei cîte o vorbă de duh.

— Uite, aşa ar trebui să călătoreşti, sfinţia-ta, zîmbi doctorul Rozum.

— O, nu, sfînta biserică nu cunoaşte decît un singur vehicul, şi acela vrednic chiar şi de mîntuitorul, răspunse Volman mîngîindu-şi măgăriţa pe grumaz şi gîndindu-se la vestita intrare în Ierusalim.

— Ia mai slăbeşte-mă cu sfînta biserică. Bisericii nu-i plac noutăţile.

— Noutăţile ? Cum să nu ? Doar sînt aduse de mersul firesc al lumii. Numai că trebuie s-o iei pe fiecare, s-o cercetezi, s-o cîntăreşti, să vezi ce e bine şi ce e rău în ea.

— Biserica asta a dumitale cam întîrzie, cam rămîne în urmă cu toate, remarcă domnul doctor.

— Sfînta biserică n-are de ce să se pripească. Nici dumnezeu nu se grăbeşte.

František Buzek, cît era el de primar, tăcea. Nu că ar fi fost sărac cu duhul, dar nu se cădea să se amestece în vorba boierilor. Buzek ştia ce ştia, şi-şi ţinea înţelepciunea în cap, că nu-l zorea nimeni s-o scoată la mezat. În sinea lui era, însă, de părerea doctorului. Nu-i prea plăcea sfînta biserică, mai ales fiindcă nu voise a recunoaşte că pămîntul se învîrteşte. Şi totuşi, se învîrteşte o dată pe zi jur împrejur şi a doua zi dimineaţa o ia din nou de la capăt. Fiindcă... fiindcă... se gîndea František Buzek — de nu s-ar învîrti, cum ar putea soarele să dea ocol la coşcogea pămîntul într-o singură zi ? Atîta amar de drum să facă soarele, care se mişcă mai încet decît acele orologiului din turnul oraşului ?

Între timp, harţa dintre domnul doctor şi părintele Volman continua :

— Nu crezi că dracul şi-a vîrît coada şi în maşina asta ?

— Satana ne ispiteşte în fel şi chip. Poate să se întrupeze în vietăţi, dar şi în lucruri neinsufleţite.

Domnul doctor ciocăni cu degetul în tabla uşii, zicînd :

— Aghiuţă, hei, aghiuţă, ia poftim afară !

Magdalena, crezînd că doctorul vrea să-i dea o bucată de pîine, de zahăr sau cine ştie ce altă delicatesă, îşi întinse gîtul şi-i umezi mîna cu nările.

— Măgarii sînt mamiferele cele mai şirete din toată Europa — rosti sentenţios doctorul — şi ce-i mai important, e că nu-s superstiţioşi.

— Dragul meu, credinţa şi superstiţiile sînt ca grîul şi neghina. Gospodarul înţelept ştie să aleagă grîul şi să arunce neghina.

Cu aceste vorbe, cei doi, socotind discuţia încheiată, se despărţiră făcîndu-şi temenele. Părintele o îndemnă pe Magdalena să pornească, iar doctorul se repezi în faţa maşinii, cu manivela în mînă, să dea drumul motorului.

— Dar ştiu că i-ai zis-o, pe legea mea, declară primarul, în timp ce automobilul i-o lua înainte preasfinţiei-sale. Şi în sinea lui, făcu următorul raţionament : „Cînd soarele scapătă după muntele Permonický, proştii zic că se face noapte. Dar dincolo de munte e tot ziuă. La Praga ziua nu s-a sfîrşit, nici cînd după muntele Permonický e beznă, iar la Leipzig, cred, e ziuă şi după ce la Praga s-a lăsat întunericul. Şi-aşa mai departe. Cică atunci cînd la noi Dvořáček sună de miezul nopţii, în America e amiază. Va să zică, ziua nu se isprăveşte niciodată. Şi-uite că popii ăştia..."

Dar cu glas tare se mulţumi doar să declare că pămîntul se învîrteşte, şi-atît.

Doctorul Rozum, însă, nu-l asculta. Tocmai îl zărise pe domnul consilier miner Zimmerheier, care, cu puşca

pe umăr, venea din plimbarea de dimineaţă prin pădure şi se îndrepta spre mină. Putea să treacă pe lîngă domnul consilier miner, fără să schimbe cîteva vorbe cu el?

— Incotro, la mină, la mină?

Domnul consilier Zimmerheier, roşu tot ca un rac, ţinea în mînă un briceag desfăcut.

— O, de mi-ar cădea o dată în mînă tîlharul! mormăi el în loc de răspuns.

— Care tîlhar?

— Mai întrebi! Ticălosul care-a pierdut briceagul ăsta.

Şi domnul consilier învîrti prin aer briceagul, cuprins parcă de patima vărsării de sînge.

— Ţi-a omorît vreun iepuraş?

— O căprioară, dom'le.

František simţea cum îl umflă rîsul. Ştia prea bine că briceagul din mîna domnului consilier era al lui Matěj Řezáč din Kocanda, băieş în mina Anna Maria. Mai alaltăseară trecuse pe la el să-l dea pe tocilă.

— Ţtt, ţtt, ţtt, al cui o fi? ia să vedem, făcea primarul pe niznaiul.

— Al cui să fie? Al tîlharului de Řezáč! izbucni domnul consilier. L-a pierdut în pădure — a tras în el Valenta, şi-a şters-o...

— Ia să vedem... a lui Řezáč, ziceţi? bolborosi František Buzek.

Dar domnul consilier nu mai avea urechi să-l audă. Impins de dorul răzbunării, alerga spre tîrg. Fugind, ciucurele pălăriei de vînător îi sălta ca o coadă de codobatură, neam de păsări ce forfoteau cu duiumul pe lîngă iazul din preajmă.

Automobiliştii noştri porniră mai departe, stîrnind colbul şoselei. Razele soarelui cădeau pe tinicheaua maşinii, răsfrîngîndu-se pe trupul primarului. Curînd îl trecură toate năduşelile. De cîte ori încerca să scoată

o vorbă, firişoare mărunte de praf îi acopereau limba. Pe cerul gurii, unde abia azi-dimineaţă savurase gustul vinului, simţea acum prelingîndu-se dîre subţiri de noroi. Iar gîtlejul, primind o dată cu scuipatul şi acest musafir, atît de puţin plăcut, se încinsese de o sete grozavă, care îl asalta vrăjmaşă din toate puterile, năpădindu-i gura, obrajii, buzele, atacîndu-i apoi, nestăvilită, şi nasul, şi braţele, şi pieptul — tot trupul. František simţea această sete cumplită cu fiece locşor al pielei, cu degetele, cu unghiile, pînă şi cu părul. Îl trase de mînecă pe doctor :

— Josef, ce-ar fi să ne întoarcem ? Parcă vedea cele două pahare de vin roşu, aburite de reci ce erau, cele două pahare la care îi dădea dreptul zapisul întocmit în bună rînduială. Imaginea lor era atît de vie, atît de ademenitoare, încît mereu îi venea să întindă mîna, să apuce unul.

— De ce să ne întoarcem, František ?

— Mi-e sete, mărturisi primarul, abia deschizînd buzele, de teamă să nu-i intre praful în gură.

— Uite colo nişte cosaşi. Şi doctorul întinse mîna înainte, arătînd hăt departe, spre ogoarele de la Zářiči, unde se zicea că, în zilele de cuptor ale secerişului, umblă vrăjitoare să fure copiii lăsaţi pe haturi. În zare se vedeau sclipirile albăstrii ale coaselor şi un cîrd de femei ce se ţineau după cosaşi.

— Într-o clipă sîntem acolo, căută doctorul să-şi liniştească tovarăşul de drum.

— Hei, n-aveţi ceva de băut ? răcni doctorul la oameni. Nimeni, însă, nu-l băgă în seamă. Poate că dăduseră peste un cuib de potîrnichi. Se strînseră cu toţii grămadă şi şedeau cu capetele plecate în jos, în mijlocul miriştii, cea dintîi mirişte de prin partea locului. Doctorului şi primarului nu le rămase altceva de făcut decît s-o ia pe hotar ca să ajungă pe cealaltă tarla, unde se zăreau secerătorii.

Între timp, ghemul de oameni se desfăcu, una din femei alergă spre hat, scoase din iarbă un ulcior și dădu iute fuga înapoi, la mănunchiul acela de oameni întărîtați.

— S-o fi întîmplat ceva ! se sperie František Buzek.

Văzînd că doctorul nu deschide gura, începu să-și dea cu părerea :

— Uneori vezi cîte o muiere că nimerește ca proasta în bătaia coasei, omul nu mai are cum să ferească și hîrșt ! îi ia piciorul.

Într-adevăr, pe jos zăcea cineva. Doctorul întinse pasul și, ajungînd la fața locului, se vîrî în mijlocul țăranilor. Primarul, după el.

— Ce s-a întîmplat, oameni buni ?

Bărbații și femeile întoarseră capetele spre noii veniți și, zărindu-l pe doctor, om respectat de toți cei nevoiași, îi făcură loc și se apucară care mai de care să-i dea lămuriri :

— Ce să fie, nimic. A leșinat Pepina.

— Pepina a lui Řezáč...

Pe mirişte zăcea o femeie tînără, mărunțică, lată în șolduri, cu fața smeadă, măslinie, atît de întunecată că nici leșinul nu i-o pălea. Ruşinată de slăbiciunea ei, își acoperise fața.

— Dă-mi să beau, îi spuse František Buzek unei femei, care ținea un ulcior în mînă. Mîna cu ulciorul porni să se ridice. Dar, vai ! ulciorul era gol.

— Aoleu, turnai toată apa peste muierea asta, tresări femeia, încercînd parcă să se dezvinovățească.

Pepina Řezáčová își trase pe ceafă basmaua înflorată, își potrivi șuvițele de păr negru, răvășite și ude, își netezi panglica de la fustă și-și îndepărtă puțin bluza ce i se lipise de sîni.

— Asta de la vis mi se trage, să știți, le zise ea suratelor ei.

Muierile dădură din cap că Pepina avea întotdeauna dreptate.

— Care vis ? întrebă doctorul.

— Păi,. visai azi-noapte niște armăsari negri, conașule... Caii negri aduc nenorocire... Tare mi-e frică de Matěj, să nu pățească ceva colo jos, sub pămînt.

Pe Františ ek Buzek îl pufni rîsul, dar se stăpîni. Își aminti de consilierul Zimmerheier, pornit în goană spre mină, cu briceagul în mînă. Dar consilierul n-o să-i vină de hac lui Matěj. Matěj nu se lasă cu una, cu două.

— Prostii, căuta s-o liniștească Rozum. Dumneata nu vezi că ești însărcinată ?

Pepina se roși pînă în vîrful urechilor. Tîrgul îi aflase taina cel puțin cu o lună înainte. Mișcă din cap cu un gest repezit, ca și cum ar fi fost prinsă asupra unei fapte rele.

— Păi, hm...

— În luna a șasea ?

— În a șaptea, conașule...

Doctorul Rozum era gata să se răstească la ea, de ce nu se îngrijește și umblă pe căldura asta la cîmp, dar își aduse aminte îndată că la Rukapáň femeile umblă așa de cînd lumea. Schiță un gest nelămurit. N-avea de ce să-și facă griji. Pînă la urmă, femeia va naște un băiat de cinci kile, iar a treia zi după naștere va cără de la pădure o legătură mare de vreascuri, ca și cum nimic nu i s-ar fi întîmplat.

Trantinec, stăpînul lanului de grîu copt înainte de vreme, nu vedea cu ochi buni această întrerupere neprevăzută a lucrului.

— Culcă-te oleacă colea la umbră, îi zise el femeii, iar voi, ăștilalți, la treabă.

Urmîndu-l pe doctor, Františ ek Buzek trebui să plece de la cîmp cu setea nepotolită.

Pitpalac, pitpalac ! o striga parcă pe Pepina o prepeliță pitulată undeva prin ogorul vecin, zornăindu-și

în gușă cei cinci bănuți, cu atîta voioșie, de parcă pînă la seceriș ar mai fi avut un răgaz de cel puțin o lună.

— Ce-aș mai bea o halbă... se gîndea František Buzek și, amintindu-și de îngerul care i se arătase noaptea trecută, ridică amenințător pumnul spre cerul învăpăiat :

— Hei, voua ce vă pasă, voi n-aveți nevoi trupești.., de-aia vă vine ușor să-i bateți pe oameni la cap.

Între timp, doctorul Rozum, ajuns la mașina lui, se opintea din răsputeri în manivelă, crăcănat, cu picioarele adînc înfipte în pulberea nisipoasă. Motorul fornăi ca o iapă, bolborosi ceva cu glas hodorogit și, în sfîrșit, porni — ra-ta-ta, ra-ta-ta. Deodată, la cotitura șoselei, acolo unde uruiau veșnic roțile coliviei minei, se auzi o bubuitură năprasnică, ce spintecă tăcerea în două, ca o pocnitură de bici. Abia se risipi ecoul, cînd în tîrg răsună un dangăt de clopot. Bim-bam, bim-bam — striga peste cîmpii, podgorii și păduri.

— Barborka ! rostiră într-un glas doctorul și primarul. Știau ce însemna dangătul acela.

— Te pomenești că la mină...

— Să știi că da.

— Să mergem într-acolo.

— Să mergem... O fi nevoie de tine.

Automobilul se întorcea valvîrtej spre tîrg. Cum intrară în prima uliță, dădură peste o mulțime de oameni care le făceau semne cu mîinile. Lui František îi pierise de tot setea. Era vorba aici de vieți omenești. Poate luase foc ceva, sau se prăbușise vreo galerie.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă doctorul, oprind mașina în mijlocul pieții.

— Cică ar fi luat foc mina Anna Maria. S-a auzit o bubuitură...

Automobilul gonea spre Koeanda, împrăștiind cîrdurile de gîște, cuibărite în praful șoselei. Cete de oameni le încurcau drumul. Meșteșugari cu șorțuri, copii

și femei — toată gloata se grăbea spre gura minei de la poalele pădurii de mesteceni. Oamenii se dădeau în lături abia în ultima clipă, făcînd loc mașinii răgușite.

Poarta masivă de fontă a minei era închisă. Apucînd fiecare drumul cel mai scurt, nevestele minerilor se strînseseră grămadă în fața ei. Stăteau agățate de gratii ca albinele la urdiniș, încercînd în zadar să se cațere pe poartă, să sară pe deasupra ei ca să dea buzna în mină, spre bărbații lor.

— Cărați-vă de aici, muierile dracului, ștergeți-o, se stropși la ele bătrînul Kocán, băieș bătrîn, ajuns acum paznic la poartă.

— Dați-ne bărbații, nu plecăm fără bărbații noștri, țipau femeile înfricoșate, bătînd cu pumnii în verigile de fier, de multe ori nimerind în golul dintre ele. Kocán își desfăcu cingătoarea de piele de la nădragii lui de miner și se apucă să dea cu sete peste degetele încleștate ale femeilor.

— Ce-mi veniți aici? Acasă! Asta-i treabă de bărbat, nu de voi, lua-v-ar naiba de muieri. Vedeți-vă mai bine de plozi.

Dinspre colivie, un grup de mineri aducea un om înveliț într-un cearșaf alb. Rănitul se zvîrcolea și gemea de durere. Capătul de jos al cearșafului se înroșise. Cineva ridică puțin pînza, apoi strigă:

— Krosnař! N-are nimic. I-a strivit piciorul, atît.

Doctorul Rozum fu introdus în mină pe o portiță lăturalnică. Primarul se strecură după el.

— Slavă domnului! îi întîmpină șeful de echipă Stočes. A explodat dinamita la numărul 18, dar cei mai mulți dintre oameni au apucat să fugă.

Františ ek Buzek scoase din buzunar o batistă albastră, o desfăcu și-și șterse nădușeala de pe frunte.

— Și cine a rămas în galerie?

— Burián, Křepelka, Hošinský...

— Minerii cei mai destoinici.

In clipa aceea, intră în cancelarie un miner cu faţa albă ca varul, ţinîndu-şi cu mîna dreaptă braţul stîng, ca pe o bucată de lemn. Pesemne aflase că venise doctorul.

— M-a izbit o piatră, rosti el abia auzit. S-a dus draculuı osul.

Doctorul Josef Rozum îşi ridică ochelarii pe frunte şi, calm, pipăi cu degetele lui noduroase, de ţăran, muşchii braţului zdrobit. Căutînd în jur o fîşie de pansament, mîrîi printre dinţii săi galbeni :

— Pe dracu'. N-ai nimic. Ia adă-ncoa ciolanul, să-l văd.

Zîmbind prin pîcla durerii, Bureš întinse mîna spre doctor şi, tremurînd de încordare, de spaimă şi bucurie, mormăi :

— Paştele mă-si ! Numai osul de n-ar fi vătămat.

Dar pînă să găsească doctorul pansamentul, din curte veniră gîfîind trei inşi, goi pînă la brîu, mînjiţi de tuninginе. Îl apucară de braţ pe doctor.

— Haideţi la Krosnař. Curge din el sîngele ca din bute.

— Lăsaţi, eu pot să mai aştept, zise Bureš, retrăgîndu-şi braţul rănit.

Doctorul Rozum porni cu cei trei. František Buzek rămase singur în cancelarie. Îi era ciudă că nu putea să facă nimic, că dacă ar fi ieşit afară, s-ar fi învîrtit printre ceilalţi fără rost, ca o muiere. Stingherit, intră în vorbă cu Bureš.

— Ce ghinion, mare ghinion !

— Ghinionul dracului, domnule primar. A explodat dinamita. Ce bubuitură ! Toată galeria s-a dărîmat.

Pe masă era un pahar cu apă stătută, plină cu băşicuţe de aer. Primarul îl apucă şi-i apăsă tare marginea de buze. La prima înghiţitură, simţi un gust

scîrbos de noroi. Totuşi, îl dădu peste cap. Măcar să spele glodul strîns pe cerul gurii.

— Şi cine a mai rămas în mină ?

— Păi, cine să mai fi rămas ? socoti o clipă Bureş, pe gînduri. Cred că în partea aia mai erau şi Burián din Lažec, şi Hošinský şi Matěj Řezáč...

În ochii primarului apăru fulgerător chipul nevestei lui Matěj, mititică, oacheşă, cu plodul în burtă. Văzu, în acelaşi timp, tabloul la care fusese martor cu o oră înainte, pe ogorul lui Trantinec, cînd oamenii o stropiseră cu apă pînă îşi venise în fire. Cum zisese oare ?

— Măiculiţă, ce vis avui ! Se făcea că nişte armăsari negri...

Apoi parcă-l văzu pe consilierul Zimmerheier, umblînd ca turbat, cu ciucurele pălăriei tremurîndu-i de atîta întărîtare... Pe urmă şi pe Matěj, venind la el să-şi tragă pe tocilă briceagul cu lama lată, bătînd în albastru.

Bureş încercă să-şi dezbrace vestonul de miner. Ochii îi sticleau de durere, fălcile i se încleştaseră, dar pînă la urmă izbuti să lepede blestemata aia de mînecă stîngă, însîngerată, după ce-i desfăcuse cu chiu cu vai cusătura pînă la umăr. Îşi ridică apoi braţul gol în dreptul ochilor şi, cercetîndu-l cu luare-aminte, îl întrebă nerăbdător pe primar :

— Ia vezi, primare, nu crezi că aici e cam vînăt ?

Dincolo de uşă se auzi un bocănit de bocanci ferecaţi cu ţinte. O voce ţipă :

— Tomášek, dragă, nu ştii unde-i domnul consilier Zimmerheier ?

Altă pereche de bocanci, care bocăneau în sens opus, se opri, şi cealaltă voce răspunse :

— Nu ştii că a coborît la numărul 18, după Matěj Řezáč ?...

Pe urmă, amîndoi porniră în grabă, probabil după alţii.

Afară se auzea bălînd clopotul minei.

— Ce-i asta ?

— Sună de mort, zise Bureš şi, cu mîna pe care o avea teafără, îşi scoase şapca. František Buzek îşi scoase şi el pălăria. Cît ai zice *Tatăl nostru,* veni şi doctorul Rozum.

— Domnule primar, în mină se află şi consilierul Zimmerheier...

In clipa aceea, František Buzek închise ochii ca să nu mai vadă mîinile pline de sînge ale lui Rozum. In minte parcă zări lama albăstruie, cu ascuţişul lat.

Capitolul al treilea

COȘCIUGUL SUB STELE

în care se arată cum a fost dus spre locul de veci, în toiul nopții, răposatul Josef Hošinský, însoțit pe acest drum de Václav Trantinec și de Ančka Karasová, cum tinerii, cu acest prilej, țin primul lor sfat, din care au purces multe alte întîmplări.

Coasa nopții culcase la pămînt tot lanul luminii. Secerătoare albastre răsăriseră peste zarea sub care lunecase soarele. Cu năframe ciuruite de constelații, înaintau agale, adunînd în șorțuri răsuflările calme ale oamenilor de treabă ce se odihneau după o zi de trudă.

Era seara, pe la ceasurile nouă. Poarta lui Trantinec tocmai se închisese după ultimul car în care Václav adusese niște trifoi verde, strîns de pe locul lui de sub Černá Morka. Deși potopită de apele nopții, ziua mai trimitea, cu buzele ei trandafirii, o adiere caldă, înmiresmată de sulfină, de fîn, de iasomie, sau cu miros de baltă. În ogradă, caii nărăvași scurmau pămîntul cu copitele. De cîte ori dădeau de o piatră, potcoavele scăpărau scîntei.

— Plec la scăldat! strigă Václav, sărind în spinarea calului din stînga.

În odaia mare a lui Trantinec ședea, plîngînd în hohote, Maria Hošinský. Era nevasta lui Hošinský, cel care-și dăduse sufletul la prînz, în mîna Anna Maria.

Lacrimile femeii cădeau în ceşcuţa de cafea pe care o avea în faţă şi pe colţul de pîine. Din pricina sării, fiecare dumicat îi stătea în gît ca un nod.

— Nu mai plînge, dragă, căuta s-o mîngîie bătrîna, nevasta gospodarului. Las' că s-o îndura dumnezeu de tine. Şi-apoi, copii n-ai, şi o femeie singură oricînd găseşte o bucată de pîine.

Dar Mariei Hošinská din Lažec nu-i era gîndul la pîinea cea de toate zilele. Îngerul morţii, îngerul care-i răpusese pe bărbatul ei, îi dădea încă tîrcoale, făcînd-o să se gîndească mereu la acelaşi şi acelaşi lucru :

— Al meu a vrut întotdeauna să-l îngrop la Lažec. Acolo odihnesc în pămînt tată-său şi maică-sa. Ce să mă fac eu, femeie săracă ?'

Cei de la mină îi dăduseră lui Hošinský un coşciug de lemn alb, rindelit. Prinseseră capacul bine, în cuie, să nu-l mai poată desface nimeni. (Cine ştie cum îl ciopîrţise dinamita !) Nici nevestei nu i se mai dăduse voie să-şi vadă bărbatul mort ; fusese anunţată că Josef Hošinský va fi înmormîntat pe cheltuiala direcţiei în cimitirul băieşilor, chiar lîngă Sfînta Fecioară de la Barborka.

— Mereu îmi zicea : „Mamă, de-o fi să mor, tare aş vrea să mă odihnesc la Lažec, lîngă bătrîni, prin preajma casei noastre".

Trantinec şedea şi asculta, pufăind din lulea. Se făcea că nu pricepe unde bătea nevasta băieşului, care sporovăia într-una : că ar vrea să ducă racla la Lažec, că pînă acolo nu-i nici un ceas, iar gospodarilor care au cai nu le-ar veni greu să ducă mortul în satul lui de baştină. Dar care dintre ei şi-ar face pomana asta creştinească cu o biată nevastă de băieş ? ! Numai Trantinec, că doar la tatăl lui, dumnezeu să-l ierte, slugărise în tinereţe Hošinská.

Învăluit într-un nor de fum albăstrui, bătrînul se apleacă peste fereastră. Sub zid era un strat cu busuioc, iar mai încolo caii tropăiau cu copitele în bătătură.

— De nu s-ar fi nimerit tocmai acu', în vremea secerişului, se gîndea omul cu glas tare. Din zorii zilei de cînd tot muncesc, caii au ostenit şi ei. Toată ziulica au tras la ham. Iar mîine dimineaţă, cum s-o crăpa de ziuă, pornim iar.

Din aceste vorbe, văduva lui Hošinský înţelese că bătrînul nu se lăsa chiar atît de greu. Urma să afle partea slabă a acestui ţăran mătăhălos, să ştie cum să-l ia.

— Că bărbatu-meu mereu îmi zicea, dumnezeu să-l ierte: „Trantinec are caii ăi mai grozavi din tot tîrgul. Cai ca ai lui, zicea el, nu găseşti în tot ţinutul." Lumea vorbeşte că dumnezeu ţi-ar fi blagoslovit caii, de cînd ai cărat fără plată pietrele, cînd s-a zidit biserica. Hei, cu bidivii ca ăi de-i are Trantinec în staul, zicea răposatul, şi drumul la groapă ar fi vesel.

Trantinec se întoarse, se plimbă ce se plimbă prin odaie, apoi căută pe îndelete în dosul calendarului de anul trecut o pană de gîscă, să-şi desfunde luleaua.

— Ehei, ce-a fost s-a dus. Krepelák şchioapătă cu dreptul. Mušák e stors de vlagă. Măcar de-aş găsi un geambaş să-i dau.

Hošinská mai făcuse un pas înainte. Ajunsese la poarta inimii gospodarului. Încă un pas, încă o dată să-i zgîndăre mîndria şi Josef Hošinský va putea să se hodinească în pace în ţintirimul vechi de la Lažec, unde rădăcinile binemirositoare ale stînjeneilor de pădure se înfig adînc în huma mormintelor. Aici e îngropat bătrînul Václav Hošinský şi nevasta sa, Kateřina, unul lîngă altul, la fel cum au fost şi în viaţă. Aici, sub pămîntul împînzit de rădăcinile încîlcite ale brazilor, unde zac părinţii lui, strîngîndu-şi unul altuia mîna cu care şi-au jurat credinţă veşnică, la cîţiva paşi de casa unde a crescut, pe care o spoia în fiece an înainte de Paşte, aproape de acoperişul sub care s-a născut şi pe care, flăcău fiind, l-a învelit cu şindrilă nouă; aici,

şi numai aici, la un pas de grădina casei părinteşti, de perii şi teii dragi, şi-ar putea găsi odihna de veci bărbatul ei.

— Doamne fereşte, se sperie femeia, să vinzi caii cine ştie cărui negustoraş pripăşit! În toată ţara nu găseşti om să le plătească preţul. Nici boierii, nici domnii ofiţeri n-ar îndrăzni să-şi pună caii alături de-ai lui Trantinec — zicea femeia întocmai precum auzise de atîtea ori din gura lui Trantinec bătrînul, tatăl celui cu care vorbea acum, pe vremea cînd slugărea în curtea lui, cînd mulgea vacile cu ugere doldora. Lacrimile care i se opriseră cîteva clipe începură să-i brăzdeze iarăşi obrajii.

— Cît despre preţ, asta aşa-i, nimeni nu-l poate plăti! întări gospodarul vorba chibzuită a femeii şi, punîndu-şi parcă pecetea peste spusele ei, îşi apăsă degetul gros pesie tutunul afînat, să-l îndese mai bine în capul lulelei. În aceeaşi clipă, însă, simţi că se pripise şi-i păru rău. Se grăbi să bată în retragere.

— Dar cine crezi că o să meargă pe bezna asta cu un mort în căruţă?

— E senin, bădie, stelele lucesc pe tot cerul de parcă-i o vatră aprinsă.

Mai întîi, Trantinec crezu că o să poată respinge şi argumentul acesta. Se duse la fereastră şi scoase capul afară. Văzu însă că bolta era înţesată de lujerele arzînde ale stelelor, ca un ogor năpădit de buruieni. Încercă să schimbe vorba.

— Adevărat zici, e senin. Dar să vezi că nu ţine mult şi or să vină nori negri. După-masă, pe Perinonický fumega pădurea. Semnul ăsta nu-nşală. La noapte vine furtuna.

— Dumnezeu o să ne păzească de furtună, interveni bătrîna Trantincová, punînd şi ea vreascul ei în focul discuţiei.

Hošinská nu scăpă prilejul:

— Peste vreo două ceasuri răsare luna. Abia sînt cîteva zile de cînd e lună plină.

— Luna îmi sperie caii.

In clipa aceea, ca un făcut, Václav deschise uşa şi intră în odaie. Crezînd că taică-său vorbise cu el, răspunse din prag:

— Dă de unde. Merg ca ziua-n amiaza mare.

Aceste cîteva cuvinte fură hotărîtoare pentru ca Josef Hošinský, miner şi proprietar de casă din Lažec, numărul 23, să-şi poată găsi odihna de veci acolo unde dorise, în spatele grădinii părinteşti, în preajma stupilor şi a pomilor săi dragi.

— Ei, atunci du-te!

— Un' să mă duc?

— Să-l duci pe băieşul Hošinský la Lažec.

— Dumnezeu să-ţi dea sănătate, bădie, rosti văduva lui Hošinský. Îşi bău în pripă cafeaua şi-şi potrivi marama cernită peste părul presărat de fire cărunte.

— Pe Josef Hošinský, zici? Ăla de-a murit în mină?

— E în coşciug, capacu-i bătut în cuie.

Václav Trantinec împlini porunca tatălui. Înhămă caii orbecăind prin întuneric, aruncă în căruţă două braţe de paie şi, de pe capră, îi zise femeii:

— Haide, Hošinská.

Dar văduva se şi căţărase în căruţă. In mîini ţinea şirul de mătănii. Ca un şarpe negru, aluneca boabă cu boabă printre degetele ei.

— Eu rămîn la căruţă, zise femeia, cînd ajunseră în curtea minei.

In noaptea aceea, morga minerilor, neagră ca un sicriu, era deschisă. Şase flăcărui mistuiau încetul cu încetul, picătură cu picătură, şase lumînări de ceară. Erau lipite pe capacele coşciugelor albe. Ceara curgea în şuviţe subţiri, de-a stînga şi de-a dreapta, întărindu-se în revărsarea ei. Václav al lui Trantinec desprinse

lumînarea de pe coşciugul din mijloc, în care era Hošinský, şi o lipi pe cel din dreapta, al lui Burian.

Cei doi băieşi care stăteau de veghe îl ajutară să urce sicriul în căruţă şi să-l aşeze în paie. E drept că nu prea e voie să duci un mort dintr-o comună într-alta. Autorităţile nu văd asta cu ochi buni, spusese domnul doctor Rozum. Cică e o lege care nu-ţi dă voie. Dar, unde nu-i pricinaş, nu-i nici judecător. Şi-apoi, se cade ca omul să fie înmormîntat acolo unde s-a născut, chiar dacă nu-i dă mîna să-şi cumpere coşciug de tablă, aşa cum stă scris la carte.

— Ei, Josef, dumnezeu să te ierte! murmurară băieşii spre cel din coşciugul alb.

— Fie-ţi ţărîna uşoară!

După aceste vorbe, se traseră în ghereta de gardă, trişti şi negri ca noaptea, ca noaptea plină de mireasma florilor şi a ierburilor.

Nevasta mortului, care rămăsese tot timpul în paie, îngenunche lîngă coşciugul de lemn şi, punîndu-şi mîinile pe capac, începu a bolborosi cu buzele-i uscate *Tatăl nostru.*

Václav porni caii. Nu-l supăra de loc drumul acesta neaşteptat. N-ai ce-i face! Trebuie să-ţi faci datoria de creştin. Şi-apoi şi noaptea... era atît de frumoasă!

„La întoarcere, se gîndea el, are să lase caii să meargă la pas, are să se întindă în paiele în care zace acum coşciugul, şi-o să stea aşa, cu ochii pironiţi în înaltul cerului, pradă gîndurilor. Şi, pe o noapte ca asta, îţi vin gîndurile cele mai frumoase. Te gîndeşti la cai, la fete, la oraşul în care ai făcut cătănia la dragoni, la secară, la lanurile de grîu şi la iazurile cu peşte, la tot ce-ţi e drag; la locurile unde ai dori să pleci, să fugi, cînd grijile şi supărările ţi-ar năpădi inima."

Mergînd prin Perlov, după ce trecură podeţul peste Vlčava, pe o uliţă strîmtă, printre garduri, văzură o

femeie. Se lipise de uluci şi, cînd trecură prin dreptul ei, la vederea coşciugului, scoase un ţipăt.

Hošinská înalţă capul.

— Ce faci aici, fetico ? Václav întoarse şi el capul. Era Ančka, fata lui Karas Louda. Dimineaţa lucrase pe pămîntul lui Trantinec, îmbujorată şi veselă ca o soră bună a soarelui de pe cer. Fetele astea, ale plutaşilor, parcă ar fi cioplite din lemn de brad. Au un miros de răşină. Şi de ce stau mai mult la soare, mireasma lor creşte. La asta se gîndise Václav de dimineaţă, văzînd-o cum lega un snop de secară.

Acum însă era cu totul alta. Uite cum se schimbă omul peste zi... Ziua fusese mai strălucitoare ca soarele, iar acum, uite-o, e mai neagră decît noaptea... Naiba ştie cum o fi şi cu asta.

Stînd rezemată de gardul de uluci, fata lui Karas Louda întinse mîna dreaptă, îşi lipi sînii de latura căruţei şi strîngînd laolaltă degetul gros, arătător şi mijlociu, făcu peste capacul coşciugului semnul crucii.

— Dumnezeu să-l ierte.

Caii păşeau încet înainte, iar Ančka Karasová mergea de-a dreapta micului alai de îngropăciune, sărind peste bolovanii ce-i răsăreau în cale şi vorbind în şoaptă cu Maria Hošinská.

— Fereşte roata ! voise să strige Václav. Dar se gîndi că mai bine era să oprească. Timp avea, slavă domnului. Uite, luna, muşcată pe margine, răsare hăt departe, după coline, încinsă ca o potcoavă scoasă din jeratic.

— Ptrrr, hooo !

Roţile se opriră, o cataramă a hamului se lovi de ceva şi scoase un clinchef uşor. Greierii ţîrîiau prin grădini. Undeva, înspre mahalaua Cabrik-ului, se auzea cîntînd trist o armonică.

— Aş merge o bucată de drum cu mătuşă-mea, gospodare. Nu de alta, dar să nu-i fie urît, şi Ančka se apropie de crupele cailor.

— Da ce-o să zică maică-ta, fetico? se sperie văduva băieşului.

— Mama? Doarme. Iar tata e pe gîrlă, cu pluta.

— Dacă vrei, haide!

Zău dacă ştiuse că Ančka e neam cu nevasta băieşului.

— Sînteţi neamuri?

— Ančka e fata lu' frate-meu. Nu ştiai că sînt sora mai mare a lui Karas Louda, plutaşul?

— Ei, mătuşico, acum n-o să-ţi mai fie aşa urît.

Bătrîna şi fata, una în stînga, cealaltă în dreapta coşciugului ce mirosea a carbol şi var, îşi împreunaseră mîinile, cufundîndu-se în rugăciuni. Ieşind din tîrg, căruţa merse ce merse pînă ce ajunse într-o pădurice de brazi. Treceau acum pe lîngă Dealul lui Poláček, loc vestit pentru isprăvile braconierilor. Urcară apoi spre Trei Pietre — odinioară, nişte ţigani omoriseră aici un copil — şi pe urmă, după un timp, cam cît ai rosti de zece ori *Tatăl nostru*, ieşiră din pădure şi pătrunseră într-o luncă plină de bălloace şi hăţişuri, care ţinea de Nodoseký.

Dinspre lunci venea o boare umedă, aducînd cu ea un miros amărui de buruieni. Ca o torcătoare nepricepută, luna pierdea smocuri-smocuri cîlţii de lumină, lăsîndu-i să cadă pe crengile brazilor. Trezite din somn, păsările ţipau, sărind din ram în ram, chiar la marginea drumului. La răstimpuri, în depărtare, se auzea un lătrat de cîine. Pe luncă picurase roua; sclipea, cu focuri mărunte, în bătaia lunii. Dinspre Nodoseký se auzi sunînd din corn caraula care vestea — prea devreme — ceasul al unsprezecelea.

Cînd se făcuse într-adevăr ora unsprezece, ajunseră la Nodoseký, la paraclisul sfîntului Roch. În jurul căruţei, se adunară lătrînd toţi cîinii satului; după cîteva

clipe, speriați de te miri ce, se apucară să urle, rămînînd mult în urma căruței, cu cozile între picioare, zbîrliți, cu părul îmbîcsit de praf. Să-i fi speriat luna, care acum plutea cu pînzele sus, să fi adulmecat mirosul mortului, la căpătîiul căruia se rugau cele două femei?

La unsprezece și jumătate ajunseră la Lažec. Din pricina opririlor dese, făcuseră o oră și jumătate. Pe jos, ar fi ajuns mai repede.

— Mătușă-mea a adormit, îi șopti Ančka lui Václav. Flăcăul sări de pe capră și scoase laturile căruții. Hošinská zăcea în paie, îmbrățișînd coșciugul cu dreapta. Václav o ridică ușor, întrebînd:

— Unde s-o pun?

Dar Hošinská se trezi și privi în jur cu ochi mirați. Apoi, rușinată că nu priveghease cum se cuvine mortul, dădu fuga în cerdac, scoase de undeva o cheie și aprinse în odaia mare o lampă de petrol, pîntecoasă.

Václav rămase lîngă cai. Le mîngîia coama, gîndindu-se cine știe la ce. Ančka se duse la mătușa ei și o întrebă unde ar vrea să pună coșciugul.

Se apucară să coboare coșciugul din căruță. Era atît de greu, încît abia îl putură căra. Václav îl prinse de un capăt, iar cele două femei de celălalt capăt, și încet, odihnindu-se la fiecare pas, trecură pragul și-l puseră pe o laviță.

— Să rămîn la dumneata? întrebă Ančka.

— Du-te acasă, fetico. Mie nu mi-e frică.

Ančka rămase pe gînduri, iar bătrîna adăugă ca pentru sine:

— De cine să-mi fie frică, de Josef?

— Noapte bună!

De nerăbdare, caii se smuceau în ham. Ciinii nu le mai dădeau pace; se băgau pe sub burțile lor, mîrîind, întărîtați de lună sau de duhoarea mortului. Václav se repezi la ei și pocni din bici. Scheunînd, javrele o luară la fugă.

— Unde vrei să stai?

— În paie.

— În paie? Mai bine vino-ncoa!

— Dacă zici matale...

Cum ieşiră din sat, Václav plesni cu putere din bici. Caii o luară la trap, fără să le pese de întuneric. Pe luncă, goneau ca vîntul. Acum, căruţa li se părea uşoară. Sărea veselă peste bolovani, scîrţiind din toate încheieturile.

— Nu ţi-a fost frică să stai aşa, în miez de noapte, lîngă mort?

— Frică? La ce mi-ar fi?

El tăcu. Voise doar să intre în vorbă. Simţi cum îl năpădeşte o amărăciune, mai mare decît atunci cînd dusese coşciugul. Peste cîtva timp, adăugă:

— O să-ţi fie frig. Bate un vînt rece dinspre luncă. Din partea în care stătea ea, Václav simţea o boare călduroasă învăluindu-i umărul, braţul, coapsa.

— Da' de unde. Ce, sînt babă?

Lui i se păru totuşi că stătea cam zgribulită. Nu se mai gîndea la cai, la drumul pe care-l aveau în faţă, nici la cîinii care se ţinuseră după ei o bucată de drum între Nedoseký şi pădure. Se dădu mai aproape de ea şi cum mişcă fata umărul, el o şi cuprinse cu braţul.

„Doamne, cît eşti de frumoasă!" exclamă el în gînd.

Şi asta nu fiindcă ar fi dus lipsă de fete. Doamne fereşte! Cîte nu avusese şi cîte nu ar mai fi putut să aibă! Cînd umbla la Klatovy în uniformă de dragon, toate întorceau capul după el.

— Ia te uită ce oştean chipeş! îşi şopteau una alteia, cît mai tare, să fie auzite.

— Uite-aşa m-a făcut mama! le răspundea el cu ifos, împingînd sabia cu piciorul, să se ciocnească de pinteni şi să zdrăngăne.

„Ce-ar fi, fată, dacă te-aș strînge în brațe, dacă te-aș săruta? Ce-ai zice?“ Dar Václav ținea aceste cuvinte în taina cea mai ascunsă a sufletului său, privind umbra pe care o așternuse luna peste obrazul ei alb.

„De-ai ști cît de albă ești tu acum!...“

Dar deodată îi veni în gînd lemnul alb de tei, din care el, împreună cu ai lui, cioplea vase în lungile seri de iarnă. La treaba asta trebuie să ai grijă, să nu apeși prea tare pe cuțit, fiindcă lemnul e moale și, împins cu putere, cuțitul se înfige adînc și găurește strachina.

— Nu ți-e urît?

— De ce mi-ar fi?

— Să umbli așa, singură, noaptea...

— Păi, cu cine aș umbla?

— Doamne, cu cine...

Ascultă cum uruie căruța pe drumul pierdut în pădure, cum ecoul sparge amfora tăcerii nocturne. N-auzi? N-auzi nimic? Cei doi n-auzeau nimic. Căruța mergea tot înainte. Iată și marginea pădurii, apoi o bucată de cîmpie presărată cu smocuri de stuf, iar de-aici, lunca, lunca largă de la Zářiči, arcuită spre răsărit ca o potcoavă, lunca ce trece prin rîu ca o știmă a apelor, înconjurînd tîrgul, în partea de răsărit, într-un semicerc uriaș, dănțuind în pas săltăreț cu picioruşele ei ușoare de iarbă.

— Ptrrr, fetițo, stai!

— De ce-ai oprit caii?

— Fiindcă-i frumos aici.

Caii ridicară capetele, crezînd că stăpînul le vorbește lor; scormoniră cîtva timp praful cu copitele apoi rămaseră nemișcați, în picioare, cu gleznele încordate. Popasul acesta neașteptat parcă îi mira.

— Nu știu, dar simt ceva atît de ciudat...

Nu știa cum să înceapă. Știa însă un lucru : niciodată n-o să mai aibă norocul să-i fie atît de aproape, s-o atingă cu mîna. „Ce se întîmplă oare cu mine ? Abia azi-dimineață m-am uitat mai bine la ea. De ce mi-o fi răsărit în cale, aseară ? Eu am fata mea, pe Anežka, fata unui om cu stare din Oubĕnice ; am fost de două ori la ei cu tata, la vedere. Și zău, nu-i de lepădat fata. M-am dus de două ori cu ea după horă, în păduricea aia de pini și... ei, drace, așa ar fi făcut oricare în locul meu... și n-am stat la taclale. Și-uite că așa, tam-nisam, se ivește fata asta de plutaș și-ți dărîmă tot ce ai clădit în minte."

— De ce ai venit cu noi ?

— De ce ? N-aveam chef să mă duc acasă. Și-apoi, am vrut să-i țin de urît mătușii.

Tăcu iar, parcă de teamă să nu tulbure liniștea și se uită undeva înainte, cu ochii puțin ridicați, poate spre o stea, în zare. Liniștea pătrunse din nou între ei, ca un șuvoi larg.

„Dacă ar ști fata asta la ce mă gîndesc acum ! Aș vrea să ne încolăcim brațele, să te strîng de umerii amîndoi, să te sărut pe gură, tare de tot, să nu mai poți răsufla. Dar... dar nu numai atît." Mai presus de acest gînd, pe care Václav îl socotește necurat, mai e încă unul. După ploaie, uneori, răsar cîte două curcubeie, unul peste altul. Doamne, de-ar putea întruchipa în cuvinte acest al doilea gînd, curat și frumos, acest gînd care i-a venit așa, din senin. Dar cine știe dacă a născocit cineva vorbele care să-l poată cuprinde. Abia azi a văzut, în minte, aceste două curcubeie îngemănate. „Ciudat, se gîndi el. La un capăt, unul se contopește cu celălalt, ca două pîraie ce se varsă unul într-altul, de nu mai poți să le desparți apele."

Flăcăul se perpelea, ferindu-se să întîlnească privirea fetei.

— Mergem? întrebă ea în şoaptă, tulburată de tăcerea lui ciudată.

— Nu.

Începu să se gîndească înfrigurat cum să amîne despărţirea. Un pic mai încolo, în cîmp, e o iezătură, o groapă în care s-a strîns apa de ploaie. Prin stufăriş se bălăcesc crapii, plescăind cu cozile. Altfel, noaptea, nu calcă pe aici picior de vietate.

— Trebuie să adăp caii, li-i sete, că aseară uitai.

Sări de pe capră şi desfăcu în grabă opriturile şi şleaurile.

— Atunci, mă duc pe jos. Mulţumesc că m-ai adus pînă aici. Şi Ančka fugi.

Ducînd caii la iaz, Václav urmări cu ochii umbra fetei pînă se topi în întuneric. Cînd nu se mai văzu nimic, strigă:

— Ančka!

Pădurea întoarse un ecou stins. Fata nu răspunse. Václav cobora încet în iezătură, ţinînd caii de dîrlogi. Era amărît pînă în adîncul sufletului. Caii îşi muiară în apă boturile însetate. Prin preajma malului, oglinda apei se sparse, risipind şiragul stelelor. Sorbind cu lăcomie apa stătută, caii înaintau pas cu pas pe fundul gropii.

— Hei! Václav îi trase înapoi şi-i scoase din apă adăpaţi numai pe jumătate. Îi goni în trap pînă la căruţa rămasă în drum. Dînd să lege şleaurile, zări în paiele pe care înainte fusese coşciugul, umbra nedesluşită a unui trup de femeie.

— Ce cauţi aici?

Femeia se ridică în capul oaselor, îşi apropie faţa de faţa lui şi-i şopti pripit:

— Te aşteptam.

— Ančka!

Lăsînd şleaul din mînă, se avîntă în căruţă şi îngenunche în paie. Genunchii atingeau şoldul fetei.

Ea nu spuse nimic. Se săltă doar puțin din șale și, stînd așa în paie, înălță ochii spre el. Václav făcu ceea ce gîndise puțin timp înainte. O apucă cu brațele, o strînse cu putere la piept și-i închise gura cu gura lui.

Cu genunchiul, îi ridică fusta. Lupta era aprigă. Paiele le fîșîiau sub picioare.

— Nu se poate!

— De ce?

— Nu se poate, pentru dumnezeu!

— Tu n-ai pe nimeni?

— N-am.

— Și n-ai avut niciodată?

Ea îl apucă cu brațele de umeri și, cum el se ridicase puțin, îl izbi pe neașteptate cu genunchiul drept în piept, cu atîta putere, încît flăcăul se clătină și se lovi cu capul de loitre. Pînă să-și vină în fire, ea și sărise din căruță. Nu-i mai auzea decît lipăitul repede al picioarelor desculțe prin praf.

— Drăcoaico!

Gîtiejul i se strînsese ca de-o sete cumplită.

Capitolul al patrulea

O SEARA LA „FRÎNGHIOARA"

în care se povesteşte cum s-a întîlnit moş Karas Louda cu Cibulka, de felul lui din Zatlăň, cum s-au sfătuit între ei să-şi cunune copiii, şi cum s-a dus Alžběta morarului după ibovnicul ei pînă în ţara franţuzului.

Gîrla fusese mai întîi verde, apoi bătuse în albastru, într-un albastru întunecat. Acum s-a făcut neagră. Neagră, fiindcă e noapte. Capătul plutei spinteca în două mantia apei, împingînd spre maluri bumbii de aur ai stelelor.

Colo-n dreapta, luminat de două torţe, e zăgazul plutelor. Duruie necontenit, înghiţind şuvoaie uriaşe de apă. Cinci sute de metri mai jos e „Frînghioara", vestitul han al plutaşilor. Puterea de atracţie pe care o exercită asupra oamenilor, de fiecare dată înainte de a o porni la vale, îi îndreptăţeşte cu prisosinţă faima numelui, bine ticluit, pe care-l poartă de peste un veac.

— Ia-o mai spre dreapta, fire-ai tu al dracului, spre dreapta, n-auzi ?

Cîrmele se afundă în apă, plescăind. Lîngă bătrînul cîrmaci, Karas Louda, cîrma stîngă o mişcă, în ritmul cîntecului, Václav Vostárek, neîntrecut mînuitor al armonicii şi mare iubitor de cîntece :

Oi, vine, mamă, plotonerul, vine
Să mă ia la oaste şi pe mine.

Şapte bătăi cu cîrma pe primul vers şi alte şapte, fiindcă versul se repetă, şapte pe al doilea şi încă şapte pe repetarea lui fac laolaltă aproape treizeci, şi asta înseamnă ceva, mai ales cînd prăjinile lungi, făcute din trunchiuri de brad, sînt împinse de braţele vînjoase ale lui Karas Louda şi Václav Vostárek.

Dar flăcăii groapa îi săpară
Şi-n adîncul ei îl aruncară.

Iată că zăgazul i-a şi cuprins în braţele sale. Chingile ce leagă între ele trunchiurile groase încep să scîrţîie. Buştenii din marginea stîngă a plutei se izbesc uşor de malul de granit al zăgazului, scoarţa muiată se despoaie toată şi cade în apă. Pînă şi pielea albă a bradului se zdreleşte pe alocuri.

Blestemată muncă ! Noaptea se lăsase atît de repede, de parcă cineva ar fi vîrît soarele într-o cofă. Şi totuşi, trebuiau să ajungă în seara aceea la „Frînghioara". Nu de alta, dar e sigur că azi vor înnopta acolo oamenii bătrînului Cibulka de la Zatláň, sat aflat la o bună bucată de drum de Rukapáň, spre vale. Cînd au trecut pe lîngă Zatláň, femeile îi strigaseră lui Karas :

— Louda, Louda, Cibulka a şi ajuns la Bulboane.

Bătrînul Karas scuipă în apă cu năduf. Auzi, să-şi bată joc muierile de el, că pezevenghiul ăla bătrîn i-a luat-o înainte ! Lui, care, dacă ar vrea, l-ar ajunge pe Cibulka din urmă numai într-o jumătate de zi, chit că ar fi pornit cu două ceasuri mai devreme decît el.

— Prindeţi pluta ! zbieră bătrînul Karas, şi patru prăjini lungi, cu ciocuri de fier, se înfipseră în fundul nisipos al rîului. Pluta, leneşă, purtată domol de apa oprită de zăgaz, sări în sus ca un armăsar.

„Tii, ce chiolhan o să-i tragem !" se gîndeau flăcăii, şi oasele le trosneau opintindu-se în prăjini.

Hei, uite că au ajuns şi ei la „Frînghioara". Aici înnoptează şi Cibulka.

Hanul e pitit într-un crîng de arini. Două lumini străpungeau bezna. Erau ferestrele, ochii dihaniei. Cineva şedea pe bîrnele din faţă şi chinuia o armonică.

Păsările de apă de pe ostrovul din mijlocul rîului se tînguiau în noapte. Morarii înjurau că întîrziaseră cu închisul stăvilarului. Pînă dimineaţa fuge toată apa, dacă n-o prinzi, şi atunci lopeţile roţilor rămîn spînzurate în aer. În scocul morii nu mai rămîne apă nici cît încape într-o căciulă. Aşa că după ce trecu şi ultima plută, morarii se apucară să astupe stăvilarul, coborînd o bîrnă după alta, ţinîndu-le cu frînghia şi împingîndu-le cu ţapinele în lăcaşul lor.

Karas Louda ştie pe dinafară locul unde, cufundat în iarba stufoasă a malului, zace bolovanul de granit cu belciug. Mai la dreapta, la dreapta! Capul plutei culcă la pămînt iarba de pe mal. Plutaşii dindărăt se opinteau din răsputeri în prăjini, să nu le ia curentul coada plutei şi s-o-ducă în mijlocul rîului. De încordare, bucile şi coapsele li se făcură tari ca piatra.

— Gata?

— Gata!

Karas Louda sări pe mal şi trase prin belciug cablul de oţel. Vîna de metal se întinse, scîrţîi şi smucindu-se, sări de la un capăt la altul al plutei.

Dar după ce o legă cetaşul şi în faţă, pluta se alipi de mal, legată dinainte şi dinapoi de belciugele înfipte în pămîntul stîncos.

Cel puţin pe ziua de azi, isprăviseră. Cineva turna apă peste vatra înjghebată din bucăţi de pămînt acoperite de iarbă. Buzele încinse ale spuzei sîsîiră agonic, scuipînd ultima scînteie. Beznă.

Cei patru oameni ai lui Karas porniră cu pas întins pe cărăruia ce şerpuia spre hanul „Frînghioara", unde-i aşteptau tovarăşii din Zatláň, aşezaţi pe buşteni, afară. Erau dornici de o vorbă de duh, de o duşcă de rachiu şi

chiar de paiele ce aveau să le slujească de culcuş pînă în revărsatul zorilor.

În faţă, urmat de Václav Vostárek, păşea Karas Louda, cetaş ce plutăreşte lemnul pe trei ape, pînă la Hamburg. În urma lor, venea scuipînd într-una Petr Choura, ofticosul. Martin Bašta, zis Paznicul, cel ce s-a întors rănit, mai acum un an, din Bosnia, se căţără pe povîrniş, printre bălării şi urzici, vrînd să ajungă la han mai de-a dreptul.

— Ia mai dă-o dracului de armonică, Pepik.

Toată lumea recunoscu glasul lui Cibulka. Bătrînul tocmai se oţăra la fecioru-său, Pepik, un vlăjgan de aproape treizeci de ani. Despre flăcăul ăsta toţi oamenii ziceau că nicăieri nu se afla plutaş ca el.

Şi să-l fi auzit cîntînd din armonică... Doar bătrînului Cibulka nu-i prea plăcea. „Ia să mă mai lase în pace cu chiţcăitul lui :

Uite, ceasul bate zece
Şi iubitul nu mai trece."

Aşa n-au decît să se smiorcăie muierile pe la cîrci. Ehei, pe vremea cînd era el flăcău, doamne, ce mai cîntece auzeai ! Uite-aşa :

Drăguţul nostru de-mpărat
În Prusia-ntr-o zi trimis-a
Un mîndru şi viteaz soldat.

La cătănie îl învăţase. Asta cîntec, domnule ! Dar nimeni, nici chiar fecioru-său, Josef, măcar că a fost şi el la oaste, nu-i în stare să-i ţină hangul. O-ntinde ca mierea cînd o torni din oală în oală. Bătrînul nu mai are glas şi nici răbdare să înşire cele douăzeci de strofe ale cîntecului îndrăgit. De aceea sare peste cîteva, ce i se par mai puţin însemnate, oprindu-se la aceasta, pe care o cîntă apăsat :

In Prusia riga l-a-ntrebat
Cam cîți dragoni viteji mai are
Drăgutul nostru de-mpărat.

Ajungînd aici, bătrînul Cibulka se oprește de fiece dată, să tragă aer adînc în piept. Își aduce aminte de cei doisprezece husari prusaci, tăiați de dragonul austriac și, fără să-i pese de cei din jur, începe să răcnească în noapte:

Heiii, păi să tot mai aibă
Mii și mii, o sută-n cap,
De dragoni viteji și falnici,
Drăgutul nostru de-mpărat.

Nici nu se putea altfel, căci printre cei o sută de mii de dragoni fusese și el, Bohumil Cibulka din Zatláň, stegar al ducelui Windischgrätz. Măcar că de patruzeci de ani nu mai încălecase un cal, că mădularele lui plutărești erau sucite, strîmbate de reumatism și podagră, în clipele acelea Bohumil Cibulka aștepta parcă, încordat, ca un armăsar, semnalul gornistului:

— Tra-ta-ta-ta-ta, tra-ta-ta-ta-ta...

Și parcă se vede cum sare în șa, înfigînd pintenii în moalele calului, cum i se bălăngăne carabina-n spate, iar iepele zboară, zboară, învolburînd colbul, nisipul.

— Ce tot trăncănești, catănia e o porcărie — se auzi glasul lui Martin Bašta, zis Paznicul, care, luînd-o pe scurtătură, ajunsese înaintea tuturor la cei din Zatláň.

— Da, o porcărie. Auzi, să intri bărbat în toată puterea și să te-ntorci schilod. Și, ca să-și întărească vorbele, își înălță cu cealaltă mînă, sus, deasupra capului, brațul stîng înțepenit, cu osul sfărîmat de-un glonte. Ședea, arătîndu-le celorlalți mădularul uscat.

— Mă, fricosule, răzvrătitule, îi întoarse vorba fără răutate Bohumil Cibulka, răsucind în minte sabia grea de dragon cu plăsele late, cu lama sclipitoare, ascuțită

ca briciul şi auzind-o parcă tăind văzduhul cu şuierături.

— Unuia i se întîmplă la cătănie, altuia pe gîrlă. Ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus.

Cibulka cel tînăr întinse ulciorul spre Paznicul.

— În sănătatea ologilor! zise el. Colţurile gurii i se strîmbară, de parcă ar fi băut fiere. Cibulka cel tînăr avea şi el păţania lui. Cu vreo doi ani în urmă, primăvara, cînd venise gîrla mare, şuvoiul apei îi tîrîse pluta cu coasta în stăvilarul de la Bulboana Mare. Văzînd asta, cei de pe mal se apucaseră să-şi facă cruce, crezîndu-l pierdut. Pluta se lovise pieziş de pragul de granit al stăvilarului, chingile plesniseră, frînghiile se rupseseră ca nişte sfori putrede. Bîrnele se învălmăşiseră în spume. În vîltoarea asta turbată se nimerise să cadă şi Pepik Cibulka.

Ceilalţi săriseră în apă, înotînd spre mal. Cu chiu, cu vai, îi pescuiseră în ultima clipă — apele furioase erau cît pe-aci să-i tîrască şi pe ei.

În timp ce lumea adunată dinjos de stăvilar îşi făcea cruce, socotindu-l pierdut, Pepik, înotînd din răsputeri, ieşise din apă cu capul spart şi cu obrazul plin de sînge.

— Cred că mi s-au dus naibii ţurloaiele, le strigase el. Ceilalţi îi întinseseră un cîrlig şi-l trăseseră pe mal. Buştenii care-l prinseseră în învălmăşeală îi sfărîmaseră amîndouă picioarele, mai jos de genunchi. Cel drept i se vindecase cu timpul, de parcă n-ar fi păţit nimic. Din stîngul, însă, trebuirá să-i scoată la spital, un an după aceea, cioburi de os rătăcite. Rămase şchiop de piciorul stîng. Cică se scurtase c-un ţol şi jumătate.

— Ei, să fii sănătos. Uite, aşa cum sîntem, nici un flăcău — oricît ar fi el de zdravăn şi voinic — nu s-ar măsura cu noi.

În clipa aceea, sosiră şi ceilalţi. Opt plutaşi se salutau strîngîndu-şi mîna şi mai ales bătîndu-se cu palma

pe umăr, așa cum li se cuvine unor bărbați în toată firea.

— Ei, ce mai faci ai tăi, sănătoși?

— Bine, sănătoși.

Venise vremea să-și vîre mustața în spuma berii, să tragă o înghițitură bună, pe care Karas n-ar fi vîndut-o nici fratelui său, chiar de i-ar fi dat cincizeci de galbeni pe ea. Bătrînul Cibulka se apropie îndată de Karas Louda.

— Ce mai zici, măi frate, ce-ți mai face baba? Dar fata, Ančka?

Amîndoi, și Karas și Cibulka, aveau un plan mare: să-și însoțească odraslele. Apăi cum să nu se încuscrească neamurile astea care dăduseră cei mai buni plutași, de li se dusese faima prin tot ținutul? Erau știuți pînă la Usti și poate și mai încolo de hotarele țării cehești, pînă unde ajunge apa acestor rîuri. Două neamuri ca astea...

— Uite ce-i, tată Karas. Eu n-aș zice ba, spusese flăcăul, cînd venise întîia oară vorba de asta. Nu. Mie-mi place Ančka — e un boboc de fată, nu alta. Matale doar știi cît mi-e cîștigul. Aș purta-o toată ziua în brațe, numai... numai să nu-mi spună că-s șchiop.

Rostind aceste vorbe, flăcăul se uitase cu coada ochiului la afurisitul de picior. Cine știe de ce, pe frunte i se umflă o vînă roșie, spintecată în două ca o limbă de șarpe. O ramură o luase spre dreapta, iar cealaltă spre stînga, pătrunzînd adînc sub părul bălai. De fiece dată, bătrînul îl apuca de umeri, îl trăgea în sus și, privindu-l în ochi, îi zicea:

— Ascultă, Pepik, de ți-ar zice una ca asta, eu, care i-s tată, aș rupe-o-n bătăi.

Știa el, bătrînul, că în tot ținutul nu se afla bărbat ca Pepik Cibulka din Zatláň. Dar ia încearcă de poruncește-i drăcoaicei. E ca un mînz zburdalnic. Îți rîde în ochi, te sucește, te-nvîrtește, ba că nu i-a venit

vremea măritișului, ba că nici nouăsprezece ani n-a împlinit...

— Dar Ančka ce zice?

— Păi, ce să zică; îți trimite sănătate. Bătrînul mințea. Drăcoaica nu zisese nimic. O fi uitat. Cînd plecase de acasă, nici n-a mai apucat s-o vadă. E ca zvîrluga.

— Cred că nu mă place, că-s șchiop, zise Pepik, măsurîndu-și iarăși, fără să vrea, blestematul de picior beteag, lipsit de vlagă, țeapăn.

— Fugi de-aci, mă nătărăule, îi ziseră cu blîndețe cei doi bătrîni.

— Nu i-o fi venit vremea. Mai așteaptă o lună, două. Cînd în inima muierii se încinge dragostea, n-o mai stingi cu toată apa din gîrlă.

— Da, asta așa-i, încuviință Petr Choura, scuipăciosul. Simțea el că iar începe să se rostogolească ghemul vechii istorisiri, și de n-ar fi fost el, n-ar fi sărit nimeni să prindă firul. Ori de cîte ori se întîlneau la „Frînghioara" cu ceata lui Cibulka, cei doi bătrîni luau de la capăt povestea Alžbětei, fata morarului. Petr știa povestea pe degete. Dar, de ce să n-o mai asculte o dată? Pînă isprăvește bătrînul, timpul trece, vine somnul pe la gene, și noaptea-i mai frumoasă.

— Așa a fost și cu Alžběta, fata morarului.

Lui Václav Vostárek nu-i plăcea povestea. Avea chef să cînte cîntecul cel trist în care era vorba de oștenii aruncați în groapa cu var. Îi vedea parcă aievea, zăcînd la marginea gropii, morți și cu piepturile găurite:

Pe mormînt să îmi sădiți o garoafă
— Fără plîns și alean —
Ca toată lumea ce trece să știe
C-aici odihnește un tînăr oștean.

Dar firul fusese prins, și bătrînul Karas Louda întinse după ghem mîna lacomă. Ciudate lucruri se petrec cu

fetele astea! Le apucă năbădăile și atunci nu mai ai cum le veni de hac. Dă doamne să n-o apuce și pe fata lui, pe Ančka.

„Trebuie să-i spun bătrînei, să fie cu ochii-n patru. A crescut..." se gîndea Karas. Și se miră în cugetul lui cum fetei, care mai ieri părea ca un brotac cu picioarele lungi, subțiri, i se împlinise așa deodată și pieptul și mijlocul, și ce femeiușcă șireată și focoasă dăduse din ea.

Cibulka pîndise această clipă de îngîndurare a lui Karas și se înghesui să povestească el, Cibulka din Zatláň, că el știe povestea cel puțin la fel de bine. Se poate — cu ani în urmă — Karas s-o fi auzit întîia oară chiar de la el.

— Păi să vă spui o poveste pe care n-o știe oricine. Vă spui adevărul adevărat. Am auzit-o cu urechile mele de la bunicul morăresei. De-ar mai fi în viață Petrtýl. primarul de la Svoznice, v-ar dovedi și el că așa s-au întîmplat toate și că n-am pus nici un cuvînt de la mine

Karas Louda, pierzînd așa, pe neașteptate, dreptul de povestitor, se așează pe un butuc, trăgînd cu coada ochiului spre Cibulka.

„Las', că ți-arăt eu ție, pezevenghiule, se gîndi el, o să te răzbească și pe tine setea și atunci o să iau eu povestea de coadă, că doar eu am spus-o întîia oară, ehei, cu ani în urmă."

Tăcea însă, căci istorisirea începuse să se depene și nu se cădea s-o întrerupă.

— Care va să zică, morarul de pe deal avea o fată — sînt ani și ani de atunci — se zicea că era sora bunicului morarului de acum. Era atît de frumoasă, că-n tot ținutul se vorbea că n-o să sfîrșească bine. Alžběta îi zicea.

— Era cu cîțiva ani înainte de rezbelul cu Prusia[1],

[1] Aluzie la războiul prusо-austriac din 1866, cîștigat de Prusia în urma victoriei de la Sadowa (Boemia).

adăugă Karas, întregind adevărul cu una din filele amintirilor sale. De-ar fi povestit el, n-ar fi scăpat amănuntul ăsta.

— Şi cum ziceam, Alžbĕta asta, urmă Cibulka nelulburat, era atît de frumoasă, că-i veneau peţitori de la capătul lumii. Flăcăii, văzînd-o, se făceau ca mieluşeii şi se pierdeau cu firea. Veneau şi unii cu stare. Cică era printre ei şi unul cu carte, pot să vă spui chiar că avea straie cu bumbi auriţi.

— Era grefier, hai, zii o dată, izbucni Karas, sufiind fumul cu tărie. Cum poţi să uiţi una ca asta ?

— Da, lumea vorbea multe. Dar ei nu-i plăcea nici unul şi a început să umble zvonul că-i cam ţicnită, că dumnezeu uitase să-i dea ceva şi că frumuseţea ei nu-i decît deşertăciune, la fel ca a mărăcinilor de pe haturi.

— O frumuseţe ca asta te duce la pierzanie, se amestecă iar în vorbă Karas. Avea mîncărime pe limbă.

„Prost mai povesteşte Cibulka. Nu dai doi bani pe el."

— Ei, şi într-o zi, Alžbĕta s-a dus la horă la Nedoseký. Acolo a jucat tot timpul — n-o lăsau flăcăii să stea o clipă. Dar ea îşi bătea joc de toţi, nu primea de la nimeni nimic. Unuia, care-i cumpărase de la o precupeaţă o inimă mare de turtă dulce, era cît p-aci să i-o trîntească în cap, chiar acolo, în mijlocul horei. Zîmbea şi-şi rîdea de ei într-una, aşa că flăcăii, şi cei din partea locului, şi cei veniţi din satele vecine, au prins pică pe ea.

Cibulka nu mai putea. Trebuia să tragă o duşcă. Dar, în timp ce pipăia pe întuneric iarba înrourată, Karas Louda scoase într-o clipită din gură pipa de lemn de cireş, de parcă l-ar fi ars, şi se porni el să povestească :

— Trebuie să vă spun că Cibulka a uitat ceva : fata era voinică, înaltă, ca un cuirasier cezaro-crăiesc. Era în stare să arunce ca pe un sac gol pe oricare ar fi încercat să pună mîna pe ea. Aşa fiind, mai mulţi flăcăi s-au vorbit între ei s-o pîndească noaptea în pădure,

cînd o să plece acasă, la Svoznice, şi să-i facă felul, să se răzbune că şi-a bătut joc de ei. Şi aşa a fost. Au aşteptat-o — nimeni n-a aflat cine s-a dus în pădure ; abia peste cîţiva ani, vreo doi dintre ei au scăpat ici-colo cîte o vorbă — au prins-o, au pupat-o, au îmbrăţişat-o fiecare cît îl îndemna dorul de răzbunare şi pofta, că tare mai era mîndră. Iar ea — ce să vă spun — o vorbă n-a scos. S-a zbătut din răsputeri, dar ce să facă ? Flăcăii erau mulţi şi niciodată nu s-a aflat care şi cum a fost. Lumea tot vorbea că în pădurice, aşa şi pe dincolo...

A ajuns fata acasă dimineaţa, cu fusta ferfeniţă. N-a vorbit, n-a dormit. Doar de băut a cerut ; şi-a băut şi-a băut, de parcă ar fi avut jeratic în măruntaie. N-a scos nimeni un cuvîntel de la ea. De atunci a început să rătăcească prin pădure, să umble fără nici un rost încolo şi încoace, să nu mai ştie de oameni. Cică baba Mariková, vrăjitoarea, chemată la ea, ar fi zis că se aprinsese dragostea în ea şi că s-o mărite degrabă cu cel ce-i căzuse drag.

Văzînd aşa, morarul a dat sfoară în sat că-şi mărită fata, că dă celui ce l-o alege fata cinci sute de taleri grei, aur curat, şi boi în grajd, şi trei lăzi de zestre, fără să mai vorbim de plăpumi. Au început să vină şi peţitorii, unii împinşi de dragoste, alţii pentru frumuseţea fetei, iar unii, bineînţeles, numai de dragul banilor. Dar fata parcă nici nu i-ar fi văzut : se uita la ei ca prin geam. Cînd părinţii s-au hotărît s-o mărite cu sila, le-a spus verde :

— Tăticule drag şi mămico, nu mă siliţi ; eu mi-am ales mirele şi o să-i fiu credincioasă pînă la mormînt.

Bătrînii se gîndeau : cine să fie alesul ? şi o pîndeau cînd pleca în pădure, să afle cu cine se duce ea să se întîlnească. Dar n-au aflat nimic pînă-n iarnă. Trecuseră vreo trei luni de la hora din Svoznice. Căzuse zăpada. Morarul o luă pe urmele fetei şi urmele mer-

geau drept de-a curmezişul pădurii, prin desişuri şi hăţişuri, tot mai departe. Mergînd aşa pe urmele ei, pitulat, să nu-l zărească Alžběta, a dat peste ea abia în crîngul zis „La şapte morţi", unde sînt crucile alea de le ştiţi şi voi.

O găsi şezînd în zăpadă, lîngă mormîntul franţuzului. Parcă vorbea cu cineva. Morarul se dădu mai aproape, şi numai ce o auzi pe fată că zice :

— Să ştii, iubitule, că a ta am să fiu, că nimănui nu i-am făgăduit mîna, numai ţie.

Pe morar îl apucă groaza. O luă pe fată de mînă şi o tîrî aşa de-a dreptul prin pădure, fără să mai caute cărarea, acasă, la moară, măcar că ea se împotrivea ca un drac. Uitasem să vă spui că pe mormînt era o tăbliţă pe care scria aşa : *Pierre Duval,* şi-atît. Cică era un dragon de-ai lui Napoleon, sfîrtecat acolo — „La cei şapte morţi" — într-o încăierare. Asta se întîmplase, după cîte ştiu eu, cu vreo cîţiva ani înainte să fi venit Alžběta pe lume.

Fata tot plîngea şi zicea că ea vrea să se ducă la iubitul ei, că i-a jurat dragoste şi credinţă şi că o să-şi ţină jurămîntul chiar de-ar fi s-o omoare taică-său.

Ai casei se apucară s-o păzească. Au încuiat-o în cămară. Nici să iasă pînă afară să mai ia aer n-o lăsau singură.

Iar ea nu ştia decît una şi bună : că şi l-a ales pe dragonul franţuz şi că de altul nici nu vrea să audă. Înspre primăvară, morăreasa şi-a dat seama că fata rămăsese grea. Cu cine — naiba ştie ! S-au apucat s-o bată ; morăreasa îşi smulgea părul din cap ; fata, nimic. Tot vorbea de franţuz, că o să se mărite cu el şi-o să plece în ţara lui. Atunci morarul a închis-o într-o cămară întunecoasă. De mîncare îi dădeau printr-o ferestruică tăiată în uşă, iar de ieşit în lume, nici vorbă, să nu se facă de rîs prin sat.

Şi, zic ăi bătrîni, că tocmai în noaptea învierii, cînd ai casei se duseră la Nedoseký să-l întîmpine pe domnul nostru Isus Cristos, sculat din morţi, lăsînd de pază în prag doar pe bunica morarului, bătrînă, săracă, surdă, şontoroagă, Alžběta a pierit. Da, parcă ar fi înghiţit-o pămîntul. Cînd au venit, au găsit zăvorul uşii tras, broasca spartă şi toate hîrtiile fetei lipsă.

Luase cu ea certificatul de naştere, cărţile de rugăciuni şi banul pe care i-l dăruise naşa.

Singură n-ar fi putut să iasă, pesemne că venise cineva s-o ajute, să spargă broasca uşii — asta doar nu-i treabă femeiască, nu-i aşa ?

S-au apucat s-o caute cu oameni, cu cîini. Au străbătut pădurea în lung şi-n lat, dar Alžběta, nicăieri. Nu s-a găsit nimeni să ştie, nici măcar cîtu-i negru sub unghie, încotro o apucase zănateca şi ce se alesese de ea. Doar bătrîna aia cocoşată şi surdă, aproape fără minte, ar fi povestit că Bětuška, luîndu-şi rămas bun, a zis că ea se duce în ţara franţuzului să facă nuntă, că soacra franţuzoaică i-a trimis vorbă că o aşteaptă ; ai casei să nu se supere pe ea, şi-o să se roage pentru ei în ţara aceea depărtată.

Morarul a vrut s-o tragă de limbă pe bătrînă, dar ea n-a putut să le mai spună nimic, mai ales că era slabă de minte. A murit peste cîteva zile, fără ca oamenii să mai fi aflat ceva de la ea.

— Ce ţi-e şi cu muierile astea ! Cînd nu te vrea, nu te vrea şi pace. Poţi să-i dai şi ochii din cap, ea nu şi nu. Dar cînd se îndrăgosteşte de tine, uite că-i în stare să te urmeze pînă la capătul pămîntului.

Bătrînul Karas socoti că aici se cuvine să se oprească niţel, să cugete oamenii cît de ciudat e rînduită lumea.

— Degeaba, cine se uită la un şchiop ? dădu glas gîndului său tiranic feciorul lui Cibulka. Ančka e frumoasă şi ce-aş mai iubi-o !... Nici o nevastă din lume n-ar duce-o ca ea. Degeaba !

— Ia mai tacă-ţi fleanca! ţipă la el Karas, Flăcău voinic ca bradul.

Se afumase de-a binelea. Îşi aprinse iar luleaua, să mai pîcîie din ea de două-trei ori, că pe urmă tot avea să se stingă de şuvoiul vorbelor — şi se pregăti să reia istorisirea. Flăcăii însă i se păreau cam ciudaţi. Începură să caşte, să ciocnească ulcioarele.

— Uitaţi-vă, a căzut o stea, spuse într-o doară cel căruia i se zicea Paznicul.

— Lasă stelele, prostule, cînd vorbesc bătrînii.

Josef Čapkuj pufăia cu gîndul la coasa pe care voia s-o cumpere la Praga. Să sune lama ca zurgălăii. Voia o coasă de Solingen, cu reflexe albăstrui. Cînd o ascuţi cu piatra, să taie ca briciul. Un fir de păr să nu rămîie cînd o tragi pe mînă.

— Cam cît să fie o coasă ca lumea?

Bătrînii stăteau ca pe jeratic. Tocmai acum, cînd au ajuns la partea cea mai frumoasă, să se curme povestea! Cibulka se gîndi să nu se lase mai prejos şi să povestească el sfîrşitul. De ochii lumii, însă, îl întrebă pe Karas:

— Ia zi, au găsit-o pe fată pînă la urmă?

Ştia el prea bine ce se întîmplase, şi le-ar fi povestit totul pe şart, mai bine poate decît Louda, dar las' — mai bine să povestească celălalt, decît să se înece povestea în noianul vorbelor despre măruntele griji de toate zilele.

— Dacă au găsit-o, dacă n-au găsit-o, n-aş putea să vă spui. Ce ştiu e că o jumătate de an nu i s-a dat de urmă. Unii ziceau că se înecase, dar gîrla nu lepădase nici o femeie care să semene cu ea. Alţii, că ar fi sărit sub stăvilar, cu un pietroi legat de gît, să rămîie la fund. Dar să vedeţi minune: după vreo şase luni, vine în sat o scrisoare scrisă într-o limbă neînţeleasă — nici ăi de la poştă nu ştiau ce scria acolo. Doar cuvîntul Svoznice se deslușea, iar ştampila era ştearsă. Cînd

au desfăcut plicul, numai două cuvinte au putut citi printre slovele acelea neînțelese: *Alžběta Kohoutová.* Era vorba de ea, de Bětuška. Au trimis după morar. Morarul plecă îndată, ca apucat, mai întîi în capitala județului iar apoi, cică, pînă la Praga. Abia acolo i-au spus ce scria în scrisoare.

A aflat că fata lui murise ca o cerșetoare, într-o moară de vînt părăsită de o bună bucată de vreme și în care locuise cîndva un morar pe nume Duval. Că fecioru-său, Pierre Duval, își dăduse sufletul pe undeva pe-aici, în țara noastră, pe vremea războaielor lui Napoleon și că de atunci moara nu mai măcinase grăunțe, fiindcă bătrîna se prăpădise de durere. Și că numita ar fi avut cu ea un copilaș de vreo șaptămînă, mort și el, și că amîndoi, mama și copilul, fuseseră îngropați în țara franțuzului. Și că femeia a avut la ea o hîrtie din care s-a aflat că e din Svoznice, fapt pe care îl comunică primarului comunei...

Așa se încheie povestea. Da. Să mor eu. Au găsit-o într-o moară, moara lui Duval. Numele, vedeți, e același. Așa l-a chemat și pe dragonul îngropat în crîngul „La șapte morți". Cine știe ce-or fi însemnînd toate astea!

— Păcat, și era așa de tînără — adăugă Pepik Cibulka. În sinea lui se gîndi: „Păcat, mare păcat. Pe una ca Ančka aș lua-o sub acoperișul meu, chiar de-ar avea un copil cu altul și niciodată nu i-aș spune nimic. Dar degeaba, un șchiop ca mine..."

— Uite, iar a căzut o stea, rupse tăcerea Paznicul.

— Ce tot căști gura la stele? Lasă-le să cadă. Or fi avînd și ele un rost al lor.

— Uite-așa, mă uit și eu. Mai bine, decît să ascult năzbîtiile voastre.

Jignit, Karas Louda se sculă în picioare, se întinse și-și ridică ulciorul de pe jos. Gîtlejul i se uscase de atîta vorbărie. „Guguștiucii ăștia vor să priceapă totul,

ei cred că toate cîte se întîmplă pe lumea asta poți să le pătrunzi cu mintea. Și tocmai asta-i, că nu poți. Nu poți, și gata! Unde stătea scris că moara aia a fost a lui Duval? De ce tocmai a lui Duval? Au găsit-o într-o moară de vînt, plecată în lumea celor drepți. El, Karas, crede că nu s-a dus acolo așa, de florile mărului. Moara o fi avut ea o legătură cu dragonul. Și chiar, de ce să nu fi avut?"

Karas își adună puterile și se urni din loc. Tînărul Cibulka o luă înainte spre han, șontîc-șontîc.

„Bietul Pepik. Ei lasă, se gîndi Karas, pînă la urmă tot am să ți-o dau pe Ančka, să ai și tu parte de-o bucurie pe lumea asta.

Dar dacă nu vrea! De ce să nu vrea? E datoare să asculte de tatăl ei. Dar dacă nu vrea să-l asculte? Dacă are să calce pe urmele fetei morarului?"

Deodată simți cum capul i se face greu, de cît se gîndise la fata morarului și la Ančka.

Ančka, în clipa aceea, dormea la Rukapáň, în fînul din pod.

Karas se întoarse, uitînd de ulciorul care i se bălăngănea în mînă.

Mare mîncinos mai e și bătrînul, răsuflă Bašta, zis Păzitul, după ce plecă Louda.

— Lasă-l în pace.

— Sfîrșitul l-a născocit, l-a scos din burtă. Uite, să n-am parte...

— Păi, mai începe vorbă...

În afară de bătrînul Cibulka, dragonul, care știe ce știe, nici unul dintre plutași, nici măcar Petr Choura, ofticosul, nu-i dădu crezare lui Karas. Și de ce i-ar fi dat? Povestea de-aia e poveste, s-o spui — iar berea, s-o bei. Vorbele curg ca apa. Și te farmecă și-ți place să stai așa și s-asculți.

Într-un tîrziu, se duseră cu toții să mai așeze culcu-

şurile. Erau ca vitele. Se suceau, se-nvîrteau, să-şi găsească un loc bun, strivind sub ei paiele foşnitoare.

Apoi se auzi răsuflarea grea a celor adormiţi.

„Ce-o fi făcînd Ančka?“ se gîndi Cibulka înainte de a-l fura somnul.

„Ce-o fi făcînd Ančka? se gîndea şi Karas. Hei, lucrurile nu sînt chiar aşa de uşoare cum par la prima vedere. Om fi noi ca vitele, dar uite că pe lumea asta se petrec întîmplări ciudate, tare ciudate.“

Karas Louda n-are somn. Ar fi trebuit să mai stea niţel la taifas.

Se duce la fereastră, îşi aţinteşte privirea spre rîul sclipitor ca o coasă proaspăt ascuţită. Iată, luna, ca o piatră, bate lama rîului.

Bătrînul pîcîie din lulea, gîndindu-se la ale lui.

Capitolul al cincilea

INGERUL DE MARMURĂ

în care se povesteşte despre noua vedenie a primarului František Buzek, pentru care s-a dus anume la cimitir, despre piatra de mormînt a Barborkăi, despre un balsam de dragoste şi despre Pudeš, nebunul.

Era într-o zi de vineri. Zîna zorilor se deşteptă din somn cu violeiunea pe care pădurea o dă celor ce dorm în ea ; se şterse pe faţă cu horbota umedă a negurilor, pe care o azvîrli îndată, nepăsătoare, peste întinsul gîrlei, se zbici la soare un timp şi o porni razna, zburînd peste păduri şi crînguri, trezind la viaţă culori, sunete, miresme. Flăcăruia zilei începu să pîlpîie tot mai tare.

In schimb, lumînările lipite de cele patru coşciuge se mistuiau toate de-a valma, isprăvind ultimele picături de ceară. In cea din urmă zvîrcolire a lor, scoseseră un fum atît de înecăcios, încît minerii, care stăteau a doua noapte de veghe, trebuiră să dea buzna afară, în boarea dimineţii.

— Hei, Ferda, să vezi ce zi frumoasă o să fie azi — se strigau cu glas tare unul pe altul, bucuroşi că noaptea, cu duhoarea ei de ceară arsă şi var, cu care fuseseră stropite din belşug trupurile morţilor şi sicriele, se sfîrşise.

Morga minerilor se afla în colţul din dreapta al cimitirului Sfînta Barbara. De-a lungul celor doi pereţi la-

terali, se înălțau niște grămezi de lemne, rămășițele sicrielor vechi, dezgropate, și care acum se uscau aici, la soare, după ce zăcuseră zece ani în umezeala putregăioasă a pămîntului.

Gurile rele spuneau că nevasta groparului își cocea cu lemnele astea lipiile, care erau privite cu scîrbă. Într-adevăr, nici un copil din Rukapáň, nici măcar plozii veșnic flămînzi ai băieșilor din Kocanda nu se uitau cu jind la fetele groparului, cînd mușcau din lipiile cît roata, făcute din făină integrală și unse cu magiun gros de-un deget.

— Put a hoit, căutau copiii să întărîte odraslele groparului, fără însă a le putea strica pofta.

František Kolovaný, groparul cu mustața lui căruntă, ce-i ajungea pînă la brîu, venea cu cazmaua pe umăr, pe aleea îngustă dintre cruci.

— Pe unde ai umblat, František ? îl întîmpinară minerii, care aveau chef de vorbă.

— Iacă, săpăi și eu, uite, colo, răspunse František arătînd cu mîna înspre un boschet stufos de iasomie, nins, pînă și pe ramurile cele mai subțiri, cu flori albe.

— Alor noștri ? întrebară minerii îndreptînd degetele spre morga unde dormeau în sicriele lor tovarășii de la Anna Maria.

— Da de unde. Lor le-am făcut culcușul încă de ieri. Da, uite, mă sculai și eu mai de dimineață și-mi zisei : pe răcoare, ai spor. L-am dezgropat pe bătrînul Venza. A împlinit cei zece ani, să-l ierte dumnezeu. Fusei la el și pîn' să răsară soarele, l-am scos. Crez că o să-l pun în loc pe Matěj Řezáč.

Groparul lăsă cazmaua jos și-și puse mîinile în șolduri, ca un om mulțumit de treaba ce-a făcut-o.

— Să vezi și să nu crezi, le mai zise el minerilor. Bătrînul Venza mai avea și acum dinți în gură, îi avea pe toți.

Ce erau să zică? Venza se prăpădise strivit de o galerie, tovarăşii pe care-i străjuiesc acum ajunseseră pe lumea cealaltă din pricina unei explozii cu dinamită, iar ei, începînd de după-amiază, cînd vor coborî din nou în mină, vor simţi mereu suflul rece al morţii, la fel cu cei ce s-au şi aşezat de-a dreapta tatălui. Ce însemnătate mai are, cînd zaci în mormînt, dacă ai dinţi în gură sau nu?

František Kulovaný ridică de jos cazmaua, tîrnăcopul, potrivi din obişnuinţă o ramură de trandafir de pe mormîntul lui Zeman, un negustor, şi, mormăind pe sub mustăţi un „bună ziua", se duse să mănînce.

„Ce ştiu minerii ăştia? se gîndea el pe drum. Scormonesc pămîntul să dea de-un ciob de piatră lucioasă. Eu, frăţie, sap acilea alte daraveri. De-ar şti ei cîte mi-au văzut ochii!"

De tufa de iasomie se apropiară cele dintîi albine din ziua aceea. În curînd, toată tufa începu să bîzîie. Albinele zburau din floare în floare, culegînd mierea la iuţeală, dar şi cu multă luare-aminte. Doar din cînd în cînd, cîte o petală mai apropiată de sorocul căderii se desprindea sub povara albinelor şi cobora încet, fără zgomot, pe alcea dintre morminte.

— Aştia măcar au murit şi pace. Pe noi de-abia deaici înainte ne aşteaptă moartea, ziseră în cele din urmă băieşii, aşezîndu-se pe un zid scund, în aşteptarea tovarăşilor ce urmau să-i schimbe la ora opt.

Aceştia vor veni îmbrăcaţi în uniforme de miner, cu vestoane negre şi pantaloni albi, cu chivăre de sărbătoare pe cap. Vor sta de gardă pînă la zece, cînd coşciugele vor fi puse pe catafalcul din bisericuţă. La unsprezece vor veni şi ceilalţi mineri, dimpreună cu părintele Volman; muzica o să intoneze un marş funebru, cineva o să rostească, poate, vreo cuvîntare, iar apoi, înainte ca ceasul să fi bătut ora douăsprezece, peste coşciuge o să se prăvălească pămîntul încălzit de soare.

Băieşii, în uniformele lor solemne, se vor apropia de morminte şi mai înainte ca groparul să azvîrle prima lopată de pămînt, vor presăra peste sicriele tovarăşilor cîte un bulgăraş de ţărînă, cît prinzi între trei degete.

— Aştia au viaţa în urma lor, o să se gîndească unul şi altul, şi poate că vreunul o să fie chiar mîhnit la gîndul că el mai are, că moartea de-abia de aici înainte îl aşteaptă.

— Ia vedeţi, cine vine? Şourek, cel mai lung dintre toţi, îşi înălţă capul. Dădu un bobîrnac unei pietricele, care, cine ştie cum, se rătăcise pe zidul unde se aşezaseră ei, şi anunţă:

— E František Buzek, primarul.

Pietricica se rostogoli pe ţigle, se poticni chiar la margine ca şi cum s-ar fi răzgîndit, dar în cele din urmă porni iarăşi la vale, căzînd în iarba de dincolo de zidul cimitirului.

Apariţia meşterului František Buzek era foarte matinală. Neobişnuit de matinală. El, care dormea buştean, în noaptea aceea nu putuse închide ochii. Aşteptase dimineaţa cu nerăbdarea beţivului obişnuit să-şi bea păhărelul la o anumită oră. Se zvîrcolise în aşternut, cătînd în minte cuvintele rugăciunilor pe care de mult le dăduse uitării.

Doamne, ce-o fi cu František?

Aseară a venit de la Věnik după miezul nopţii. Şi asta nu pentru că ar fi băut, nu. Se dusese acolo mai curînd dintr-un sentiment al datoriei. Joi seara se certase rău de tot cu Stýbl, ceaprazarul, cel care e veşnic pus pe harţă în consiliul comunal. František Buzek nu prea îl înghiţea pe ceaprazar. Amîndoi fuseseră trimişi în consiliu de acelaşi partid, dar František Buzek avea idei ceva mai înaintate, pe cînd celălalt era reacţionar.

Ceaprazarul îl văzuse pe František Buzek miercuri plimbîndu-se cu automobilul doctorului Rozum şi abia aşteptase prilejul să-l „frece", cum se spune. Ieri după-

amiază, a fost o adunare a consiliului comunal. Potrivit funcției sale, František Buzek venise cu o clipă mai tîrziu decît s-ar fi cuvenit de fapt și îl auzise pe ceaprazar spunîndu-i lui Matěj Jandik, fierarul, și lui Lofront, simigiul:

— Auzi, comedie! Să calce în picioare prestigiul partidului nostru — ditai primarul — și să se plimbe ca un smintit cu drăcovenia aia prin comună, că așa vrea el...

Atîta apucase să zică. Primarul își dădu de îndată seama că chestiunea era cît se poate de serioasă și că nu trebuia să-i lase pe ceaprazar să-și bată joc de el. „O dată ce m-ați ales, ce tot îi dați zor cu pre... prestigiul și alte vorbe străine, de ți se încurcă limba în gură cînd vrei să le rostești. Prestigiu, neprestigiu, de vreme ce sînt primar, eu trebuie să știu de toate."

De fapt, numai din pricina asta se dusese František Buzek la Věnik. Știa el că acolo o să se adune, pe la miezul nopții, trei sferturi din consiliul comunal al orașului și că ceaprazarul n-o să scape prilejul de a aduce iar vorba despre chestia cu automobilul, ca primarul să poată fi bîrfit în voie, neaflîndu-se de față. František murea de ciudă. Venind însă la cîrciumă, luă loc închină un pahar două cu vecinii, schimbă cîteva vorbe cu tîlc, închizînd gura ceaprazarului. Acesta nu zise nici pîs.

Dar, după miezul nopții, în drum spre casă, lui František Buzek i se întîmplă un lucru nemaipomenit. Mergea împreună cu Lofront, simigiul, care îi spunea pentru a treia oară:

— Nene František, să știi că eu nu dau o ceapă degerată pe vorbele ceaprazarului. Te știu om așezat și cu scaun la cap, chiar de-ai umbla zi de zi cu drăcovenia aia. La urma urmei, omul trebuie să le facă pe toate în viață.

František îl asculta numai cu o ureche. Pe tot drumul, încă de la Věnik, i se păruse că-i licăre în față o lumină, că înaintea ochilor îi fîlfîie coli mari de hîrtie albă sau poate fulgi uriași de zăpadă și că printre toate astea se deslușește un chip de om care încearcă să răzbată spre el.

Cînd cei doi membri ai consiliului comunal ajunseră la zidul la care i se ivise îngerul de două ori, lui František Buzek i se tăie răsuflarea. Fulgii uriași de zăpadă pieriră dintr-o dată (mai bine zis se strînseră, luînd chipul unui om), iar în dreptul zidului acoperit cu licheni, pe locul de unde ieșise îngerul, se înălța o statuie de marmură înfățișînd un înger cu un muc de luminare în mînă, sprijinind cu umărul o coloană frîntă, a cărei parte de sus era gata să se năruie.

— Doamne, un monument ca ăsta are fata lui Benda postăvarul, în cimitirul Sfînta Barbara... Ce naiba, m-oi fi rătăcit, oi fi pierdut drumul? Nu sînt eu pe Ulița Pîrîului, nu e simigiul colea lîngă mine și nu știe el drumul cel puțin la fel de bine pe cît îl cunosc și eu?... Cum se poate una ca asta? Scoase un țipăt de spaimă, ducînd mîna la ochi, să alunge vedenia; văzu totuși, foarte limpede, cum stîlpul acela frînt se înclină, apoi se prăbușește, prefăcîndu-se în praf și pulbere, iar îngerul, izbucnind într-un plîns amarnic, fîlfîi din aripi și se înălță la ceruri.

— Ce țipi, primare? tresări simigiul.

— Nu țip... am văzut... Și tăcu chitic. Fusese un semn, asta-i sigur. Cineva îi dădea un semn că o să se întîmple ceva. Dar cui? Cui altuia decît lui, lui František Buzek.

Pînă acasă, nu mai scoase o vorbă. Se trînti în pat, să doarmă, să-i piară din ochi vedenia. Dar se perpeli pînă în zorii zilei. Mereu avea în față monumentul funerar al Barbarei Bendova. Și scena se repeta la nesfîrșit: coloana se rupea, cădea, prefăcîndu-se în pulbere,

îngerul izbucnea în plîns şi începea să bată din aripi... Nu mai avu răbdare să aştepte venirea dimineţii. Simţi un imbold nestăvilit să se ducă la cimitir, o putere stranie îl trăgea spre piatra de mormînt, o putere pe care nu era chip s-o biruie. Ce s-a întîmplat cu stîlpul de marmură? S-a rupt? Îngerul a zburat? Mi-a venit ceasul morţii?

Mergea spre cimitir tremurînd de groază. E adevărat că pe pămînt, omul nu-i decît un oaspe; azi aici, mîine pe lumea cealaltă; dar František Buzek nu era încă dispus să plece. La gîndul morţii, simţi o gheară înfigîndu-i-se în gît, tot sufletul i se răzvrăti şi broboane mari de sudoare îi acoperiră fruntea.

„Doamne sfinte, de ce să plec tocmai acum de pe lumea asta? Nu zic, acum vreo zece ani eram plin de păcate, mă plecam ca trestia bătută de suflarea tuturor fărădelegilor şi slăbiciunilor omeneşti. Da, am fost îngîmfat, mă ţineam după fuste, mă îmbuibam cu mîncare, uneori îmi sărea ţandăra şi înjuram, aşa, din te miri ce.

Acum, în sfîrşit, după şaizeci de ani, mi-a venit şi mie mintea la cap. M-am lepădat de toate păcatele... în afară de unul: beau, ce să zic. Dar, oricum, eu sînt părintele tîrgului, eu am grijă de el. Cine o să le mai dea sfaturi concetăţenilor mei, cînd n-am să mai fiu? Or să se încaiere între ei, ca chiorii; unii or să se ia după Stýbl, alţii după František Bacik, grădinarul — are să intre zîzania în tîrg."

Cu aceste gînduri păşi František Buzek pe poarta cimitirului. Dînd bineţe băieşilor, căută în pripă aleea ce ducea spre mormîntul Barborkăi Bendová, spre statuia aceea minunată, tocmită la meşteri din capitala judeţului. Părinţii cheltuiseră pe ea toată zestrea fetei. Benda, postăvarul, spusese că e mai bine aşa decît să încapă averea ei pe cine ştie ce mîini.

Peste mormînt crescuse o salcie plîngătoare, subțire ca o fetișcană. Așa cum își legăna mlădițele, părea că-și frînge mîinile, jelind.

De douăzeci de ani plîngea salcia aceea. Primarul ținea foarte bine minte întîmplarea Barborkăi Bendová. Fusese frumoasă ca o păpușă de porțelan. Nici nu-ți venea s-o atingi, de teamă să nu ți se frîngă între degete, atît de gingașă era. Pe atunci, la piua lui Benda lucra un flăcău, cu părul ca pana corbului și cu ochi arzători. Cică Barbara l-ar fi îndrăgit. Numai că bătrînul o silea să se mărite cu Martin Salanský, feciorul săpunarului din piață, un băiat roșcovan și pistruiat. Bătrînii, însă, se gîndiseră că n-ar fi stricat să pună laolaltă casa lui Benda și casa lui Salanský, mai ales că dădeau zid în zid. Ei, și au silit-o pe Barborka să-l ia pe Martin. Fata le-a spus că nu vrea, că-i e drag flăcăul de la piua lui taică-su. Benda se făcu foc și pară. Îl izgoni îndată pe flăcău din casă și de la piuă, zicîndu-i nu care cumva să se mai arate pe-acolo. Barborka a tăcut, nu s-a împotrivit, dar a doua zi după ce au venit pețitorii, a căzut la pat și — nu s-a mai sculat. Se topea văzînd cu ochii. Într-o săptămînă, și-a dat sufletul. A răpus-o durerea. Și uite, pe urmă, postăvarul i-a făcut monumentul ăsta.

„Da, da, greșim, sîntem răi. Nu ne înțelegem suferințele, nu știm să fim buni unul cu altul. Asta așa e, și nimeni nu poate să zică nu... Iar o statuie ca asta, fie ea și aurită, nu mai poate îndrepta greșeala."

Sub pașii primarului, nisipul zgrunțuros și sclipitor, scos de pe fundul Vydrovkăi, scîrțîia puternic. Doamne-dumnezeule, ce-o fi și cu statuia aia ? Dacă s-a dărîmat cu adevărat peste noapte, dacă a zburat îngerul ?...

— Fleacuri, îi șopti un glas lăuntric. Minuni în ziua de azi nu se mai întîmplă. Dar, aducîndu-și aminte de îngerul viu pe care-l văzuse aievea de două ori, vrînd-nevrînd se făcu auzit celălalt glas, glasul cugetului.

Ce știi tu cum e rînduită lumea? Dacă ar vrea dumnezeu, îngerul de piatră și-ar lua zborul, ușor, ca un sturz.

Pîrjolită de arșiță, iarba de pe marginile aleii parcă țipa de sete.

Cerul nu-i dăduse apă și nimeni nu se gîndea să vină s-o ude... N-are lumea timp. Cînd e vorba de trandafiri, de bujori, se schimbă socoteala. Dar cine are trandafiri pe mormintele din cimitirul ăsta? Cîțiva negustori cu dare de mînă, pe care banii îi slujesc și după moarte. Urmașii îi dăduseră lui František Kulovaný cîte un galben, iar el uda florile în fiecare zi, avînd grijă să nu cadă nici un strop pe-alături, căci apa trebuie adusă de departe și te speteși cărînd-o cu stropitoarea.

Și uite-așa, iarba ceea sărăcuță de pe mormintele celor de rînd rămînea în plata domnului, se ofilea și se îngălbenea.

Cărarea ce ducea spre mormîntul Barborkăi era dreaptă, ca trasă cu ața. František Buzek își pironi privirea în nisip.

„N-am să mă uit; am să merg cu ochii închiși pînă ajung în dreptul mormîntului. De departe, ochii ar putea să mă înșele și de ce să mă sperii degeaba? Mai încolo, mai încolo, încă douăzeci de pași."

Dar nu mai putu să rabde. Cînd își închipui că ajunsese la zece pași, ridică iute capul și căscă larg ochii, să fie sigur. Îngerul de marmură era la locul lui.

Lui František Buzek parcă i-ar fi luat cineva o piatră de pe inimă, o piatră mai grea decît lespedea din care fusese cioplită statuia.

„Uite ce nătărău sînt, se dojeni primarul. Da, să știi, nu-s chiar atît de deștept cum mă credeam..." Dar roiul de gînduri care îl năpădi fu repede risipit de o arătare neașteptată, care-l uimi. Colo, lîngă statuie, cam în spatele pietrei, ședea o fată.

Nici ea nu-l zărise încă. Cum şedea aşa, rezemata cu spatele de mormîntul vecin, basmaua îi alunecase pe ochi şi nu vedea aleea. Primarul se apropie tiptil de ea. Fata ţinea în mînă un fir de busuioc, smuls de pe mormîntul Barborkăi, şi-i rupea frunzele una după alta, strivindu-le. Degetele i se înverziseră.

— Ce faci aici? se răsti primarul. Abia cînd sări în picioare, putu s-o recunoască.

Era Ančka, fata lui Karas Louda.

Speriată, copila se grăbi să ascundă busuiocul sub şorţ.

— Nu fac nimic.

— Păi, atunci de ce stai aici?

— Uite-aşa, aşteptam.

— Ce-aşteptai?

— Alaiul. La unşpe, colò în partea băieşilor, o să-i îngroape pe ăi patru de la Anna Maria.

Primarul băgă de seamă că fata mintea. „Pe mine, fetiţo, nu mă duci cu una cu două", îşi zise el în gînd.

— De ce-ai venit mai devreme? Şi busuiocul, de ce l-ai rupt?

Într-o clipă, Ančka se făcu roşie ca racul. Vîrî mîna şi mai adînc sub şorţ, de teamă parcă să nu piardă cumva firul de busuioc.

— Ştii că nu-i bine să rupi flori de pe morminte? La miezul nopţii, vin priculicii să le ia înapoi.

Fata nu ştiu ce să răspundă, lăsă capul şi mai jos, să-şi ascundă bujorii din obraji, şi rămase aşa, încremenită. Parcă şi ea ar fi fost cioplită din piatră.

— Ei, spui, sau chem groparul?

Ameninţarea o sperie şi mai mult.

— Proastă mai sînt — vorbele îi ieşiră din gură fără să vrea — mă iau după farmece... Şi, vrînd parcă să le alunge, zvîrli firul de busuioc cît colo, pe mormînt.

— Ce farmece?

— Uite-așa, cică dacă rupi un fir de busuioc de pe mormîntul Barborkăi și-l freci în palmă...

„Frumos îmi șade — se gîndi František Buzek — sînt primar și habar n-am ce se petrece în tîrg."

— Ei, ia zi!

— Cică... scapi de dragostea nechemată, îți iei gîndul de la cel ce nu poate fi al tău.

František Buzek se încruntă. Va să zică asta e. Mda... Plecîndu-și ochii în iarbă, zări o gîză cățărîndu-se pe o tulpină de iarbă, uscată și frîntă.

„Toți greșim — își zise el — și postăvarii, și pantofarii, și eu... František Buzek, și fata asta... Toți avem necazurile noastre. Iar la sfîrșit ajungem toți pe lumea cealaltă." Pînă să ridice capul, fata lui Karas și pierise. O rupsese din loc și, desculță fiind, primarul n-o simțise. Las' să plece... Făcu și el stînga-mprejur, cu gîndul să se ducă acasă, dar deodată se simți copleșit de oboseală. „Ce-ar fi dacă m-aș odihni un pic", își spuse. Se așeză chiar în iarba pe care o strivise fata lui Karas.

— La cine s-o fi gîndind și copila asta?

Dar n-apucă să-și dea răspunsul. Somnul, care toată noaptea îi dăduse tircoale, fără să se îndure a pune stăpînire pe el, pînă la urmă îl răpuse. Picotind cu ochii închiși, căută pe pipăite mormîntul peste care crescuse o iarbă stufoasă, ca o pernă moale. Se întoarse pe-o parte. Pălăria îi căzu din cap și se rostogoli pe jos. František se cufundă într-un somn adînc, fără vise.

Îl trezi răpăitul mărunt al unei tobe. Ce-i, ce s-a-ntîmplat? Sări în sus și se uită în partea de unde venise zgomotul. Printre arbori, zări alaiul băieșilor, cu surtuce negre și nădragi albi, îndreptîndu-se spre poarta cimitirului, în ritmul tobei.

— Rușine să-mi fie — na! am pierdut înmormîntarea — se mustră singur. Dar, așa de tîrziu o fi?

Ridică privirea spre bolta cerească. Soarele îl bătea în creştet. Umbra monumentului cu îngerul alb şi coloana frîntă era doar de-o şchioapă.

În clipa aceea, tresări la auzul unui alt sunet, venit din preajmă. Pe zidul cimitirului, în partea care se întindea cîmpia sfredelită de galerii căzute în paragină şi presărată cu grămezi de moloz şi pîlcuri de arbori, şedea Janek Pudeš, nebunul, fost miner şi el. Se uita după tovarăşii săi care ieşeau din cimitir în cadenţa tobelor şi sufla frenetic, în ocarina lui, un marş demenţ.

— Pudeš, strigă primarul căutînd o piatră ca să-l alunge pe nebun de pe zid. Dar pînă să dibuiască primarul piatra, Janek Pudeš o şi zbughise, căci era sperios ca ciorile de cîmp. În timpul înmormîntării, mai încercaseră cîţiva să-l gonească.

Acum fugise, pesemne în vreuna din galeriile părăsite, în care îşi avea sălaşul. Departe se mai auzea, pierdut, tînguitul ocarinei.

— Ti-ti-ta-ta-ti-ti-ta-ta...

Capitolul al șaselea

PAȚANIA LUI MATĚJ ŘEZÁČ

aîn care binevoitorul cititor va afla mai degrabă un deznodămînt fericit decît un început prost ; în care e vorba despre marea veste adusă de băiatul hingherului, despre clopotele din Rukapáň, despre unele fete care nu-s fete, precum și despre niște oameni pe care moartea trebuie să-i caute a doua oară.

Sîmbătă e ziua sfîntului Procopie, patronul băieșilor, care, înjugînd dracul la plug, a scormonit dealuri și munți, tăind peșteri, galerii. Sfîntul l-a croit pe aghiuță cu crucea peste spinarea lui păroasă, pînă ce spurcatul, vrînd-nevrînd, i s-a supus și s-a apucat să are, cît ai clipi, brazda iadului — o crăpătură adîncă în stîncă. Cel puțin așa spunea părintele Volman, într-una din predicile sale.

Din pricina arșiței, boabele pîrîiau ușor în spice.

Strugurii erau încă mărunți și verzi, ca boabele de mazăre.

Prin păduri bocăneau securile. În scoc, din cînd în cînd, se prăvălea cîte un buștean. Cînd ajungea în Vidrovka, o limbă lungă și crestată de spumă albă se înălța în sus, lingînd bolovanii de pe mal. Oamenii înjurau cu năduf, sudalma făcînd parte din ritualul scoaterii lemnului din pădure.

— Fire-ar... aşa şi pe dincolo.

Buşteanul era luat în spinare de şuvoiul apei. Trebuia apoi prins cu ţapina, tras la mal şi găurit. Oamenii vîrau frînghia prin gaură, aşa cum le şade bine unor ţăpinari.

Cînd aveau un pic de răgaz, se duceau la bolovanul de granit din apropiere, îşi vîrau mîna într-o scobitură a pietrei albicioase, scoţînd de la răcoare o butelcă, spre desfătarea sufletului. Vinul roşu de Rukapáň le gîlgîia pe gîtlejurile smolite, de parcă l-ar fi pritocit dintr-o bute în alta.

Dacă în clipa aceea se întîmpla să se ivească pe malul celălalt al gîrlei o femeie — sînt atîtea care lucrează pe ogoarele de secară ale lui Trantinec, Pučálek şi ale fabricii de bere — şi dacă muierea mai era şi nurlie, tăietorii din pădure ridicau sus butelca, în cinstea ei, strigînd cît îi ţinea gura, ca să biruie vuietul apei, şi trimiţîndu-i cîte una deocheată.

Tocmai atunci veni la gîrlă Ančka a lui Karas, să scoată din apă un mănunchi de paie de secară, lăsate acolo să se înmoaie, şi să le ducă pe ogorul lui Trantinec. Văzînd-o, peştişorii se împrăştiară fulgerător în toate părţile, ca nişte săgeţi minuscule. Intrînd în apă, fata îşi ridicase fusta peste genunchi, încercînd cu mîna cealaltă să dea la o parte bolovanii de pe snopi.

Pietroaiele, însă, erau prea grele, şi fata, neavînd încotro, trebui să prindă poalele cu dinţii şi să împingă bolovanii cu amîndouă mîinile.

Ţinîndu-şi poalele în felul acesta şi aplecîndu-se peste oglinda apei, picioarele ei muşchiuloase, pîrlite de soare, se dezvelirăr mult mai sus de genunchi, pînă la albul coapselor.

— Ančka, strigă un flăcău peste gîrlă.

Ančka se îndreptă puţin din şale şi-i aruncă o privire dispreţuitoare, peste un colţ al basmalei legată strîns sub bărbie, neisprăvitului care o strigase.

— Ančka, te văd — te văd ! izbucni în hohote flăcăul care privise îndelung la albeaţa pulpelor ei, cioplite parcă din lemn de tei.

— Lua-te-ar naiba, derbedeule... ultimele cuvinte ale ocării le acoperi trosnetul unui buştean, care, ajungînd la capătul scocului, se ridică nărăvaş, repezindu-se apoi ca o viperă-n valuri. Împinse de buştean, undele săltau pe malul dimpotrivă, scăldînd nisipul uscat.

Ca să-şi arate mînia, Ančka lăsă să-i cadă poalele în apă, pradă gîrlei — şi-aşa se udaseră — culese cu amîndouă mîinile o piatră şi-o zvîrli cît colo, de-i trosniră şalele de atîta încordare. N-o putuse arunca decît la trei metri şi stropii apei pliciuite îi împroşcară fusta. Dar fata îşi vărsase năduful. Spusese ce avusese pe inimă.

Luă paiele care, prinse de curentul gîrlei, începuseră să se răsucească la fel ca vîrtejul de vînt ce goneşte iarna din sat, le trase pe mal şi-şi stoarse poalele fustei.

Sus, pe cîmp, ţăranii făcuseră roată în jurul unui ulcior uriaş, plin cu bere dulce de Rukapáň, şi, întinzîndu-şi unul altuia cîte o halcă de friptură sau oala cu untură, mîncau cu poftă. Femeile se adunaseră lîngă o cană mare de tinichea, plină cu o zeamă, care doar cu numele era cafea. Mestecau dumicaţi mari de pîine şi cleveteau, trăncănind verzi şi uscate.

Numai Pepina Řezáč, în al cărei pîntec se zămislise o viaţă nouă, şedea tristă deoparte. Încovoiată de povara năpastei ce se abătuse asupra ei, îşi privea mîinile împunse de ţepii miriştii. De miercuri, toată lumea o socotea văduvă. Matěj rămăsese sub piatră împreună cu boierul, proprietarul minelor. Nu fuseseră găsiţi nici pînă în ziua aceea, din pricina armăturii de lemn care ardea.

Trăise cu el de-abia un an. Lumea vorbea că pătimise destule din pricina lui. Nu că ar fi fost bărbat

rău, doamne-ferește. Era mai curînd un sălbatic, un răzvrătit = braconier neîntrecut. Ce mai tremurase biata femeie nopțile, cînd celelalte neveste de miner dormeau duse, ghemuindu-se lîngă bărbații lor în așternuturile calde! Și totuși, Pepina îșî iubise bărbatul.

Acum un an, de Sîn-Petru, cînd se dusese la Konětopy, unde Pepina era slujnică, și-o luase la joc, fără să-i pese de flăcăii din partea locului, și-a dat seama numaidecît că împreună cu omul ăsta ar fi în stare să meargă pînă la capătul pămîntului.

Îmbrăcase atunci o rochie albă cu flori albastre și roșii risipite peste tot locul, pe spate, pe piept și pe coapse. Era ca o poiană de munte, primăvara, cînd viața răzbește biruitoare prin lințoliul zăpezii.

— Ești de la oraș? l-a întrebat ea.

— Da, sînt băieș la Anna Maria.

Au dansat împreună, unul după altul, un vals, o polcă, un rejdovák, apoi iar un vals, ca și cum tot salonul ar fi fost al lor. Cînd întorcea capul spre mijlocul horei, zărea printre dansatori fețe schimonosite de ură.

Cînd, sucită de brațele lui Matěj, dădea cu ochii de babele din Konětopy, înșirate de-a lungul perceților, le vedea gurile știrbe meliținď de zor. Și astfel, uitîndu-se cînd spre mijlocul horei, cînd spre margini, înțelese deodată că, jucînd cu minerul, își ridicase tot satul în cap.

Mai tîrziu, Matěj o scosese din sală, iar ea îl însoțise încet pînă la locul care-i era cel mai drag, la helești din marginea pădurii. Aici obișnuia să fugă, ori de cîte ori stăpînul îi lăsa un ceas de răgaz, și să stea rezemată de-o salcie.

Apa era plină de crapi și de alte soiuri de pește. În zilele senine, Pepina se apleca peste stăvilar, privind la peștii ce mișunau chiar la marginea găurilor prin care apa se scurgea într-un șanț subteran.

Peștii căutau să-și vîre botul prin grătarul stăvilarului. Razele soarelui se răsfrîngeau pe spinările lor albastre-verzui și în sideful sclipitor al solzilor.

Cînd prin preajma stăvilarului apărea însă știuca, bătrîna vrăjitoare cu mustăți ce-și avea culcușul în groapa din partea de miazăzi a iazului, crapii se împrăștiau care-ncotro. Plescăitul apei răsuna pînă-n pajiștea ce se întindea mai la vale. Știuca se punea pe urma crapilor pleșuvi, urmărindu-i printre brădișul și tulpinele de stuf dinspre mal. Pepina o urmărea cu răsuflarea tăiată cum spintecă apa, învălurind-o cu tăișul coamei.

Dar acum, seara, întorcîndu-se de la joc, apa era tăcută, neclintită. Nu se auzea plescăitul crapilor. Se culcaseră. Doar stelele, ca niște rotocoale de beteală, clincăneau ușor, ciocnindu-se de oglinda apei. Arar, cîte o pasăre de baltă țipa, trezită de forfota castorilor.

In partea stîngă a iazului, unde malul se lăsa încet în apă, acoperit de un strat de nisip subțire, era locul în care flăcăii duceau caii la scaldă. Goi pușcă, se suiau călare și coborau în apa care acum, în bătaia lunii pline, avea reflexe verzui.

Seara veneau și fetele. Și ele coborau în apă, goale, cu părul despletit. Apa întunecată le dădea fiori, cu atît mai tainici, mai pătrunzători, cu cît se scufundau mai adînc.

Dar în ziua aceea, din pricina hramului și a horei, malurile erau pustii.

Cerul nopții, minunat de limpede și presărat cu mii de mărgele aurii, se prăbușise în oglinda iazului. Unele stele ți se păreau atît de aproape, încît îți venea să întinzi mîna după ele. Altele erau chiar lîngă mal, căzute în stufăriș. Altele, mai depărtate, pierdute pe luciul întunecos al bălții.

Matěj și Pepina priveau apa dinspre stăvilar, dar nu vedeau decît cele două ceruri, cel încremenit de

deasupra și cel tremurător, unduind la picioarele lor. Satul, rămas în urmă, pieri deodată din mintea fetei.

În clipa aceea, băiețul îi strînse mîna și-i strivi sînul.

— Cine ești tu ? îl întrebă ea sfioasă.

— Sînt Matěj Řezáč, răspunse el, neslăbind nici mîna, nici sînul fetei. Ea se trase îndărăt, ca să scape de povara ce-i apăsa pieptul, dar mîna și-o lăsă într-a lui.

— De-aia n-au sărit flăcăii la bătaie.

Căci Matěj Řezáč era vestit pentru isprăvile lui de braconier și pentru puterea pe care o avea. Nimeni n-ar fi îndrăznit să-l înfrunte.

— Da ? zise Matěj într-o doară și-i puse iarăși mîna pe sîn. De data asta însă ușor, ușurel, cît era în stare, ca un hoț care se teme de cel mai mic zgomot și se ferește să lase urme. Pepina nu se împotrivi. Se făcea că nu vede, nu simte. Matěj, mulțumit de prefăcătoria ei, ținea mîna nemișcată, cu toate că-i venea greu. De teamă să nu piardă locșorul acela de pe trupul fetei, stătea nemișcat, pironindu-și privirea în apa neagră.

Mîna i se făcu însă grea și începu să-i frămînte sînul, de-i dădură lacrimile-n ochi de durere.

— Trebuie să mă duc acasă, zise ea, ca să scape din strînsoare. Se dădu un pas înapoi ; el o lăsă. Și cu toate că fiecare pas îi sporea părerea de rău, acum nu putea să rămînă, trebuia să se întoarcă în sat, ca să-și țină cuvîntul. Matěj, trezit parcă din somn, fugi după ea și-o strînse în brațe, mai-mai să-i stoarcă sufletul.

— Nu-ți fie teamă, am să te iau, i-a spus la despărțire. Și a luat-o. Nu e nici un an de atunci. Îl prindea, el iar scăpa, iar se întorcea și pleca din nou, cînd vroia și cum vroia.

Iar cînd venea acasă la al treilea cîntat al cocoșilor, ud de rouă, mînjit de noroi și răzbit de frigul

nopții, se culca lîngă ea și o săruta ușor pe păr, de teamă să n-o trezească. Doamne, ce drag îi era Matěj în acele clipe, își aminti Pepina, deschizînd stăvilarele lacrimilor.

Oamenii băuseră aproape tot ulciorul și-l ascultau pe Měchur, venit și el la seceriș.

— Dimineața — spunea Měchur — cică venise pe drum cu o ceată de plutași care se întorceau din vale și auzise niște grozăvii...

— Ziceau că a fost împușcat un ministru și că s-ar putea să iasă cu război...

— Doamne-ferește, se închinară muierile.

— Ia mai taci din gură, neghiobule, strigă la el Trantinec, chiaburul. Ce război?

— Vînd și eu ce-am cumpărat, se apără Měchur.

— Vorbe. Vorbe de clacă.

Trantinec avea trecere la oameni, fiind un ins cu socoteală — președintele cooperativei locale. De aceea, oamenii crezură de cuviință să nu mai vorbească de razboi. Aveau ei timp pentru asta în drum spre casă, pășind încet și legănat, cu grebla sau cu coasa pe umăr, după o zi grea de muncă.

Dar n-apucară să ispràvească pîinea și berea din ulcior, cînd o altă știre, și mai grozavă, îi țintui locului. Pe cărarea prăfuită dintre lanuri, se apropia în goană băiatul hingherului, adică fiul lui vitreg, un mucos de vreo doisprezece ani. Venise alergînd de-i sfîrîiau călcîiele. Gîfîind, se opri în mijlocul secerătorilor și zbieră:

— Matěj Ře-záč a ieșit!

Trăsnetul să fi căzut în mijlocul lor, și nu s-ar fi cutremurat mai mult.

— Ce zici?

— A ieșit... prin puțul părăsit.

Pepinei îi veni să urle de bucurie, dar pîn' să des-

chidă gura, ameţi şi pică jos. Noroc că stătuse pe un snop şi nu se lovise.

— Ce mai veste, Pepina !

Pepina mai leşină o dată. Femeile, săritoare, fugiră cu ulciorul de bere la Vydrovka, după apă rece. Aşa se făcu că Pepina se trezi iar leoarcă şi dîrdîind de frig. Îi era ruşine de slăbiciunea ei.

— Hai, vorbeşte, cum a fost ? începură oamenii să-l iscodească pe băiat. Acesta se muta de pe un picior pe altul, fudul, şi, zăpăcit, tot trăgea de cozondroacele nădragilor.

— Păi, uite cum a fost. A venit la noi în curte azi-dimineaţă şi i-a spus lui tata să ia căruţa de bălegar şi să se ducă să-l ia pe domnu' consilier...

Mĕchur duse mîna la buzunarul din spate, scoase o ploscă cu rom şi i-o întinse Pepinei.

— Bea, Pepino. Hai, trage o duşcă.

Pepina trase cîteva înghiţituri lacome.

— Vezi, fata mea, dumnezeu nu uită pe nimeni, o încurajă mătuşa Ránková mîngîind-o pe spate cu mîna ei lată, plină de bătături. Mîna ei era atît de grea, încît Pepina se îndoi sub povara ei.

— Ehei, ehei, strigară de pe malul celălalt tăietorii de lemne, bănuind o veste mare. Băiatul lui Hón trebui să le împărtăşească şi lor ştirea. Doar îl cunoşteau cu toţii pe Matĕj Řezáč, cum îşi cunoşteau buzunarele.

— Ma-tĕj Ře-záč a ie-şit ! ! !

Vorbele zburau peste apă ca nişte pietre aruncate, nimerind ceva mai spre vale.

— Eheiii, eheiii !

Vîntul aducea dincoace larma de pe malul celălalt al gîrlei. Oamenii ridicau în sus ce le pica sub mînă, unul un topor, altul o ţapină, o frînghie, o sticlă sau un par, ca să-şi arate bucuria faţă de Pepina.

— Uraaa ! le răspunse de pe malul de dincoace băiatul hingherului şi, pătruns de mîndria lui de hingher,

moștenită din tată-n fiu, începu să le strige țăpinarilor în bătaie de joc:

Amăriții de la deal
Mîncă numai hoit de cal.

Dar nimeni nu mai lua în seamă vorbele puiului de hingher. Știau ei că ai hingherului mănîncă acasă pisici moarte, pîine unsă cu untură de cîine, jumări de cățea și că duminica, mă-sa le dădea ciorî fripte.

— La treabă! La treabă! zbierară vătafii de pe amîndouă malurile.

Secerile mușcară din copaci, paiele de secară fîșîiră sub coase. Doar nevasta lui Rezăc rămăsese în mijlocul cîmpului, singură, neștiind ce să facă.

— Ce-i cu tine, Pepino? îi strigă Trantinec. De ce nu te duci acasă?

Pepinei i se păru că vocea lui Trantinec împrăștie în jur numai căldură, ca și cum vorbele, pe drum, pînă la urechile ei, ar fi luat ceva din arșița soarelui.

— Du-te să-i dai de mîncare și pe urmă vino să ne spui și nouă cum a fost.

Pepina Rezăčová, mărunță ca un măr păduret, cu mîinile și picioarele veșnic ciuruite de țepii mirîștii, îmbrăcată cu o fustă largă și lungă de i se învîrtejea poala în josul pulpelor, porni cu pas legănat peste cîmp. Era încă udă leoarcă de apa ce-o turnaseră peste ea suratele prea inimoase. Mergea acasă, la Kocanda.

„Slavă domnului, bine că n-am rămas văduvă!"

In noaptea de marți spre miercuri, avusese următorul vis: Se făcea că purta un șorț alb, cînd deodată, din curtea fabricantului de bere, s-au repezit spre ea niște cai negri. Parcă se punea la cale nunta lui Tonka, soră-sa mai mică. „Nuntă de visezi — nu-i a bine." Deodată, unul din caii ăștia negri a venit la ea, a apucat-o cu dinții lui îngălbeniți de șorțul alb, drept de

mijloc, şi i l-a smuls, nechezînd atît de trist, că pe Pepina au trecut-o toţi fiorii.

Se trezise lac de apă. A întins mîna. Matěj nu era în pat. Unde să fie? În pădure, firește.

Din clipa aceea nu se mai lipi somnul de ea. Să ştii că pădurarii or să-i împuşte bărbatul. Cînd visezi cai negri, musai ţi se întîmplă o nenorocire. O podidiră lacrimile.

— Ce plîngi? o întrebă Vincek, fratele lui Matěj, trezindu-se.

— Proasto! se răsti la ea după ce îi povesti visul. Cum îţi închipui că cineva poate să-l nimerească pe Matěj?

Femeia nu mai zisese nimica şi se pusese pe rugăciuni. S-a rugat pînă a venit Matěj, cu părul plin de ace de brad şi cu cămaşa udă, de parcă ar fi trecut iazul înot. Cum se băgă sub plapumă, adormi şi începu să sforăie.

Dimineaţa, la cinci, Pepina (de frică nu mai putuse închide un ochi) îi spuse bărbatului:

— Matěj, nu te duce azi la lucru!

— Fugi de-aici cu prostiile tale, zisese Matěj, mîncînd. Pîinea o tăie în bucăţele, o puse într-o ulcică, turnă niște rachiu peste ea şi înghiţi amestecătura pînă la ultima fărîmitură. Mîncarea asta te întăreşte. Şi la mină trebuie să ai puteri. Din moşi-strămoşi, minerii mănîncă pîine muiată-n rachiu în fiecare dimineaţă, înainte de a porni la lucru.

Matěj îşi sărută nevasta pe frunte şi plecă. De cînd se luaseră, nu era zi în care să nu o sărute, şi nimeni nu se dumirea de unde prinsese obiceiul ăsta.

Pe la şase, Josefa se dusese la cîmp. Tocmai începuse secerişul secarei.

La unsprezece începu să bată clopotul cel mic de la biserica Sfînta Barbara. Barboráček — aşa i se spunea clopotului — avea menirea să vestească nenorocirile,

să sune alarma, să dea de știre cînd lua foc ceva, sau să însoțească băieșii pe ultimul lor drum.

Cînd auzi primul dangăt al clopotului, Pepina presimți că lui Matěj i se întîmplase o nenorocire. Mai tîrziu, venise lumea să-i spună că se prăbușise galeria a optsprezecea și că rămăseseră în ea șapte oameni, printre care și Matěj. Al șaptelea era chiar domnul consilier Zimmerheier, stăpînul minei.

Cică unul dintre cei șapte, din nebăgare de seamă, dăduse foc la niște dinamită. Pînă la urmă, trebuiseră să zidească tot orizontul al optsprezecelea, fiindcă armătura de lemn era în flăcări. Dincolo de zidul acela de cărămizi roșii, moartea pîndea din toate ungherele. Pîndea șase mineri și un boier. Nimeni pe lumea asta nu e atît de necruțător de drept ca moartea.

Și acum... era sîmbătă.

Ajungînd în piața din Barborka, Josefa Řezáčová văzu turnul bisericii cu toate clopotele lui mari și mici.

Cel mai mare dintre ele, numit Jakub, dăinuie încă de pe vremea războaielor suedeze. Se zice că atunci, sătenii își goniseră vitele în pădurile de la Zářiči, iar ei se pitiseră în mine și galerii, lăsînd tîrgul pustiu.

Suedezii prădaseră ce putuseră și pe unde apucaseră. Viriseră caii în biserica Sfînta Barbara, așternînd paie peste lespezi și morminte și legînd hățurile de zăbrelele ferestrelor și de coloanele altarului.

Într-o dimineață, paiele luară foc. Biserica Sfînta Barbara arse pînă la temelii. Trei clopote se prăbușiseră, înfigîndu-se în pămînt, la o adîncime de zece stînjeni.

Numai grinzile de care era atîrnat clopotul denumit Jakub rezistaseră. Pîrlite de foc, se întindeau spre cer ca niște brațe. Focul topise buza frumos încrustată a clopotului, șterse slovele psalmului pe care le întipărise acolo meșterul spre slava celui de sus, dar clopotul nu căzuse. Îi arseseră doar frînghiile.

Fusese o minune! Așa vorbea toată lumea. Și după ce suedezii se retrăseseră spre Obornice, tîrgoveții, ieșind de prin beciuri, galerii și puțuri de mină, își adunaseră mai întîi vitele de prin desișurile de la Zářiči și Perlov, apoi se duseseră cu alai la turnul pîrlit de foc al bisericii și se rugaseră sfîntului Jakub cel mare care, fără îndoială, săvîrșise minunea.

Numai o răzmeriță a minerilor împiedicase să i se dea bisericii hramul Sfîntului Jakub. Minerii țineau la Barbora a lor. Urmarea a fost că, în locul unde șoseaua împărătească iese din palmă, străbătînd inelarul lui dumnezeu, au clădit catedrala nouă a sfintei Barbara, giuvaerul cel mai scump pe care locuitorii tîrgului Rukapáň erau în stare să-l pună pe un deget atît de venerabil.

In turnul nou al bisericii fu ridicat clopotul cel mare, cu buza plină de picături de zinc împietrite, ce aminteau groaznicul pîrjol.

Jertfind multe sute de galbeni, Magdalena Trantincová pusese să se mai aducă încă un clopot, închinat patroanei ei.

Dangătul lui Jakub răsuna numai la sărbători mari, de Inviere, de Înălțare, de Crăciun și cînd avea loc parada minerilor.

Rostul Magdalenei era să sune la nunți.

Dacă mireasa se întîmpla să fie cu adevărat fată cinstită, dangătul Magdalenei se auzea limpede, din turn:

— Fa-tă, fa-tă...

Dar ce încurcătură cînd mireasa avea cununa prihănită! Nici cel mai priceput clopotar n-ar fi putut-o sili pe Magdalena să bată ca lumea. Erau mirese care nu se zgîrceau să-i strecoare clopotarului, bătrînului Pecivál, chiar și un ducat de aur, numai să îmblînzească inima Magdalenei. Degeaba însă. Oricît s-ar fi străduit bătrînul, oricît ar fi încercat, punîndu-și chiar

viaţa în joc, s-o oprească, la a treia bătaie, inima Magdalenei se întorcea în partea care tocmai intrase în vibraţie la bătaia a doua. Datorită acestui dangăt neaşteptat şi nelalocul lui, se producea o hărmălaie!... Clopotul parcă striga cu glas omenesc:

— Fata nu-i fată, fata nu-i fată...

Prilej pentru tîrgoveţi să rîdă pe înfundate, acoperindu-şi gura cu palma sau cu cîte o batistă mare, albastră. Nevestele, trecute prin această încercare, chicoteau ascunzîndu-şi faţa în poala şorţului, iar fetele, pe care le aştepta greul examen, se purtau fiecare după felul ei: unele ridicau capul sus, pline de mîndrie, altele se făceau stacojii de teamă.

Dintre toate cele trei clopote, Barbora era cel mai mic şi mai trist. Era turnat din bronzul dezgropat din pămînt după foc şi, tocmai în amintirea trudei cu care fusese zămislit, i se dăduse acest rol greu.

De cîte ori glasul lui răsuna peste orăşel, femeilor li se punea un nod în gît de spaimă. Toate ştiau că vesteşte ori că a luat foc mina, ori că s-a prăbuşit vreo galerie. Şi atunci, atingînd zarea dinspre apus cu poala mantiei, moartea păşea peste ţinut. Puţini sînt aceia care să fi rămas în viaţă după ce le-a sunat o dată Barbora.

Despre oamenii aceştia se zicea că au de trăit o sută de ani, fiindcă, scăpînd cu viaţă, moartea era silită să le aprindă — în locul lumînării vieţii pe care o stinsese — alta, nouă. Şi abia după ce s-ar mistui şi asta, a doua, le-ar veni iar sorocul.

Pepinei, privind turla bisericii, îi veni în minte credinţa aceasta. Şi fără să vrea, printre lacrimi, începu să cînte încet:

Cînd împlini-vom sută de ani...

Credinţa aceasta, legată de clopotul cel mic al bisericii, se potrivea cu păţania lui Matěj.

Capitolul al şaptelea

O SEARĂ LA KCHÓN

în care vom arăta pe larg cum a scăpat de la moarte Matěj Řezáč, adăugînd şi unele amănunte din viaţa lui, mai ales întîmplarea cu trasul la ţintă. Capitolul se încheie în groapa hingherului, cu nişte tufe de smeură şi-o pulpă de cîine.

Matěj plecă iarăşi de acasă. Se duse la Kchón, să bea un păhărel. Spre seară o să vină lumea şi o să vrea să-l vadă. Oricum, se simţea dator să le arate ce se întîmplase cu afurisitul acela de orizont al optsprezecelea.

Ascunsă după florile de busuioc şi fucsie, Pepina se uita după el pe fereastră. Cînd Matěj dădu colţul, se duse iute la calendar şi rupse fila pe care scria :

SIMBĂTĂ

4 iulie

SF. PROCOPIE

Fila asta o s-o păstreze în cartea de rugăciune, împreună cu smocul de păr pe care-l avea de la maică-sa.

Între timp, Matěj ajunsese la Kchón şi se aşezase la masă, avînd în faţă un sfert de rachiu de drojdie, amestecat cu rom. Prietenii îl băteau cu palma pe umăr, lăudîndu-l :

— Grozav mai eşti, măi Matěj, grozav !

— Cine și-ar fi închipuit una ca asta!

De felul lui, Matěj Řezáč era din Nečtin.

Venise în Rukapáň la vîrsta de paisprezece ani. Mai întîi, lucrase la instalația de flotație. Trei ani de-a rîndul pescuise minereul din bazinul de apă. Pe urmă, ajunsese la galerii. Nečtin e un cătun pierdut în inima pădurii, sus, spre izvoarele Vydrovkăi, un cuib cocoțat printre stînci. Cîte case, atîția braconieri: ograda și latul, hambarul și capcana.

Matěj nu-și schimbase năravul.

De paisprezece ani plecase din bîrlogul acela de urși. Șase ani îi petrecuse prin minele de la Rukapáň. Alți trei, la dragonii de Windischgrätz. (Ce vremuri! Să te plimbi, proaspăt bărbierit, pe bulevardul de la Klatov, zăngănind din pinteni și trăgînd cu ochiul la fete!) De cinci ani venise la Anna Maria. Dar și acum mai păstrează în el mireasma de rășină, răcoarea pîrîului de munte și ceva din întunecimea pădurilor pe care le cutreierase în copilărie.

De astea nu scapi, orice-ai face.

De cîteva ori, încercase să se astîmpere. O dată se și jurase pe sufletul lui, față de Pepina, după ce pădurarii, prinzîndu-l lîngă Dealul Sec, erau cît p-aci să-l trimită pe lumea ailaltă. Se cumințise o săptămînă. Sîmbătă după-amiază, însă, se dusese puțin înspre pădure, măcar să-i simtă de departe miresmele atît de bine cunoscute.

Simțea o dorință nestăvilită să se întindă puțin pe mușchiul moale, să-i adulmece mirosul umed. Să se aplece așa, la întîmplare, să cerceteze o urmă, poate de mult ștearsă. Din nefericire, urma era proaspătă și-l ispitea.

La pîrîiașul al cărui murmur se auzea pînă aici, veneau căprioriii la adăpat. Matěj nu se putu stăpîni să nu se ia după urmă, peste butuci și lăstărișuri, pînă unde pămîntul e răscolit de copitele căprioriilor.

Şi numai de încercare — zău, numai aşa, de încercare — să pună o capcană.

Seara îşi lăsase rochia albastră pînă la pămînt. Matěj Řezáč şedea culcat în muşchiul moale ce acoperea malul pîrîului. Îşi dezgropase şi puşca, ascunsă în spatele capelei Fecioara Maria.

Tocmai din pricina asta venise domnul consilier Zimmerheier, miercuri dimineaţa, la orizontul numărul optsprezece. Domnul consilier avea aceeaşi patimă ca şi Matěj: puşca şi pădurea.

Numai că domnul consilier se plimbă prin pădurea lui, care se întinde de la Balta Neagră pînă la Dealul Sterp şi de la Iazul Şoricarului pînă la locul zis „La şapte morţi". Îmbrăcat în haine de vînător şi cu pălărioara sa verde pe cap, domnul consilier făcea asta în văzul lumii, ziua-n amiaza mare, pe cînd Matěj umbla pe aceleaşi cărări, dar noaptea şi pe furiş.

— Puneţi mîna pe el! le spusese o dată domnul consilier pădurărilor săi.

— Păi, are şi el armă...

— Împuşcaţi-l ca pe un cîine!

— La poruncă, domnule consilier.

Patru pădurari: Kostinek, Valenta, Prokop şi Višek îl pîndiră pe Matěj, cu gîndul să-i pipereze piciorul cu alice de plumb.

Cu toate astea, consilierului nu-i venea să se răzbune pe Matěj în mină; i se părea necavaleresc. Cum să-l dea afară de la mină? Ziua era miner ca oricare altul. Dar cum venea noaptea, se făcea vîrcolac şi umbla după cerbi şi căprioare.

Cîte focuri nu fuseseră trase după Matěj! Dar de nimerit, nu-l nimerise nici unul. Şi mai era ceva care-l făcea pe domnul consilier să nu-l aibă la inimă pe Matěj.

La Rukapáň, se obişnuia din cînd în cînd să se ţină parada minerilor, urmată după-amiaza de o chermeză

la Cabrik. In afară de popice, mai era acolo și o baracă de tir. La o serbare din astea, domnul consilier venise și el în mijlocul minerilor. Ca să le facă plăcerea, se dusese la baracă să tragă cîteva focuri.

Dacă nimereai punctul negru de zece ori din zece focuri, luai premiul întîi: trei sticle de vin.

Și vinul era bun. Era din butoaiele cramei lui František Buzek, primarul tîrgului. I se dusese vestea peste șapte mări și șapte țări — podgorean și dogar ca el nu mai găseai.

Domnul consilier duse pușca la umăr și ochi pe îndelete punctul negru prin crestătura înălțătorului. Trase de zece ori, fără să-i tremure mîna o dată. Șapte gloanțe nimeriră în punctul negru, dar trei rămaseră în cercul al zecelea, foarte aproape de rotocolul negru.

Era o performanță fără seamăn și cîștigul, sigur.

Dar uite că se nimeri să fie și Matěj Řezáč prin apropierea barăcii vopsite.

Prietenii, știindu-i patima, se apucară să-l îmboldească:

— Mă Matěj, tu ai fost cel mai bun țintaș din regiment, cînd erai la dragoni.

— Nu purtai tu pe vestonul albastru trei medalii?

— Lumea zice că ești în stare să nimerești o prună, drept în sîmbure, de la o sută de pași.

Mai veniră și alții și-i șoptiră:

— Dă-o dracului, nu te lăsa, mă!

— Dă-i una peste nas, Matěj!

— Arată-i ce poți.

Atunci, Matěj trînti pe tejghea o băncuță de cinci taleri și, luînd pușca chiar din mîna domnului consilier, trase tacticos și pe rînd cele zece gloanțe în ținta nouă. Toate zece se înfipseseră la rînd, în punctul negru, împingîndu-se unul pe altul tot mai adînc în lemn. In hîrtie nu se făcuse decît o singură gaură. Așa trăsese atunci la țintă Matěj Řezáč.

Pe urmă, luase cele trei sticle de vin înşirate pe tejgheaua şandramalei — premiul întîi — şi le băuse pe rînd, aproape în silă, în nasul domnului consilier, ca să-şi bată joc de el faţă de toţi băieşii adunaţi acolo.

Judecîndu-i fapta, tovarăşii săi se împărţiră în două tabere: unii ziceau că Matěj n-ar fi trebuit să-l facă de ruşine pe domnul consilier, că ar fi trebuit, măcar din respect, să trimită ultimele două gloanţe în cercul al nouălea, fiindcă nu se cade ca un om de rînd să se arate mai tare decît boierii.

Alţii, dimpotrivă, erau de părere că bine-i făcuse, că aşa-i trebuia, că se prăpădiseră de rîs şi că e foarte bine că uneori se mai iveşte prilejul să li se mai taie boierilor din nas.

In noaptea de treizeci iunie spre întîi iulie, pe la ora unsprezece noaptea, în pădurice dinspre Fecioara Maria, se auzi un foc de armă. Nişte picioare plescăiră prin noroi, o umbră se aplecă, lăsă puşca jos şi pieri în beznă.

Aşa cel puţin spunea pădurarul Valenta. Se rezemase de un pin aşteptînd ca hoţul să iasă în poiană, spre crîngul de mesteceni pe unde trebuia să fie căpriorul împuşcat.

Rezemîndu-şi arma de o cracă a pinului, ca să fie sigur că glonţul nu va da greş, Valenta îndreptase ţeava spre trupul alb al mesteacănului din poiană. Dacă hoţul ar fi vrut să ridice căpriorul, ar fi trebuit să treacă neapărat pe-acolo. Pădurarul n-avea decît să aştepte pînă ce umbra o să treacă peste mesteacănul alb.

Şi într-adevăr: hoţul se ridică în picioare. Amăgit de liniştea ce se lăsase, sări uşor peste pîrîu şi păşi în poiană. In clipa cînd umbra lui căzu peste trunchiul mesteacănului, Valenta apăsă pe trăgaci.

In aceeaşi clipă, necunoscutul căzu la pămînt.

Pădurarul porni în goană spre locul cu pricina, dar, ferindu-se să-şi mînjească moletierele prin noroiul băltoacei dintre mesteacăn şi pîrîu, făcuse un ocol, luînd-o printre nişte puieţi de pin.

Nu găsi pe nimeni sub mesteacăn. Scoarţa albă era ciuruită de zeci de alice. Aşadar, ochise bine.

Dimineaţa, lîngă mesteacăn îu găsit un briceag. Atît şi nimic mai mult.

— Ei, şi care va să zică, domnul consilier a coborît după mine la orizontul al optsprezecelea. Cît să fi fost ceasul? In orişice caz, eu făceam gaura pentru puşcătura a cincea. Vine domnul consilier la mine, scoate briceagul şi zice: „Řezáč, nu-i ásta briceagul matale?" „Da' de unde, dom'le consilier; pe ochii mei că nu", zic eu. El: „Să nu faci pe nebunul, mi-a spus pădurarul care s-a luat după tine aseară". „Să-mi fie cu iertare, zic, domnule consilier, eu obişnuiesc să mă culc la opt, de cum se lasă întunericul, şi dorm pîn' la cinci dimineaţa, să am putere la lucru. N-am fost în pădure de nu mai ştiu cînd. Trebuie să fie o greşeală la mijloc."

— Al dracului mai eşti, mă, rîdeau ceilalţi, complice, bătîndu-l pe Matěj cu palma pe umăr sau izbind cu pumnul în masă.

Care va să zică, domnul consilier se dusese după Matěj pînă la orizontul al optsprezecelea şi acolo, în galerie, se apucase să-l dăscălească. Intre timp, Burian, al din Lažec, care lucra împreună cu Matěj, se dusese după nişte dinamită — cu opaiţul în mînă, bineînţeles; toată lumea umbla aşa şi nu s-a întîmplat niciodată nimic.

Dar tocmai în ziua aceea, se întîmplă nenorocirea. O pocnitură asurzitoare sparse liniştea. In galerie pătrunse un nor de fum, ca suflat de nişte foale uriaşe. Apoi, ca şi cum s-ar fi răsculat toate duhurile pămîntului, începură se trosnească stîlpii de sprijin, stratu-

rile de sus se surpară, lemnul de armătură se sfărîmă frecat între palmele pietrelor. Frontul de abataj şi galeria se făcură tot mai mici, dispărură, şi un nor de praf învălui totul.

Peste cîteva minute, cînd Matěj aprinse opaiţul, îl găsi pe domnul consilier zăcînd, fără cunoştinţă, cu piciorul strivit de un bolovan. Era, în afară de Matěj, singurul supravieţuitor. Toţi ceilalţi plecaseră, în clipa exploziei, în lumea celor drepţi.

Oricum, Burian ăla n-ar fi trebuit să se apropie de dinamită cu opaiţul neacoperit.

Matěj turnă puţin rom pe gîtlejul consilierului, îl stropi cu apa ce ţîşnea din stîncă, pînă ce acesta-şi veni în fire şi începu să se vaiete.

— Vezi, mă Matěj, acum am dat de dracu' amîndoi. Te bucuri, puşlama, că am rămas aici cu tine, ai? Acestea fură primele cuvinte ale consilierului după ce se trezi.

— Să mă iertaţi, cucoane, îi răspunse Matěj, minerii-s cîtu-i frunza şi iarba. Nici nu se cunoaşte cînd dă vreunul ortul popii. Boierii însă trebuie feriţi, că nu-s prea mulţi şi au preţ.

Toţi cei din circiumă izbucniră în hohote de rîs.

— Nu, zău. Chiar aşa i-ai spus? Hoţ mai eşti, mă!

După ce dădură peste cap cu toţii cîte un păhărel de rachiu, Matěj urmă:

— Hei, Matěj, răspunse domnul consilier, moartea n-alege. Cum stăm cu galeria?

— E astupată cu cărbune pînă sus. Dacă nu şi-o aduce aminte nimeni de noi, o s-o luăm cît de curînd pe urma ălorlalţi.

Stătură amîndoi în vizuina aceea o zi şi o noapte, iar cei de sus nu se gîndeau la ei, fiindcă tot orizontul al optsprezecelea ardea, iar zidarii abia pridideau cu treaba, să nu se întindă focul în toată mina.

Toţi cei ce fuseseră în mină, în afară de Matěj şi de domnul consilier, ajunseseră de mult în rai.

Matěj stinse opaiţul ca să nu consume uleiul, şi, culcîndu-se lîngă o vînă de apă ce aducea cu ea aer curat, începu să se gîndească la lucrurile ce le are omul de făcut înainte de a părăsi lumea asta.

Aici, jos, nu ştiai cînd e zi, cînd e noapte. Trecerea timpului era măsurată doar de căderea picăturilor de apă şi de scăderea uleiului din felinar. Altfel, domnea o tăcere de mormînt.

O scîndurică ruptă şi udă de la o lădiţă de dinamită zăcea la picioarele lui Matěj. Întinse mîna şi-o luă; dus pe gînduri, smulgea aşchii din ea. După ce le sfărîma între degete, le arunca mai încolo. Înţepîndu-se cu una, simţi o durere. Lăsă gîndurile dinainte; în minte îi răsări Pepina.

Cîte n-ar mai fi avut să-i spună! Păcat. Măcar să-i fi putut da de ştire că noaptea atîrnase căpriorul în pod, acoperidu-l cu nişte paie şi boarfe. Pînă o să-l găsească ea, carnea o să se usuce, o să putrezească şi-o să se umple de viermi.

De mult se vor fi prefăcut în praf picăturile de vopsea ce cădeau de pe ventilator, cînd oamenii îşi vor aduce încă o dată aminte de Matěj. Atunci, însă, şi oasele îi vor fi putrezit.

Îşi aminti că vîrîse în buzunarul hainei de sărbătoare un galben, să aibă de tutun, la nevoie. Păcat de galbenul ăla! Pepina are să vîndă hainele sau are să le dea lui Franc, frate-său de la Nečtin, şi n-o să scoată banul din buzunar.

Şi-o să vină copilul, şi-o să aibă nevoie de bani.

Da, copilul. Numai de n-ar uita să-l boteze Petr, dacă o fi băiat. Vorbise de cîteva ori cu ea. Alesese numele ăsta anul trecut, ascultînd o predică de Sîn-Petru, încă înainte de a se însura.

Părintele spusese că Petr înseamnă stîncă. E adevărat că nu prea trebuie să le încrezi în popi, dar numele — ce-i drept — suna ca stînca. La asta se pricepe şi Matěj.

— Să fie băiatul mai tare ca piatra, se gîndi Matěj. Cît cărbune abatase de fapt? Parcă vreo patru metri în ultima săptămînă. Păcat de bani. Poate o fi lucrat chiar mai mult. Avea în buzunar un plaivaz şi un petec de hîrtie pe care-şi însemnase toate.

Aprinse opaiţul. Măcar cîteva clipe, să dea de plaivaz. Îşi mînji toată mîna cu albastru de la creionul ăsta, fire-ar al dracului să fie de creion. Se muiase în apă.

Hîrtia e mototolită, nici nu mai poate desluşi ce scrisese pe ea. Flăcăruia opaiţului tremură, naiba ştie de ce, că nu se simte nici o adiere. Umbrele joacă pe faţa consilierului adormit. Apa din băltoacă luceşte. Figuri fantastice aleargă pe pereţi. Matěj ia plaivazul într-o mînă şi scîndurica în cealaltă. Trebuie să-şi ia ramas bun de la lume. Cu mîna grea şi tremurătoare, scrie ultima scrisoare:

„Pruncul meu drag şi iubită nevastă,

Adio. Stau aici cu domnul consilier şi mă rog să vă dea dumnezeu putere. Pepina, eu sînt dator lui frate-miu Franc trei galbeni. Să i-i dai. Lui Kchón trebuie să-i mai dau pentru un sfert de rachiu. Du-te la administraţie. O să-ţi dea un ajutor de vreo cincizeci de galbeni.

Vă las cu bine, Matěj Řezáč, tatăl vostru."

Matěj rezemă scîndurica de perete, vîrî plaivazul în buzunar şi stinse lumina. De-acum înainte, să-i lumineze dumnezeu.

Îi era somn. Ar fi trebuit să cioplească două cruci, una pentru domnul consilier şi alta pentru sine, dar

mai bine să aştepte pînă se trezeşte boierul. De ce să-i tulbure somnul ?

Matěj se întinse pe jos şi închise ochii. Nu-i era nici frig, nici cald, nici sete, nici foame. Doar somn.

Apa picura din stîncă, sfărîmînd liniştea şi numărînd orele. Şi orele zburau. Picătură de apă, ce drum străbaţi tu din cer şi pînă la o sută de metri sub pămînt, ca să cazi în palma minerului ? !

Uite şi alaiul de îngropăciune cu tobele împodobite cu panglici negre... mărşăluiesc minerii... drace !

— Drace ! strigă Matěj în gura mare. I se păruse că auzise zvon de ciocane.

„Drace !" Era singura rugăciune pe care putea s-o rostească, şi cit era de scurtă !

Dar, poate că nu sînt ciocanele tovarăşilor, poate se surpă pietrele, poate e zgomotul picăturilor de apă.

Matěj se trezi de-a binelea. Aprinse opaiţul. Se auzi un ropot de ciocane, apoi iar tăcere. Consilierul dormea cu gura întredeschisă, istovit de durere. Un fir de scuipat i se prelingea pe obraz, din colţul gurii. Matěj sări în picioare, dădu de un ciocan şi începu să bată cu el în perete.

O dată, acum vreo săptămînă, auzise un bocănit desluşit în partea aia. Ce dracu' o fi ? Or fi tăind ţăranii piatră ?...

— Ce-i, Matěj ? îl întrebă domnul consilier, trezindu-se. Matěj tăcu. Atîrnă cîrligul opaiţului în perete, înfipse burghiul în piatră şi începu să sfredelească. La început, îi tremurau mîinile. Curînd, însă, prinse puteri. Ciocanul cădea cu regularitate în capul dălţii. În locul în care ciocăniseră cei din Peminice, Matěj făcea o gaură de puşcare.

Zărise, prin scularia răvăşită, un cartuş de dinamită ca o piatră cenuşie, lungă. Zăcea acolo, aşa cum o lăsase Burian din Lažec, cel cu explozia.

Matěj culese de pe jos cartușul și rupse un capăt de fitil.

— Ce zici, dom'le consilier ?

— Vrei să pușți ?

— Da. Poate o ieși ceva. Matěj cîntări în mînă cartușul. Cine știe cum se surpă piatra ! Și uite colo, după piatră, se simte cum trage. E un gol pe aproape.

— Ce-i, Matěj, ai de gînd să pușți ?

— E totuna. Poate...

— Poate... scăpăm mai repede.

— Să încercăm. Altă scăpare n-avem.

Se înțeleseră fără vorbe : cartușul avea să le grăbească ori salvarea, ori moartea.

Matěj adună de pe jos toate resturile de hîrtie, cîrpe și cîlți, și începu să pregătească pe îndelete încărcătura de dinamită. Lovind ușor cu o bară de fier și apăsînd cu ea toate astea, îndesă învelișul. Cu o mînă sigură introduse fitilul în cartuș. Apoi luă tot pachetul și-l mai înveli încă o dată în hîrtie, și-l îndesă bine în gaură, să nu dea înapoi, să explodeze fără rost.

— Dau foc, zise Matěj.

Puse în fața domnului consilier un bolovan mare și o placă de stîncă. O fi de ajuns, n-o fi... Cine știe ? Luă opaițul din perete și, încet, apropie fitilul încărcăturii de fitilul lămpii. Praful de pușcă din fitil începu să pîrîie, trimițîndu-și mesajul incendiar de la un grăunte la altul.

— Dumnezeu și sfînta Barbara să ne aibă în pază, îi zise Matěj domnului consilier și sări după un colț de stîncă.

— Acu-i acu'.

Amintindu-și de clipele acelea, Matěj zîmbi și dădu peste cap un pahar întreg.

— Să fiu al dracului, măi băieți, fitilul ăla să tot fi avut vreun stînjen, poate mai puțin. Dar mie mi s-a părut că e cît de la Zărîci pînă la Kocanda, dacă nu și mai

mult. Oricum, odată şi odată trebuia să pocnească, să ne umple ochii şi urechile cu nisip.

De încordare, cheflliii din cîrciumă se sprijiniră cu coatele în tăblia mesei sau îi strînseră cu palmele marginea. Toţi erau numai ochi şi urechi: „Auziţi, Matěj Rezáč să puşte stinca de la doi metri!"

— Cînd a pocnit, am zis: Slavă domnului, dom'le consilier! Domnul consilier a zis şi el: Slavă domnului, Matěj!... Sîntem salvaţi.

Aşa scăpase Matěj de la moarte. După gaura lăsată de explozie mai era un strat moale, subţire ca felia de pîine pe care o dau zgîrciţii cerşetorilor. Matěj băgă burghiul şi bucata de piatră căzu jos. Cînd vîrî mîna, nimeri în gol.

— M-am apucat să tai o gaură de douăzeci de ţoli, l-am băgat pe don' consilier prin ea şi pe-aci ţi-e drumul. Adică n-a fost chiar atît de uşor. Am dat de-o galerie veche — cine ştie încotro ducea?! S-o luăm la dreapta?... La stînga?... Am mers la întîmplare.

Matěj îl luă pe consilier în spinare, agăţă felinarul de cheutoarea hainei şi gîfîind din răsputeri, porni în sus.

— Cîine, cîine, porcule, nelegiuitule, striga consilierul, zvîrcolindu-se de durere pe spinarea lui Matěj. Piciorul rupt i se bălăbănea în aer.

— Taci dracului din gură, jigodie!

— Hoţule, criminalule... Am să te bat, am să te zvînt în bătăi, urla consilierul de durere, cu buzele vinete.

— Porcule, scîrnăvie, îi răspundea Matěj scrîşnind din dinţi şi abia suflînd sub povara grea. Taci o dată că-ţi sparg ţeasta.

— Lasă-mă jos, fiară, lasă-mă jos!

Aşa înaintau metru cu metru, însetaţi de viaţă şi împroşcîndu-se cu cele mai îngrozitoare înjurături. Deodată, glasul consilierului se muie, i se sugrumă

în gîtlej. Își pierdu cunoștința. „Numai de nu și-ar da duhul în cîrca mea", se gîndi Matěj. Se opri și-l puse pe boier jos. Dar consilierul abia mai răsufla. Dacă i-ar fi dus o pană la nas, în dreptul nărilor, puful n-ar fi tremurat — dar consilierul respira.

— Uite ce-i, consilierule... trebuie să mergem înainte... auzi ?.. înainte... Vino-ți dracului în fire... căută să-l înduplece Matěj și, așa, fără să știe de ce, începu să-i mîngîie fruntea și tîmplele. Cînd se trezi consilierul, Matěj îl ridică iar în spinare, zicîndu-i :

— Acum să taci, că de nu, îți sfărîm ciolanele.

Curînd, felinarul se stinse.

Cei doi supraviețuitori se cufundară în beznă. Galeria, pînă acum înaltă de un stat de om, se făcu deodată joasă și începu să urce în pantă abruptă. Fură nevoiți să meargă de-a bușilea.

— Atunci l-am legat pe domnul consilier de spate ca pe o rană, și m-am pus în patru labe ca un cîine... Doamne, ce-am mai pătimit !

Puțul de aerisire în care intraseră — lung, strîmt, înfipt adînc în stîncă — era ca o gaură fără fund. Scară n-avea, iar cioturile din pereți le rosese vremea, vîntul, apa...

Cînd întindeai mîna înainte — hău. Sub picioare — alt hău. Ghemul timpului care, colo sus, între oameni, se rostogolește sprinten, aici, în beznă, pare nemișcat, abia se tîrăște.

Naiba știe ce se mai întîmplase. Consilierul înjura în gura mare. Cînd îl apuca turbarea, dădea cu pumnii în spinarea lui Matěj. Matěj i-o întorcea și el, izbindu-l în cap, în piept, în braț, pe unde nimerea.

Deodată, zăriră înainte o geană de lumină. Întunericul începu să se înmoaie, se făcu cenușiu ca apa tulbure, apoi albastru. Și deodată îi năpădi lumina, lumina aurie a zilei, silindu-i să închidă ochii. Ajunseseră la

capătul calvarului. La gura puțului, era cioplită în slove gotice groase, această inscripție :

A. D. 1756. MARTIN WILCZEK

Era, pesemne, numele meșterului care făcuse puțul de acrisire, acum dat uitării, cu gura acoperită de tufe. O groapă îngustă pe un povîrniș împădurit, aproape de gospodăria hingherului, care arunca acolo stîrvuri de cîini rîioși.

Capătul din afară al puțului cotea spre povîrniș într-un unghi ascuțit. Era aproape astupat cu dărîmături, smîrcos, plin de primejdii. Tufele stufoase de zmeură, de pe margini, acopereau ieșirea ca o pînză de păianjen. Pietrele erau năpădite de buruieni. Sus, ciorchini de fragi, atîrnați parcă în aer cu fire de ață.

— Iacă, lumina.

Matěj îl culcă pe consilier în puful mușchiului încălzit de soare. Soarele era la amiazi, amiaza șopîrlelor și a viperelor. Matěj goni cu piciorul lighioanele de pe frunzele moarte. Pe urmă, se culcă lîngă celălalt. Amîndoi își adînciră privirile în slăvile albastre. Cerul îi orbea cu lumina lui vie. Smulgeau, iacomi, iarba cu pumnii.

— Uite, consilierule, na zmeură !

Adunase în mîna înnegrită o grămăjoară de zmeură. Zeama roșie îi pătase degetele tuciurii. Îi umplu consilierului gura cu zmeură. Nemaiavînd răbdare să-i vadă înghițind-o, i-o întinse pe față, mînjindu-l.

Iar consilierul, tot mestecînd și înecîndu-se, bîigui :

— Mă Matěj... spune drept... n-ai împușcat tu... căpriorul ?

Matěj, simțindu-se plin de puteri, îi răspunse vesel :

— Ei și ? Ce dacă ! L-am dus în cămară la mine. Și-am să mai împușc și alții.

Se puseră pe rîs amîndoi și așa, tam-nisam, începură să se amenințe unul pe altul. Matěj, ca un țînc lăudă-

ros, se apucă să-i arate domnului consilier cum o să ochească și cum o să tragă de cocoș, cînd inima căprioarei are să ajungă în dreptul cătării...

Și asta a fost tot.

Pe urmă, Matěj se duse la hingher, de unde se întoarse împreună cu acesta și cu duba de strîns cîini. Hón, hinghérul, îl duse pe consilier la Rukapáň. Nevastă-sa întinse musafirului un codru de pîine și o pulpă friptă cu miros ademenitor.

Matěj își înfipse dinții adînc în carne, iar apoi, cu gura plină, o întrebă:

— E de cîine?

— Nu, drăguțule. De purcel. Cît despre cîine, nu poți să spui că nu-i mai curat decît porcul.

Matěj roase osul și-l linse de rămase fără un fir de carne pe el...

— Mă Kchón, ia toarnă, ce stai, hoțomane.

Matěj ședea înconjurat de tovarășii lui și nu știa ce să le mai spună. „Al dracului Vilček! Să facă puțul ăla așa de aproape de galeria noastră! Mare noroc am avut, fire-ar să fie."

Plini de bucurie, oamenii nu mai băgau de seamă că rachiul le curgea peste mustăți, pe haine și pe masă.

Capitolul al optulea

NOAPTEA CAD STELE

cuprinzînd o istorioară despre Vinček al lui Řezáč, care a pus niște undițe, despre niște poieniță din pădure, despre pietre căzute din stele, despre ulciorul de aur din cîrciuma lui Kchón, despre ferigi și o zînă a pădurii, despre un cal negru și o întîmplare în miez de noapte — toate acestea spre a dărui binevoitorului cititor o clipă de desfătare, înainte de a-l birui somnul.

Noaptea își aruncase valul albastru peste Vydrovka. Risipind cu mîna ei darnică grăunțe pentru puii cerului, umpluse bolta de stele. Din cînd în cînd, cîte un bob se desprindea din tărie și pica pe luciul apei. Curentul domol, stîrnit parcă de mîinile gingașe ale unei fecioare, îi destrăma chipul din oglinda rîului.

O adiere caldă, primăvăratică, înfiora puful păpădiei. Orășelul, cu locuitorii săi osteniți de munca pe ogoare, prin podgorii și galeriile minei, se cufundase într-un somn adînc. Plutașii porniseră la vale de mult. Acum, pesemne că și ajunseseră la Nedoseký.

Peste Vydrovka pogorîse liniștea. Doar țîrîitul greierilor de pe malul celălalt însoțea scurgerea clipelor. Bieții greieri n-au drept la odihnă pînă în miez de noapte. Abia cînd mijesc zorile, se vîră în gropile lor cît degetarul, de sub smocurile de iarbă, și se culcă.

Atunci tăcerea profundă e ruptă de stolurile de cuci din pădurile de la Zářiči. Şi-şi vor da osteneala, surii, patru ceasuri, ca să trezească soarele. Cucu, cucu, cucu...

In cele din urmă, pe la ceasurile patru, se trezeşte şi soarele, aruncîndu-şi cea dintîi suliţă de lumină peste tulpina de lumînărică din cariera de piatră. Umbra ei înaintează apoi pe ceasornicul solar alcătuit din pietriş de granit, dînd un semn tainic tuturor vieţuitoarelor ce aşteaptă venirea dimineţii: clopoţeilor vineţi, să-şi deschidă corolele; cărăbuşilor şi gîzelor, să umple văzduhul cu zumzetul lor.

Dar acum e abia zece noaptea. Undele clipocesc, freçindu-şi grumazul de bolovanii malului. Prin iarbă sclipesc licuricii.

Deodată, un zăngănit de lanţ. Verigile, ciocnindu-se de pietre, scot un sunet metalic. Ultima, cu un clinchet sonor, căzu pe un pietroi.

Era Vincek al lui Řezáč, care trăsese lanţul prin belciug. Cu un picior, băiatul se săltă în luntre, cu celălalt se propti în mal, ca să-şi facă vînt, să se depărteze, apoi cufundă vîsla din dreapta adînc în apă, de se auzi prundişul scrîşnind. Ieşind în mijlocul apei, se luă după stelele ce-i fugeau înainte.

Vincek era fratele lui Matěj Řezáč, cel care azi-dimineaţă scăpase ca prin minune din măruntaiele pămîntului. Vincek avea paisprezece ani şi scăpase de şcoală în urmă cu două săptămîni.

La Rukapáň e de-abia de doi ani. Înainte stătuse la Nečtin, dar, după moartea bătrînilor, ajunsese să trăiască din pomana obştei. Auzind de asta, Matěj spusese:

— Ei, drace, de ce să nu iau băiatul la mine? Cum să nu-l iei, cînd îi-e frate?

Şi-uite aşa, ajunsese Vincek în tîrgul nostru. Cînd se măritase cu Matěj, Pepina ştia că Vincek va trăi cu ei. Şi de ce nu? Unde mănîncă două guri, e loc şi

pentru a treia. Face şi ea un polonic de ciorbă mai mult. În schimb, băiatul se duce cu capra la păscut, mai sparge cîte un lemn în curte...

— Ptiu, drace, îşi zise Vincek, uite colo, în bulboana aia trebuie să fie...

— Scoborî încet, temîndu-se parcă să nu spargă oglinda întunecată a apei, scufundă un fir de sfoară de capătul căruia legase o piatră. Era cea mai bună sfoară de cînepă pe care o putea găsi la Rukapáň, în prăvălia lui Martin Pešek din piaţa Barborka. Mai încolo, cam la un metru depărtare de capătul cu piatra, prinse de sfoară nişte cîrlige de undiţă, legate cu fire de coadă de cal. Înfipsese în ele tot soiul de momeli : rîme, viermi, larve grase şi albe, pe unul chiar o vişină. Băgă în apă mai multe undiţe de felul acesta, cu cîrlige simple şi duble. Aşa se prinde mreana, albişoara, plătica.

Nici ţiparul de-ar veni — şarpele apelor, lung şi gros cît un braţ de om — n-ar fi în stare să-i rupă lui Vincek sforile. Fierul cîrligului ţi se înfige în cerul gurii şi oricît te-ai smunci, lighioană lunecoasă, scăpare n-ai, cel mult să-mi tragi sfoara un metru-doi în josul apei. Dar lasă că vine dimineaţa şi te găsesc eu, şi te scot la mal.

Gîl, gîl... O altă piatră căzu în apă, scoţînd un gîlgîit la fel ca vinul cînd alunecă pe gîtlejul beţivului. Scufundîndu-se în mîl, piatra trimise la suprafaţă o mulţime de băşici. Băiatul îndreptă botul luntrii spre mal, chila se urcă scrîşnind pe nisipul lucitor ; un salt, un zăngănit de lanţ, o broască ţîşnind din rogoz ca o săgeată şi... gata.

Vincek împinse luntrea pe mal, apoi rupse o nuia de salcie, ca să însemne locul unde pusese undiţele. O să vină după pradă în zori, pe la trei, cînd peste apă plutesc zdrenţe de pîclă şi roua umezeşte iarba, stufuł, sălciile, cînd se îngînă ziua cu noaptea.

Să se ducă la culcare ? Încă nu. Aflîndu-se pe malul dinspre Zářiči, se gîndi să se culce în iarbă. Printre limbile lungi de pădure, se întindeau poienile înmiresmate ale săräcanilor. Luncile chiaburilor, lungi şi întinse, erau în partea dinspre răsărit a tîrgului, dincolo de zaplazurile grădinilor. Se zice că poienițele astea din pădure au iarba mai proastă, tăioasă şi amară, dar Vincek n-ar da-o pe toată bogăția chiaburilor, care au obiceiul să vină de Sfîntul Anton să-şi vadă chimionul, dacă e bun de cules.

Aceste petece de iarbă din pădure sînt cel mai bun culcuş din lume. Sub firele ei lungi mai e un strat de muşchi, ca un cojoc călduros, îmbibat de o umezeală plăcută, care-ți mîngîie picioarele pînă la glezne, cu moliciunea lui catifelată. E o încîntare să hoinăreşti noaptea prin poiană, să aduni în şapcă flăcăruile licuricilor, să te apleci după zvonul greierilor pe care nu-i vezi niciodată şi care tac doar cînd pui peste ei călcîiul, să te întinzi în acest aşternut verde, încercînd să numeri stelele, să tragi între luminile cereşti linii închipuite, descoperind mereu alte şi alte chipuri de zmei, castele şi vrăjitoare, să te gîndeşti la toată această comoară de aur a boltei şi să-ți doreşti cu ochii deschişi să fie a ta, să te laşi umezit de rouă, să aştepți cu răsuflarea tăiată căprioriii pînă se apropie la trei paşi, să te cufunzi în verdeață, să te contopeşti cu ea şi să asculți freamătul frunzelor, zvîcnetul rădăcinilor înfipte în pămîntul jilav. Toate astea fac mai mult decît luncile chiaburilor, cîte aşternuse dumnezeu împrejurul tîrgului.

Vincek şedea culcat în iarbă, gîndindu-se că poate născocise cineva pe lume un descîntec care să desprindă din cer steaua cea mai mare şi mai strălucitoare şi s-o facă să cadă la pămînt.

Ce n-ar da, de-ar putea afla descîntecul ! Şi-ar da toate degetele de la picioare, şi briceagul pe deasupra.

Şi le-ar tăia cu mîna lui, zău, cu mîna lui, numai să-i scuture din cer steaua.

Dar stelele, cîte picau, picau hăt, departe.

Pică stea la mine-n poală,
Ţi-o da baba să bei smoală,
Lapte ţi-o da şi urzici
Picioruşe de furnici.

Poate că dacă-l spui de trei ori la rînd, pe nerăsuflate, steaua are să alunece în jos din înălţimile ei. Dar nu, degeaba ! Stelele sclipeau mereu, reci, în tării.

Odată şi odată, însă, Vincek o să dea de taina descîntecului şi o să facă stelele să coboare în poieniţa de lîngă Vydrovka. Stele de argint, de aur sau chiar de pietre nestemate, ca cele de pe inele, despre care se spune că-s mai scumpe decît aurul, fiindcă trebuie aduse cu corăbiile tocmai din Ašanta.

Cînd va avea stele, multe stele la îndemînă, Vincek se va duce la cel mai bun giuvaergiu şi-l va pune să facă un ulcior de aur pentru Matěj. Ulciorul îl va atîrna cu un lanţ de argint la Kchón, aproape de tejghea, şi toţi cîţi l-or vedea vor zice :

— Ia spune, domnule Kchón, al cui e ulciorul ăsta mîndru ca soarele ?

Iar Kchón, rezemîndu-se pe tejghea, cum are el obiceiul cînd vrea să spună ceva cu greutate, va zice :

— Păi e al domnului Matěj Řezáč, nu ştiţi ? fratele vestitului Vincenk.

Iar oamenii :

— Nu cumva... domnul Vincenk Řezáč, care dă stelele jos de pe cer cum ai scutura un măr ?

Iar Kchón, fudul :

— Întocmai, domnul Vincenk Řezáč, care scutură stelele de pe cer ca merele pădureţe.

Şi oamenii vor clătina din cap cu uimire :

— Tii, ce minune! Ia să vedem şi noi... Eh, bravo lui! Cînd îl vezi pe domnul Vincenk, să-i spui multe plecăciuni din partea noastră...

Iar Kchón, umflîndu-se în pene ca un curcan:

— Da, n-aveţi nici o grijă, am să-i spun, am să-i spun...

Vincek închise ochii. Înfigîndu-şi adînc degetele în muşchi, murmură vorbele dulci, solemne:

— Da... am să-i spun... domnul Vincenk Řezáč... Dar cum le rosti cu glas tare, vraja pieri.

Iată-l pe Vincek iarăşi culcat în poieniţa din pădure, cu nădragii rupţi şi cu stelele, afurisitele şi minunat de frumoasele stele sclipind departe, departe.

Se întîmplă însă un alt lucru, cu totul neaşteptat. Ramurile de brad se dădură în lături şi o umbră răsări din pădure. Un om păşi cu picioarele desculţe în poieniţă. La început, lui Vincek i se păru că toată poieniţa se lăsase în jos sub pasul lui.

Dar pasul era uşor, tăcut.

O umbră şi nimic mai mult.

Deodată, umbra ridică mîinile în sus şi începu să se despoaie. Parcă ar fi tras peste cap o rochie. Albul trupului prinse a luci în beznă. Din coaja nopţii, ieşise la iveală, ca un miez de nucă, o femeie.

Vincek nu mai avea nici o îndoială. O femeie albă şi goală străbătea poiana păşind spre rîu, cu mîinile înălţate deasupra capului. Intrînd în apă pînă la genunchi, se aplecă, împreunîndu-şi palmele ca o scoică de sidef. Picăturile, strecurîndu-se printre degete, cădeau în gîrlă — mii de ţăndări clincănind. Iar femeia, de teamă parcă să nu-i fugă toată apa din pumni, o vărsă pe sîni, se scutură uşor şi izbucni într-un rîs mărunt, ca un şirag de mărgăritare. Strîngîndu-şi sînii cu mîinile umede, alergă spre mijlocul apei, spintecînd-o cu genunchii.

„E. zîna pădurii, îl fulgeră pe Vincek un gînd. Dacă rupi un fir de ferigă şi-l striveşti în mîna stîngă, ţi se arată zîna pădurii coborînd în rîu." Fără să-şi dea seama, rupse o ferigă şi frecă o frunză din această iarbă fermecată. Ce uşor poţi stăpîni descîntecele şi vrăjile ! Nici n-ai timp să te dumireşti bine, că ai şi devenit vraci.

Cînd zîna va termina scalda, va ieşi din apă, se va apropia de el şi-i va spune :

— Hai să dănţuim împreună ; îţi dăruiesc un brîu de aur.

Vincek simţi cum i se aprind obrajii. Cum să joace cu ea, doamne sfinte ! E ţeapăn la joc ca o măturâ ; niciodată nu se gîndise la de-alde astea. Şi apoi... e goală puşcă. Asta ar fi... nu, n-ar fi... ce, nu-i el bărbat în toată firea ? şi nu ştie ce ştie ? Cum să creadă în basme ? E femeie şi... oricum... Dacă ar veni la el şi din pricina întunericului ar crede că e bărbat şi nu copil... dacă s-ar păcăli... De atîta încordare începu să tremure. Îşi înfipsese degetele adînc în muşchiul umed şi rece. Îl treceau fiori prin şira spinării şi pielea i se încreţise...

Îşi aduse aminte că zînele poartă brîu de argint cu pietre nestemate. Dacă-i iei brîul, vine după tine şi se roagă să i-l dai înapoi, şi-ţi face orice hatîr. Dar eu ? Ce să-i cer ? Nu ştiu. Zău, nu ştiu.

Atîtea lucruri fermecate ar fi putut să aibă aşa, deodată, încît lui Vincek îi venea tare greu să se hotărască ce să aleagă.

Dar, brîul ; să pună mîna pe brîu ! Trebuie să-l ia acum, cît zîna se bălăceşte întoarsă cu spatele. Se ridică de jos cu băgare de seamă şi din zece sărituri de pisică, uşoare de nu-i trosni nici măcar o crenguţă sub tălpi, ajunse la marginea pădurii. Iată grămăjoara de lucruri. Dar de ce nu strălucesc diamantele, de ce e

neagră ca un muşuroi de furnici, sau ca un bolovan acoperit cu muşchi ?!

— A, da, mormăi băiatul. Ca să nu vină piticii, spiriduşii, sau naiba ştie cum le-o mai fi zicînd la toate duhurile astea, şi să-i ia brîul — că atunci pun stăpînire pe ştima pădurii.

Pesemne că zîna aruncase peste ele o năframă neagră. Iată de ce-i sură horbota, de ce brîul nu mai sclipeşte.

Dar cînd puse mîna pe lucruri, îşi dădu seama că nu e nici un brîu de zînă. O rochie şi o basma, atîta tot. O rochie uşoară ca fulgul şi o basma de legat la cap sau de pus la gît. Va să zică, femeia nu era zînă.

Vincek luă rochia şi o întinse cu amîndouă mîinile. Ei, drăcie, o cunoştea foarte bine ! Ziua s-ar fi văzut că-i roşie şi presărată cu potcoave albe, atîtea potcoave de ţi-ar fi ajuns să potcoveşti cu ele caii unui regiment. Era rochia Ančkăi a lui Karas Louda şi se vorbea că i-o trimisese în dar Josef, fiul lui Cibulka, plutaşul din Zatláň. Se mai zvonea că Josef ăsta ar fi umblat s-o ia de nevastă. Chiar ieri le auzise pe nişte femei vorbind, la cîmp, că n-o să iasă nimic din asta, că Ančkăi i se aprinseseră călcîiele după unul din Zářiči şi că de cîteva zile umblă ca apucată.

Femeile îi luau în nume de rău că se uită la un băiat de chiabur.

Unde s-a mai pomenit ca un bogătan să ia o fată de plutaş ?! Din moşi strămoşi, nu s-a auzit una ca asta şi nimeni nu-şi aduce aminte ca stră-străbunicii să fi povestit o asemenea întîmplare.

„Are să te necinstească, are să-ţi fure fecioria, îi ziceau muierile Ančkăi, dar la gospodăria lui n-o să te ducă niciodată, fată proastă ce eşti. Bătrînii lui i-au găsit altă mireasă, cu o ladă plină de bani de aur, cu cinci lăzi de zestre, cu junci, cu mînji şi cu lanuri de grîu.

Iar pe tine are să te lase cu plodul. Şi ce-ai să mai boceşti, ce-ai să te mai chinui! Ba mai rău, ai să te arunci în gîrlă, fiindcă nici măcar un văduv nu s-ar mai uita la tine. Cine să ia o fată necinstită? Şi ce zestre i-aduci? scîncetele copilului?"

— Ascultă-ne pe noi, o sfătuiau nevestele mai trecute. Pentru un sărăcan, zestrea ta e tocmai nimerită. Picioarele ţi-s ca cioplite cu dalta, părul — pana corbului — doamne, cînd eram şi noi ca tine! D-apoi ţîţele — doamne, mai dă şi la altele — tari ca piatra şi rotunde ca merele pîrguite. Dintr-o sută de fete, dacă găseşti una să le aibă cum le ai tu! Dacă te ia un băiat sărac, o să te ţină toată viaţa ca pe-o icoană. Dar dacă pune mîna pe tine un bogătan, dacă te laşi amăgită de flecărelile lui, trăieşte cu tine o săptămînă-două şi-apoi te alungă şi nu mai faci nimic cu frumuseţea ta, iată, bagă de seamă ce-ţi spunem.

Cam aşa-i vorbeau muierile prin Perlov şi prin Kocanda, mahalalele sărăcimii, ori de cîte ori o vedeau pe Ančka, fata lui Karas Louda.

Şi iată-l acum pe Vincek, cu basmaua ei în mînă, frămîntînd-o între degete şi cu gîndul la prorocirea ce-o prinsese, frîntură din gurile muierilor care cunoşteau viaţa.

— Pe fata asta o mistuie un foc; şi nu-i bine cînd unei fete sărace i se aprinde inima. Poate să se frigă...

Vincek îşi îndreptă ochii spre gîrlă. I se păruse că apa sfîrîie, de parcă Matěj Jandik, potcovarul, ar fi zvîrlit în ea o bucată de oţel înroşit în foc, că undele ei clocotesc de văpaia ce o mistuia pe Ančka a lui Karas.

Fata însă înota dusă de apă, prin spuza scînteietoare a stelelor, apoi se oprea şi se bălăcea. În cele din urmă, se aşeză pe un pietroi din mijlocul gîrlei, ridică braţele spre cer şi începu să-şi pieptene pletele cu de-

getele ude, zvîrlindu-şi capul înapoi şi scuturîndu-şi apa de pe braţe.

Dar, deodată, şi Vincek şi fata tresăriră, înspăimîntaţi. Scrîşnind din copite, scăpărînd scîntei, un cal negru ţîşni din pădure. Călăreţul gonea aplecat pe greabăn. Calul se repezi în gîrlă, stîrnind puzderii de stropi. Cufundat pînă la piept în apă, spintecînd undele, se îndreptă, săgeată, spre Ančka.

Fata sări de pe bolovan şi începu să înoate repede la vale. Dar degeaba. Iată coama calului lîngă pletele ei, contopindu-se laolaltă într-un şuvoi negru. Iată călăreţul sălţînd-o, strîngînd-o în braţe şi ducînd-o la mal, sprè locul unde-şi lăsase Ančka straiele.

Tulburat de cele ce văzuse, Vincek se cufundă cît putu în salteaua de muşchi. Abia într-un tîrziu, curiozitatea îi birui teama din suflet. Înălţînd capul, o porni tîrîş ca un şarpe — roua îi pătrunsese prin nădragi — spre locul unde bănuia că o dusese călăreţul pe Ančka...

Se opri lîngă nişte sălcii. Nu văzu însă decît frunze — încolo beznă. Dar prin perdeaua nopţii, sub tufe, auzi glasuri înăbuşite.

— De ce-ai venit aici? Ştii bine că nu vreau.

— Cînd veneam de la cîmp, am agăţat cu roata un pui de tei şi l-am frînt — puiul ăla de tei de la marginea ogorului nostru, îl ştii şi tu. Şi s-a despuiat de scoarţă cum s-ar fi despuiat trupul tău de cămaşă. Şi m-am gîndit la tine. Ce să fac, ce-s eu vinovat că de cîte ori văd un lemn alb, mă gîndesc la tine? Mă gîndesc la tine şi cînd rup o pară din pom, şi cînd ţesăl caii, doamne, doamne, cînd nu mă gîndesc! Şi teiul, şi para, şi coama calului, toate mă duc cu gîndul la tine.

Apoi se lăsă tăcerea, adîncă, fără fund, ca un puţ de mină. Hăt, hăt, mai încolo, se auzi glasul Ančkăi:

— Nu pot, Václav, nu pot, zău nu pot. De-ar afla ai mei, mi-ar face de petrecanie, sau mi-aș face eu singură seama. Lasă-mă, Václav, lasă-mă!

— Nu ți-e frig?

— Nu.

— N-or să te caute ai tăi?

— Nu, s-au culcat.

Apoi șopti, îngrozită, de parcă ar fi fost gata să cadă într-o prăpastie:

— Să nu-ndrăznești!

— Ai să fii a mea, orice s-ar întîmpla.

— N-am să fiu. N-or să-ți dea voie ai tăi.

— Ba am să te iau. Nu mai pot fără tine.

— Lasă-mă.

— Mîine mă duc la ai tăi și le zic: „Dă-mi-o, tată, sînt un om cumsecade și pot să-mi cîștig pîinea."

Șușoteala scăzu și mai mult, înăbușită parcă de pernele nopții. Doar un sîsîit ca de viperă ajungea din cînd în cînd la urechile lui Vincek. Acest sîsîit necontenit, mai aprig al celui ce înainta și tot mai stins al celei ce se zbătea în zadar, îl învăluia pe Vincek într-o vrajă tainică. Îl trecură nădușelile, limba i se uscă în gură. Palmele și tălpile parcă i-ar fi fost țintuite de pămînt. Nu era în stare să se clintească. Deodată, auzi limpede, ciudat de limpede:

— Václav, să nu mă nenorocești!

Ca să se stăpînească, Vincek zdrobi între dinți o nuia de salcie și amarul scoarței i se revărsă în gură. Václav ținea fata în brațe, goală pușcă, fierbinte ca o bucată de fier roșu. Nici un petec de pînză nu-i acoperea goliciunea. Fire-ar să fie! Să strige că Anička se va mistui în propriul ei jar, s-o prevină că se joacă cu focul? Băiatul își lipi obrazul de pămîntul jilav. Își acoperi urechile cu palmele, să nu mai audă nimic.

Dar sîsîitul de viperă îi pătrundea și prin palme. Cercuri de foc i se învîrtejeau sub pleoape. Văpaia pur-

purie a oţelului încins îl ardea. Zadarnic îl adăpostea bezna dintre sălcii. Sufletul îi era pustiit de un chin pe care nu-l cunoscuse niciodată ; pedeapsă că trăsese cu urechea. Pînă la urmă, răcoarea nopţii îl potoli, iar curiozitatea, neastîmpărata lui curiozitate, îl făcu să-şi ia uşurel mîinile de la urechi. Auzi un glas tremurător :

— Nu mai plînge, Ančka. N-am să te las, mă jur că n-am să te las. Dar n-am mai putut.

Vorbele Ančkăi pluteau prin noapte ca nişte sloiuri de gheaţă pe un rîu de lacrimi :

— M-ai nenorocit... vai... pentru totdeauna...

Indrăgostitul îi şopti cu glas domol :

— Uite, a căzut o stea. Ridică fruntea, nu mai plînge. Dacă mai cade una, uite acum, poţi să mă crezi că mîine vin la voi. Să cadă numai steaua, să mă îmbărbăteze, să nu-mi fie teamă mîine dimineaţă. Uite... uite...

Vincek înălţă ochii la cer, ca în aşteptarea unei minuni. Cînd va cădea steaua, se va întîmpla neapărat ceva. Nimeni nu ştie însă descîntecul care smulge steaua din cer. Doar Vincek îl va găsi, numai el.

— Tu îmi zdrobeşti viaţa, Václav.

Dincolo de tufiş, Vincek stătea cu ochii pironiţi la stele. Dacă o fi să fie, atunci să cadă aia... Îşi alese o stea depărtată, strălucitoare.

Şi tocmai steaua aleasă începu deodată să pîlpîie. Răsucindu-se scurt în jurul axei sale, se desprinse din înălţimi şi, brăzdînd cerul cu o flacără aurie, se prăbuşi. Cădea tot mai repede, încingîndu-se din ce în ce mai mult, făcîndu-se albă, şuierînd prin văzduh. O clipă, tot pămîntul fu scăldat în lumină. Apoi, după ce se scufundă în pădurile dinspre soare-apune, Vincek se trînti cu toată greutatea trupului la pămînt şi începu să smulgă iarba de ciudă şi ură. Îl ura pe cel ce descoperise înaintea lui taina căderii stelelor.

Zăcînd aşa întins, ceva umed îi atinse podul palmei stîngi. Icni de spaimă şi se răsturnă pe spate, gata să dea cu piciorul în duşman.

Manda, iapa neagră de vreo doi ani, calul cel mai bun din tot tîrgul, mestecînd alene iarba între dinţi, îşi înălţă capul deasupra băiatului. Ciulea urechile, înfiorate de zvonurile nopţii. Pieptul i se umfla uşor. Sub licărul stelelor, părul ei avea un luciu mat. Vincek o recunoscu.

Era a lui Trantinec, chiaburul.

Capitolul al nouălea

O ÎNTÎLNIRE MATINALĂ

din care aflăm îndoitul deznodămînt al celor întîmplate cu o seară înainte pe malul gîrlei, şi anume că Vincek a izbutit în cele din urmă să prindă şarpele apei, dar n-a apucat să ajungă cu el acasă, datorită isteţimii preasfinţiei-sale părintele Volman — precum şi faptul că Václav Trantinec şi-a luat în serios făgăduiala.

Dimineaţa turna lapte în sineala cerului. Un ceas după miezul nopţii, catifeaua întunecată, prinsă de boltă în ţintele strălucitoare ale stelelor, începu să se prefacă treptat într-un văl din ce în ce mai alb. La ceasurile trei, cînd stelele pălesc, părea acoperită de horbota sură a ceţii.

Noaptea trecuse. La răsărit, cerul se poleia cu aur. Îngerii întinseseră, peste o treime a cupolei cereşti — ca-ntr-un altar măreţ — o maramă verzuie, tivită cu albastru.

Razele ruginii o străpunseră ca nişte săgeţi trase din arcul arhanghelului Mihail. Coarda arcului era dunga zării de la soare-răsare.

Cel puţin aşa vedea răsăritul soarelui părintele Norbert Volman, care se aşezase de cu noapte în chioşcul din grădină. Blagoslovita lui dreaptă, atîrnată de-a lungul fotoliului de nuiele, rătăcea fără grabă printre

ciorchinii de coacaze roşii. Boabele de coacaze îi lunecau printre degete ca nişte mătănii.

Într-adevăr, preasfinţia-sa obişnuia ca la rugăciunea de dimineaţă să prefire în loc de mătănii, coacăze. Cînd simţea între degete o boabă mai măricică, mai plină de zeamă, o rupea bolborosind rugăciunea şi o ducea la gură. Dar punînd-o pe buze, o trăgea înapoi, aducîndu-şi îndată aminte că e înainte de slujbă.

Pînă nu bea sîngele domnului, nu-i era îngăduit să pună pe limbă nici măcar aceste fructe curate ca lacrima. De aceea, părintele punea o boabă după alta într-o farfurioară goală, pe care o uitase aseară Klara, slujnica lui. Grămăjoara de coacăze crescuse văzînd cu ochii.

Orologiul din turnul bisericii bătu de cinci ori, semn de deşteptare pentru măgăriţa Magdalena. Ca în toate zilele, Magdalena trîmbiţă un *iihaaa* prelung. Ştia ea bine că la acest semnal o să vină îndată părintele cu un braţ de trifoi verde, mustos. De cinci ani se întîmpla aşa.

Şi, într-adevăr, părintele, la auzul trompetei măgăreşti, luă secera atîrnată de o grindă a chioşcului şi o porni spre marginea grădinii, unde, pe un dîmb scund, creştea trifoiul Magdalenei, prefăcut, datorită belşugului de bălegar şi apă, într-o luxuriantă plantă de seră. Sfinţia-sa dăduse poruncă strașnică ca acest trifoi să nu fie dat nici iepurilor de casă, nici caprelor, nici altor dobitoace din chivernisita-i gospodărie.

Dar pînă să ajungă la dîmbul cu trifoi şi să pună piciorul pe treptele de piatră roase de atîta umblat, şi de aceea cam primejdioase, obişnuita sa îndeletnicire matinală fu întreruptă de o întîmplare care-l făcu să uite de îndatorirea ce-o avea faţă de Magdalena.

Pe cărăruia ce şerpuia în dosul grădinii parohiale şi care scurta drumul de la Zářiči la Kocanda, se furişa

Vincek Řezáč, tot aplecîndu-se în aşa fel ca să nu poată fi zărit de la ferestrele capelei.

Nu încape îndoială că cineva care se fereşte de ochii lumii, fie chiar dis-de-dimineaţă, nu poate avea gînd bun. De ce-o fi umblînd pitiş băiatul ăsta pe cărarea din dosul grădinilor, de ce calcă în vîrful degetelor? De la o poştă se vedea că e fereala hoţului. Oare, văzîndu-l aşa, nu-ţi vine să bănuieşti că n-are cugetul curat ca roua de pe boabele de coacăză sau de pe tulpinile de trifoi?

— Măi, Vin-cen-ci!

Părintele Norbert Volman rosti numele în trei chemări distincte, ca un întreit semnal de alarmă, ca un întreit strigăt de surle, despărţind silabele cu pauze adînci.

Vincek se opri în loc, avînd însă grijă să nu ia mîinile de la brîu, şi, ţinîndu-şi braţele pe pîntecele cam umflat, zise printre dinţi:

— Bună dimineaţa, părinte.

Noroc că trecuseră trei săptămîni din ziua în care certificatul lui de absolvire a şcolii stătea încă necompletat în sertarul directorului. Atunci, sigur, ar fi făcut ca toţi şcolarii: s-ar fi plecat adînc şi ar fi strigat:

— Lăudat fie numele domnului!

Dar iscălitura părintelui se uscase de mult sub nisipul presărat peste ea, dintr-un fel de solniţă, pe certificatul pe care Vincek îl băgase îndată după rama oglinzii, uitîndu-l acolo. Vincek Řezáč era deci absolvent şi intrase în viaţă, aşa că avea dreptul să-i dea binele părintelui fără să scoată mîinile din buzunar.

Acel mormăit tărăgănat era, după obiceiul locului, hărăzit doar şcolarilor, caprelor parohiale şi cerşetoarelor de la biserică. Regula asta, Vincek o ştia la fel de bine ca şi părintele Norbert Volman şi se pare că în această privinţă erau înţeleşi amîndoi. Acum, Vincek era un enoriaş oarecare, o oiţă ce trebuia tunsă, nu de

alta, dar pentru ca umbra păcatelor turmei să nu cadă și asupra păstorului trimis de domnul la Rukapáň. Părintele Norbert Volman s-ar fi simțit foarte stînjenit dacă, în ziua judecății de apoi, păcatele mărunte ale unor mucoși ca Vincek ar fi căzut în talerul balanței ce avea să cîntărească faptele venerabilului păstor de suflete.

Iată de ce cercetă părintele cu atîta luare-aminte înfățișarea lui Vincek.

Picioarele îi erau nespălate și crăpate de atîta umblet prin praf, apă, soare și vînt. Părintele nu descoperi nimic deosebit. Nici nasul înfundat, nici degetul învinețit de la picior nu erau mărturii potrivnice lui Vincek. Copiii de prin partea locului nu cunoșteau binefacerile batistei. Și-apoi, ar fi ceva chiar atît de neașteptat ca, date fiind pietroaiele și hîrtoapele de pe ulițele din Rukapáň, să te lovești cu degetul de la picior de un bolovan de granit colțuros ?

Nădragii uzi, roși pe la genunchi și cîrpiți pe alocuri cu sîrmă, după obiceiul băieților, cuiele, în loc de bumbi, de care îi erau prinse cozondroacele, amestecul pestriț de lut galben și urme de verdeață pe țesătura care-și pierduse de mult culoarea de la început, toate acestea nu trădau nimic neobișnuit.

Dar ce să zici de cămașa care se umflă de parcă ar fi o ființă vie sub ea, de cămașa asta udă leoarcă, dezlipită de trup și împunsă ici-colo de niște forme ciudate, pe care le purta strengarul sub ea ?!

— Vincenc Řezáč, ia spune, unde ai fost ?

— După ciuperci, îngăimă Vincek, simțind cum se face stacojiu la față. Nu din pricina minciunii, ci mai degrabă de prostia pe care o spunea acum, cînd în pădure nu găseai nici urmă de ciuperci.

— Ce vorbești ? îi respinse afirmația părintele, întinzînd capul peste uluci. N-ai fost după ciuperci. Spunînd asta, ai săvîrșit un mare păcat.

Se vedea cît de colo că băiatul, așa cum stătea, cu coatele lipite de trup, n-avea, sub cămașă, ciuperci. Nici păstăi de mazăre, pe care ștrengarii le poartă de obicei în felul acesta, pentru că păstăile se așază colac, în jurul brîului. Nici păsări prinse în cursă, nici pui de porumbei furați din vreun hulubar străin. Nici a veveriță nu aducea vietatea ce se zbătea sub cămașa lui Vincek. O clipă, părintele avu încredințarea că deslușește o spinare solzoasă de pește. La aceeași încheiere te ducea și faptul că băiatul avea cămașa udă.

— Mă băiete, nu cumva ai fost la pește?

— Ba da, încuviință Vincek, nemaiavînd încotro.

— Uite, să nu mai luăm în seamă c-ai prins pește care nu e al tău, dar ia spune, cît și ce fel de pește ai prins?

— Mrene, minți Vincek.

Dîndu-și seama însă că răspunsul nu e îndestulător, dibăcia sa în ale pescuitului fiind știută, adăugă cu nepăsarea pescarului de meserie:

— Numai piele și os. Păcat de osteneală!

Dar în clipa aceea, vrînd pare-se, cu tot dinadinsul, să-l dea de gol, trupul lung, de șarpe, al unui țipar, se zvîrcoli, opintindu-se din răsputeri în pînza cămășii, subțiată de atîtea spălături. Cu o smucitură a capului, sfîșie cămașa și o zbughi afară în iarbă. Surpriza fu atît de mare, încît amîndoi se speriară.

Găsind în picăturile de rouă de pe tulpinile de iarbă cel puțin un simulacru al stihiei din care fusese smuls cu de-a sila, țiparul se învioră și, cu mișcări șerpuitoare, intră în bălării.

— Fir-ai al naibii, eu am stat ceasuri întregi să te scot din apă și tu... se mînie Vincek, văzîndu-se în fața acestei perfide tentative de evadare.

— Să nu-l sperii, strigă părintele, repezindu-se la portiță ca să-i dea băiatului o mînă de ajutor.

Dar fuga țiparului era zadarnică. În dreapta, la vreo trei metri — un zid de piatră, în stînga, la aceeași de-

părtare — altul. N-avea să se mai scufunde niciodată în bulboana răcoroasă şi nici să mai biruie triumfător năvala undelor.

Pietrele de care se lovea acum semănau atît de puţin cu cele din rîu! În locul căptuşelii moi de muşchi, pietrele de aici aveau feţele uscate şi uscăciunea îl sleia, iar tăişul muchiilor, neîndulcit de straturi de apă, îi zdrelea tot trupul.

Degeaba ar rătăci în umbra frunzelor de podbal, degeaba ar căuta adăpost în desişul de urzici sau în covorul de trifoi alb. Nicăieri, nici un ungher ocrotitor. Pielea ce sorbise puţină vlagă din pînza umedă a cămăşii nu se mai mulţumea cu roua din iarbă.

Fără să rostească o vorbă, Vincek şi preasfinţia-sa căutau să încolţească peştele răzvrătit. Locul necunoscut şi atît de neprielnic în care se afla era înconjurat de o parte şi de alta de cîte un zid. La un capăt al zidurilor — părintele; la celălalt — Vincek. N-avea cum să scape.

Şi totuşi, alergară ceva după el. Amîndoi îşi muiaseră genunchii prin rouă. Încercînd să răpună cu mîinile şarpele apelor, plin de putere şi lunecos, preasfinţia-sa gîfîia, mai-mai să-i iasă sufletul, dar în cele din urmă se prăbuşi, mătăhălos cum era, peste victimă, astfel încît numai capul ţiparului, strîns ca-ntr-o menghină, se mai zărea de sub sutană.

Vincek nu stătu pe gînduri. Scoase un cuţit, şi hîrşt! — reteză capul dihaniei. Sîngele veninos se revărsă gîlgîind în iarbă, mînjind florile albe de trifoi. O dată cu sîngele se ducea şi puterea. Ţiparul mai zvîcni o dată, ca să-şi lovească duşmanii, dar încremeni aşa, cu trupul încolăcit jalnic în trifoi.

Tremurul agonic abia de clintea iarba.

— Pişicherule, rosti preasfinţia-sa, şi Vincek, crezînd că-i vorba de el, îşi astupă o nară cu un deget, ca ăi mari, şi-şi sufla nasul.

— Hei, dar știu ca ne-a dat de furca!

Preasfinția-sa însă se grăbi să precizeze.

— Nu ție ți-am zis pișicher — țiparului. Căci tu nu ești altceva decît un fur, un fur și-un răufăcător. Așa stă scris în Sfînta Scriptură și cred că ți-e rușine de fapta ta nelegiuită. Să nu rîvnești la bunul altuia, glăsuiește una din porunci, după cum îmi închipui că știi și tu, dragă băiete. Iară tu ai rîvnit la bunul altuia, prinzînd pe furiș, ca un hoț, peștele care, după lege și dreptate, nu-i al tău.

— Peștii sînt ai nimănui, răspunse sfidător Vincek, amintindu-și de legea braconierilor.

— Ba nu-i așa, băiete. Nu sînt ai nimănui, cum zici tu. După cît mă ajută puterea de judecată, țiparul acesta este din Vydrovka și deci e al lui Trantinec, gospodarul, care din vecii-vecilor are dreptul de a pescui în rîu.

Rostind aceste cuvinte, părintele tăcu, apucîndu-se să cerceteze trupul verzui al țiparului. Doamne, ce mai pește! Aproape un metru lungime, și gros cît brațul unui bărbat în toată firea. Părintele începu să șovăie. Fără îndoială că ar fi trebuit să-l povățuiască pe acest strengar, care nu știa să deosebească ce e al lui de ce e al alluia, să dea peștele înapoi celui ce stăpînea locul prin care trece apa.

Dar parcă mîntuitorul nu-i îndemnase pe apostoli să arunce năvodul în mare, fără să mai întrebe a cui e marea? Într-adevăr, e foarte greu să spui cine e stăpîn peste dobitoacele firii. Dacă, să zicem, peștele mergea oleacă în susul apei, înseamnă că trece din stăpînirea lui Trantinec în a celor din Nečtin, și dacă, dimpotrivă, se lasă dus de rîu, nu putea ajunge decît în proprietatea vreunui țăran din Nedomyslice, mai la vale — a unuia din Nedoseký, iar și mai încolo — a lui Kohout, morarul din Svoznice.

Cum să fi știut încotro se îndrepta zisul țipar, înainte de a fi zărit momeala grasă ce i-a adus pieirea ? Dacă mergea în sus, trecea foarte repede hotarul locului de pescuit al lui Trantinec. Și dacă era într-adevăr așa, de ce să fi fost al lui Trantinec, la care n-avea de gînd să stea, și nu al lui Pavlicec din Nečtin, spre care-și îndreptase calea ?

Și-apoi, la urma urmei, trebuie să avem în vedere că peștele devine cu adevărat bunul pescarului numai atunci cînd se prinde în undița sau în vîrșa lui. Cum ar putea fi stabilită cu certitudine proprietatea asupra unei ființe care, după voința sa, oricît ar fi ea de mărginită, își poate schimba stăpînul de cinci sau șase ori pe zi, după cum o îndreaptă aripioarele sau chiar cursul apei, fără ca mîna omenească să intervină cu ceva ? Deci, o ființă care-și schimbă atît de des stăpînul e greu să fie dată înapoi cuiva.

Dar ce-ar fi dacă, cu prilejul unei plimbări nocturne pe uscat (și se știe că țiparii au obiceiul acesta, întrucît prin lunci s-au găsit adesea, în iarbă, urmele lipicioase ale trupurilor lor), zic, ce s-ar întîmpla dacă ar fi prins de stăpînul locului ? Sigur că o să fie al lui. Nici un proprietar de pămînt nu poate pretinde că de averea lui țin și țiparii, care azi sînt aici, iar mîine cine știe pe lîngă ce sate, al căror nume nici nu-l cunoaștem, din pricina marii depărtări.

Cam așa se depăna ghemul gîndurilor preasfinției-sale, în timp ce privea trupul gras al peștelui, simțind pe limbă gustul fripturii de țipar prăjit în propria-i grăsime, pe frunze de salbie

Dar nu-i tocmai el, părintele Volman, stăpînul locului pe care a fost găsit țiparul ? Nimeni nu pune la îndoială faptul că pămîntul parohial e al parohului, după cum toată lumea recunoaște că sutana e haina popii. Și-apoi, n-a pus el mîna pe țipar, pe cînd acesta se mișca nestingherit de nimeni ? În clipa în care pă-

rintele se prăbușise peste el cu toată greutatea corpului, țiparul fusese la fel de slobod ca și confrații lui, noaptea, în luncă. Mai mult chiar, peștele ar fi putut să sară în fîntîna parohială și să se facă nevăzut în adîncimile ei nepătrunse, dacă părintele n-ar fi venit la timp să-l împiedice. Ar fi putut să se ascundă în nalbă, urzici sau trifoi, și nimeni n-ar mai fi putut da de el.

Dumnezeu e martor că, în clipa aceea, peștele nu era al băiatului, chiar de ar fi să recunoaștem regula braconierilor, întrucît era tot atît de departe de Vincek ca și peștii din apă. Și chiar dacă stăpînul țiparului s-ar declara Vincek, aceasta ar fi o posesiune potrivnică legii, ba s-ar putea spune că obiectul fusese însușit prin furt.

Dacă însă țiparul este al părintelui Volman, care l-a prins sub greutatea trupului său pe pămîntul care-i aparține, dreptul preasfinției-sale asupra peștelui nu poate fi pus la îndoială nici de oameni, nici de dumnezeu.

În sfîrșit, era de datoria lui să-l mustre pe tînărul răufăcător și să-l lămurească bine că fapta lui e potrivnică tuturor legilor și obiceiurilor, căci, oricum ai lua-o, braconajul este însușire a unor bunuri ce nu ne aparțin.

Deci, părintele avea tot dreptul să-l pedepsească pe băiat. Dar avînd în vedere vîrsta delicventului cît și pilda rea a fratelui său mai mare, Matěj, cunoscut ca om ce fură din apă, din pădure și din văzduh, asprimea pedepsei putea fi îndulcită, iar păcatul băiatului ușurat, preasfinția-sa dîndu-i acestuia din urmă respectabila sumă de douăzeci de creițari, care, în închipuirea sa de copil — bănuia părintele — însemna o avere.

Dar într-un ungher al sufletului, părintele se cutremură de groază. Ce pagubă ar putea aduce unui suflet plăpînd atîția bani! Oare, nu ne pîndește păcatul la

fiece pas? Băiatul ăsta, cu douăzeci de creiţari în buzunar, ar putea să intre în cîrciumă, să cumpere băuturi ameţitoare şi mahorcă; numai prin scrumul, fumul şi duhoarea sa, tutunul este un semn al primejdioasei apropieri a diavolului.

De aceea, părintele îi spuse băiatului aşa:

— Dragul meu Vincenc, acest ţipar, pe care ţi l-ai însuşit prin mijloace neîngăduite, ţi se va lua, fiindcă nu-ţi aparţine ţie. Mîncîndu-l, ai spori păcatul pe care l-ai săvîrşit.

Ridicînd ţiparul cu o mînă, părintele vîrî mîna cealaltă în buzunarul de la pantalonii ascunşi sub rasă şi scoase un creiţar amărît:

— Ia-l drept răsplată pentru osteneala ce ţi-ai dat-o ajutîndu-mă să prind ţiparul. Celelalte nu pot să ţi le răsplătesc, căci altfel m-aş face şi eu părtaş la păcat.

Vincek întinse mîna după ban, crezînd că o să primească cel puţin douăzeci de creiţari, dacă nu cincizeci. O coşcogeamite dihanie de peşte ar face şi atît. Dar se încredinţă îndată, şi cu văzul şi cu pipăitul, că ţinea în mînă una din monezile cele mai mărunte care circulau prin lume pe vremea aceea. Era hotărît să ridice glasul şi să protesteze în faţa acestei samavolnicii, dar pînă să-i ajungă sudalma pe buze, se răzgîndi şi o înghiţi, amintindu-şi că, în fiecare duminică seara, părintele Volman avea obiceiul să şadă la cîrciuma „La şapte securi de aur" cu oamenii din tîrg şi, cu o vorbuliţă scăpată într-o doară, de faţă fiind şi Trantinec, ar fi putut aprinde marea vîlvătaie a răzbunării.

— Bogdaproste, bogdaproste, zise el scrîşnind din dinţi, la fel ca cerşetorii cînd nu li se dă cît ar vrea, şi vîrî creiţarul în buzunar.

— Dar măcar pielea, nu mi-ai da-o, părinte? mai întrebă Vincek o dată.

— Nu, băiete. Căci pielea a fost furată o dată cu

țiparul și dacă ar ajunge iarăși în mîinile tale, nu ți-ar ușura, ci ți-ar mări păcatul.

Părintele se gîndise în clipa aceea că țiparul fript pe frunze de salbie trebuie pus în tigaie cu piele cu tot și că-i nevoie de ea cum are nevoie biserica de stîlpi și măgărița Magdalena de trifoi.

— Atunci, plec...

— Du-te cu dumnezeu, băiete, și ia aminte: să nu rîvnești la bunul altuia.

Vincek își vîrî degetele prin gaura cămășii, dar mîna îi scăpă toată înăuntru. Dădu peste o mreană sfrijită — mai erau vreo două-trei acolo — și, înfuriat, o ciupi de coadă, măcar că peștele era mort de mult — îl altoise cu o piatră în cap chiar acolo, la gîrlă. Părăsea pămîntul parohiei grozav de supărat că se încăpățînase să aducă țiparul viu acasă, să-l pună în găleată în fața Pepinei. Creițarul îl ardea în buzunar. Cum ieși din ochii popii, scoase praștia, puse banul netrebnic pe bucata de piele și întinse zgîrciul prins de crăcan; ochi o fereastră de partea cealaltă a parohiei și dădu drumul gologanului:

Zdrang — un geam de la cămara popii se făcu țăndări.

Vincek fugea de-i sfîrîiau călcîiele. Îi era frică să nu se ia după el preasfinția-sa.

Dar, în momentul acela, părintele se gîndea la altceva. De-abia apucase să pipăie bine carnea grasă a țiparului, cînd, pe cărare, se auzi nisipul scrîșnind și în grădină se ivi feciorul lui Trantinec.

Părintele scăpă țiparul pe jos. Zăpăcit, îl împinse cu piciorul într-un loc unde trifoiul crescuse mai înalt, apoi, încredințîndu-se cu coada ochiului că nu se mai vedea corpul delict, veni în întîmpinarea tînărului gospodar.

— Bună dimineața, Václave, răspunse el la binețe. Ce vînt te-aduce pe la mine?

Preasfinția-sa se aștepta să audă vorbe de ocară la adresa braconierilor. Dar pe fața tînărului gospodar se citea cu totul altceva decît grija pentru averea lui. După cîte își putu da seama părintele, flăcăul era foarte tulburat și-și acoperea cu palma obrazul stîng, voind parcă să ascundă ceva.

— Am venit la dumneata, părinte...

Preasfinția-sa știa acum cu siguranță că Václav nu venise după țipar. Răsuflînd ușurat, îi întinse mîna feciorului de chiabur, care urma să moștenească cea mai mare avere din Rukapáň și, desigur, avea să fie unul dintre cei mai darnici enoriași ai bisericii din Barborka, așa cum fuseseră toți strămoșii săi.

Dar, zărindu-și mîna întinsă, tresări, speriat. Palma îi era mînjită de sîngele țiparului și un fir vînăt se prelingea pînă dincolo de încheietură și poate mai încolo, de-a lungul brațului, pătîndu-i manșeta imaculată. Nu era momentul să se uite la manșetă. Trase iute mîna înapoi, apoi se aplecă și-și șterse palma în iarba înrourată. Cînd ridică mîna udă, era albă și neprihănită.

— Culesei niște coacăze și, știi, zeama... murmură el, cerîndu-și iertare.

Dar Trantinec n-avea ochi pentru astea.

— Sfinția-ta, zise el cu hotărîre în glas.

Părintele Volman, simțindu-și mîinile curate, își redobîndi siguranța și, văzîndu-l pe flăcău frămîntat de gînduri ce încă nu le putea deslușì, se apropie de el, ca să-l îmbărbăteze.

— Ce s-a întîmplat, dragul meu ?

— Aș vrea să mă cunun azi, răspunse Václav. Cu orice preț azi. Dau zece galbeni.

Cu mîna stîngă se scotoci prin buzunar și scoase zece monede de cîte două coroane, de argint, albe și groase, puse una peste alta, de parcă le-ar fi numărat încă pe drum.

— Să te cunun? Nu se poate. Obiceiul e ca mirele să vină cu tatăl lui... căută să tărăgăneze lucrurile preasfinția-sa, bănuind la mijloc o încurcătură.

— Păi ce-s eu, copil mic să viu cu tata?

— Nu, drăguță, dar de ce atîta grabă?

— La ce să mai aștept?

Nu, aici era ceva necurat. Flăcăul încă nu-și luase mîna de pe obraz. Părea tare necăjit. Și-apoi, să vină la șase fără un sfert dimineața, cu o cerere atît de năstrușnică! Părintele își zise că numele miresei avea să-l ajute să dezlege misterul.

— Și pe cine ai vrea să iei?

— Pe Anna Karas. Aia de-aci, din Rukapáň.

Acum, totul era limpede. Cum să cunune feciorul celui mai chiabur gospodar din sat cu o fată de plutaș? Ce-o să zică Trantinec?

— Dar tata ce zice?

— Uite!

În sfîrșit, Václav Trantinec își luă dreapta de pe obraz, vîrîndu-l în nasul preasfinției-sale. Preasfinția-sa văzu pe fața flăcăului o dungă roșie; parcă i-ar fi crestat cineva pielea. Văzu, de asemenea, că avea palma însîngerată, mai mult decît fusese a sa cîteva clipe mai înainte. Și unde mai pui că sîngele de pe mîna părintelui era de tipar și ajunsese acolo din întîmplare, pe cînd sîngele din palma lui Václav era chiar sîngele lui.

— I-ai cerut binecuvîntarea?

— Da.

— Și ce-a zis?

— Mi-a ars una cu biciul, precum vezi și dumneata, părinte.

Fața i se înroși de furie. Preasfinția-sa înghiți de cîteva ori în sec. Nu-i venea în minte nici un gînd înțelept care să-i fi putut alina flăcăului suferința.

Capitolul al zecelea

POARTA LUI TRANTINEC

în care ne cam întoarcem la începutul zilei de duminică, spre a afla la ce s-a gîndit Trantinec, gospodarul, cînd s-a hotărît să meargă împreună cu fecioru-său la Oubénice, cum iapa Manda i-a dat curaj lui Václav şi cum, în cele din urmă, biciul şi-a spus cuvîntul.

Poarta lui Trantinec era o arcadă de piatră ce-i despărţea ograda de restul tîrgului.

Strămoşii săi locuiseră aici încă pe vremea cînd Rukapáň nici nu era, cînd cele cîteva case de oameni, din valea cu cinci ramuri ca nişte degete, n-aveau încă un nume ca lumea. Neamul Trantinecilor e cel mai vechi de pe aceste meleaguri.

Neamul acesta a dat pe eroii principali ai întîmplărilor care au frămîntat tîrgul. La un strămoş de-al lui Trantinec se înfăţişă, într-o zi, un slujitor al domnului, primul care venea în acel ţinut, trimis încoace de episcopul din oraş, de îndată ce înaltpreasfinţitul aflase că dumnezeu catadicsise să facă o nouă aşezare omenească în pădurile împărăteşti.

De altfel, povestea face să fie istorisită. Într-o zi, preasfinţitul chemă pe un slujitor al domnului şi îi zise:

— Fiule, domnul-dumnezeul nostru a hotărît să zidească un sat nou.

— Cum e parahovia pe-acolo ? se interesă de îndată tînărul duhovnic.

— Va trebui să-ţi ridici dumneata casa parohială, dar pămîntul e mănos şi bogat, făcut parcă într-adins pentru răspîndirea cuvîntului lui dumnezeu şi pentru preoţi. Du-te şi apucă-te de treabă, ca nu cumva oiţele să se prefacă în alte vieţuitoare, mai puţin blînde.

Auzind tînărul duhovnic că-i belşug pe acele meleaguri, făcute deci pentru răspîndirea cuvîntului lui dumnezeu, pentru că unde-i bogăţie şi păcatele sînt mai multe decît în ţinuturi sărace, o porni într-acolo. Ajungînd în satul cu pricina, dădu tocmai de Trantinec I, fruntaş printre săteni, strămoşul neamului. Intră în casa lui şi îi grăi astfel :

— Oare, nu acesta este locul pe care dumnezeu l-a zidit de curînd şi unde, belşug fiind de pîine, duceţi lipsă de hrană sufletească ?

Trantinec îl măsură pe slujitorul domnului din cap pînă-n picioare. Cu şiretenia lui ţărănească, pricepu îndată că tînărul venise să se facă popă în sat. Îi spuse :

— Cît mă priveşte pe mine, părinţele, eu, cînd mă duc la biserică, mă duc la Ouběnice, cale de-un ceas ; iar dacă o iau pe scurtătură, prin pădure, îmi trebuie cu un sfert de oră mai puţin. Ori mă duc la Nečtin. Popa de-acolo-i mai bun, vorbeşte mai pe înţelesul omului.

Preotul lăudă setea lui Trantinec de a asculta cuvîntul domnului şi zise aşa, într-o doară :

— Fiule, am fost trimis de dumnezeu să vă aduc hrană sufletească.

— N-ar fi rău ! răspunse Trantinec, scărpinîndu-se după ureche. Aşa-i făcută lumea asta, că e nevoie şi de olecuţă de hrană sufletească. La aceste cuvinte, se

scărpină mai cu rîvnă. Numai că pe aici n-avem parolile, părintele.

Tînărul duhovnic spuse că nu-i nimic, că dacă mai pun mîna și oamenii, are să poată dura și acest lăcaș omenesc, fiindcă, oricum, un slujitor al bisericii are și el nevoie de un adăpost al lui. Și, într-adevăr, nu trecu nici anul și parohia fu gata. Pe lîngă casa parohială, părintele mai căpătă și ceva pămînt, o sfoară de pădure și ce mai apucase. Pe atunci, pe vremuri, nu era prea anevoie să pui stăpînire pe niște pămînt și omul nu se prea uita la un crîmpei de ogor acolo.

Dacă ne-am lua după vorbele urmașilor, Trantinec I cărase la casa parohială vreo sută de căruțe de pămînt, dobîndind astfel, în cer, destul loc pentru el și pentru toți coborîtorii neamului, iar pe pămînt cinstire din partea oamenilor.

Dar, ascultînd această poveste veche, să nu uităm că ne aflăm înaintea porții sale trufașe, de două ori mai mare decît porțile altor gospodării. Prin ea pot trece în galop două care, fără ca vreunul să se ciocnească de lespezile de granit ale laturilor. O ridicase tatăl lui Trantinec de acum, întîmplîndu-i-se să i se mărite două fete în aceeași zi. Nici una nu voise, în ruptul capului, să plece la cununie în urma celeilalte, nici una nu primise să lase întîietatea surorii sale. Și așa, din curată trufie, bătrînul Trantinec dăduse poruncă să fie dărîmată poarta veche și să se înalțe alta nouă. Și într-adevăr, în ziua nunții, pe poartă ieșiseră două căruțe, roată lîngă roată, într-un galop aprig. Goniseră tot drumul de acasă pînă la biserică, una lîngă alta, căruțașii avînd strașnică poruncă să nu se întreacă unul pe altul nici cu un cap de cal.

Și acum, cînd pe uliță era forfota obișnuită zilei de duminică, poarta rămînea zăvorîtă. Numai portița pentru oameni ședea deschisă, împinsă de mîna lui Trantinec bătrînul. Ziua domnului era pe la începutul ei și se

cunoștea de dimineață că avea să fie frumoasă și cu cer senin. Soarele încălzea grînele așezate în clăi uriașe, de secerătorii care lucraseră de miercuri pînă sîmbătă pe ogoarele lui Trantinec. Bogat va fi rodul holdelor! Ieri, frecînd un spic între degete, bătrînul numărase șaizeci de boabe. Atîtea boabe într-un spic nu se mai pomeniseră de cînd lumea. Dacă îi binecuvîntase domnul pămînturile...

— Mulțumescu-ți ție, doamne, grăi Trantinec în poartă, privind spre răsărit, mulțumescu-ți că mă binecuvînteși cu darurile tale. Spre toamnă, după ce o să bag grînele în hambare, am să pun să dreagă capela Sfîntul Venceslas de lîngă Dealul Călăului.

Primăvara, în 4 aprilie, de ziua Sfîntului Isidor, Trantinec împlinea șaptezeci și cinci de ani. La vîrsta lui, n-avea nici măcar un fir de păr alb în cap, dinții-i stăteau neclintiți în gingii, iar brațele, vînjoase, dar scurte, cum le avea tot neamul, erau pline de putere. Ar fi fost în stare să se ia la trîntă cu oricare om din tîrg, în afară doar de Václav, fecioru-său, care tocmai scotea din fîntînă o găleată de apă rece și o turna peste pieptul lui larg și mușchiulos. Șuvițe de apă i se scurgeau pe gîtul arămiu, coborînd pe spate pînă la brîu, unde erau sorbite de țesătura nădragilor.

„Mai rar fecior ca al meu", își zise Trantinec, simțind cum i se umflă pieptul de mîndrie. Întoarse capul spre fiu-său, care, bălăcindu-se, împroșca apa împrejur.

— Bună dimineața, tată.

— Bună dimineața, băiete.

Bătrînul se apropie de Václav, urmărind cu privirea cum i se contractau mușchii spatelui, mușchii brațelor și ai pieptului. În tot tîrgul nu se afla tată care să aibă un fiu ca al lui. Apoi, gospodăria: douăsprezece vaci grase, cu ugerele doldora și cu viței în fiecare an. Cinci cai rod de neastîmpăr grinzile din grajd — și dintre toți cea mai frumoasă e Manda, iapa neagră;

pînă şi domnilor de la armată li se scurg ochii după ea. Patru scroafe scormonesc pămîntul cu rîturile lor, în ograda de porci. O sută de găini ciugulesc boabele de grîu şi secară. Zece curci şi un curcan leorbăie prin curte. Păunul, cu coada lui mîndră, e podoaba grămezii de bălegar. În staul, behăie oile. Porumbeii acoperă cu umbra aripilor jumătate din tîrg, cînd se ridică în stol din ograda lui. Pomii sînt atît de darnici cînd îşi scutură roadele, că e nevoie de care şi coşărci nenumărate să ducă merele, perele, gutuile, prunele. Holdele gem sub povara secarei. Peştele abia mai are loc în gîrlă. Cartofii dau rod atît de bogat, că nici un bulgăre de pămînt nu mai are loc printre ei.

Cu voia domnului, Trantinec are de toate, dar cel mai drag îi este fecioru-său, Václav, un voinic de douăzeci şi şapte de ani, fără seamăn în tot ţinutul.

Bătrînul îşi iubea băiatul, ştiind că va veni ceasul cînd îl va face stăpîn peste tot acest belşug al pămîntului şi apelor. De aceea, îi şi alesese o mireasă — pe Anežka, fata lui Kocik, şi el om cu stare, fată frumuşică şi zdravănă, singura din împrejurimi vrednică să fie nora lui Trantinec şi stăpîna acestor averi.

Se îndrăgostise de ea chiar şi bătrînul. Se simţea ca un flăcău de douăzeci şi cinci de ani. Ar fi fost în stare să se prindă cu ea în joc, iar la furiant[1] să ridice fruntea sus şi să bată din palme atît de tare, ca toată lumea din salon să rămînă cu gura căscată.

„Ia cîntaţi, lăutarilor, să joc şi eu niţel."

La gîndul acesta, faţa bătrînului se lumină de plăcere.

După socotelile lui, nunta trebuia să se ţină cam de ziua hramului. Treizeci de gîşte vor cădea sub cuţit. Purceii graşi vor sfîrîi în cuptor, umplînd casa cu aroma cărnii lor fragede. O căruţă plină de covrigi va

[1] Dans ceh.

colinda ulițele tîrgului, să se înfrupte fiecare, să ia cît poftește.

Iar după ce Václav va fi jucat cu Anežka dansul miresei, visa bătrînul, el, Trantinec, se va proțăpi în mijlocul sălii și va striga :

„Hei, lăutarilor, ia să-mi ziceți acum și mie una!"

Și o să-și prindă nora, ametită încă, din brațele lui Václav, și o s-o-nvîrtească pînă ce fata o să-și piardă răsuflarea și o să-i cadă la piept. Și toată sala o să se uite la ei, iar lumea o să șoptească :

— Strașnic mai e moșul! De n-ar trebui să lase locul băiatului, nu s-ar mai duce în odaia bătrînilor.

Tocmai asta ținea și Trantinec : să vadă toți că părăsește locul de stăpîn în plinătatea puterilor și tînăr încă, poate tot așa cum fusese pe vremea cînd preluase el acest loc de la bunicul lui Václav.

Flăcăul se ridică de pe scaun și se duse în grajd să vadă de cai. Erau acolo argații, e adevărat, dar ce fel de gospodar ai fi, dacă nu te-ai duce măcar de două ori pe zi să-ți vezi caii, să le mîngîi coama, să le debălăzezi buzele, dezgolind șirul lung al dinților albi. Orice gospodar face asta cu plăcere, să-și mulțumească inima. Trantinec bătrînul și fecioru-său — la fel.

„Ce gospodar strașnic a ieșit din el!" se gîndea bătrînul. Sufletul i se umplu de bucurie gîndindu-se la tot belșugul, la averea agonisită, la băiat și la puterea ce o simțea în brațe. Deodată, se repezi la buturuga de brad pe care se spărgeau lemnele și, îmbrățișînd-o cu amîndouă mîinile, ridică lemnul gros și greu pînă deasupra capului. În aceeași clipă, Václav ieși din grajd.

— Grozavă putere mai ai, tată! se miră el de ce era în stare taică-său.

Bătrînul zvîrli buturuga cu atîta putere, că pămîntul dudui. Își scuturâ apoi fărîmele de scoarță ce i se lipiseră de palme roșind, pe jumătate rușinat, pe jumă-

tate măgulit de lauda băiatului. Altă dată nu şi-ar fi dat drumul aşa, dar azi avea chef să-şi verse prisosul de putere ce clocotea în el. S-ar fi luat la trîntă sau ar fi pornit-o razna cu căruţa, ar fi jucat cărţi pe-o sută de galbeni. Simţea cum îl mîna o putere uriaşă, ca şi cum ar fi fost în floarea tinereţii.

— Ascultă, Václav! Înhamă caii, că mergem la Oubĕnice, zise Trantinec deodată. Şi, în închipuire, se şi vedea pocnind din bici la urechile cailor, trecînd în goana mare pe drumul larg, intrînd în sat, iar lumea alergînd la porţi şi-ntrebînd:

— Cine... cine o fi gonind aşa cu căruţa?

— Păi, nu vezi? Trantinec din Rukapáň. Numai el mînă aşa.

Dar Václav se opri la jumătatea drumului şi-şi trase cămaşa care, pentru o clipă, îi acoperi capul. Întrebă:

— Cînd mergem? Şi ce treabă avem noi la Oubĕnice?

— Cum cînd? Acuşi. Pune-ţi straiele de sărbătoare şi înhamă caii la droşcă...

Şi bătrînul îşi desfăcu din mers bumbii de la haină, ca să nu piardă prea mult timp cu schimbatul. Václav tăcu. Bătrînul intrase în tindă, să se gătească.

„Ce să-i spun?" se gîndi Václav cu îngrijorare.

Nu dormise toată noaptea. Cele petrecute cu o seară înainte nu-i mai ieşeau din cap. „Acum e a mea, acum e a mea!" şoptise în pat tot timpul.

Miercuri crezuse că-l scuturaseră frigurile şi că avea să-i treacă pînă dimineaţa. O să doarmă adînc şi fata plutaşului, care-i muşcase buzele pînă la sînge, o să-i piară din minte ca spuma sub plută. Timpul avea să i-o scoată din suflet. Dar a doua zi, roiuri de gînduri îl năpădiră, şi noapte de noapte, pîn'să adoarmă, roiurile se înmulţeau, împresurîndu-l, prinzîndu-l în mrejele lor, înrobindu-l.

„Trebuie să fie a ta, îi şoptea necontenit un glas lăuntric, trebuie să fie a ta, chiar de-ar fi să mergi pînă la capătul lumii şi să pieri acolo sleit de puteri."

Cînd se ducea la cîmp, la rîu sau în luncă, parcă ar fi avut jeratic în piept, şi dogoarea lui îl chinuia. Se gîndea mereu la Anĉka. Şi nu numai ca s-o prindă, s-o amăgească, s-o trîntească la pămînt şi să se culce peste trupul ei tare, mlădiu. Hoinărind prin luncă, se oprea cînd la o floare, cînd la alta, strivea în palmă cîte o lumînărică, roşie ca sîngele, sau vreun fir de sulfină. Şi se tăvălea pe jos şi smulgea iarba, fir cu fir.

„Ce naiba, fata asta mi-o fi făcut farmece!"

Iar cînd o zări o dată la cîmp, ducînd încovoiată snopii dintr-un loc în altul, îşi auzi inima bătînd în piept ca un ciocan. „Doamne, doamne, cum e făcut şi omul, uite cum poate să te scoată din minţi o fetişcană!" Apoi inima prinse grai şi-ncepu să-i vorbească, să-i vîre în cap fel de fel de nebunii. Fiece lucru pe care-l vedea, pe orice punea mîna, fie că era un ulcior, un pahar de vin, o poamă sau un spic — toate îi aduceau aminte de Anĉka. Ailaltă, Anežka Kocik, nu-i stăruise niciodată în minte. O ştia el cum era, prea bine: lată în şolduri, plină la trup, cu carnea moale într-un loc şi tare într-altul. Cînd o îmbrăţişase la marginea pădurii, fata începuse să gîfîie şi nu se zbătuse prea mult pînă să se lipească de el.

Despre Anĉka nu ştia mai nimic, şi neştiinţa asta îl muncea zi şi noapte. In sfîrşit, ieri o prinsese cînd se scălda în gîrlă. O pîndise cît o pîndise, apoi, dînd pinteni Mandei, se repezise în apă după ea şi o dusese sub sălcii. Dumnezeu ştie cîte nu-i spusese. Îşi pierduse capul, nu mai ştia de nimic.

Şi cum icnea de durere şi cum mai tremura de spaimă. Văzînd-o aşa, îşi jurase sieşi, nu ei, s-o ia de nevastă. Ce-or să aibă împotriva ei cei de-acasă! Că vor să i-o dea pe Anežka? Dar Anežka nu fusese fată. La atîta

lucru se pricepea și el. Alcia n-are de ce să-i pară rău, că doar nu-i luase fecioria.

Și-atunci, ce rost să plece la Oubĕnice?

Dar tata spusese: „Înhamă!" Și stăpînului nu se cade să i te împotrivești. Václav se ridică, se duse în grajd și desfăcu lanțul de care era legată Manda.

„În locul surului, am s-o înham pe Manda — chibzui el — aseară a fost cu mine." Dar, trăgînd droșca de sub șopron, îl cuprinse îndoiala. „Ce să mai sap la groapa asta, cînd n-am de gînd să pun un pom în ea? Odată și-odată tot am să-i zic: «Tată, uite, eu pe asta o vreau și pe ailaltă, nu. Doar sînt bărbat și știu ce trebuie să fac.»"

Manda, strălucitoare după baia de aseară, necheză dezgolindu-și dinții. Copitele îi jucau de neastîmpăr. Nu era iapă de ham. Chiar și împăratului i-ar fi stat bine s-o încalece, să treacă în revistă garda de onoare. Dar de ce nu era în stare împăratul, erau în stare cei din neamul lor.

Și inima-i dădea ghes să-i sară în spinare, să-i dea pinteni și s-o ia peste gardul scund de nuiele, în zbor vulturesc, spre Perlov, să se ducă la căsuța lui Karas Louda, umbrită de un păr ce-i acoperea ferestrele. S-ar fi strecurat pe sub ramurile părului, nevăzut de nimeni, și ar fi ciocănit la geamul odăii în care bănuia că doarme Anĕka.

Dar trebuie s-o înhame pe Manda la droșcă. Și cum îi potrivea hamurile, parcă s-ar fi înhămat pe el. Iapa se împotrivea, scormonind pămîntul cu copitele, lovind orcicul. Bătrînul sări din pragul tindei cu un lanț aruncat peste vesta înflorată și prinse a pocni din degete, ca să potolească iapa. Manda știa semnul. Ridicînd botul în sus, nările i se măriră, așteptînd încordată.

— Cuminte, fetițo, cuminte! murmură Václav în timp ce prindea șleaurile de orcic. Dar pocniturile de degete o întărîtaseră pe Manda. Un tremur îi scuturâ

tot trupul. Înclină capul, arcuindu-şi gîtul. Şi în clipa următoare, zvîrli cu copitele dinapoi cu atîta putere, că Václav scăpă şleaurile din mînă.

Manda îşi trase picioarele sub pîntece şi începu să joace, răsucindu-se pe loc ca un pui de lup. Apoi, scoţînd un nechezat răsunător, dădu din picioarele dinainte, pe urmă iarăşi din cele dindărăt. Lovind cu o copită osia, o ţandără de lemn de frasin sări cît colo.

— Ptrrr, fetiţo, ptrrr !

Dar iapa nu mai ştia de nimic. Întărîtată, sălta într-o parte şi-n alta, nechezînd şi smucind capul, ca şi cum ar fi vrut să-şi gonească stăpînii.

Bătrînul luă biciul, mai mult ca s-o sperie decît s-o lovească, şi-l învîrti iute prin aer. Şuierul şfichiului spintecă tăcerea, speriind cîţiva hulubi de pe acoperiş. Păunul, care şedea la marginea gropii de bălegar, începu să ţopăie în glodul jilav, pe picioarele lui slute.

„Uite, că nici ea nu vrea !" se gîndi Václav.

Bătrîna lui Trantinec, rumenă şi vioaie, ieşi din casă cu un coş de grăunţe în mînă.

— Pui, pui, pui, pui, se apucă să strige, dar, văzînd calul scăpat, tăcu. Calul, cînd e aţîţat, nu mai ştie unde dă cu copitele.

— Ce zici, nu vrea ? întrebă chiaburul răscrăcărîndu-se. Dacă nu vrea ea, las' că vrem noi, tu şi cu mine.

Václav alerga după iapă, căutînd zadarnic s-o potolească.

— Dar pe mine m-a întrebat cineva ?

Trantinec se repezi în partea cealaltă, aşezîndu-se între şopron şi tei.

— Eu cred că oricine-i bucuros cînd se duce să-şi aducă mireasa acasă.

Lui Václav i se păru că acum, cînd atenţia bătrînului era absorbită de prinderea iepei, putea să-i spună mai multe decît dacă ar fi stat faţă-n faţă cu el, în

liniște. Se apropie de Manda dintr-o parte, vrînd să calce cu piciorul șleaul pe care-l tîra iapa pe jos.

— Ce mireasă? Că nu m-am dus să pețesc nici una.

Bătrînul ridicase biciul, să pocnească din el, ca să sperie iapa. Dar brațul, pornit în sus, încremeni deodată la jumătatea drumului.

— Ce vorbă-i asta?

— Ce vorbă? N-am nevoie de Anežka și gata.

Václav credea că pusese mîna pe iapă, dar Manda sări deodată în dreapta, intră într-un cîrd de păsări și, nechezînd, o luă iar în partea cealaltă.

Bătrînul lăsă biciul în jos. Cu codirîștea, se apucă să tragă linii pe pămîntul bătătorit. Acum nu-i mai păsa de iapă.

— Ce-ai spus?

Bătrîna lăsă coșul pe prispa de piatră. „Doamne, ce l-o fi apucat și pe băiatul ăsta să vorbească așa cu tata, cu stăpînul? Ce-o fi cu el, Isuse Cristoase!"

Bătrînul se făcuse roșu ca un rac. Nici să înghită în sec nu mai putea. Se bucurase atîta la gîndul acestui drum triumfal după mireasă! Se și văzuse ajungînd la Kocik; cuscrul i-ar fi poftit pe toți la masă, iar Anežka, mireasa, ca să-i cîștige bunăvoința, i-ar fi ieșit înainte, iute, cu un blid adînc, plin cu ciorbă aburindă, galbenă ca șofranul, plină de carne de vită grasă.

Dar nu asta era principalul, ci zelul nurorii față de viitorul socru, zîmbetul cu care s-ar fi apropiat să-l întîmpine. Că doar nu degeaba-și pusese straiele de sărbătoare; voia să vadă toată lumea că el, Trantinec, e gospodarul cel mai cu stare.

„S-a zis cu mine, se gîndi Václav, lăsînd capul în jos, după grumazul Mandei, care nu se potolise încă. L-am înfuriat pe bătrîn. Nu era mai bine să mai aș-

tept ?“ Dar un glas lăuntric îi şopti: „Ce rost are să mai aştepţi ?“

— Ptrr, fire-ai tu a dracului! — înjurătura îl mai răcori niţel — stai, boală! Şi repezindu-se la Manda, îi vîrî zăbala între dinţi, strînse frîul cu dreapta şi se lăsă sub gîtul ei. Acum o ţinea bine, nu mai putea să fugă.

Dar în clipa în care îşi cufundă mîna în coamă, din vîrful degetelor îi ţîşni în minte, cu iuţeala fulgerului, amintirea serii de simbătă. Îşi înfundase mîna în părul ei şi-o coborîse apoi încet prin jgheabul dintre umeri. Fata începuse să tremure, un tremur scurt şi iute, la fel cum tremură acum iapa. Îi simţise în palmă fiorul, tremurul ei fierbinte, cînd îi spusese: „Václav, tu îmi zdrobeşti viaţa...“

— Nu, n-ai teamă. Uite, cînd are să cadă steaua...

Tremurul iepii îl umplu de linişte. I se părea acum că, de cînd e lumea, stă scris în stele că trebuie să-l înfrunte pe bătrîn şi să ia fata care-l făcea să-şi piardă capul şi liniştea.

Bătrînul îşi înfipse mîinile în şolduri şi înaintă cîţiva paşi spre Václav. Pleasna biciului se încolăcea pe jos, prin iarba rară.

— Ce-ai zis, Václave? şopti el, răspicat, fiecare cuvint.

Ochii, care deodată i se făcuseră reci ca apa şi tăioşi ca ascuţişul coasei, se înfipseră în ochii lui Václav. „Nu, nu-i a bună, îl fulgeră un gînd. De fapt, odată şi odată trebuia să vină furtuna. Dacă e să trăsnească, să trăsnească. Dar el, Václav, n-o să dea înapoi.“

— Ţi-am spus, tată, că n-o iau de nevastă pe Anežka a dumitale.

— Şi de ce nu mi-ai spus pînă acum?

— Nu ştiam. Mi-a venit aşa, deodată.

Nu mai era în stare să se uite în ochii bătrînului. Se simţea ca ţintuit în mii de cuie acolo, lîngă poartă.

Trantinec se făcuse vînăt, sute de vinişoare i se umflaseră, împînzindu-i fruntea şi tîmplele. Şedea gîrbovit, cu umerii lăsaţi, ca şi cum cineva i-ar fi pus în spinare buturuga pe care-o ridicase înainte deasupra capului, de plăcerea de a-şi iroşi prisosul de puteri. Se vedea cum îl cuprinde furia valuri-valuri, cum îi zvîcneau tot mai tare vinele de la gît.

— Eu îţi spun că ai s-o iei pe Anežka. Nu găseşti în tot ţinutul altă mireasă mai potrivită.

„Ce-i cu moleşeala asta, de ce m-o fi apucat tocmai acum? Ei, drăcia dracului, n-am făcut eu milităria la dragoni, ce-s cîrpă?" Capul i se lăsa în pămînt, ochii, înfricoşaţi, căutau să scape de privirea bătrînului, iar inima iute, înfierbîntată, îi bătea repede, din ce în ce mai repede.

— Să ştii că n-am s-o iau. Mi-am găsit altă mireasă.

— Daaa?

Bătrîna înlemni. Doamne, numai ea ştia cîte îndurase din cauza bărbaţilor ăstora năbădăioşi. Îl apucă pe bătrîn de braţul stîng şi se lăsă pe el cu toată greutatea, ca să-l împiedice să facă o faptă necugetată.

— Taci! ţipă ea la fiu-său, nu mai vorbi prostii!

— Lasă-mă, mamă. Să ştie şi tata ce-am hotărît eu.

Ţinîndu-şi grumazul lipit de al lui Václav, iapa, tot mişcîndu-se, îl mîngîia cu coama ei lucioasă şi moale. „Bine că eşti lîngă mine, fetiţo", se gîndi flăcăul.

Deşi o înfricoşa gîndul că între tată şi fiu s-ar fi putut isca o încăierare, bătrîna murea de curiozitate să afle ce noră avea să-i aducă băiatul ei. Care o fi fata aia de l-a prins în mreje?

Trantinec tăcea întărîtat, cu fălcile încleştate, ca un cal care caută să-şi muşte zăbala. Ce-i păsa lui de alegerea lui Václav? Stăpîn peste gospodărie este el, Trantinec, şi el hotărăşte cui o s-o lase.

— N-am vrut să te supăr, tată. M-am gîndit doar că în treaba asta aș avea și eu o vorbă de spus. Mi-am ales-o pe...

„Cum, n-am să dănțuiesc cu mireasa? Eu, Trantinec, gospodar cu stare, să mă gîndesc la cine știe ce venetică, să aștept pînă-și alege fecioru-meu mireasa? Ce, nu-i fiul meu? Nu sînt eu tatăl și stăpînul lui?"

— Taci! Pleasna biciului șerpuia printre buruieni.

— N-am să tac. Mă-nsor cu fata lui Karas Louda. Rostind aceste cuvinte, Václav slobozi gîtul Mandei. Slavă domnului, spusese, în sfîrșit, tot ce avea pe suflet. O liniște mare îl cuprinse. Ce-ar putea să-i facă bătrînul? E drept că putea să-l dea afară, să-l dezmoștenească. Dar atunci, cui să-i lase averea? N-avea pe nimeni, decît pe Václav. Și dacă l-ar alunga? N-are decît. Parcă acum o duce mai bine decît un grăjdar?

— Maică precistă! se căină mama.

Simțind că se înăbușă, bătrînul duse o mînă la gît. Într-adevăr, furia îl sugruma. Abia izbuti să îngaime cîteva vorbe:

— Nu... e... ade... vărat!

— Ba este. Ce-ai împotrivă? Am s-o iau de nevastă. De vreme ce am...

Ar fi vrut să-i spună totul, dar cum să-i fi arătat în cuvinte ce făcuse atunci cînd ieșise călare noaptea din gîrlă, cînd stătuse cu fata sub sălcii și cînd steaua picase din cer, ca o prevestire? Parcă auzea glasul fetei:

„Să nu mă nenorocești... să nu mă nenorocești..."

Bătrînul tăcea. Deodată, ridică mîna și biciul șfichiui obrazul lui Václav. Flăcăul zvîcni, ca și cum l-ar fi împuns cineva cu o sîrmă înroșită în foc. Dar iar, și iar, mai jos, peste cămașă, peste piept, peste spinare — șarpele crud din piele de cîine i se încolăcea șuierînd în jurul trupului. De durere, toți mușchii i se încordară. De n-ar fi fost tatăl lui...

Bătrîna se repezi la bărbatu-său, apucă biciul şi se agăţă de el cu atîta iuţeală, încît i-l smulse din mînă şi-l zvîrli cît colo, printre găinile care o porniră în fuga mare spre el, crezînd că e un spic uriaş.

Václav duse mîna la obrazul drept. Durerea îl seca la inimă.

— Care va să zică aşa? mormăi el, cu mîhnire în glas.

Bătrînului îi trecuse mînia. Se făcuse galben ca ceara şi picături de sudoare i se prelingeau pe frunte. Cînd Václav luă mîna de pe obraz, o simţi umedă. Răşchiră degetele şi le văzu mînjite de sînge. Dar liniştea ce pusese stăpînire pe el, îl împiedică să treacă la faptă. Simţea doar cum îl mîncau palmele. „Aşa-i cînd trebuie să te laşi bătut, fără să poţi da şi tu."

Capitolul al unsprezecelea

PATLAGINĂ ŞI SALBIE

în care ni se va perinda prin faţa ochilor tot ce au făcut tîrgoveţii din Rukapaň duminică dimineaţa, slujba la biserică, cele petrecute la primărie şi prin cîrciumi. Capitolul se încheie, după cum se şi cuvine, în casa părintelui Volman, unde-l vom găsi luînd prînzul.

— Ce mă sfătuieşti să fac, părinte ? îl întrebă Václav pe preasfinţia-sa, după ce-i mărturisise tot ce crezuse că are vreo însemnătate.

Preasfinţia-sa, vrînd să-şi ascundă încurcătura din care nu ştia cum să iasă, zise, căutînd să pară cît mai puţin tulburat :

— Te sfătuiesc să cauţi nişte patlagină, dragul meu. Căci nu-i buruiană mai bună pentru lecuirea ranei pe care ţi-a pricinuit-o mînia părintească.

Şi slujitorul domnului se porni să caute prin grădină cîteva frunze late şi verzi din buruiana tămăduitoare care, pusă pe rană, o răcoreşte şi-i potoleşte dogoarea, iar dacă-i strivită în aşa fel ca zeama stoarsă să pătrundă cît mai adînc în locurile vătămate, vindecă şi alină durerea.

In timp ce căuta iarba de leac, se gîndea la singurul mijloc pe care îl născocise în timpul păstoriei sale de treizeci de ani la Rukapáň, ca să împace pe ţăranii

certați: să-i lase pe cei doi rivali aprinși și îndărătnici să se bată cap în cap, pînă ce unul, mai slab, se înmoaie și-i dă celuilalt toată dreptatea. Preasfinția-sa văzuse odată, la Zářiči, niște țînci jucîndu-se pe izlaz de-a berbecii, și, stînd și cugetînd, ajunsese la încheierea că rădăcinile acestui joc de copii sînt, într-adevăr, mult mai adinci decît s-ar părea la prima vedere. Nu cutezase, însă, niciodată să sfătuiască oameni în toată firea să recurgă la acest mijloc, deși, de foarte multe ori, băgase de seamă că încăpățînarea lor seamănă foarte mult cu cea a berbecilor pe care-i imitau copiii în joaca lor. O singură dată, cînd venise vicarul în inspecție, îi întinsese rețeta pe masă spre aprobare, fapt care-i făcuse pe confrații săi să se înveselească grozav pe socoteala lui. În cele din urmă, preasfinția-sa găsi cîteva foi de patlagină destul de late și i le întinse flăcăului.

— Nu uita, dragul meu Václav, că binecuvîntarea tatălui durează case, iar blestemul numai le surpă.

Václav luă foile, le întinse frumos în palmă și le lipi de obraz.

— Mama, ca mama, zise el, dînd frîu unor gînduri pe care le ținuse ascunse pînă atunci, cu mama aș scoate-o eu la capăt. Mai prost e cu bătrînul.

Părintele Volman zîmbi înțelegător, apoi, întinzîndu-i mîna, în semn că socotea discuția încheiată, se îndreptă spre portiță, făgăduindu-i:

— O să vedem noi, Václave, sfînta biserică și eu, care o înfățișez aici, sîntem de partea dumitale.

Václav dădu să plece. Ce-i mai rămînea de făcut?

Părintele făcu, în urma lui, un semn prietenos cu mîna, cugetînd în felul următor: Sfînta biserică n-are de ce să se grăbească. Sfinția-sa simțea însă o amărăciune în suflet, de parcă cineva i-ar fi turnat, în paharul acelei dimineți cu cerul limpede, o picătură de zeamă de cucută. Niciodată nu fusese împotrivă ca

tinerii să se ia unul pe altul, dar cei de-o seamă cu cei de-o seamă, fiindcă altfel, bogăția împerecheată cu sărăcia lîncezește și piere, slăbind, în același timp, toate vinișoarele izvoarelor din care curg bănuții binefacerii pe masa slujitorului lui dumnezeu. Fetele sărace, căsătorite cu băieți înstăriți, se fac pe cît de lacome, pe atît de risipitoare. Rar se întîmplă să dai de cîte una care să știe să găsească acea cumpătare cu care-i blagoslovită mintea gospodarilor cu dare de mînă.

Pe de altă parte, nu încăpea nici o îndoială că Václav Trantinec avea să moștenească averea neamului, care era destul de frumușică. Dacă preasfinția-sa va fi de partea lui, înseamnă că și tînărul Trantinec se va da de partea părintelui, și o astfel de unire nu e de loc de lepădat.

„Să ne gîndim, spre pildă, ce frumos ar fi dacă flăcăul, ca să sărbătorească biruința dragostei sale, va turna, după obinecuvîntatul obicei al neamului, un clopot nou pentru biserica Sfînta Barbara, botezîndu-l Václav sau Anna, să zicem, după numele fetei aleia de plutaș, de vreme ce tot la ea trebuie să ne gîndim. Sau, hai să ne închipuim că, într-o bună zi, vom spune, împreună cu domnul-dumnezeu, fetei lui Karas, care l-a cucerit pe Václav Trantinec nu prin averea ei, ci prin dragoste :

— Ai ales calea cea bună."

Părintele Volman se hotărî să țină, la momentul potrivit, o predică pe această temă și, mulțumit de planul său, păși în grădiniță, să smulgă dintr-un smoc de salbie numărul trebuincios de foi.

In mîna stîngă ținea acum țiparul, pe care îl ascunsese mai înainte în trifoi. Îl ducea cu băgare de seamă, să nu se mînjească iarăși cu sîngele lui veninos.

In tufa de salbie, primul boboc vioriu își deschisese petalele, ademenind încă dis-de-dimineață, cu mireasma

lui, un bondar ce juca în zig-zag-uri nebunești pe potirele răsfrînte ale florilor. Părintele îl alungă cu mîna. Bondarul, negăsind sprijin îndestulător în aripile lui nevolnice, se prăbuși în iarbă și se apucă să ciupească bucățele din frunzele lungi, păroase și aromate.

Ah, ce frumos e să te bucuri de darurile lui dumnezeu, cu înțelepciune și cucernicie, asemănîndu-te în simplitatea ta cu păsările cerului, cărora dumnezeu le azvîrle cîte un bob drept sub cioc, așa cum i-a trimis părintelui Volman acest țipar de toată frumusețea, pentru prînzul de duminică. „Vai de cărpănoșii de țărani care țin atîta la bunurile lumii acesteia", își spuse în gînd preasfinția-sa. În aceeași clipă dădu din mîini, spre a se feri de sluga necuratului ce se ridicase din iarbă, luînd chipul bondarului, și-i dădea tîrcoale. Cele mai grele clipe pentru părintele Volman sînt cele cînd însuși Scaraoțchi îi trimite un drăcușor să-i zumzăie ba la urechea stîngă, ba la cea dreaptă, ca să nu poată deslușî glasul ce-l îndeamnă la păcate al căror nume este trufia, lăcomia, desfrîul, pizma, necumpătarea, mînia și lenea.

— Nu ! ! — strigă omul lui dumnezeu, alungînd cu mîna pe ispititorul întruchipat în bondar, pe care-l atrăgea cu putere mirosul salbiei — nu, niciodată n-am să cad pradă nici trufiei deșarte, nici necumpătării. Am să-i poruncesc Klarei să frigă numai o jumătate din țipar pe foi de salbie. Cealaltă, o păstrăm pînă luni și o vom frige mai simplu, fără piele.

Între timp, Václav Trantinec, tot ferindu-se să dea ochii cu lumea, ajunsese la capătul de nord-est al tîrgului și se îndrepta spre pădurile ce se întindeau în această parte uitată de dumnezeu. Pe o cărăruie, se întîlni cu Vojtěch Pučálka. După Trantinec, Vojtěch era gospodarul cel mai cu vază din tot tîrgul, numai de nu i-ar fi lipsit o doagă. Sărăcimea zicea despre el că are o inimă de aur, dar printre bătrîni umbla vorba

că ispășea un păcat vechi. Iar prin ogrăzile chiaburilor se spunea că Voita ăsta înnebunise de-a binelea.

Gîndiți-vă și dumneavoastră ! Are omul o secară de ți-e mai mare dragul, cum numai un plugar destoinic poate s-o dea, iar cînd vine vremea secerișului și snopii sînt așezați în clăi, se duce la aprodul comunal și-i poruncește să umble cu toba prin sat spre a vesti că Vojtěch Pučálka va face, în cutare și cutare zi, în cutare și cutare loc, pomană cu secara lui.

Iar în ziua hotărîtă, se adună pe pămîntul lui toată calicimea urbei și Vojtěch se apucă să împartă unuia un snop, altuia două, iar altuia o claie întreagă, după cum îi trece prin cap sau după ochii pomanagiului.

Apoi, seara, se duce la cîrciumă și zice :

— Ei, oameni buni, azi am strîns secara.

Și în timp ce Kocanda răsuna de zvonul îmblăcielor, scuturînd grăunțele din snopi, Pučálka umbla printre cocioabele calicimii, rîzînd ca un nebun.

Pesemne averea lui Pučálka era fermecată, căci nu se istovea. Gospodarul avea mereu mai mult decît dădea și, din pricina asta, era veșnic nemulțumit. Fiind însă ultimul vlăstar al neamului și cum gonise cu biciul din curte toate rubedeniile lăturalnice, nu se găsea nimeni să-i scoată gărgăunii din cap.

— Pe unde ai umblat, Vojtěch ? întrebă Václav. Vojtěch, deși nu trecuse de cincizeci de ani, avea părul alb.

— Uite, îi dusei lui Janek Pudeš vreo două pîini, glăsui Pučálka într-o doară, ca și cum ar fi fost de la sine înțeles faptul că-l ținea cu mîncare pe nebunul orașului, care-și avea sălașul în niște peșteri pe jumătate dărîmate și care umbla prin galeriile întunecoase, cîntînd din ocarină.

— Dar tu ce ai, Vašek ? Te-au apucat măselele ?

Lui Václav îi era ruşine să-şi depene iarăşi povestea. Dar, la ce să mintă? Dînd la o parte buruiana de leac, îi arătă rana lui Pučálka.

— S-a înfuriat tata şi m-a pălit cu biciul.

Vojtěch Pučálka îi întinse pielea pe obraz, cercetă rana, mîrîi ceva şi zise în cele din urmă:

— Să mă tai de nu-i o fată la mijloc. Altfel, ce rost avea să te bată?

— Ce să zic, aşa e.

— E săracă?

— Săracă. O fată de plutaş din Perlov.

Ochii lui Pučálka se umeziră. Zîmbetul îi pieri de pe buze. Înghiţi şi, o dată cu scuipatul, cîteva picături amare îi coborîră în măruntaie.

— Care va să zică, aşa. Vezi să nu rămîi cu buzele umflate pînă la urmă.

— N-am să rămîn! strigă Václav.

— Bine, bine, lasă că ştiu eu...

Pučálka făcu stînga-mprejur şi, fără să mai spună bună ziua, îşi văzu de drum. Václav vru să-l cheme îndărăt, dar se răzgîndi. Se aşeză în iarbă, lîngă un muşuroi de furnici, şi-l scormoni cu degetul. Furnicile ieşiră ca la comandă. Václav se gîndea la insectele roşcate ce i se urcau furioase pe mîneci.

Se vorbea că pe vremuri, Vojtěch Pučálka iubise şi el o fată săracă. Deznădăjduită, fata se aruncase sub o plută. „Ce naiba, şi Ančka a lui Karas o să sfîrşească tot aşa? Nu e nici o scăpare?"

Václav se înfierbîntă. „Lasă că vă arăt eu vouă!" Ridică pumnul ameninţător spre cer. Furnicile se scuturară ca nişte bobiţe de mac. Flăcăul îşi lipi obrazul drept de iarba încă umedă de rouă şi-şi aţinti ochii în fîneaţa care, privită astfel, se prefăcu într-un codru plin de freamăt, şoapte, lumini şi umbre ciudate. Căzu într-o aromeală dulce şi în cele din urmă adormi de-a binelea.

Nu-l trezirā nici clopotele care, la nouā fārā un sfert, chemau credincioşii la slujba mare ţinutā de părintele Volman ; dangātul lor se auzea pînā peste nouā hotare, dar Václav rāmase neclintit.

În piaţa Sfînta Barbara, începuserā să se adune cetăţenii urbei, îmbrăcaţi în straie de sărbătoare : negustori în haine cu poale largi, plugari în straie negre, prea strîmte parcă, plutaşi cu cizme, şepci înalte şi cataveici de toate culorile, făcute după croiala pe care o văzuserā la tovarăşii lor din vale.

Părintele Volman ieşi din casa parohială abia în ultimul moment, cu sufletul la gură. Zăbovise pe lîngă Klara tot îndrumînd-o, pînă în cele mai mici amănunte, cum să gătească ţiparul. Ba mai mult, amestecul acela aromat de salbie, ghimbir, cuişoare şi şafran, cu care trebuie frecat trupul ţiparului după ce-l jupoi de piele pînă la coadă, îl frămîntase chiar sfinţia-sa, cu mîna dumisale. Dăduse apoi femeii, una cîte una, foile cu care trebuia învelită carnea frecată cu amestecul acela bine mirositor, veghind cu străşnicie asupra operaţiei de căpetenie, care consta în a trage din nou pielea de la coadă peste tot trupul peştelui, cu multă luare aminte, nu cumva să se mototolească foile de salbie.

Abia după ce fuseserā gata toate acestea, chiar în clipa în care ţircovnicul trăgea a doua oară clopotele pentru slujba mare, părintele, în timp ce gura îi lăsa apă, porni să alerge pe drumul cel mai scurt spre lăcaşul domnului.

— Am auzit că avem adunare la sfatul comunal, îl întîmpinară domnii consilieri pe František Buzek, deşi fiecare primise cu două zile în urmă înştiinţarea cuvenită din mîna lui Pazdušek, vătăşelul.

— Se înţelege că o să avem, răspunse František Buzek cu glasul lui trufaş. După ce-şi puse pecetea pe aceeaşi întrebare, venită de la fiecare dintre cei două-

zeci de sfetnici, intră smerit în biserică, apăsîndu-şi pălăria pe piept.

— Ia te uită, soro, îşi dădeau cu coatele babele, nelipsite de la nici o slujbă, ia te uită, minune! veni şi primarele. L-or fi ajuns şi pe el păcatele, de-a venit în lăcaşul domnului.

Trebuie să spunem că, în ciuda înţelepciunii sale şi a consideraţiei de care se bucura, František Buzek nu mai călcase în biserică de vreo zece ani. Îşi făcea meseria şi-l simţea pe ziditorul lumii mai mult în butoaiele fumegînde de smoală sau într-un păhărel de vin, decît în cădelniţă. Dar, de cînd începuse să-i dea tîrcoale îngerul acela năzdrăvan, nu se mai mulţumea cu dumnezeul acesta.

„Ştiu că-i tot una — se gîndea el — dumnezeu e pretutindeni acelaşi. Dar, cine ştie, s-ar putea să se supere că nu viu la el cînd îşi cheamă creştinii la taifas."

În băncile din partea dreaptă, se aşezară nevestele chiaburilor, în straie bogate. Lîngă ele, îngenunchează fetele din Zářiči. În stînga, flăcăii stăteau în picioare, iar în bănci, neguţătorii şi proprietarii de pămînt; în spatele lor, de amîndouă părţile, podgorenii şi meseriaşii cu nevestele lor, iar şi mai în spate, băieşii din Kocanda, bineînţeles cei care n-o luaseră dis-de-dimineaţă cu vinul în nas, în crîşma lui Kchón.

Trantinec şedea în banca dinainte, cu o carte de cîntece bisericeşti în faţă. Alături de el se mai aflau Pučálka Vojtěch, Karnet Oubin, Matěj Choura şi Ignác Pyškytel.

Înalţă-te la ceruri, cîntec,
În văzduhul de foc şi pară,
Sufletul nostru să ni-l mîntuie
Preacurata Marie Fecioară.

Vocile înalte ale fetelor se izbiră de boltă, urmate de tunetul glasurilor groase, răguşite de băutură, ale

plutaşilor din Perlov. deprinşi să strige de pe o plută pe alta, de pe gîrlă la hanul aflat la un kilometru distanţă, de la un sat la altul, împreunîndu-se cu vocile piţigăiate ale chiaburoaicelor, cu basul tărăgănat al bărbaţilor lor — care puneau în această cîntare toată mulţumirea pentru belşugul holdelor şi vremea însorită — cu ciripitul strident al negustorilor, purtînd urmele unsuroase ale slugărniciei şi, în sfîrşit, cu bîiguielile răguşite ale minerilor, care o luau razna fiindcă nu se pricepeau la cititul notelor.

Această furtună de voci sperie rîndunelele ce-şi duraseră cuibul din lut în cupola bisericii, lîngă o fereastră deschisă. Rîndunica mamă, care pînă atunci şezuse pe ouă, ieşi speriată şi porni într-un zbor repezit, de la o fereastră la alta. În cele din urmă, nimerind locul pe unde putea să iasă, pieri din ochii credincioşilor, dar veni repede îndărăt, liniştită de aerul proaspăt de afară şi de tăcerea ce se lăsase peste oraş. Purta o muscă în cioc.

Cînd uraganul cîntării răsună din nou, izbindu-şi valurile de geamuri şi făcîndu-le să zăngăne, rîndunica ţipă speriată, scăpînd din cioc vietatea ameţită de strînsoarea în care o ţinuse pînă atunci.

Musca se prăbuşi din înălţimi drept pe cartea de cîntece a lui Trantinec. Bătrînul, uluit de făptura lumească care-i tulburase gîndul îndreptat spre dumnezeu, îi dădu un bobîrnac. Vojtěch Pučálka întinse mîna după ea, o aşeză în palmă şi, încetînd să mai cînte, se apucă să-i sufle în aripi. Curînd musca îşi veni în fire, făcu vreo cîţiva paşi în palma ţăranului şi se apucă să-şi netezească cu picioarele aripile strivite.

Spre ciuda celorlalţi tărani, Vojtěch Pučálka rîdea înveselit. Rîndunica, făcînd cîteva rotocoale peste capetele credincioşilor şi înţelegînd, în cele din urmă, că nu va mai dobîndi musca pierdută, dar că nici de furtuna

de voci n-avea de ce să-i fie teamă, se duse înapoi în cuibul ei şi se aşează, plină de înţelepciune, pe ouăle încinse.

Părintele se înclină cu potirul în mînă spre micuţul ministrant care-i turna împărtăşania, în timp ce necuratul, tot dînd tîrcoale în căutarea unei prăzi, îi şoptea la ureche:

— La ţipar n-ar strica un vin roşu.

— *Apage!*[1] murmură părintele, alungînd ispita, şi se cufundă în rugăciuni.

— Cum o să aranjăm chestia cu via de la Kopecna? chibzuiau sfetnicii comunali, fiindcă trebuiau musai să hotărască dacă această podgorie, atît de roditoare, să rămînă în folosinţa sfatului sau să fie dată în arendă lui Johan Posmourny, cîrciumarul de la cele „Şapte securi de aur", aşa cum era vrerea ţăranilor.

Matěj Řezáč, care stătea printre ultimele rînduri ale credincioşilor, cugeta asupra nedreptăţii ce domneşte în lumea asta. Dimineaţa, Vincek îi mărturisise că părintele Volman îi suflase un ţipar de un metru lungime, un ţipar pe care nu-l prinzi cu una cu două în Vydrovka, şi că părintele îi dăduse, în schimb, un amăril de creiţar.

Cu puţin înainte, Matěj îi dăduse Pepinei o jumătate de galben, ca să-l pună în cutia de la biserică, pentru o lumînare închinată Fecioarei Barbara, aşa cum se cuvine cînd scapi de belea într-un chip atît de minunat.

— Să nu-i mai dai nimic, se răsti el auzind întîmplarea cu ţiparul. Popii ăştia sînt nişte tîlhari.

În mănunchiul de fete, stătea în genunchi şi Ančka a lui Karas. Îşi ţinea ochii pironiţi în pămînt de ruşine. „Toată lumea vede, după ochii mei, ce-am făcut", se gîndea ea îngrozită. Îi ridică, totuşi, pentru o clipă şi-i îndreptă spre ceata de flăcăi, în căutarea lui Václav.

[1] Piei! (în limba elină).

Dar Václav nu era printre ei. Pesemne că nu vrea s-o vadă, îi e ruşine, are să se lepede de ea. Felinarul veşnic roşu, ce luneca alene pe o sîrmă lungă şi neagră, îi amintea de steaua de aseară.

„Vai, ce-am făcut!" Ančka înghiţi un pumn de lacrimi.

Părintele Volman, care între timp luase trupul mîntuitorului, începu să cînte cu glas puternic *Ite missa est*[1], după care urmă cu rugăciuni. Cînd ajunse să se roage pentru minerii morţi, îngropaţi cu o zi înainte, coborî glasul şi rosti pe îndelete numele celor cinci nenorociţi. Rudele, care erau de faţă, începură să smiorcăie, iar Ančka a lui Karas, auzind numele lui Hošinský, unchiul ei, avu prilejul să lase slobode lacrimile ce i se adunasera în ochi să curgă pe amîndoi obrajii.

— Şi acum, să mulţumim domnului nostru cel milostiv şi patroanei noastre, sfînta Barbara, pentru minunea pe care a făcut-o, scăpîndu-l de la moarte pe domnul consilier Zimmerheier... citea părintele dintr-o carte cu scoarţe negre, unde ţîrcovnicul îi trecuse numele celor pentru care trebuia să se roage. Părintele trase cu ochiul la rîndul de mai jos, sub numele Zimmerheier, dar nu-l zări pe cel al lui Matěj Řezáč. Pesemne că băieşul nu socotise de cuviinţă să jertfească un ban pentru rugăciunea de mulţumire. Era gata să treacă la numele altora, cînd, deodată, îşi aduse aminte de ţipar şi, mirat şi el de ce i se întîmpla, îşi simţi inima scăldată de un simţămînt de recunoştinţă pentru Vincek, care prinsese lighioana cu undiţa.

Ceasurile se apropiau de zece şi preasfinţia-sa nu mîncase încă nimic. În clipa aceea, în locul fumului de tămîie care se înălţa în volute, risipindu-se în aerul

[1] Mergeţi, liturghia s-a terminat (în limba latină).

încălzit, simți un miros de friptură grasă de țipar, amestecat cu aroma salbiei și ghimbirului.

Preasfinției-sale i se făcu milă deodată de familia asta de braconieri, care, oricum, n-o să se bucure de îndurarea domnului.

— ... și pe minerul Matěj Řezáč, care s-au întors la lumina zilei.

Începu să mormăie *Tatăl nostru* și rugăciunea rostită de toate gurile credincioșilor se avîntă spre înălțimi mai repede decît fumul de tămîie. Sufletul părintelui Volman se umplu de bucurie că scosese pe păcătosul de miner basma curată în fața lui dumnezeu.

„Uite că poți să te rogi și fără plată" cugetă Matěj.

În aceeași clipă, mînia pentru țiparul pierdut i se potoli. Acum era chit cu părintele, de vreme ce-l pomenise în rugăciune.

Pe la ora zece, slujba mare se isprăvi. Preasfinția-sa intră în sacristie, își lepădă odăjdiile și alergă într-un suflet acasă, să vadă dacă bucătăreasa gătise cum trebuie țiparul.

Pe drum, îi veni în gînd cealaltă jumătate de țipar, care, conform cucernicei sale hotărîri, fusese lăsată pe a doua zi. Nu, n-are s-o mai frigă. O să-i spună bucătăresei s-o gătească cu sos de bere. Mîncarea asta se pregătește așa : iei un pesmet, îl înmoi în bere neagră, îl lași să se zvînte, apoi îl pisezi, împreună cu o mînă de stafide, într-o piuliță. Tocătura se fierbe pe urmă în berea neagră, după care se strecoară printr-un petec de pînză albă. Pui țiparul în acest lichid strecurat și-l lași să fiarbă bine. Adaugi zahăr, puțin ghimbir, un pumn de cuișoare, un pumn de stafide și un piculeț de piper. Și, nu uita : niște migdale tăiate mărunt. Apoi fierbi totul din nou, pînă ce peștele se înmoaie.

Tot plănuind așa, ajunse la poarta parohiei și intră în tinda învăluită de o mireasmă îmbietoare.

La primărie, începuse ședința sfatului comunal. Ceaprazarul Stýblo umbla de la un scaun la altul, șoptind pe la urechile sfetnicilor — atît celor din rîndurile partidului său cît și celor din tabăra adversă — tot soiul de bîrfeli despre František Buzek.

— Ce să vezi, umblă cu drăcovenia doctorului Rozum, ca să se facă de rîsul tîrgului! Nu, și încă o dată nu! repetă el obișnuita lui amenințare, partidul nostru nu poate înghiți batjocura asta.

Dar în momentul în care primarul se ivi în ușa sălii de ședințe, ceaprazarul își pierdu curajul și se strecură spre locul lui. Vecinii se ridicară în picioare, zicînd:

— Domnul să te aibă în pază, primare.

— Lăudat fie numele lui, răspunse František Buzek. Așezîndu-se la masă, începu să cotrobăiască prin hîrțoage și, dat fiind că nu erau încă de față toți sfetnicii, se apucă să mîzgălească niște hîrtii, în tăcere.

„E greu al naibii să fii primar", se gîndea Buzek. După moartea meșterului Herold, sfatul nu știa cui să dea dregătoria. Se gîndiseră mai înainte la cîțiva țărani, dar, în cele din urmă, îl chemaseră pe František Buzek, care îi bagă în buzunar pe toți țăranii, mai ales în ce privește istețimea. Ba, poate să-i vîre în cofă și pe toți ceilalți cetățeni, căci cu oricine ar sta de vorbă, întotdeauna el are dreptate.

FII DREPT ȘI NU-ȚI FIE TEAMĂ NICI DE CEZAR, NICI DE CRAI![1]

Aceasta este deviza lui František Buzek și toată lumea o știe și o cinstește în Rukapáň. Domnul învățător Kvičala, care s-a arătat întotdeauna sîrguincios în treburile obștești, a așternut această cugetare a lui

[1] Împăratul Austro-Ungariei purta titlul de împărat (cezar) al Austriei și rege (crai) al Ungariei.

František Buzek, cu slove înzorzonate, pe o bucată de carton. Folosindu-se de funcţia sa de învăţător, atîrnase cartonul pe culoarul şcolii din tîrg. Fiind însă şi secretar comunal, îi găsise loc şi în sala de şedinţe a sfatului comunal. Deviza ajunsese să fie cunoscută de toţi cetăţenii, chiar şi de copiii de şcoală. Spre a vă încredinţa, puteţi opri orice ţînc de pe stradă şi să-l puneţi să v-o spună pe dinafară.

Piciul o să-şi şteargă nasul cu mîneca, spre a da vocii o rezonanţă cît mai plăcută, cu o mînă îşi va îndrepta cozondroacele, iar cu cealaltă o să se scarpine la ceafă, ceea ce nu trebuie nicidecum luat ca un semn de disperare — e, dimpotrivă, o lăudabilă imitare a stilului oratoric al mai-marilor urbei — şi are să-i dea drumul :

— Fiidreptşinu-ţifieteamănicidecezarnicidecraiFrantišek Buzekprimar.

Ca să vedeţi ce fel de primar era František Buzek.

Primarul ştampila şi iscălea hîrtiile, aproba în gînd pe unele şi respingea pe altele, sorbind cîte o picătură de vin roşu. După ce le ştampilă pe toate, ciocăni cu creionul în capul împăratului de bronz ce se afla pe masa lui şi începu aşa :

— Care va să zică, deschid şedinţa solemnă a sfatului comunal şi pun în discuţie punctul întîi, care va să zică, via de pe Kopečná.

În faţă se iscă un zumzet aprobativ ; din fundul sălii, un murmur de proteste se propagă pînă la masa lui prezidenţială. Primarul ardea de nerăbdare să vadă cum aveau să se rînduiască lucrurile anul ăsta. Ţăranii zic : să se arendeze ! El, František Buzek, ştie de ce zic ei aşa. Toţi locuitorii mahalalei Zářiči umblă să bea vin la Johan Pošmourný şi le vine mai la îndemînă să bea recolta de pe Kopečná acolo, decît s-o împartă cu ceaprazarii şi coropcarii ăia din Perlov şi Barborka, chiar dacă băutul la primărie ar fi gratis.

Şi pe urmă, cine ştie cîte ulcioare le făgăduise cîrciumarul Pošmourný ţăranilor, dacă aveau să-l ajute să pună mîna pe via multdorită? Nicăieri nu se află vin ca la Kopečná. Ce dă o altă vie dintr-o jumătate de ciorchine, dă Kopečná, dintr-un bob de strugure; ce scoţi în altă parte dintr-un butuc, capeţi aici dintr-un singur ciorchine.

Diriguitorii urbei se ţin de străvechiul obicei, potrivit căruia în fiecare an, după îndelungate dezbateri, declară că via de la Kopečná nu face două parale şi că e mai bine să păstreze nenorocita aia de vie pentru sufleţelele lor, ca să aibă de unde bea şi ei un pahar de vin la adunări sau la alte solemnităţi.

Dat fiind, însă, că în sfatul comunal plugarii-s opt, pe cînd ceilalţi au douăsprezece voturi, soarta viei Kopečná avea să fie aceeaşi, ca şi în alţi ani, afară doar dacă...

La acest punct al raţionamentului său, František Buzek se cutremură de indignare. Afară doar dacă Stýblo, ceaprazarul, veşnic pus pe arţag şi duşman declarat al lui František Buzek, n-o să se dea de partea ţăranilor, ca să-i facă primarului în ciudă. Fiindcă, în acest caz, ar vota pentru ţărani şi Matlách, măcelarul, a cărui înţelepciune izvorăşte din capul ceaprazarului şi care se dă după acesta ca trestia după vînt.

Astfel încît, hotărîrea ar fi trebuit s-o ia însuşi primarul.

Dar tocmai de asta îi era frică lui František Buzek. Doamne, cum să hotărască el, cînd îngerul îl tot mustră să nu mai pună strop de vin în gură, cum să declare el că e de partea celor potrivnici arendei, cum să fie el de partea inimii lui, cînd îngerul atotştiutor va vedea cum sprijină el păcatul beţiei, şi încă într-o adunare atît de aleasă ca cea a mai-marilor comunei.

František Buzek nu mai ştia ce să facă. Dar iată mîna ceaprazarului fîlfîind în vînt ca un steag, încercînd

să smulgă din aer dreptul de a lua cuvîntul, de a protesta şi de a propune. Văzîndu-l aşa pornit, František pricepu că ceaprazarul e, într-adevăr, de partea ţăranilor şi se gîndi c-ar fi mai bine să propună el însuşi arendarea.

„O, minte, dă-mi un gînd bun", se ruga František, frămîntîndu-se. Şi iată că deşteptăciunea îi veni îndată în ajutor. „František, ia-i-o înainte, propune tu ce vrea el, smulge-i lancea din mînă!"

— Ai răbdare, Stýblo. Ca primar, am dreptul să iau cuvîntul cel dintîi.

De la locul lui, František vedea toate privirile aţintite spre buzele sale. Tăcea, grav, adunîndu-şi gîndurile, ca să înceapă cuvîntarea.

— Care va să zică, dragi cetăţeni, eu, cu mintea mea, m-am gîndit, nu-i aşa... că tot ar fi mai bine să arendăm via aia... rosti primarul cîntărindu-şi cuvintele, cu sufletul cuprins de teama că, de data asta, ceaprazarul n-o să protesteze.

— Protestez! urlă Stýblo.

Ţăranii, uluiţi, întoarseră capul spre el, toţi o dată, ca unul. Păi n-au pus ei totul la cale, împreună cu Stýblo, înainte de şedinţă? Şi acum, na-ţi-o!

- Partidul nostru n-o să cadă victimă acestei maşinaţiuni. Asta ar însemna să facem *tabula rasa*, bîiguia ceaprazarul cuvintele învăţate pe de rost. Ceilalţi vecini, sorbind cîte o înghiţitură de vin de Kopečná, clătinau din cap, mirîndu-se de cîte se pot întîmpla pe lumea asta. Păi primarul... păi Stýblo nu zicea că... dar, într-un tîrziu, începu să le mijească şi lor sub ţeastă scînteia înţelegerii. Mai stătură şi se gîndiră, apoi cerură să se dea citire contractului de anul trecut şi să se treacă la votare.

Ceaprazarul Stýblo se aplecă spre Matlách, măcelarul, îi şopti în grabă ceva la ureche. Matlách, care avea tăriţe în cap, nu făcea decît să-l tot aprobe, că el face

așa cum spune Stýblo, care e om deștept și cu scaun la cap.

Ceaprazarul se aplecă apoi în partea cealaltă, spre Salanský, săpunarul, și iar așa și pe dincolo, îl lămuri și-l convinse, dînd din gură și din mîini.

— Aoleu, se gîndeau cei din Barborka, Perlov și Cabrik, țăranii ăștia erau cît pe-aci să ne lase cu buzele umflate. Unsprezece contra nouă, vezi că și Salanský s-a vorbit cu ei...

Cu glas tare, ziseră toți în cor:

— Mai rar primar ca František Buzek al nostru, bravo lui, ce descurcăreț e...

După aceea, primarul citi în grabă o foaie de hîrtie, pe care stăteau scrise, încă de anul trecut, următoarele:

Din voința onor. sfat al orașului Rukapáň, se hotărăște că delegația mai jos numită, în frunte cu primarul František Buzek, meșter dogar, aprobă cererea de a se închiria via comunală de la Kopečná întru același scop, adică ca rodul anual de pe Kopečná, care este de douăsprezece butii pe an, să fie dat în folosul obștesc, atît pentru adunările sfatului cît și pentru primar și toți membrii lui. Numitul vin este roșu și pișcă pe limbă și va fi băgat în cramele zisului sfat, sub paza lui Ignác Pazdušek, aprod și paznic al acestei comune.

Matěj Salanský František Buzek Stýblo Josef

În clipa în care primarul închise gura după ultimul cuvînt, Stýblo ceaprazarul, Kahounek negustorul, Matlách măcelarul, Salanský săpunarul, Konvička băcanul, Brousek brutarul, Jandik fierarul, Vitásek postăvarul, Koumáček cîrciumarul, Krása sticlarul, Doubrava pietrarul și Kořán plutașul — toți cei doisprezece sfetnici — ridicară mîinile în sus, în semn că votează contractul citit.

Cei opt țărani scuipară de ciudă. Planul lor, atît de frumos ticluit, căzuse, și nemernicii de meseriași or să

le bea și anul ăsta trei sferturi din recoltă, pînă or să ajungă ei tocmai de la Zářiči în piața Barborka.

— Cu asta sîntem gata, zise František Buzek, bucurîndu-se în sinea lui de gîndul cel bun pe care îl avusese. Dar, în aceeași secundă, într-un colț al sălii, se ridică în picioare umbra albă și străvezie a îngerului, cu mîna la ochi. O lacrimă mare i se prelinse printre degete, căzînd pe dușumea cu un clinchet, ca un ciob de sticlă...

— Eu, eu... dădu să strige František Buzek, dar glasul i se curmă și se prăbuși, greoi, în fotoliul lui de primar.

— Primare! exclamară cu toții, înspăimîntați. Dar František Buzek se și trezise din leșin. Așezîndu-se la masă, iscăli.

— Doamne, ce ai? întrebară vecinii speriați. Pînă și ceaprazarul Stýblo uită o clipită ura ce-o nutrea împotriva lui, și, dînd-o la o parte ca pe o pălărie de care n-ai nevoie, se grăbi spre František.

— Nu-i nimic, zise primarul, făcînd cu mîna un semn de nepăsare. Deodată, îl năpădi tristețea. Da, am scăpat băutura sfatului de lăcomia țăranilor, dar eu...

— Hai să bem pentru izbînda noastră, propuse măcelarul Matlách. Nu-l asculta însă nimeni. Toți se uitau în tăcere la primar, care părăsi sala de ședințe galben ca ceara și gîrbovit. Nimeni nu se încumetă să-l bată pe umeri și să-i spună:

— Bravo ție, măi František, mare pehlivan mai ești!

Speriați și tăcuți, ieșiră unul cîte unul din sală. Tocmai se auzise ultima bătaie a clopotului. Doar Stýblo, ceaprazarul, aruncă o vorbă, ca să-l audă cei din preajmă:

— Și totuși, partidul nostru a procedat cum trebuie.

Amiaza era dogoritoare. Nici un petec de umbră în toată piața. Doar sub teii de lîngă statuia sfîntului

Sebastian, se aşterneau două rotocoale de răcoare, mici cît să încapă sub ele un om.

Dar cine ar sta acum la umbra teilor, cînd din toate casele ieşea miros de mîncare, mesele se încovoiau sub povara bunătăţilor, iar la Kocanda, cel puţin în şase case, oamenii rodeau oase de căprior ? ? Matěj Řezáč făcuse pomană.

Părintele Volman şedea la masă cu ţiparul în faţă. Cu o bucăţică de pîine, ştergea grăsimea din farfurie şi, neavînd alte gînduri, îşi îndreptase toată atenţia spre ultima îmbucătură pe care o avea înfiptă în furculiţă.

„Slujitorii domnului sînt ca pasările cerului", cugetă preasfinţia-sa, şi chibzui dacă n-ar putea să ţină o predică pe tema asta. Dar, în clipa în care se gîndi la predică, nu putu să nu-i vină în minte şi încurcătura lui Václav Trantinec. I-ar fi prins poate bine un sfat înţelept.

Şi cine ştie dacă, într-o bună zi, nu va fi atîrnat în turnul bisericii un clopot mare, care să le grăiască urmaşilor, pe limba lui : An-na, An-na, An-na...

Lucru de mirare : acelaşi soare îl trezi din somn pe Václav. Flăcăul înălţă capul în clipa în care păienjenişul viselor fu rupt de dangătele clopotelor ce trăgeau de el ca muştele.

Fierbinţeala din obraz nu-i trecuse. Trupul, odihnit, şi-l simţea cuprins de o linişte senină, de o încredere adîncă în puterile sale ; mîinile şi picioarele dădeau să se întindă, ochii tînjeau după verdeaţa luncilor, pîntecul cerea hrană, limba i se strîngea de poftă, fiece mădular îşi cerea drepturile. Doar mintea îi era stăpînită de chipul Ančkăi, aşa cum arăta cînd o strînsese în braţe.

„Hai să dau o fugă pînă la Perlov, să-i bat în fereastră cu o ramură de păr."

Picioarele îl duseră în zbor. Cît ai bate din palme, ajunsese la cocioaba lui Karas, cea cu fruntea întoarsă spre pădure. Václav sări pe o creangă mai joasă şi rupse o rămurică subţire, mlădioasă. Cînd bătu în fereastra după care trebuia să fie Ančka, inima începu să-i zvîcnească în piept cu putere.

După o a doua bătaie, fereastra se deschise, o mînă albă ieşi la iveală, dar, în aceeaşi clipă, răsări în prag bătrîna lui Karas :

— Ia uite la el, ţărănoiul dracului, ţipa ea cît o ţinea gura, uite la el cum se urcă în perii oamenilor săraci !

Lui Václav Trantinec nu-i mai fu dat să vadă altceva decît mîna aceea minunat de albă, de parcă n-ar fi fost a iubitei lui, cu faţa arsă de soare. Alerga cît îl ţineau picioarele spre Zářiči, însoţit de o ploaie deasă de ocări şi blesteme.

Capitolul al doisprezecelea

PRIMARUL CADE LA PAT, LOVIT DE BOALĂ

în care se povestește cum František Buzek s-a îmbolnăvit pe neașteptate, cum doctorul Rozum a venit la căpătîiul lui și a rostit unele vorbe neînțelese ce nu prevesteau nimic bun; și cum, la urmă, în ciuda tuturor acestora, ni se dă totuși o dovadă sigură că František nu și-a pierdut încă autoritatea.

După-amiaza acelei duminici se întinsese peste tîrg ca un zăbranic nesfîrșit, pustie și mohorîtă ca o albie de rîu secată, sau ca un pahar uitat pe masă de-un beţiv, în zorii zilei.

Doar ici-colo gîgîia alene, plictisită, cîte o gîscă, pe drumul dintre șoseaua comunală și iaz. Undeva, în fundul unei grădini, scîncea un prunc. Un argat posomorît cînta la armonică o romanță învățată la cătănie. Cîntecul suna cam așa:

Bate vîntul de la munte,
Ce ți-e scris, ți-e pus în frunte.

În această atmosferă, zăcea în pat, strivit între ziduri de perne, František Buzek, oblojit cu prișnițe reci la cap și pe piept. Spaima îi sporea durerile adevărate, dîndu-le proporții nesfîrșite. František simțea aievea cum îl apasă tavanul alb cu urme de muște, nenumărate,

ca stelele, cum îl înăbuşă pînzele păianjenilor veşnic nevăzuţi, aşezaţi la pîndă, iar plapuma grea, cu puful îngrămădit la capătul de jos, îi întărea senzaţia că uriaşele pînze de păianjen i-au legat picioarele pe tot restul vieţii.

Sudoarea îi ţişnea pe frunte, revărsîndu-se în torente peste rîpele obrajilor şi pierind, suptă de pernele vărgate. František nu mai avea putere să ridice mîna spre a stăvili sau întoarce din drum pîraiele sîcîitoare ce-i şiroiau pe bărbie, pe gît.

„Am dat de dracu'...“ se tînguia el în sinea lui, rătăcind cu privirile în căutarea ungherului din care avea să răsară îngerul, de data asta înarmat cu o coasă, ca să-şi ducă la îndeplinire ameninţarea, să-i reteze lujerul vieţii, drept pedeapsă pentru păcatul săvîrşit dimineaţa.

„Cum adică... adică eu să fiu preţul poşircii ăleia comunale, fie ea şi roşie de culoare...“ îşi căina primarul soarta, şi, parcă ar fi fost un ţînc, dădu drumul lacrimilor, care i se rostogoliră ca nişte şiruri de mătănii peste mirişte a obrajilor. Iar Ignác Pazdušek, vătăşel comunal şi străjer personal al lui František Buzek, care locuia din mila primarului într-o odăiţă din casa acestuia, se învîrtea pe lîngă pat în vîrful picioarelor şi, bănuind cam ce-l roade în suflet pe jupîn, mormăia pe sub mustaţă :

— Auzi comedie... vinul să-l răpună pe primarele nostru... Nu, eu unul nu-mi aduc aminte să mai fi auzit una ca asta...

Lui František îi era cam ruşine de Ignác Pazdušek. Cum să-i spună că întîmplarea asta nu e o păţanie ca a atîtor altor beţivani şi că dumnezeu îl pedepsise cu mîna lui fiindcă păcătuise ? Dar e în stare el să priceapă ? Ce poţi să-i ceri unuia ca Pazdušek !

— Măi Pazdušek, ia moaie tu cîrpa asta în apă, îl rugă pe vătăşel.

Nu mai era în stare să rabde dogoarea capului, iar fruntea, încinsă ca un cuptor de piine, supsese toată umezeala răcoritoare din fîşia de pînză.

— Acuşi, acuşi, o-nmoi, cum să n-o-nmoi, dacă-ţi alină durerea, jupîne, bolborosi Pazdušek. Cînd te apucă de la inimă, e de rău... Inima e miezul trupului. Hei, cîţi n-au mai murit de inimă...

Iar cînd, în semn de protest, František scoase un oftat dezaprobator, Pazdušek ridică ochii, mirat, nepricepînd ce nu-i plăcuse primarului din cuvîntarea lui, fără îndoială, plină de înţelepciune.

— Pazdušek, mai bine mi-ai da să beau.

Pazdušek se repezi pe uşă afară şi se întoarse în curînd cu o cană plină de vin ghiurghiuliu.

— Nu, să nu-mi dai vin. Adă-mi niste apă, se rugă František.

Pazdušek tresări ca muşcat de şarpe. Uluit, cuprins de o spaimă subită, faţa i se lungi, iar mormăitul ce-i însoţea fiece pas, se înteţi deodată :

— Nemaipomenit ! Păi apă bea orice golan... Unde s-a mai văzut om în toată firea să bea apă ?

Primarul se topea văzînd cu ochii. Pazdušek se pierduse de tot. Cu mişcări stîngace, se apucă să toarne vinul din cană în pahar şi din pahar în cană, pînă ce se opri, fulgerat de un gînd năstrusnic. Pe neaşteptate, duse paharul la gura lui proprie şi, crezînd că primarului i se făcuse mai bine, mîrîi :

— Una, două şi gata cu setea.

Iar František, uitînd de tot şi de toate, rătăcea cu privirea în tavan în căutarea îngerului morţii, ce trebuia să vină să-l strîngă de gîtlejul lui de beţivan păcătos. Şi setea ce-l chinuia era atît de mare, încît nici n-o mai simţea.

— Ce-ar fi să aduc o babă pricepută la descîntece ? Poate ţi-ar ajuta la ceva, zise Ignác Pazdušek într-o doară, privind pe fereastră podeţul de peste Vltava.

Aceste vorbe îl făcură pe František să se gîndească la biata nevastă-sa, dumnezeu s-o ierte. Ei îi plăcea să cheme vrăjitoarea cea meşteră care s-o afume, s-o scalde în aburi de fiertură de buruieni, să umble în jurul ei cu lumînarea aprinsă, cu tăciuni încinşi şi cu pisici sfinţite. Aducîndu-şi aminte de toate acestea, simţi pe la nas un miros pişcător de buruieni arse, care-l făcu să se cutremure de scîrbă.

De mult o bănuia el pe baba Forteláková că e în slujba lui Scaraoţchi. Nu degeaba locuia ea dincolo de groapa hingherului şi umbla să adune cucută, creasta-cocoşului, iarba-şerpilor şi coada-vacii. Şi tocmai acum, cînd mai avea puţin pînă să se înfăţişeze judecăţii lui dumnezeu, să cheme în ajutor talpa iadului ? N-ajungea beleaua de care dăduse, să se mai încarce cu încă un păcat, şi mai mare ?

— Piei din faţa ochilor, păgînule ! strigă el din răsputeri. Dar cînd Pazdušek, jignit, călcă peste prag, hotărît să plece de-a binelea, primarul îl rugă cu glas domol :

— Du-te pînă la Rozum... la Josef Rozum.

Ignác Pazdušek plecă, lăsîndu-l pe František Buzek singur, ca în fundul unei prăpăstii, în acea după-amiază de duminică, a cărei linişte apăsătoare nu era tulburată decît de o musculiţă ce se izbea mereu de tavan, făcînd să cadă din el firicele de var. František Buzek pricepu că musculiţa ce-i ţinea de urît era o altă întruchipare a îngerului care-l străjuia zi şi noapte. Încercă să ghicească, după bîzîitul aripioarelor, dacă îngerul e supărat sau cîntă doar aşa, ca să-şi omoare timpul.

Dar nu-şi putu da seama. Ducîndu-şi mîna la inimă, sub prişniţ, îşi opri răsuflarea, să vadă dacă clopotul inimii sună alarma, sau dacă s-a liniştit şi bate atît cît trebuie ca să trăiască omul.

— Isuse Cristoase, mi-a stat inima ! se sperie deodată. Nu simţise nimic sub palmă. Din palmă, spaima

se duse la creier, ațițîndu-i din nou tulburarea abia potolită.

— Nu cumva oi fi murit? Uite, nu mai răsuflu, se îngrozi el, dar mîna rămasă pe piept simți îndată bătaia inimii, căreia creierul avusese grijă să-i trimită întristătoarea veste. František se înfioră de bucurie.

„I s-a făcut frică și a început iar să bată", își spuse zîmbind, încredințat că în clipa aceea inima îi era un clopot de alarmă, tras în pripă de un clopotar înfricoșat.

„Am luat foc", se gîndi în sinea lui, și-și puse palma pe frunte.

Adevărat, parcă simțea printre degete un jar mocnit.

Istovit de spaima prin care trecuse, primarul căzu într-un somn adînc. Ingerul preschimbat în muscă zumzăia tot mai tare și mai tare, ca o vîrtelniță învîrtită nebunește. În picoteala lui, pe František îl cuprinse altă groază, și mai ciudată. „Poate că firul meu — îl sîcîia un gînd — poate că firul vieții mele nu-i încă tors pînă la capăt, poate că îngerul se grăbește să ajungă la nodul unde trebuie retezat". Și începu să urle:

— Aruncați vîrtelnița, aruncați vîrtelnița! și nu se opri pînă cînd nu răguși de tot. Sleit de atîta zbucium, căzu iar într-un somn adînc, ca un puț.

Între timp, Pazdušek ajunsese la doctorul Josef Rozum. Negăsindu-l acasă, se așeză pe scară, în față. Ședea moțăind, cu capul între genunchi. Trăsese de mînerul clopoțelului pînă se rupsese undeva, în tindă, sfoara de cînepă putredă ce făcea legătura între mîner și clopoțel și între mîna nerăbdătoare a paznicului și urechea doctorului.

Lucru de mirare, dar tăcerea soneriei îl liniști pe Pazdušek. Nimic nu mai tulbura tăcerea. Doar undeva, pe ulițele dinspre mahalaua Zářiči, se auzea un gîgîit de gîște.

„De ce n-aş aştepta aici?“ îşi zise Pazdušek, pregătindu-se să-şi facă somnul de după-amiază. Şapca de paznic îi alunecă de pe creştetul capului, agăţîndu-se cu marginea de-un deget, prilej ca soarele să-i facă roşie ca racul chelia.

Merii din curtea doctorului numărau pe rămurele, ca pe degete, scurgerea lină a clipelor. Domnul Rozum sosi cu automobilul val-vîrtej şi-l opri în faţa porţii, abia cînd umbra copacilor ajunsese la prima treaptă (pe la ora şase şi jumătate). Ca de obicei, stîrnise pe drum blestemele podarilor şi muierilor care stăteau pe la porţi. Rîzînd, îşi scoase petecul de pînză cu care-şi ferea gura de praf. În momentul acela, îl zări pe Pazdušek:

— Ce-i cu tine, Pazdušek? întrebă doctorul trăgîndu-i un ghiont.

Pazdušek sări ca ars. Şapca îi căzu şi se rostogoli pe scări. O ridică şi şi-o puse pe cap, să-l poată saluta milităreşte pe doctor.

— Don' doctor — începu el — vă cheamă dom' primar. Îl scutură frigurile şi-i lac de apă, săracu'. Nici inima nu-i mai bate, zău!

Ar mai fi vrut să adauge ceva, dar doctorul Rozum se şi apucase să descuie uşa, ca să se spele de colbul drumului. Aducîndu-şi aminte că rupsese sfoara soneriei, Pazdušek bolborosi în chip de făgăduinţă:

— Să-mi fie cu iertare... clopoţelul, eu îl stricai... dar îl dreg eu, n-aveţi nici o grijă.

Şi cum doctorul obişnuia să lase descuiate uşile din casă, Pazdušek, împins de dorinţa de a îndrepta paguba, dădu buzna în tindă, în căutarea celor două capete ale sforii rupte.

În cele din urmă, găsi capetele de sfoară care-i jucau în ochi ca două cozi de şarpe şi încercă să le înnoade. În întunericul din tindă, tot trăgînd de sfoară ca să aibă cu ce face nodul, dar nereuşind, Pazdušek

se întristă deodată. Își aduse aminte de František Buzek — i se păru că cele două capete de sfoară ar putea să aibă cine știe ce legătură cu starea primarului.

Paznicul începu să plîngă și să ocărască. Lacrimile ce-i cădeau pe mustăți, pe mîini și pe haina soioasă, îi pecetluiau fiece înjurătură.

— Aoleu, de nu ne-ar muri primarul, se văicărea Pazdušek, agățînd de coada fiecărei înjurături numele Fecioarei Maria, al domnului nostru Isus Cristos și al sfîntului Iosif. Spuse la iuteală *Tatăl nostru*, *Prea sfîntă născătoare de dumnezeu* și *Crezul*. Tocmai se gîndea să sară peste *Sfinte și atotputernice*, această rugăciune neavînd, după părerea lui, nici o legătură cu îndrăvenirea primarului, și să treacă la *Doamne-dumnezeule*, cînd doctorul intră în tindă, purtînd în mînă un geamantănaș, dintre acelea cum nu mai avea nimeni la Rukapáň afară de baba Reháčková, moașa.

— Haide, Pazdušek, să mergem.

Pazdušek ocoli drăcovenia doctorului, ocărîndu-l în sinea lui că nu vrea să meargă pe jos cei cîțiva pași, dar pe urmă i se făcu milă de primar, că-l părăsise în chip atît de rușinos. Învingîndu-și scîrba, se urcă în căruța iadului, lucru pe care nu-l făcuse înaintea lui, dintre toți locuitorii Rukapáň-ului, decît primarul.

În piață, însă, Stýblo, ceaprazarul, îl zări și-l amenință cu pumnul, bolborosind o înjurătură pe care n-o înțelese decît el.

Pazdušek se îngrozi :

— Aoleu ! Dacă domnul František dă ortul popii și-l pun primar pe coate-goale ăsta, s-a isprăvit cu mine. Curînd, însă, se potoli. De ce l-ar face primar tocmai pe Stýblo, că doar în tîrgul ăsta s-or găsi și alte capete, mai luminate, iar oamenii noștri se pricep să aleagă. „După mine, se gîndea paznicul, or să-l pună primar pe Trantinec, să mai vină și rîndul mahalalei

Zăriți la primărie. Decît să puie un ceaprazar, tot mai bine un țăran."

Se făcuseră ceasurile șapte. Cînd ajunseră acasă la primar, soarele asfințise. Cu puțin înainte, se întîlniseră cu bătrînul Karas Louda, care se întorcea dintr-o călătorie cu pluta. Fusese doar pînă la Praga și sîmbătă seara trecuse și prin Lunca Împăratului.

Pesemne că luaseră trenul de dimineață și acum veneau cu toată ceata de la Domonin, cale de vreo patru ceasuri de tîrgul Rukapáň, unde trenul oprea de două ori pe zi. Pe drum, ajungînd pe la casele lor, se desprinseseră unul cîte unul de ceată, lăsîndu-l, în cele din urmă, singur pe Louda. Bătrînul mergea cu pași legănați, de parcă ar fi călcat pe buștenii de pe apă. Văzîndu-l pe doctor, îl salută, scoțîndu-și pălăria și fluturînd-o deasupra capului. Trecu podul Cabrik-ului, boltit peste apa Vlčavei și o luă spre Perlov. Înjura într-una printre dinți, dar numai așa, ca să-și omoare timpul.

Pazdušek dădu să intre în odaia unde zăcea primarul, dar în prag se poticni și începu să zbiere de parcă ar fi dat de necuratul. Vărsîndu-și sîngele din ciubăr, amurgul aruncase și în odaia primarului o găleată de lumină roșiatică, desenînd pe perete umbrele ramurilor de nuc ce se îmbulzeau la fereastră.

Pe fondul roșu al zidului, umbrele păreau mîinile zgîrcite ale unui mort. Iar František Buzek se bîțîia înaintea lor numai în cămașă și izmene, ud leoarcă și gîfîind, amenințînd peretele cu un toiag gros, pe care îl lua cu el ori de cîte ori pleca la cîmp.

— František, i se adresă doctorul domol, de teamă să nu-l sperie.

— Nu vreau, nu vreau să merg cu voi, na! țipa František lovind peretele cu bățul, de sărira pojghițe din tencuială. Forța loviturii îl răsturnă și pe el la pămînt.

Doctorul îl apucă pe sub braţe şi-l culcă cu de-a sila în pat. Îi strînse palmele înfierbîntate şi cu trupul lui acoperi nălucile de pe perete.

— Haide, František, vino-ţi în fire, sînt eu, Josef Rozum.

František se potoli, se făcu ghem şi, cu glas pierdut, începu să se tînguiască :

— Josef, Josef, să ştii că mi-a sunat ceasul... Au venit dracii să mă ia... pentru via aia de la Kopečná... Sînt un păcătos, Josef, un păcătos, toată ziua mi-e gîndul la băutură.

Clipă de clipă, în vasul de cleştar al zilei cădea cîte un strop de întuneric. Doctorul sporovăia, sporovăia, cu glas scăzut, iar František îl asculta, liniştit de undele moi ale vorbelor ce nu-i supărau auzul, ci doar i se prelingeau încet-încet, în urechi.

Abia după aceea, doctorul trecu la examinarea bolnavului. Cum duse urechea la inima lui, şi începu să surîdă şi, ca de obicei în momentele grave, se apucă să tune şi să fulgere :

— Frumos îţi stă, porcule ! Ce tot îndrugi de firul vieţii, cînd al tău e gros ca o vînă de bou ? Zevzecule, dobitocule !

František fornăi pe nas. Săpuneala doctorului îi făcea bine.

— Ascultă-mă pe mine, nenorocitule ! Dacă te prind că mai pui strop de băutură în gură, îţi rup ciolanele, beţivanule !

— Josef dragă, îngăimă primarul, să ştii că mi-a bătut ceasul... I-auzi-l... i-auzi-l cum bate...

Doctorul se îndreptă din şale, îl plesni cu palma peste spatele gol şi izbucni :

— Ia mai tacă-ţi fleoanca !

Doctorul se întoarse spre fereastra care se întunecase şi, vrînd să mai zică ceva zilei ce se ducea, sim-

ţind parcă nevoia de a împărtăşi cuiva taina ce o avea în suflet, ca să nu-i poarte povara de unul singur, rosti un cuvînt luat din cine ştie ce limbă străină : *Moribundus.* [1]

— Şi-acum băiete, pune-ţi cămaşa, culcă-te în pat şi să nu mai te scoli pînă nu te faci bine. M-ai înţeles ?

Františ ek, ascultător, se întoarse cu faţa la perete. Curînd, începu să tragă la aghioase. Rămînînd în odaie, doctorul se duse la fereastră şi o deschise larg, ca să intre puţin aer curat.

Drept în faţă, se întindea mahalaua Perlovului. Peste tot domnea liniştea. Fumul se ridica alene la cer, îngroşînd pîcla serii ce se lăsase peste tîrg. La ferestre se vedea, ici-colo, licărul roşu al cîte unei lămpi cu gaz.

În casa lui Karas Louda nu ardea nici o lampă. Doar flacăra cuptorului, înteţită cu vreascuri, se înalţa din cînd în cînd, şerpuitoare, umplînd cu văpăi odaia întunecoasă.

Pe lîngă părul de lîngă fereastră, se mişca o umbră de om.

„Nu e încă ora îndrăgostiţilor", se gîndi doctorul, închipuindu-şi că umbra e a unui vecin, curios să vadă ce se petrece în casa lui Louda. De nu s-ar fi temut să-l trezească pe Františ ek, ar fi strigat la necunoscutul acela : nu putea suferi oamenii indiscreţi.

Dar umbra se căţără în copac, atrăgîndu-i şi mai mult luarea-aminte. Acum se aşezase pe craca cea mai de jos, astfel încît picioarele i se proiectau clar pe albeaţa peretelui. Rupse o rămurică şi ciocăni cu ea în fereastră. Părea un semn stabilit dinainte.

Aerul lin al serii purtă zgomotul pînă la urechile domnului Rozum. „E un îndrăgostit, se gîndi el, deşi are apucături cam ciudate."

[1] Muribund (în limba latină).

Şi într-adevăr, abia trecură cîteva clipe şi din casă ieşi o fată. Se vedea că-i fată după trupul ei subţire, mlădiu. Îndrăgostitul sări de pe cracă şi, apucînd fata de braţ, începu să-i vorbească ceva cu glas înăbuşit.

Părea că vrea s-o ducă în partea cealaltă, la Zářiči. Stăruia, se ruga de ea, o trăgea de mînă. Ea se zbătea, îl împingea. În cele din urmă i se smulse din braţe, dar numaidecît se apropie de el pe la spate şi-i puse mîinile pe umeri.

În clipa aceea, ieşi din casă un bărbat, urlînd cît îl ţinea gura :

— Andulooo !

Doctorul recunoscu vocea lui Karas Louda, căruia îi oblojise cîndva un braţ sfărîmat între bîrne. Fata sări cît colo, alergă spre prag, iar flăcăul pieri în beznă. Dar pe bătrîn nu-l duceai cu una, cu două.

— Andulco, acasă. Mai repede, marş !

Abia călcă fata pragul şi bătrînul şi apucă un par şi se luă după umbra flăcăului.

Văzînd toate acestea, doctorul zîmbi melancolic. Umbra nu aşteptase însă, o luase la goană şi, din cîteva salturi, ajunsese dincolo de podeţul de peste Vltava, pe malul Cabrik-ului, dispărînd printre nişte case. Karas Louda, alergînd după el, se opri în mijlocul podeţului, zbierînd :

— Derbedeule, am să-ţi arăt eu ţie să mai vii la Perlov. Ticălosule, nemernicule, tîlharule !

Cuvintele acestea le slobozise în golul nopţii, spre uşurarea sufletului. Îşi vărsă tot năduful pe malul podgorenilor. Mai bocăni de cîteva ori cu parul, izbindu-l de parmaclîcul podului, după care, dîndu-şi seama că atît flăcăul cît şi furia lui se topiseră în noapte, se întoarse liniştit acasă.

Dar noaptea nu era atît de pustie cum îşi închipuise doctorul Rozum.

Într-o clipă, doi oameni din Cabrik apărură la capătul podețului și, ducîndu-și mîinile pîlnie la gură, începură să strige din răsputeri :

Amăriții de la deal
În gunoi ca porcii rîmă.
Și gunoiul, tra-la-la,
I-a-nghițit pînă la urmă.

Era o declarație de război, în toată regula, care, nici vorbă, nu putea rămîne fără răspuns. Cei din Cabrik așteptară un pic, să audă ce zic cei din Perlov, și, văzînd că întîrzie să le dea replica, repetară catrenul batjocoritor. Apoi, bănuind urmarea, fiindcă bezna Perlov-ului începu să înjure, se traseră cîțiva pași înapoi, apucîndu-se să smulgă uluci din gardul lui Buzek.

La Perlov se auziră cinci porți deschizîndu-se deodată, umbre începură să mișune printre case, undeva se surpă o stivă de lemne — pesemne că cineva scosese din ea vreun par ori vreo joardă. Pînă să întoarcă doctorul capul, cinci flăcăi, înarmați cu ciomege și uluci, alergau spre podeț.

Trecură în fugă podețul, pătrunseră pe o adîncime de cîțiva metri pe teritoriul Cabrik-ului, dînd peste cei doi provocatori care, cu cîteva minute înainte, strigaseră de pe podeț. Se năpustiră asupra lor, dînd pe unde apucau, fără să mai caute a afla pricina gîlcevii din ziua aceea.

— Cabrik ! Cabrik ! Unul din cei loviți scosese acest strigăt de luptă și, apărîndu-se cît îl ajutau puterile, se trăgea pe ulița de lîngă casa lui František Buzek.

Celălalt, rezemat de gard, doborî deodată vreo trei din Perlov și, cu toată sforțarea pe care o făcuse, mai fu în stare să le înjure ciolanele plutărești.

Doctorul Rozum închise repede fereastra, să n-audă primarul gălăgia și să se trezească. Primarul însă se

şi ridicase în capul oaselor. Şedea în pat ascultînd cu încordare, străduindu-se să priceapă ce se petrece.

— Ce-i asta ?

— Ce să fie ? Se ciomăgesc ăi din Cabrik cu ăi din Perlov. Nu ştii ?

Primarul se sprijini în mîini şi strigă :

— Pazdušek !

Doctorul se întoarse la fereastră. Gîlceava alunecase mai spre pod, unde oastea Cabrik-ului cotonogea oastea Perlov-ului. Era un ghem de vreo cincisprezece oameni. Se auzea cum se ciocneşte lemn cu lemn ; podeţul scîrţîia, zguduit din temelii. Tropăitul bătăuşilor, ţipetele, înjurăturile, scrîşnetele de dinţi şi cîte un urlet de durere ajungeau pînă în odaia primarului, cu toate că ferestrele erau închise.

— Pazdušek ! mai strigă primarul încă o dată, cînd vătăşelul se ivi în uşă. Ia du-te şi potoleşte-i. Ia-ţi sabia şi împrăştie-i.

Pazdušek se scărpină după ureche, bodogănind :

— Păi asta nu-i treabă de om bătrîn ca mine. Se bat cu orcicurile — ce, vreţi să-mi rupă sabia cu ele ? Las'că tot dărîmă ei podul şi se isprăveşte tărăboiul.

Cuprins de disperare, František se lăsă să cadă iar în pat, renunţînd la ideea de a-l mai trimite pe Pazdušek în recunoaştere. În urechi i se învălmăşeau strigăte, scîrţîituri de scînduri rupte, pîrîituri de pari smulşi din gard, înjurături îndesate — ca un cîntec vechi ce-l ducea cu gîndul la vremuri de demult, stîrnindu-i amintiri căzute adînc în sacul memoriei. František nu se simţea nicidecum în pielea primarului, a cărui datorie ar fi fost să-i potolească pe bătăuşi — nu ; era şi el flăcău, îşi auzea prietenii încăieraţi în străvechea sfadă ; inima-i dădea ghes să se repeadă în mijlocul lor, dar nu putea, parcă ar fi avut picioarele legate.

Văzîndu-şi pacientul cum se zvîrcoleşte în pat, doctorul Rozum deschise larg fereastra şi le strigă luptătorilor:

— Tăceţi, derbedeilor! Avem un bolnav aici.

Dar glasul domnului Rozum nu putea răzbi gălăgia, oricît ar fi urlat. Urletele lui, în comparaţie cu larma de-afară, erau ca un bîzîit de musculiţă pe lîngă vuietul unei căderi de apă.

Deznădăjduit, doctorul puse mîna pe singurul ghiveci de flori ce se afla pe fereastră şi-l zvîrli în vîrtejul luptei. Ghiveciul nimeri drept în căpăţîna unui flăcău. Nu se întîmplă însă nimic. Cui să-i pese de un asemenea fleac?

Deodată însă, un fior de groază îl străbătu pe domnul doctor Rozum. Un om în alb se avîntă în mijlocul cîmpului de bătălie, cu un ciomag ridicat în mînă, dînd în dreapta şi-n stînga, unde nimerea. Doctorul întoarse capul. Patul lui František Buzek era gol. Se repezi la uşă, trecu în goană tinda şi alergă prin curte spre portiţa ce dădea în uliţă.

Cînd ajunse la portiţă, îl zări pe František. Primarul şedea în cămaşă şi izmene pe malul gîrlei, tulburat şi părăsit de toată lumea. Cei din Perlov fugiseră pe malul celălalt.

Podeţul, distrus în retragerea lor, se prăbuşise în apă.

Cei din Cabrik o apucaseră pe ulicioarele întunecate, lepădînd ciomegele. František Buzek ridică braţul cît putu, ameninţîndu-i pe cei de dincolo. În mînă ţinea prăselele sabiei de poliţai a lui Pazdušek, cu un ciot de lamă. Nerecunoscîndu-l, unul dintre bătăuşi îi rupsese sabia.

Cînd doctorul se apropie de el, František Buzek dîrdîia de frig şi zîmbea ca un ştrengar care a făcut o boroboaţă.

— Încă mai sînt primar, îi şopti el doctorului, şi se lăsă dus la aşternut. Domnul Rozum trase plapuma

peste el şi aşteptă îngrijorat să vadă ce-o să se mai întîmple. Curînd, František Buzek aţipi şi începu să sforăie amarnic. Doctorul îl chemă pe Pazdušek şi-i dădu poruncă să vegheze asupra bolnavului, iar el se duse la drăcovenia lui.

Ce-i mai rămînea de făcut?

Podeţul zăcea dărîmat în apă. Valurile clipoceau, lovindu-se de bîrne, iar trecătorii, dornici să ajungă pe celălalt mal, blestemau, înjurau. Altfel, era pace. Către ora zece, veni la Cabrik, din Perlov, Václav Trantinec. Stătu o clipă lîngă podeţ, cîntărind, în sine, îndîrjirea cu care se dăduse lupta stîrnită de umbra lui fugară, şi trecu prin apă în partea cealaltă.

La unsprezece, trecu pe acolo şi Matěj Řezáč. Se îndrepta spre pădurile de la Zářiči. Nu zise nimic. Făcîndu-şi vînt, sări uşor peste apă.

Capitolul al treisprezecelea

PELERINAJ CU SPIRIDUȘUL MUNTELUI

în care toată lumea va afla cum, din pricina unei flinte, Matěj Řezáč a dat iar de un mare bucluc și în care cititorul va avea prilejul nu numai să audă pocnete, surpări de stînci, ca-n trecut, dar să vadă chiar și mustața unui spiriduș. În cele din urmă, Matěj va scăpa doar cu pălăria pierdută, și asta numai fiindcă a dat-o de pomană nebunului.

În pădurea din partea de miazăzi a tîrgului, acolo unde sfîrșesc pămînturile țăranilor de la Zářiči și începe domeniul de vînătoare al domnului consilier Zimmerheier, se înalță capela sfintei Fecioare Maria. Se spunea că acest lăcaș fusese durat în amintirea unui omor, căruia îi căzuse victimă, cu ani în urmă, un șef de echipă, pe nume Václav Homol.

Fecioara Maria, cioplită din trunchiul unui păr, avea fața înnegrită. Părintele Volman pretindea că se cernise așa, mîhnită fiind de păcatele oamenilor. Tîrgoveții, însă, erau de altă părere, ei pricepîndu-se la meșteșugul lemnului și știind cît de mult se înnegrește cel de păr, dacă-l lași să stea cu anii în vînt și ploi. Se găseau totuși destui care, într-o clipă de evlavioasă dărnicie, să întindă mîna printre zăbrelele de lemn și să arunce pe covorașul dinaintea altarului un creitar-

doi, pentru untdelemnul menit să întreţină veşnic lumina candelei.

Din cînd în cînd, mai pica pe duşumeaua capelei şi cîte o jumătate de taler sunător. Aceste prilejuri erau aşteptate de ştrengarii tîrgului cu nerăbdarea albinelor dinaintea primelor flori ale primăverii. Fiindcă această capelă, nu prea arătoasă, le dădea parale de buzunar — bănuţi mai mari sau mai mici. Din jertfa credincioşilor se cumpăra mai multă miere şi turtă dulce decît ceară şi untdelemn sfinţit. Era de ajuns să-ţi alegi o nuia lungă de alun, s-o cureţi frumuşel de scoarţă la un capăt şi s-o ungi cu o alifie verde şi lipicioasă, făcută dintr-o fiertură de vîsc pisat. Şi se lipeau de ea nu numai presurile, sturzii şi sticleţii, ci şi creiţarii şi galbenii, dacă te pricepeai să apeşi cum trebuie vîrful nuielei.

Dar acum, la miezul nopţii, singura făptură vie din preajma capelei era candela veşnic aprinsă, tulburată cînd şi cînd de cîte o adiere. Noaptea, pînă şi păsările şi vietăţile mărunte ocoleau locul acesta, din pricina pustietăţii lui şi a groazei pe care ţi-o strecura în suflet ciudatul lăcaş.

Şi-apoi, sub temeliile capelei îşi avea culcuşul şi un dihor, şi nu era prea bine să te apropii de el.

Dacă veneai dinspre Rukapáň, la vreo cinci sute de metri de capelă, dădeai de hanul Havránka. Se povestea că, pe vremuri, morarul Plavec din Nedoseký jucase cărţi aici cu Scaraoţchi. Nici pînă azi nu ieşise duhoarea diavolului din cămăruţele înnegrite de fum. Numai cei cu sufletul încărcat de păcate, care nu mai aveau mult pînă să ajungă în iad, dădeau pe aici, dornici parcă să se deprindă cu miasmele ce n-aveau să le mai dea pace în vecii vecilor, pedeapsă pentru mulţimea fărădelegilor săvîrşite în viaţă.

Ferestrele hanului erau închise cu grijă de nişte obloane mari, negre, iar Matěj Řezáč, vrînd să se uite

printr-o crăpătură înăuntru, nu zări decît o frîntură de laviță și un toiag atîrnat deasupra. Dracu' știe al cui o mai fi și toiagul ăsta ! Sigur era că în han se aflau oameni și că orice drumeț putea să intre, să ceară o bărdacă de vin ca să-și potolească setea.

Pe Matěj îl apucase o sete atît de cumplită, că se mira și el. Se vede că Pepina sărase prea mult friptura de căprior. Își dăduse seama de asta încă de la primul prînz. Sarea pătrunsese în toată carnea și mereu trebuia să bea, după fiecare îmbucătură, ca să nu-și pîrlească gîtlejul. De-ar fi fost acasă, Vincek ar fi trebuit să alerge tot timpul cu ulciorul.

Matěj nu mai avea astîmpăr. Încă din noaptea de marți, își ascunsese flinta într-un desiș, dincolo de capelă. Atîta îl alergase atunci Valenta, pădurarul, că nu mai apucase s-o bage la adăpost uscat și se mulțumise s-o vîre sub rădăcina putredă a unui brad bătrîn. „Numai de n-ar rugini", se gîndea el, îngrijorat. Ieri, inima îl tot îmboldise să tragă o fugă pînă acolo ; n-ar fi făcut nici un ceas. Dar trebuise să se ducă la crîșmă, să-și istorisească pățania. Iar cînd isprăvise, picioarele i se făcuseră atît de grele, că abia mai putuse să ajungă pînă la cocioaba lui din Kocanda.

— Să intru, să nu intru — stătea Matěj la cumpănă sub ferestruică. Setea îl împingea spre ușă și zadarnic ar fi încercat să i se împotrivească. Dădu din mînă : Ce-o fi, o fi, un păhăruț nu strică. Numai să nu dea dracu' să șadă vreun pădurar la taifas cu Scaraoțchi sau la un pahar de rachiu. De l-ar zări, ar intra la bănuială : ce-o fi căutînd Matěj Řezáč pe-aici, în puterea nopții ?

Băiețul bătu cu pumnii în ușă. Se auzi un lipăit de papuci. Cineva trase zăvorul.

— Cine-i ? se răsti o voce din întunericeala ușii.

— Aș bea și eu un păhărel de vin...

— Intră... se auzi glasul piţigăiat al hangiţei, care se dădu la perete, ca să-i facă loc băieşului să treacă prin tinda strîmtă.

Cum deschise uşa, văzu că-i de rău. Erau acolo, de faţă, trei pădurari: Kostinek, Valenta şi Prokop. Jucau cărţi. Ogarii stăteau tolăniţi la picioarele lor. Flintele, atîrnate în cuie; toiagul pe care-l zărise Matěj prin crăpătură era al lui Valenta, pesemne, fiindcă se legăna de-a dreapta lui, împins din întîmplare cu cotul cînd bătea cartea mai cu foc.

— Bună seara la toată lumea!

Matěj rînji cu gura pînă la urechi, deşi nu se simţea de loc la largul lui. Cei trei pădurari ridicară privirile de pe cele treizeci şi două de chipuri de fanţi, crai şi crăiese, şi, zărindu-l pe Matěj, izbucniră cu toţii:

— Ce cauţi p-aci, hoţule, tîlharule?

— Ce, te duci cumva la deal?

Pe cealaltă masă, baba pusese la uscat nişte flori de tei, aşa că Matěj n-avea altă scăpare decît să se aşeze la un colţişor al mesei pădurarilor, cu picioarele în botul cîinilor.

Dona, căţeaua lui Valenta, înalţă capul şi-şi frecă botul de pulpa lui Matěj. Cum îi prinse în nări mirosul, tresări şi, întinzîndu-şi gîtul, începu să mîrîie, furioasă.

— Taci, căţeluşo, o povăţui Matěj — poftim, nu mai are omul loc de cîinii pădurarilor.

Şterse cu mîneca paharul lipicios (îi cam era greaţă), îşi muie gura în spumă şi sorbi o înghiţitură mare. Abia puse paharul pe masă, că baba şi veni să-i ceară gologanii. Matěj i-i şi numără, mai duse o dată paharul la gură şi, lăsînd pe fund gulerul spumei, se ridică şi dădu să plece.

— Acasă te duci? îl întrebă Kostinek.

— Păi dě, mîine dis-de-dimineaţă cobor în mina.

— Numai să fie aşa. Nu prea-mi place că te văd pe-aici.

Lui Matéj îi veni pe limbă o vorbă şfichiuitoare, dar o înghiţi o dată cu izul poşircii. Ce să-şi pună mintea cu oamenii boierului! Şi-apoi, rugina mîncă oţelul albăstrui, bine întreţinut, al puştii lui cu două ţevi, atît de prost adăpostită sub rădăcina de brad. Baba îi dădu drumul, închizînd uşa cu grijă, de teama tîlharilor. Dar abia apucă Matéj să facă vreo sută de paşi spre capelă, că şi auzi în urmă lătratul javrei. Se vede treaba că unul dintre pădurari se luase după el. Matéj se repezi în desiş, hotărît deocamdată să lase puşca să-l mai aştepte, să dea ocol hanului şi să se întoarcă în tîrg. Dar, străbătînd desişul şi ajungînd la crescătoria de fazani, unde pădurea era tăiată, simţi pe faţă nişte picături.

Nu băgase de seamă că cerul se acoperise cu nori grei de cu seară. Pe undeva, departe, căzuse ploaie. Către miazănoapte, pe la ceasurile zece, fulgerase de cîteva ori. Iar acum ploua cu picături rare, dar grele. Picăturile se îndesiră; undeva, lîngă dealul lui Polák, se auziră tunete. Vîntul trecu în goană printre copaci, ridicînd, cu suflarea-i rece, rochiţele mestecenilor.

„Drace, se sperie Matéj, asta mai lipsea."

Se lipi de un trunchi de arţar, bătut de apele cerului. Teama de pădurari îi trecu. Cum are să le pice un strop pe vîrful nasului, or să-l lase în pace. Ieşiseră din han, doar aşa, să se liniştească, să nu se poată învinui unul pe altul că au lăsat un braconier să intre la miezul nopţii în pădurea boierului.

„Dar dacă... dar dacă totuşi s-au luat după el?" Un fior îi străbătu şira spinării, un fior ca un pieptene cu dinţi de fier. „Drace, sînt trei şi au să tragă! S-o iei la sănătoasa, e cam greu." Ducîndu-şi mîinile la spate, îşi frecă încet şalele, ca să-i mai treacă amorţeala. Partea de sus a trupului îi era toată încordată. Spinarea îi trosni de cîteva ori. Se simţi mai uşurat. Această simplă mişcare avu darul să-i alunge frica şi nu trecu

mult şi se încredinţă de-a binelea că va porni fără nici o şovăială după filintă, ca s-o aducă acasă, s-o cureţe bine pe dinafară şi pe ţeavă şi s-o ungă, aşa cum se cuvine.

Se întoarse deci în desiş, şi, croindu-şi drum încetul cu încetul spre cărare, tot ciulea urechile, nu cumva s-aude vreun lătrat de cîine sau vreo rămurică trosnind sub piciorul cuiva. Nu auzi însă nimic. Ploaia răpăia monoton, izbindu-se-n cetini. Pădurarii se întorseseră, de bună seamă, la jocul lor de cărţi.

Drumul era liber. Nesimţind nici o primejdie, se îndreptă cu paşi iuţi spre capelă. Ocoli lăcaşul înalt, văruit, aruncă o privire înăuntru, ca de obicei, zări licărul flăcăruii roşii ce tremura răsfrîngîndu-se pe pereţi, pe tavan, apoi, ca un dihor, se furişă în lăstărişul ce năpădise buturuga uitată de dumnezeu.

Puşca era la locul ei, acoperită cu frunze şi buruieni uscate. Cît putu să-şi dea seama după pipăit, n-avea pe ea nici o urmă de umezeală sau de rugină. De bucurie, mîngîie patul armei, o ascunse sub haină şi o apucă, printre nişte puieţi de brad, înapoi spre capelă. Dacă izbuteşte să ocolească hanul, are să ajungă, în sfîrşit, şi el la adăpost, la casa lui.

Ploaia mai bătea cu degetele-i subţiri în geamurile hanului Havránka, iar susurul ei le dădea precis ghes pădurarilor să împartă iarăşi şi iarăşi cărţile.

Aceasta nu-l făcu însă să uite de tot prudenţa. Se strecură pe marginea stîngă a unei alei de arţari, sări peste cărare şi o luă pe o poteca străjuită de amîndouă părţile de două şiruri de pini.

Nu se vedea nici o stea. Un văl negru acoperea bolta cerească, lovită de nenumăratele ciocănele ale picăturilor de ploaie. Fără să şovăie, Matěj trecu pe lîngă o grămadă de buşteni, alergă printr-un pîlc de stejari, se îndreptă spre rîpa peste care crescuseră nişte brazi, şi, tot orbecăind şi pipăind copacii, coborî la vale. Lă-

sase hanul în urmă şi putea să meargă cu pas întins pînă la dealul de la Zářiči, de unde ar fi luat-o peste pajiştile dinspre miazăzi ale tîrgului spre Kocanda, mahalaua lui.

Dar, cînd sări un şanţ, de partea cealaltă a păduricii răsună o voce de bărbat :

— Řezáč, stai !

După glas, îl recunoscu pe Valenta. „Hait, se îngroaşă gluma", îşi zise. Se trînti la pămînt, se tîrî vreo trei metri pe jos, se ridică, îşi făcu vînt şi, dintr-o săritură, ajunse la rîpa acoperită cu stejari şi pini.

— Stai că trag, se auzi iar glasul pădurarului. Era la vreo treizeci de paşi de fugar. Matěj se lăsă iar în patru labe. In aceeaşi clipă, dinspre cărare izbucni o bubuitură. Alicele îi şuierau pe deasupra capului, muşcînd cu dinţii lor mărunţi frunzişul stejarilor. Matěj se prinse cu amîndouă mîinile de un trunchi de stejar şi începu să-l scuture. Arborele, clătinîndu-se, îşi izbi coroana de coroanele vecinilor săi, scoţînd un zgomot destul de puternic. Matěj fugi îndată din acel loc. Pădurarul, păcălit, mai trase un foc în desiş, nădăjduind, în nerozia lui, că vreo alice rătăcită are să-l lovească pe Matěj unde-i mai rău.

— Dona, şo pe el !... îl auzi Matěj pe Valenta asmuţindu-şi cîinele.

— Na, făcu Matěj, scuipînd de ciudă. Pădurarii merg încet, dar cîinii aleargă repede. Cum să te iei la întrecere cu ei ? Vîrîndu-şi dreapta sub haină, scoase partea de fier a puştii, desfăcînd-o de patul ei.

Ţeava era ceva mai groasă decît o daltă de mînă, mai mare şi cam la fel de grea. Acum, javra aia de căţea n-avea decît să vină.

Matěj ajunsese de mult pe drumeagul ce străbătea hăţişul ; nu se mai auzea nici un zgomot.

Se gîndi că pădurarului i s-o fi făcut frică : ce-i glumă, să ai de-a face, noaptea, cu un om înarmat ?

Pantalonii i se umeziseră de rouă. Iarba era înaltă şi trecuse de-a dreptul prin ea. Smulse nervos o tulpină de zmeură ce i se lipise de-un crac, cu puzderia ei de ghimpi mărunţi, şi în suflet simţi iar liniştea aceea binefăcătoare, cînd, deodată, în partea cealaltă a hăţişului, drept pe drumul pe care voise s-o apuce, se auziră trosnind nişte vreascuri.

„O fi vreun căprior", îşi spuse, căutînd să-şi alunge îngrijorarea, dar un scheunat de cîine îl făcu să-şi piardă orice nădejde. Şi nu părea al unuia singur. Era ca o haită de ogari, şi toţi alergau cu boturile căscate, gata să-l încolţească, să sară pe el, să-l doboare. Lătratul lor o aţiţase şi pe Dona a lui Valenta, care rămăsese îndărătul lui Matěj, şi pe alţi cîini ce-i picaseră în coastă.

„Drace, am dat de bucluc, constată el cu cel mai desăvîrşit calm şi căută poteca îngustă ce ducea spre răsărit, singura parte liberă. Javrele astea afurisite au să mă sfîrtece. Să zvîrl flinta? Dimineaţa or să dea de ea şi-o să fie o dovadă grea la judecată, n-o să ma pot descurca aşa uşor. Dar să zicem că le-aş scăpa: ce m-aş face fără puşcă? Am dat o grămadă de bani pe ea. Trei ani de-a rîndul am stat şi am prins iepuri şi păsări în cursă; le-am vîndut cum am putut, ca să pun un ban deoparte, să-mi iau şi eu o puşcoace; şi acum, s-o las aici, în plata domnului, într-un loc pe care nu-l cunosc prea bine, într-un hăţiş care noaptea pare pretutindeni la fel, şi unde mai pui că umezeala asta e moartea oţelului."

Matěj ţîşni ca un iepure, împingînd cu pieptul ramurile ude de ploaie. În dreapta ţinea strîns fierul puştii, gata să lovească orice i-ar fi stat în cale. Alerga înspre răsărit; pe urmă, parcă ar trebui să cotească nitel înspre miazănoapte. Mergea la întîmplare, după ce-şi mai aducea aminte. Pe cer nu se vedea nici o stea. În cîteva minute, se udă pînă la oase, faţa îi era plină de păien-

jenișuri, iar hainele — ferfeniță. Simțea că-l paște primejdia. Departe, în urmă, se clătinau copaci, se auzea foșnet de frunze; în goana lor, urmăritorii dădeau crengile la o parte — ca și el — ca să poată înainta. Din cînd în cînd, cîte un lătrat de cîine. Erau pe urmele lui.

Pe pădurari îi cam lăsase în urmă, dar ce te faci cu cîinii? Ajunseseră aproape de tot. Pe neașteptate, unul îi sări, lătrînd, la picioare. Matěj îl călcă cu cizma în moalele burții. Se auzi un os trosnind și urletul jalnic al animalului strivit făcu să răsune pădurea. Cu șira spinării frîntă, cîinele se zvîrcolea în iarbă, chemîndu-și stăpînul. Cîinii nu-l mai slăbeau. Dona îi sări pe umăr, dar Matěj, alergînd, se scutură și izbuti s-o dea jos. În cîteva clipe, însă, cățeaua îl apucă iar cu colții de pulpă, tocmai cînd ridicase piciorul.

„Tîlharii, îi înjură Matěj, asmut cîinii să mă sfîșie."

Nu mai avea altă scăpare decît să se apere cu țeava puștii, să le dea peste bot. Îi părea rău de cîini, dar și mai rău îi părea de pușcă. Și-apoi, de unde poți să știi că pădurarii or să se mulțumească doar să-i ia pușca? Dacă, pe întunericul ăsta, mînați de ură sau doar de pica ce i-o purtau, or să-i ciuruie căpățîna cu alice?

Un pocnet surd: lovind-o cu toată puterea în cap, cățeaua se încolăci în aer și căzu la pămînt, fără să mai scoată un scîncet. Țeava îi zdrobise țeasta.

Cîți or mai fi? Tot alergînd, căută să-și aducă aminte scena din cîrciumă: în colț stătuse Dona, pe urmă boldeiul, ogarul lui Kostinek, și mai era unul sau doi care se tăvăleau prin ungherele întunecoase ale hanului.

Dona și încă unul din ăi doi au mierlit-o. Zac acolo, prin iarba muiată de ploaie, neclintiți, și pînă dimineața n-o să dea nimeni peste ei. Cel puțin peste Dona nu, chiar dacă javra are să urle pînă îi va veni stăpînul.

În urma lui Matěj mai alergau trei cîini. Erau foarte aproape, dar nu îndrăzneau să se năpustească asupra

lui. Curînd, însă, vor prinde curaj, dacă-l vor vedea fugind așa într-una. Al lui Kostinek, cu siguranță că are să se repeadă. Ca și Dona, are să-i sară în spinare sau o să încerce să-l înhațe de pulpă.

Prin desiș se auzea gîfîitul pădurarilor, mai de aproape, cînd Matěj încetinea pasul, mai departe, cînd îl lungea, dar de fapt, mereu la aceeași depărtare, prea mare ca să-l înșface pe la spate, dar nu atît de mare încît să nu izbutească să-l prindă în cele din urmă — un pas doar.

Ajungînd printre niște brazi stufoși, Matěj porni zdravăn ogarul, la fel ca pe Dona. Acum avea semănați în urmă trei cîini morți. Boldeiul și cu încă o javră pipernicită i se împleticeau printre picioare, lătrînd ca turbați, nevăzuți din pricina întunericului, neobosiți, ținîndu-se scai de el. De-o grijă, însă, scăpase. Căței ăștia nu mai puteau să-i sară în spate, chiar dacă aveau să alerge așa, în urma lui, o veșnicie.

Deodată, pădurea se deschise și Matěj se pomeni în luncă.

Sufletul i se umplu de bucurie. Scăpase de umbrele acelea apăsătoare, care aici, la aer liber, îți strîng pieptul mai abitir decît stînca, jos, în mină.

Acum fugea cît îl țineau picioarele, pe întinderea netedă a luncii.

Drace... dar dacă pădurarii au puști? A zbughit-o ca un iepure hăituit, silit să iasă din brazdele de cartofi și să gonească prin pustiul miriștii. Da, ca un iepure. Dar iepurele fugărit sare pe neașteptate cînd la dreapta, cînd la stînga.

Așa făcea și Matěj. Se porni să alerge într-un zig-zag vijelios, hotărît să mai cîștige cîțiva pași pînă ce pădurarii aveau să ajungă la marginea pădurii. Dar căței i se tot încurcau printre picioare. Matěj se tot izbea de trupurile lor și, scos din fire de lătratul lor turbat, dădea pe unde apuca, dar fără să-i lovească măcar o

dată. Pînă să ajungă la Kocanda, ocolind pe de departe tîrgul, javrele aveau să-l răpună.

Înaintase în luncă vreo sută de metri. Un foc de armă pocni la marginea pădurii. Abia se stinse ecoul şi al doilea sparse iar liniştea.

Alicele îi şuierară pe la urechi. Era prea departe ca să-l poată nimeri.

Pădurarii nu-l slăbiră pînă la casa hingherului. Aici, însă, cîinii lor se întîlniră cu cîinii hingherului. Dulăii din ogradă se repeziră în poartă cu labele lor mari, lătrînd furioşi, mai-mai să se înece. Sosiră şi cei trei pădurari. Nu era chip să scapi de ei.

Un gînd îl fulgeră deodată. Îşi adusese aminte de puţul prin care ieşise sîmbătă la amiază din mină. Cu ultimele rămăşiţe de puteri, fugi spre rîpă. Memoria îl ajută să găsească gaura, sări în puţ cu picioarele întinse şi mai fugi vreo zece metri.

Pe urmă se opri, ţinîndu-şi răsuflarea.

Doar inima, înnebunită de sforţare, nu mai contenea să fugă, de parcă adăpostul găsit pe neaşteptate n-ar fi fost destul de bun. Cîinii se opriră la marginea puţului şi, adulmecînd mirosul ciudat ce venea din măruntaiele pămîntului, începură să chelălăie. De frică, părul li se zbîrli pe spinare.

Trecură doar cîteva clipe şi pădurarii ajunseră şi ei acolo. Se aplecară peste marginea puţului, clocotind de furie că braconierul le scăpase de sub nas, dar nu avură curajul să se bage în groapă.

— Las' că te-ajunge gloanţul meu şi-acolo! zise unul dintre ei.

Orbecăind, Matěj se trase cîţiva paşi înapoi şi se culcă la pămînt, pipăind cu mîinile în căutarea unei scobituri care să-l apere.

— Tîrăşte-te acolo cît ăi vrea, tot dau eu de tine.

Zîmbind pe sub mustaţă, Matěj continuă să scormonească pămîntul. Dădu cu mîna de o piatră ascuţită,

pe urmă de un petic de cîrpă și, în sfîrșit, de ceva ca o coamă de animal năduşit. Tot pipăind coama asta, dădu de o bărbie de om.

Un fior de groază îl străbătu din creștet pînă-n tălpi. Scoase un țipăt și-și pierdu suflarea. Mîna, gata să dea înapoi, încremeni la jumătatea drumului, iar degetele, răşchirate, cu buricele încă pline de înfiorătoarea senzație, se zgîrciră, apucate de un cîrcel.

Matěj își trase încet dreapta amorțită. Inima îi bătea în piept nebunește. Barba asta de om și mustața nu puteau fi decît ale unui spiriduș al stîncilor, una dintre nălucile acelea care, neavînd altă treabă, frîng dălțile băieșilor și le surpă stînca în cap.

— Ieși afară, sau trag! strigă din nou pădurarul. Matěj se lipi de pămînt, apăsîndu-și cît mai tare pieptul de piatră, ca să nu-l nimerească alicele. Apoi începu să se tîrască încet, îndepărtîndu-se de locul unde simțise duhul necurat.

Mai bine să se lase doborît de cei trei pădurari, decît să rămînă în tovărășia acelei făpturi necurate. Și, la urma urmei, ce-o să-ți facă pădurarii? Îți iau flinta, poate că-ți trag o mamă de bătaie sau îți vîră sub piele o ploaie de alice; dar măcar știi că ai de-a face cu oameni în carne și oase, că nu pipăi prin beznă barba aceea înspăimîntătoare și nu te înghite de viu un priculici.

Abia apucase să înainteze vreo zece pași, cînd, la gura puțului, scăpără o lumină ca un fulger. Pădurarii trăseseră.

Pocnitura intră pînă în adîncul pămîntului, alicele, cele mai multe, se înfipseră în stînca roasă de vreme, moale și sfărîmicioasă ca lutul. Doar cîteva, dînd de o piatră mai tare, ricoșară și șuierară prin aer, ca niște cosași ce sar de pe o piatră pe alta și, pierzînd din putere, căzură la pămînt ca niște sîmburi de cireașă.

Matěj era nevătămat, dar ecoul uriaș, înghesuit printre stînci, îi luase auzul. Cîtva timp, rămase ameţit. Nu mai auzea şi nu mai simţea nimic.

După aceea, o talpă de om, descultă, bătătorită, îl călcă peste braţ.

Cum urechile i se desfundaseră, auzi nişte lipăituri de picioare. Spiridușul se îndrepta spre deschizătura puțului, nesinchisindu-se de primejdie. Călcă într-o băltoacă, apa se auzi plescăind...

Ce-o să le facă acum ? Cu toată spaima pe care o trăsese, Matěj nu mai putea de curiozitate... O grămadă de pietre se surpă în faţă. Poate că se prăbuşise stratul de sus. Stînca se cutremură. Pietricele mărunte răpăiră ca grindina.

„Doamne, mi-a astupat ieşirea!" Matěj îngheţă de groază. În clipa în care încetase hîrşîitul pietrei, pieriseră şi schelălăitul cîinilor şi fîşîitul ploii, iar peste bezna aceea înfiorătoare se lăsă o tăcere de moarte.

„Asta mi-e mormîntul!" se gîndi Matěj dîrdîind. Valuri de groază, rece ca gheaţa, îi cuprinseră toate mădularele.

Sfîntă Barbara, îndură-te de noi,
Nu ne lăsa pradă morţii,

începu să cînte Matěj, clănţănind din dinţi, străvechiul cîntec al băieşilor. În zadar încerca să-şi aducă aminte urmarea. Prin minte îi rătăceau frînturi de cuvinte, ca cioburile unui ulcior spart cine ştie cînd. Bîiguia vorbe fără şir, plîngînd, lacrimile i se prelingeau peste obraji, dar degeaba ; cel ce era acolo împreună cu el şi-i dădea tîrcoale nu scotea nici un sunet.

Deodată, simţi lăsîndu-i-se pe umăr o mînă fierbinte, ciolănoasă. Era cît pe-aci să dea în ea cu ţeava puştii, pe care o ţinea şi acum în mînă, dar se sperie de acest gînd îndrăzneţ. Cum să dai într-o nălucă ? Fierul trece

prin ea ca prin fum şi te mai faci şi de ris, bătînd aerul, şi-o mai şi întăriţi aşa, fără rost.

Lăsă deci mîna în pace, aşteptînd ce-o să se mai întîmple. Mîna alunecă peste braţ şi cot pînă la încheietură. Cînd îl apucă de degete, nu i le frînse, ci le trase uşurel în sus, silindu-l să se ridice în picioare. Îşi dădu seama că spiriduşul nu e cu mult mai scund decît el şi că toate poveştile băieşilor bătrîni, care se jurau pe sfînta cruce că văzuseră omuleţi de-un cot, nu erau decît o minciună sfruntată.

Necunoscutul îşi suci deodată trupul cu mîină cu tot, trăgîndu-l mai adînc în beznă. Matěj se izbea mereu de peretele stîncii cu capul şi cu umărul, umplîndu-se de vînătăi, dar nu se îndura să lase să-i cadă din mînă ţeava puştii.

După zece paşi, însă, nu mai putu răbda. Vîrî ţeava în brîu, eliberîndu-şi astfel mîna dreaptă şi începu să pipăie cu ea stînca, ferindu-se să se mai lovească. Îşi amintea destul de bine cum sîmbătă urcasera mereu, cum aproape de ieşire galeria începea s-o cotească deodată în sus. Atunci totul fusese altfel. Merseseră drept, trecînd pe lîngă cîţiva colţi de piatră. Acum, zadarnic încerca să-şi aducă aminte pe unde erau, coborîseră puţin doar o bucată de drum.

Încet-încet, Matěj îşi veni în fire, îşi regăsi stăpînirea de sine. În viaţa lui nu văzuse priculici, dar răposata maică-sa, dumnezeu s-o ierte, vazuse odată foarte limpede, într-o noapte, pe cînd fura trifoi din grădina popii, un om fără cap. Ar fi amăgit-o şi ar fi dus-o cu el, dar femeia îşi făcuse cruce numaidecît şi, ca prin minune, năluca pierise şi mama ajunsese teafără acasă.

De cîte ori nu-i spusese ea lui Matěj să-şi facă cruce, ori de cîte ori îi iese în cale necuratul, şi vorbele acestea, date de mult uitării, îi răsărîră iar în minte, acum, cînd umbra necunoscutului îl tîra peste grohotişul din galerie.

Zadarnic își făcea cruce după cruce, zgîriindu-și fruntea cu unghia, mîna străinului nu-l lăsa. Cînd încerca să stea locului, îl trăgea și mai tare, silindu-l să meargă mai repede. Nu-l lăsa să stea o clipă locului. „Să scuipi de trei ori, să-și piardă puterea spurcatul", îi spunea biata maică-sa, și Matěj scuipa pe furiș, dar tot degeaba.

Era frînt, abia mai umbla. Pășea cu ochii închiși, tot pipăind colții stîncii. Tremura tot de oboseală. Picioarele nu voiau să-l mai ducă, ochii să mai vadă, auzul i se tocea ca un cuțit cînd dai cu el în piatră. Doar senzația acelei mîini fierbinți îl mai ținea un pic treaz.

De-ar fi știut că-i mînă de om, l-ar fi ucis de trei ori pînă acum. I-ar fi spintecat țeasta ca javrei aleia de căței ce-l înhățase de pulpă. Dar cel ce dăduse la o parte o stîncă și pășea fără șovăire prin bezna înșelătoare nu putea fi om.

Matěj auzea din cînd în cînd susurul izvoarelor subpămîntene, dar de fiece dată înțelegea că erau șiroaiele de sudoare ce-i scăldau spinarea. Spaima îi umpluse sufletul cu apa ei tulbure și nu mai putea să scape de ea, parcă s-ar fi scufundat din ce în ce mai adînc în propriul ei mormînt.

In cele din urmă, ațipi. Prin somn, mișca picioarele, pipăia stînca. Mii de pași prin străfunduri, mii de bătăi de inimă, și de mii de ori nimic — nici început, nici sfîrșit.

Și cînd alunecă într-un somn adînc ca puțul prin care mergeau, mîna străinului îl smuci atît de tare, încît, fără să vrea, deschise ochii. Se mai dezmetici un pic. O boare rece, plină de miros de tei, îi umplu pieptul.

Să fi ajuns iarăși afară, sau asta o fi mireasma morții?

Călăuza mai merse cîțiva pași înainte și întunericul se sparse. Noapte era și-afară, dar o noapte ca un văl subțire, prin care răzbeau semnele dimineții.

Matěj se uita la priculici, cînd deodată scoase un țipăt de uimire: „Doamne, dar ăsta e Janek Pudeš, nebunul. Acum doi ani a fugit sub pămînt, să scape de oameni."

— Măi, Janek, mă! strigă Matěj și-l îmbrățișă, sărutîndu-l pe mustața mucegăită. Nebunul rînji, scoase ocarina din buzunar și începu să fluiere din ea anapoda. Pe urmă, arătă cu mîna înaintea lui.

Kocanda era aproape, dincolo de pădurice de mesteceni, pitulată într-o văiugă. Lui Matěj niciodată nu i-ar fi trecut prin cap că și pe acolo erau guri de puțuri.

„Cum să-l răsplătesc?" se gîndi el repede și se scotoci prin buzunare. Dădu de banul de argint cu care se dusese la Anna Maria. Deși trecuse ziua de duminică, nu-l cheltuise.

Dădu nebunului banul. Janek Pudeš îl cîntări în palmă, îl duse la gură, îl mușcă, dar se strîmbă și se grăbi să i-l dea înapoi.

— Ce să-ți dau, măi, Jeniček, inimă de aur ce ești!

Își scoase pălăria verde de sărbătoare și o puse pe creștetul nebunului. Janek o luă în mînă, o privi cu luare-aminte, apoi, ademenit poate de căldura ei, și-o puse pe cap. Cît ai număra pînă la cinci, nebunul pieri în pămînt. Lui Matěj i se păru că nebunul fluiera iarăși. Rîse, vesel, și-o porni în fugă spre Kocanda.

Deși era în revărsatul zorilor, Pepina nu dormea încă.

— Unde-ai fost pînă acum?

— De ce nu te-ai culcat? i-o întoarse el.

Femeia își lipi de trupul lui pîntecele plin de o căldură dulce și-i șopti la ureche:

— Nu pot să dorm... toată noaptea s-a zbătut copilul în mine.

Se ghemui și mai mult în el, îi strecură brațul pe sub ceafă și-l sărută ușor pe păr.

Cineva ciocăni în fereastră. Bărbatul sări drept în picioare :

— Cine-i acolo ?

Erau pădurarii. Văzîndu-l în ușă, dezbrăcat, rămaseră cu gura căscată.

— Gugumanilor, nici noaptea nu-mi dați pace ! se răsti Matěj la ei și le trînti ușa în nas, lăsîndu-i în prag, înlemniți.

Capitolul al paisprezecelea

ZODIA FECIOAREI

din care mai bine de jumătate se petrece la bîlciul din Rukapáň şi mai cu seamă lîngă taraba unui astrolog care-ţi ghiceşte trecutul, prezentul şi viitorul. Vom aminti, de asemenea, şi de amiaza cînd s-a stirnit din senin furtună.

De cîte ori nu încercase să închidă ochii în cele cinci nopţi cîte trecuseră de duminică, de cîte ori nu ademenise somnul, prefăcîndu-se că doarme ! Dar nesomnul îi intrase în carne, ca un spin de care nu mai putea scăpa. Parcă l-ar fi vrăjit cineva, să stea aşa, să nu doarmă în vecii vecilor.

„Cît o fi ceasul ?"

Cocoşul trîmbiţă o dată scurt. Speriat, pesemne, că era prea devreme, se întrerupse la jumătate, se bîlbîi şi cîntarea i se topi în tăcerea nopţii. Ca şi argaţii lui taică-său, Václav dormea pe un maldăr de paie în grajd, străjuit de Manda. Din cînd în cînd, iapa necheza prin somn, întorcea capul în partea cealaltă, scormonind cu copita paiele aşternutului.

Flăcăul venea acasă tîrziu după miezul nopţii, neaşteptat de nimeni ; sărea gardul ce despărţea curtea de livadă, se furişa în grajd, să nu-l simtă argaţii, se lăsa încetişor pe paie şi, deşi mort de oboseală, rămînea cu privirile pironite în beznă. Parcă un jar ascuns i-ar fi

mistuit mărunţaiele. Uneori, focul mocnea înăbuşit, alteori răbufnea cu pălălăi şi vîlvătaia creştea, se înălţa trosnind. Apoi nu mai vedea decît scîntei, puzderii de scîntei mărunte, dar mereu arzînd şi care-i sfredeleau ochii, capul, tot trupul.

Aşa s-a perpelit cinci nopţi în şir.

În noaptea dintîi nu venise acasă. Hoinărise pe malul rîului, prin pajişti, printre răchite şi brazi. „Dacă mă duc acasă, mă alungă cu biciul." Dar luni, cînd ziua se îngîna cu noaptea, cînd de-abia începu să răsune corul păsărilor şi cocoşii o porniră la drum cu neostenita lor suită, intră în goană în curtea părintească, se răcori la fîntînă, luă coasa, grebla şi se duse cu oamenii la cîmp. Băuse un ulcior cu lapte, ca totdeauna, mîncase un colţ de pîine, îşi ascuţise coasa cît putuse mai bine şi cosise toată ziua, pas cu pas, grîul de la Výton. Ančka, în urma lui, lega de zor snopii, adunînd în braţe tot ce cosea el. Toată ziua nu schimbaseră o vorbă. Bătrînul nu venise la cîmp. Avusese treabă la Zářiči, — trebuia să vegheze acolo nişte argaţi care strîngeau bucatele.

Seara, se întoarseră acasă cu toţii laolaltă. Femeile îngînau un cîntecel, bărbaţii îşi împărtăşeau ultimele veşti auzite de la plutaşi.

— Aşa nu mai merge, îţi spun eu, ascultă-mă pe mine...

— Ceva trebuie să se întîmple.

Simţind cum i se leagănă coasa pe umăr, Václav îşi aduse aminte de sabia de dragon. „Ce-ar fi să-mbrac iar mantaua albastră cu guler de oaie, pe care o poartă cătanele împărăteşti ? Ce-ar fi să umblu din nou cu puşca pe umăr ? N-ar fi mai bine decît să duc viaţa pe care o duc aici ? Te scoli şi te culci o dată cu ceilalţi camarazi, habar n-ai de nimic, mai ţesăli un cal, te mai uiţi pe la potcoave, iar dimineaţa o iei razna peste cîmpuri, peste haturi, fără să-ţi pese de drum sau cărare, pînă hăăăt..." La gîndul acesta, se cutremură : „Nu cumva

m-o fi ispitind moartea ? Nu, hotărît nu ! Vreau să trăiesc, să fiu al naibii, să trăiesc şi să mă bucur de viaţă."

Flăcăul se spălă, se curăţă de praf. Acum se simţea mai uşurat, după truda de peste zi. Se duse să se culce în grădină. Dar un gînd ciudat nu-i dădea pace. Se sculă repede şi-o porni fără ţintă peste livezi şi pajişti. Fără să-şi dea seama, se pomeni tocmai în locul unde se întîmplase ce se întîmplase sîmbătă noaptea.

Ca şi cînd n-ar fi avut timp să se ridice, iarba pe care stătuseră între sălcii era şi acum culcată, păstrînd întocmai urma trupurilor lor. Václav se întinse în culcuşul întipărit în ea de atîtea zile şi începu să-şi plimbe privirea pe cer. Stelele aţipeau şi arar cîte una pica, dînd parcă un semn tainic cuiva.

Iarba foşnea, paşi de oameni se auzeau cînd mai aproape, cînd mai departe. Luminile licuricilor ce se duceau la întîlnirile lor amoroase străpungeau întunericul cu scînteierea lor verzuie. Peşti mînaţi de neastîmpăr biciuiau oglinda neclintită a apei.

Deodată, îi răsări în faţă. Nu zise nimic ; îngenunche şi-i cuprinse capul cu palmele.

— De ce ai venit ?

— Nu ştiu.

Nici ea, nici el nu ştiau. Îşi lipiră trupurile, împărtăşindu-şi aceeaşi bucurie dureroasă şi durere senină, în tăcere, cu patimă.

— Chiar de m-ar omorî ai mei... Numai atît putu să zică şi tăcu. Václav nici n-o mai întrebă. Ce rost ar fi avut ?

Greierii amuţiseră de mult. Cornul caraulei se auzi sunînd scurt, ciudat de scurt, dinspre Zářiči. Îl ascultară, culcaţi alături, pieptănînd cu degetele uşor întinse firele de iarbă şi muşchiul, de parcă ar fi căutat un mărgăritar pierdut.

— Nu trebuie să pleci ?

Ea dădu din cap, ca şi cum niciodată n-ar mai fi vrut să plece de-acolo. Îi acoperi faţa cu mîna, iar cu degetul arătător şi inelar îi închise pleoapele, vrînd parcă să-l adoarmă. Dar lui Václav nu-i ardea de somn. Dîndu-i mîna uşurel la o parte, făcu ce făcuse atunci, cînd ea fusese atît de înfricoşată.

Abia cînd soarele se ivi în dunga zării, fata îşi netezi fusta mototolită, coborî în grabă pe malul gîrlei şi se spălă pe faţă ca să-i piară somnul. Václav, cuprins şi el de dorinţa de a se cufunda în apă, îşi zvîrli cămaşa, pantalonii şi sări în bulboană. Cînd ieşi din rîu, Ančka nu mai era acolo.

La ceasurile şapte, păşea în urma lui, adunînd paiele de grîu de pe jos.

— Ei, fată, cam devreme te înfierbîntaşi! rîdeau nevestele din rîndul ei, care văzuseră multe în viaţă. Ančka îşi trase şi mai mult basmaua peste ochi, crezînd, în nevinovăţia ei, că aşa avea să-şi poată ascunde păcatul.

Toată ziua nu vorbiseră de loc unul cu altul. Pe la amiază, se arătă bătrînul. O chemă pe Ančka şi-i spuse să nu mai vină a doua zi la muncă. Ea nu-i răspunse, lăsă capul în jos şi se întoarse la treaba ei.

— Să te duci la Mlýnská, să aduci grînele de acolo! îi zise apoi Trantinec lui fecioru-său, nădăjduind că aşa va izbuti să-i despartă. Václav plecă, într-adevăr, la Mlýnská, dar se întoarse la opt şi jumătate, iar peste un ceas, o aştepta la locul obişnuit. Ea veni, îi mîngîie cu mîna rana de pe obraz, ca şi cînd abia atunci ar fi văzut-o şi îi spuse simplu: „Nu-i nimic!" Pînă în zori nu-i tulbură nimeni. Dar dorul le creştea cu fiece clipă şi, miercuri, îndrăgostiţilor li se părea că nu mai pot trăi o zi întreagă fără să se vadă. Împinşi de aceeaşi putere, se întorceau seară de seară în acelaşi loc, de parcă ar fi uitat acolo ceva. Mîinile lor, o dată împreunate, nu mai puteau fi desfăcute.

Şi astăzi, va să zică, e vineri.

Soarele se înălţase de-o suliţă. Cocoşii tăceau, împăcaţi. Cotiugele mămularilor hurducăiau prin colbul şoselei ; prăpădiţilor de ţigani spoitori, certăreţi, gălăgioşi, nu le mai tăcea gura strigînd unul la altul din căruţele lor ; simigiii de peste deal se grăbeau să apuce vad bun la bîlci ; puii de ţigan se căţărau pe furiş în pomii de pe marginea drumului, umflîndu-şi buzunarele cu pere, sub ploaia de ocări ce se pierdeau apoi în dosul ferestrelor trîntite. În grajduri, caii rodeau ieslea de neastîmpăr.

— Să te duci la Nedoseký, avem nişte tărîţe la moară.

— Am să mă duc. După-amiază. Dimineaţă mă duc la iarmaroc.

Bătrînul nu zise nimic, se întoarse şi sui în cerdac. Bătrîna ieşi în ogradă cu un ulcior plin cu cafea şi cu un codru de pîine.

— Să-i ceri, băiete, iertare lui tat'tău, nu-i bine să intre zîzania-n casă.

— De ce să-i cer ? Ce, eu am dat în el ?

Bătrîna se ghemui, speriată de glasul morocănos al flăcăului. Nemaiştiind ce să facă, se apucă să strige găinile, iar cînd orătăniile se strînseră în jurul ei, hămesite, le luă la goană cu mătura.

— Oi, că tare-s amărîtă ! mai zise ea, cînd veni să ia ulciorul gol. Şi numaidecît fugi în bucătărie, de teamă să n-o întrebe fecioru-său de ce e amărîtă.

Václav n-avea nici o grabă. Pînă să plece taică-său, se duse în odaie, scoase straiele de sărbătoare, le curăţă pe îndelete cu peria, mîngîindu-le postavul negru ca pe-o crupă de cal. Pe urmă, ieşi în ogradă, să mai vadă pomii, fluieră după porumbei, pînă ce i se aşezară vreo doi-trei în palmă, iar pe la ceasurile opt, o porni în tîrg, către piaţa Barborka.

Negustorii, care aveau pică pe veneticii de mămulari, şedeau în pragul dughenelor, căscînd gura. Dinspre sate

veneau pîlcuri de muieri, lacome de chilipiruri; țăranii încercau coasele, dînd cîte un bobîrnac peste lamă, să-i audă sunetul; negustori de tot soiul își strigau marfa: pietre de ascuțit, balsamuri făcătoare de minuni... Vînzătorii de zaharicale scoteau din niște borcane albe miere amestecată cu migdale și strigau:

— Hai la miere, hai la miere! Halva, halva!

Ceaprazarii își purtau produsele pe cap — mulțime de șepci de toate culorile, cu niște cozoroace uriașe și pe care le schimbau, încercîndu-le, una după alta. Și prin toată forfota asta, venite parcă într-adins, s-o întețească, rătăceau gîgîind cîrduri de gîște speriate.

Ca niște bondari uriași, mînjiți, năclăiți, negustori ambulanți de acadele își înșirau pe scînduri marfa adusă de prin orașele și tîrgurile vecine. Tot plimbînd-o încoace și-ncolo, pe la iarmaroace, marfa se învechise, iar praful din Rukapáň se așeza peste alte straturi de praf, de pe alte meleaguri. Dar ștrengarilor, albinelor, viespilor — nu le păsa. Cele două soiuri de gîze lăsaseră, în ciuda acelei zile, florile, ca să se întîlnească aici și să se înfrupte în devălmășie din dulciurile întinse pe tarabe. Sugîndu-și de zor degetele — erau singurele bunătăți care nu costau nimic — țîncii le pizmuiau pentru aripile și trupurile firave, însușiri binecuvîntate cînd vrei să șterpelești ceva.

Babele, care vindeau castraveți murați, își vîrau mîinile în butoiașele cu saramură și castraveți putrezi, scoteau din mormîntul lor cucurbitaceele muiate și le vindeau, două la un pitac, trei la un pitac, care cum putea. Firele fleoșcăite ale mărarului li se întindeau pe degete. Din saramură se înălța un miros acru, atîtător, de-ți lăsa gura apă. Țîncii care cumpărau castraveți puteau să bea după pofta inimii din zeama aceasta laxativă. Ce desfătare să-ți torni pe gît nectarul din butoi, peste o acadea ce ți s-a prins printre dinți, să amesteci un gust cu altul pînă te apucă durerile de burtă, să-ți

alungi, în ziua unei sărbători atît de alese, gustul searbăd al mîncărurilor țărănești făcute mereu din aceiași cartofi, făină și lapte, cu cărnurile piperate din străchinile, butoiașele, coșurile și de pe tejghelele negustorilor soioși, ale babelor cu mutră de broască și ale altor venetici gălăgioși.

În oborul de cai, nechezau mîrțoagele înviorate pentru o zi cu arsenic, iar geambașii alergau în zadar în căutarea unui nerod care să nu le prindă șiretlicul.

Václav fu oprit de Pučálka Vojtěch, care împărțise ieri tot grîul de pe lanul cel mare.

— Cumperi cai ?

— Da' de unde. Mă uit și eu...

Pučálka își scoase pălăria neagră de catifea, o șterse de năduşeală cu o batistă roșie și, întinzînd mîna lui Václav, se grăbi să plece.

— Să știi că, dacă te alungă bătrînu', te iau la mine vătaf.

Spusese asta pe un ton solemn, hotărît să se țină de făgăduință, dar vorbele îi fură acoperite de un zăngănit infernal. Vînzătorii de cazane se apucaseră să bată în ele cu reteveie, ca să momească oamenii.

— Mă alungă, nu mă alungă, să știi însă de la mine, dragă Vojtěch, că nu mă las.

Vojtěch, care în tinerețea lui „se lăsase", dădu din cap, întristîndu-se, și plecă posomorît, gîrbovit. Iar își adusese aminte de afurisita aceea de plută din tinerețile lui.

„O să vină, n-o să vină ?" căuta să ghicească Václav. Își vîrî mîinile în buzunare, pipăind cu dreapta zimții mari ai monedelor de două coroane. Erau aceleași pe care nu voise să le primească duminică părintele Volman.

„Ce să-i cumpăr cînd o veni ? O basma roșie, ca semn de dragoste ? O ie ? Sau niște turtă dulce ?"

Cînd se gîndea la Ančka, parcă vedea înaintea ochilor năframa roşie. O căuta printre duzinele de basmale ce se plimbau prin tîrg, iscodea pasul fetelor pe care nu le putea vedea din faţă, dar mereu rămînea dezamăgit. „Acum alerg după ea ca un bezmetic, iar cînd o s-o întîlnesc, am să mă fîstîcesc de tot. Dar de ce? Din pricina mea? Din pricina ei? Oamenii sînt toţi deopotrivă. Fie ea fată de plutaş, fie de ţăran, totuna-i. N-au decît să mă bîrfească muierile din Rukapáň, că i-am luat o basma unei fete de plutaş."

— Tra-ta-ta, tra-ta-ta, tram-ta-ra-ta, tra-ta-ta bum-bum-bum... răsună drept în mijlocul pieţei Barborka toba vătăşelului. Ignác Pazdušek, cu teaca săbiei la şold (numai el ştia că în ea nu se afla decît ciotul de oţel al frumuseţii de sabie, pe care o făcuse praf primarul, duminică), se proţăpi în mijlocul pieţei şi bătu toba cît îl ajutau puterile, ca să atragă luarea-aminte a tuturor celor de faţă.

Stýblo, ceaprazarul, acum „primar ad-interim", îl trimisese pe Pazdušek la bîlci cu următoarea însărcinare: să vestească tuturor cetăţenilor din tîrg şi celor veniţi din altă parte că el, Stýblo, prim-consilier şi maistru ceaprazar, ţinînd locul primarului František Buzek, roagă pe oamenii cinstiţi să-şi ferească buzunarele şi pungile de hoţii de buzunare şi de alte puşlamale.

Ceaprazarul se plimba prin preajmă, cu o şapcă-n cap, cadrilată, şi îmbrăcat cu o bluză de pînză. Cu degetele înfipte după bretele, ciulea urechile, să audă dacă Pazdušek rosteşte destul de răspicat: *„Stýblo, prim-consilier şi maistru ceaprazar"*. Nu prea era el mulţumit de bolboroseala lui Pazdušek şi se pare că era gata să alerge după el, să-i tragă o săpuneală cum nu se mai pomenise, dar chiar în clipa aceea, prin partea liberă a pieţei, trecu doctorul Rozum cu rîşniţa lui, astfel că mînia ceaprazarului se îndreptă, glonţ, într-acolo.

— Partidul nostru nu poate să rabde una ca asta! strigă el cu glas tare, amenințînd cu pumnul în direcția automobilului, și numaidecît o porni în grabă spre taraba lui.

Jumătate din piață se umpluse de lume, iar pe cele cinci ulițe care se întîlneau aici, venind din cele cinci mahalale ale urbei, se scurgeau noi și noi șiruri de cumpărători.

— Totul e să știi să-ți alegi vadul cel mai bun, se lăuda stămbarul, așezîndu-se după un morman de pînzeturi, chiar în gura Uliței Împărătești, la răscrucea a zeci de miresme pe care le aducea vîntul dinspre apus. Avea un glas prea hodorogit ca să poată ispiti cumpărătorii. De aceea, tocmise ca vînzătoare pe Mařena Mrviková, nevasta lui Janek Pudeš, nebunul. Mařena, fericită de prilejul de a cîștiga cîțiva creițari, striga cît o ținea gura. Dar zadarnic. Muierile din Kocanda nu puteau să uite cîte pătimise Janek Pudeš de pe urma ei.

— Ca să vezi, cățeaua afurisită! Ce om de treabă, și ea l-a scos din minți...

— Tîrfa... cățeaua!

— Ptiu, să pui în cap o basma pe care a pus ea mîna? Mi-ar fi scîrbă, zău.

Jupînul habar n-avea de nimic. El era mulțumit că norocul îi scosese în cale o femeie atît de iscusită la vorbă. Dar, una după alta, din șuvoiul de oameni se desprindea cîte o nevastă de băieș, strîngînd și mai mult cercul din jurul tarabei. Crezînd că vor să cumpere și că doar sfiala le oprea să se apropie, moșul se apucă să le facă semn cu mîna, întinzînd degetele, ca și cum degetele ar fi avut puterea magică de a atrage cumpărătorii. Dar, văzînd că nimeni nu-i făcea saftea, începu să blesteme în gînd ziua de vineri, care nu-i aducea noroc.

Ančka se strecură și ea prin mulțimea muierilor și se opri lîngă tarabă. Îi plăcea o basma turcească, fru-

moasă, cu roşu, albastru, cafeniu şi negru, bogat înflorată, cu inimioare şi şopîrle pe ea. De-ar pleca o dată băieşiţele astea, să se repeadă ea la tarabă. Dar grămada de femei tăcute, încruntate, nu se clintea. Venzaroaia, cumnata bătrînei Mrviková şi deci, într-un fel, mătuşa lui Janek, îşi aţiţa suratele, în şoaptă, sporovăind într-una.

— De ce să-mi fie teamă ? Am aşteptat destul. Ce, or să mă mănînce muierile astea ? Ančka se repezi spre tarabă, luă basmaua în mînă şi, roşindu-se, îi zise Maţenei Mrviková :

— O iau pe-asta roşie, Maţena. Dar să ştii că mie nu-mi place să mă tocmesc.

Tocmai în clipa aceea pică şi Václav, atras de cercul femeilor. Din curiozitate, îi dăduse un ocol şi-o zărise pe Ančka drept în mijlocul lor. Îmbrînci pe una dintre nevestele băieşilor, veni pînă aproape de ea şi-o apucă de cot, s-o sperie niţel.

— Ia zi, care-ţi place ?

Ea se smuci toată, ca muşcată de gură de şarpe.

— Ce cauţi aici ? Vezi-ţi de treaba dumitale.

Nici ea nu ştia de ce i se făcuse atîta ruşine. Oare, fiindcă se întîlnise cu el ziua-nămiaza mare ?

— De ce ? Vreau să-ţi cumpăr eu basmaua aia.

Zicînd asta, zvîrli pe tejghea o monedă de două coroane.

— Trebuie să dau restul ! ţipă Maţena la jupîn, bucuroasă că cineva rupsese zăgazul negru ca smoala, şi scuipă banul de trei ori. Dar muierile, care, atît aşteptaseră, îi împresurară pe cei doi.

— Cumperi basmale de la nemernica asta ?

Una din ele îi smulse Ančkăi petecul de pînză, îl făcu cocoloş cu amîndouă mîinile şi, înfuriată cum era, îl aruncă, ca pe un bulgăre de zăpadă, sub tejghea.

— Ce, n-am voie să cumpăr de unde vreau ?

Muierile făcură ochii cît cepele. Cum, fetişcana asta îndrăzneşte să li se împotrivească ? Pricepură îndată că flăcăul îi dăduse curaj.

— Ai să ajungi şi tu ca Mařena !

— Ia te uită la ea : un ţărănoi îi cumpără basma ! Şi de ce credeţi că-i cumpără, ai ?

Ančka lăsă basmaua în plata domnului, îl apucă pe Václav de mînă şi, năpustindu-se înainte, rupse cercul din jurul ei.

— Hai să plecăm, repede !

Stămbarul se ruga de femei :

— Doamnelor dragă, îmi stricaţi vadul. Pentru dumnezeu, ce v-am făcut ? Ele atît aşteptau : năvăliră ca viespile la miere şi începură să-i istorisească, toate de-a valma, cu limbile lor veninoase, povestea căţelei ăleia spurcate.

— Să piei din ochii mei ! ţipă jupînul la Mařena, care tremura de ciudă, galbenă ca turta de ceară. Femeia se prinse cu amîndouă mîinile de o scîndură a tarabei, înfigîndu-şi unghiile în ea, ca şi cum cineva ar fi tîrît-o cu sila de-acolo, şi-i tot dădea înainte, ţinînd-o morţiş :

— Mie să-mi dai bani... să-mi plăteşti... să-mi plăteşti !

— Lepădătură, tîrfă, scîrnăvie ! O grindină de pumni se abătu peste spinarea ei ; muierile îi smulseră năframa din cap, îndeplinind osînda dată de stăpînul tarabei. Cum se înghionteau ele aşa, deodată se treziră cu taraba-n cap. Femeile nu se mai vedeau de basmale şi care cum ridica piciorul să dea în Mařena, avea în vîrful pantofului o năframă pestriţă. Văzdulul se coloră în toate nuanţele curcubeului, iar cei ce stăteau pe de margini zîmbeau şăgalnic, privind vîrtejul basmalelor. În cele din urmă, panorama avu în ea ceva atît de caraghios, încît tîrgoveţii îşi părăsiră tarabele, lăsîndu-le pradă hoţilor, ţăranii îşi luară mîinile de pe chimire, femeile uitară de tăşci şi începură să rîdă în voie, bătîndu-se cu palmele peste şolduri.

Ančka şi Václav fugiră ca nişte pungaşi fugăriţi de vardişti. Se opriră abia în capătul celălalt al pieţei, ca să mai răsufle.

— Ce te-ai ţinut după mine? Acum ne ştie tot tîrgul.

— Las' să ne ştie!

— Vai, ce ruşine... Toată lumea o să mă arate cu degetul.

Václav îi mîngîie părul care-i cădea de sub basmaua mototolită. „Să se uite cine o vrea! O mîngîi, să vadă toată lumea ce fată mi-am ales. Să ştie şi vrăbiile. Acum, e totuna!"

— Václav, tu îmi zdrobeşti viaţa...

— De ce? Nu pricepi? Eu nu-ţi vreau răul.

Încrederea lui îi dădu şi ei un pic de curaj. „Doamne, de unde oi fi ajuns să-l am şi eu?"

Un papagal răguşit de bătrîneţe scăpă din cioc o alună şi, ciupindu-l pe astrolog de braţ, le strigă celor doi tineri:

— Hai fetiţo, vino să-ţi vezi norocul! Vino la Lori, hai!

Astrologul lăţos, cu un cercel la ureche, întinse amîndouă mîinile spre cei doi îndrăgostiţi.

— Duduiţă dragă, binevoiţi să veniţi mai aproape... Ghicesc trecutul, prezentul şi viitorul — orice! şi ciocănind cu degetele într-un borcan înalt, doi drăcuşori, unul alb şi altul negru, cu cîte un balonaş în cap, se lăsară în jos, coborînd spre fundul vasului magic. Cei doi îndrăgostiţi şovăiră: poate pentru că viitorul le era atît de întunecat.

— Eu dezleg toate tainele, intraţi, intraţi vă rog în laboratorul meu de astrologie horoscopică. Semnele zodiacului vă vor dezvălui toate misterele, ca-n palmă. De te-ai născut sub Taur, nevastă vei avea de aur. Nici Scorpionul nu e rău, nevasta îţi va fi ca floarea, zău. Femeia avînd ca zodie Racul, bărbat ea va avea ca dracul: beat din noapte pînă-n zori, şi pe zi o va bătea de două ori.

De are careva pe Leu în zodiac, să ştie-atunci că-i iute şi greu îi vii de hac. De te-ai născut sub zodia Fecioarei, să n-aştepţi nunta pîn' la vară. Iară de Cumpăna ţi-a vegheat la născare, pecingine avea-vei la picioare.

Zicînd acestea, bătrînul astrolog învîrti o roată vrăjită, avînd pe ea zugrăvite semnele magice ale zodiacului. Papagalul îşi întindea ciocul în aer, umflîndu-se în pene.

— Cînd te-ai născut?

— În trei septembrie.

Bătrînul opri roata, îndreptă acul de mucava albă spre începutul lui septembrie şi arătă cu o nuia semnul Fecioarei.

— Lori, drăguţule, ia scoate tu plicul cu scrisoarea Fecioarei!

Papagalul şovăi cîtva timp deasupra plicurilor colorate, aşa cum fusese învăţat, şi, în cele din urmă, scoase unul. Bătrînul le arătă celor doi îndrăgostiţi faţa neprihănită a hîrtiei şi o vîrî undeva, după borcanul fermecat. Pînă să iasă la iveală scrisul aşternut pe hîrtie, drăcuşorii coborîră şi urcară de cîteva ori — bătrînul trebuia să cîştige nitel timp.

— Acum, ce s-o-ntîmpla nu e mister. V-a scris aici chiar Lucifer, să-mi daţi un ban, nu vă zgîrciţi, să ne vedem cu bine, să trăiţi!

Bătrînul trase plicul şi luînd cu o mînă banii flăcăului, cu cealaltă îi întinse fetei hîrtia.

— Tot ce scrie pe plic şi înăuntrul lui, aşa o să se întîmple, întocmai!

Anĉka îşi înfipse privirea în hîrtie.

GRĂBEŞTE-TE CU CUNUNIA, SĂ NU ŢI-O IA BOTEZUL ÎNAINTE!

Fata vîrî în grabă peticul de hîrtie sub şorţ, îmbujorîndu-se toată de ruşine.

Václav dădu să-i smulgă hîrtia.

— Arată-mi şi mie!

— Lasă-mă !

Îi suci uşor degetele, îi luă biletul şi citi scrisoarea. Chiar şi el se ruşină un pic. Ančka fugi de lîngă tarabă ; se întristase.

— Nu cumva crezi în prostiile astea ?

Ea tăcea.

— Şi chiar dacă... voia el s-o mîngîie.

— Isuse Cristoase, uite-o pe mama ! Ančka se ascunse după tarabă, să n-o vadă bătrîna lui Karas. Femeia, însă, nu-i zărise şi îşi văzu de drum înainte. Ančka se smuci din mîna lui Václav şi, fără să-i spună la revedere, alergă după bătrînă.

Václav o privi din urmă, lung, minunîndu-se cît de frumos îşi legăna şoldurile şi îşi aduse aminte de Manda, iapa lui. Cînd cele două femei se pierdură în mulţime, o luă şi el spre Zářiči.

Ceasul se făcuse aproape unsprezece. Cerul se întunecase a furtună.

— Unde-i tata ? o întrebă Václav pe maică-sa.

— Pe la zece a venit cu secara şi s-a dus la bîlci.

Bătrîna dădu să fugă din bucătărie, de parcă i-ar fi fost teamă de fecioru-său.

El îi aţinu calea şi o întrebă pe neaşteptate :

— Ce ai, mamă, cu Ančka ?

— Eu ? zise ea speriată, eu n-am nimic. Şi, împingîndu-l cu mîna, plecă.

— Trebuie să dau de mîncare la purcei, n-auzi cum guiţă de foame ?

El o apucă de coate cu amîndouă mîinile, o privi în ochi şi se muie tot :

— Mamă dragă, dacă ai fi şi mata de partea mea... ! se făcu însă ruşine de slăbiciunea lui şi, fără să mai spună un cuvînt, o lăsă să plece. Bătrîna fugi ca o găină speriată.

— Ce să fac eu, muiere slabă, vai de păcatele mele...

Către prînz, veni şi bătrînul de la bîlci. Negura se

întinsese peste tot tîrgul, doar hornul de la Anna Maria îi mai străpungea vălul.

— Pe lanul de la Zářiči a mai rămas o căruță de secară. Înhamă caii, să mergem după ea.

Căruța sfărîma cu hurducăitul ei liniștea încordată. Juganul și iapa goneau prin pădure.

— Mai repede! strigă bătrînul de îndată ce ieșiră din tîrg. Václav mîngîie cu sfîrcul biciului spinările cailor; juganul își zvîrli capul înainte, iapa își întinse și ea grumazul subțire. Bătrînul, însă, nu era mulțumit. Smulgînd biciul din mîna lui fecioru-său, începu a lovi caii cu putere. Caii nechezară de durere și spaimă. Zburau acum ca vîntul.

Trecînd peste podeț, erau cît pe-aci să-l dărîme.

— Eu îți ridic snopii, tu așază-i.

Bătrînul înfipse cu năduf furca în primul snop, de trosniră paiele și se apucă să arunce snop după snop în brațele lui Václav. Paiele gemeau în colții furcii. Într-o jumătate de ceas, căruța fu plină. Peste toți snopii, puseră un drug. Václav se atîrnă de lanț cu toată greutatea trupului și-l trase verigă cu verigă în jos. Mai! Mîinile bătrînului apucară belciugele, trupurile lor plutiră o clipă în aer, apoi amîndoi căzură cu picioarele desfăcute, zdravăn proptite-n pămînt, și, încordîndu-și spinarea, brațele, întinseră lanțul — strună.

Stîrnit de un vîrtej, un nor de praf se înălță deasupra drumului. O limbă de foc pogorî fulgerător peste pădure și primele picături căzură ca niște fire de apă în mirișstea însetată. Bătrînul luă hățurile în mînă și începu să bată caii fără milă (nu făcea asta niciodată), iar Václav se opinti din răsputeri, punînd umărul drept în coada căruței. Roțile înfipte adînc în pămîntul moale, din pricina greutății, se urniră cu greu, înaintînd încet, peste cîmp, palmă cu palmă. Căruța scîrțîia din toate încheieturile. Ploaia răpăia în paiele uscate, pătrunzînd pînă

în miezul snopilor. Părul cailor se făcuse leoarcă, oamenilor li se lipiseră cămăşile de trup.

— Blestemată muncă, mormăi pe înfundate bătrînul. Praful prefăcut în glod îi aluneca sub picioare, pe obraji îi curgeau şuviţe de apă amestecate cu sudoare. Cînd trecură peste podeţ, buştenii de brad nu mai ţinură. O grindă se rupse sub roată.

— Paştele şi grijania ta! se apucă să înjure bătrînul lemnul neînsufleţit, bătînd furios pămîntul cu biciul. Căruţa se descumpăni, roata stîngă din spate începu să se scufunde în şanţ.

— Cade!

Václav se proţăpi cu picioarele crăcănate în povîrnişul îngust al şanţului şi-şi puse spinarea sub căruţă, încercînd să-i mai ţină echilibrul. Poate va izbuti s-o scoată din şanţ. Bătrînul întoarse biciul şi lovi juganul cu codiriştea, lăsîndu-i dîre pe pielea udă. Caii îşi înfipseră în pămînt copitele. Trupurile oamenilor şi animalelor erau încordate ca nişte arcuri, gata să tragă. Degeaba.

Caii nu puteau birui greutatea. Juganul rupse frînghia şleaului. Bătrînul încercă s-o înnoade, dar cînepa lunecoasă, din pricina apei, îi scăpă din mîini.

— Deshamă caii, că-i trage căruţa după ea, şi-i prăpădeşte, îi strigă Václav lui taică-său. Iapa se sperie, începu să dea din picioarele dindărăt. Îngrozită de lumina fulgerelor, necheza disperată, smucind zăbala.

— Deshamă-i!

Manda făcea spume la gură. Cînd bătrînul încercă să pună mîna pe orcic, îl lovi cu copita. Gîfîia din greu şi încordîndu-şi năprasnic trupul, căută să izbească cu picioarele dinapoi în oişte. Juganul şedea liniştit; se lăsă să fie deshămat, apoi se îndepărtă de căruţă şi începu să pască iarbă, fără să-i pese de ploaie. Bătrînul scoase un cuţit şi tăie funia şleaului. Iapa, simţindu-se liberă, o porni razna pe drum. Nu mai aveau timp s-alerge după ea, s-o prindă. Lasă că se potoleşte pînă la urmă. Bă-

trînul se întoarse la roata buclucașă. Václav, cu fața învinețită de atîta încordare, ținea căruța în spinare. Bătrînul se apropie de el și-i aruncă în obraz :

— Vezi, derbedeule... dacă te ții după cățeaua aia... îi cumpărași tîrfei basma turcească, ai ?...

Povara îi frîngea lui Václav spinarea... Ochii i se măriseră, mai-mai să-i sară din orbite :

— Tîrfă ? E nora dumitale — auzi ? Vorbele abia-i ieșiră din gură. Dreapta bătrînului, tremurînd de furie, zgîlțîia codirîștea biciului. Lemnul înnegrit, de cît fusese frămîntat în palmă, se apropia de ochii lui Václav. O singură mișcare a flăcăului hotărî totul. Smulgînd din mîna bătrînului biciul, îl zvîrli cît colo. Puterea ce sprijinea greutatea slăbind, căruța se cutremură, inima i se frînse și povara grea a snopilor se prăvăli într-o parte.

De n-ar fi sărit în lături, snopii grei l-ar fi strivit într-o clipită. Lanțul întins se rupse ca o strună de vioară, drugul sări în sus și snopii se vărsară în noroi.

O dată cu răsturnarea căruței, dușmănia dintre tată și fiu răbufni, năprasnică. Din spicele răscoapte, boabele de secară săriră în glodul drumului. Nemaiținînd cont de nimic, Trantinec le călca în picioare, amestecîndu-le cu noroi.

— Eu cu tine am isprăvit. Ai înțeles ?

Cum să nu înțeleagă ? Ploaia neîndurătoare îi pătrundea pe amîndoi, deopotrivă, deopotrivă învăluindu-le vederea.

Capitolul al cincisprezecelea

SĂRMANUL CINEPAR

în care vom avea de-a face — în afară de František Buzek, de Matěj Řezáč şi de domnul consilier — cu Janek Pudeš, nebunul, cu o a doua vijelie, precum şi cu ceasul de aur pe care domnul consilier i l-a dăruit lui Matěj, dar nu drept răsplată că l-a scăpat de la moarte.

Matěj Řezáč tocmai se spăla la cişmea, cînd îl zări venind înspre casa lui pe Ignác Pazdušek. Era două şi jumătate după-amiază. După vijelia de seară, se făcuse iar zăpuşeală şi se părea că sîmbăta avea să se termine cu un bubuit straşnic de tunet, cum numai în luna lui cuptor ţi-e dat să auzi.

— Măi, Matěj, primarul te roagă să-i faci un hatîr.

— Pentru primar fac orice, zise Matěj, ştergîndu-se cu cămaşa, care avea să se usuce ea cumva pe trup. Picioarele i se bălăceau în noroiul ce-l făcuse în jur, scoţînd mai multă apă decît era nevoie.

— E ceva... cum să zic... sicret, şopti omul de încredere al primarului.

Matěj se dădu aproape de tot de Pazdušek.

— O fi vrînd un iepure?

— Aş! Ce iepure, că-i bolnav...

Aflase şi Matěj că primarul nu se mai sculase din pat de-o săptămînă.

— Zi-i!

— Îi e urît. N-ai cumva, aşa, o colivie c-o pasăre cîntătoare?... şopti Pazdušek, uitîndu-se pe geam în casă, doar-doar o zări înăuntru vreo zburătoare captivă.

— Hm... o păsărică, zici... cîntătoare? Să-i ţină de urît primarului? Bine. Am să-i aduc una.

Pazdušek alergă într-un suflet la primar să-i ducă vestea, bucuros că îşi îndeplinise cu succes misiunea. Matěj intră în şopron, luă o capcană mică de sîrmă şi o ţesătură moale, din alea cu care se prind cîneparii, îmbucă un colţ de pîine, să prindă puteri, şi-o porni în grabă spre pădure. Trecînd printr-o fîneaţă, zeci de cosaşi îi săriră în cale. Matěj prinse cîţiva şi-i vîrî într-o cutie de chibrituri. E o momeală grozavă pentru cînepari.

În luminişurile pădurii, zăpuşeala, încărcată de miasme veninoase, ademenea lighioanele să se întindă pe rîpele pietroase de lîngă mestecăniş, încinse de soare. Doar tremurul de aripi al nălbarilor de pe gămălliile ţepoase şi viorii ale ciulinilor mai înviora poiana. Fluturii zburau din floare în floare, apoi se aşezau pe marginea urmelor de vaci, în care lucea apa ploii din ajun. Încercau să-şi înfigă trompele minuscule în oglinda lor, dar nu puteau străpunge scoarţa de grăsime ieşită din lut şi putregai. Neputînd să-şi astîmpere setea, se învîrteau ca beţi în jurul florilor viorii ale scaieţilor, zbătîndu-se ca frunzele plopului ce-şi arată faţa lor albă în bătaia vîntului.

Matěj alese un loc acoperit cu iarbă deasă, la marginea luminişului. Brazii aruncau în jur petice mici de umbră. Scoţînd din buzunar un cosaş, îl prinse cu un ac de gămălie pe ţăruş. De un ciot al ţăruşului, era prinsă sita întinsă. După ce puse capcana, se trînti pe

covorul verde al muşchiului. Cîneparul, repezindu-se la cosaş, avea să răstoarne ţăruşul şi sita ar fi căzut peste el, ciufulindu-i penele. Înfăşurat în pînză, trupul păsărelei acolo ar fi rămas, prins în capcană.

Matěj şedea culcat pe spate, uitîndu-se în înaltul cerului. Furtuna era gata să se dezlănţuie din clipă în clipă.

„Nu plec, măcar de-ar veni potopul, îşi spunea el în gînd, trebuie să-i fac primarului o bucurie." Hotărît, fie ce-o fi, să rămînă, smulse un fir de iarbă şi începu să-l ronţăie.

Pitulat sub crengile ce se lăsau pînă la pămînt, vînătorul trăgea cu ochiul la capcana lui. Din pricina arşiţei, păsările se afundaseră în umbrele adînci ale pădurii. Dar poate o da domnul să zărească vreuna, din vîrful copacului, prada şi, trezindu-i-se pofta, să se repeadă asupra ei.

Matěj avu noroc. Curînd, o pasăre cafenie, sărind din cracă-n cracă şi ciripind, coborî la pămînt, dădu o dată roată în zbor şi intră în brădet.

„Îi lasă gura apă, rîse Matěj pe înfundate." Pasărea se trase puţin înapoi.

„Hai, du-te, că n-o să-ţi pară rău, primarul e om de treabă", îşi depăna Matěj firul gîndului.

După ce mai făcu vreo trei rotocoale în văzduh, cineparul se opri drept în faţa sitei. Începu să ciugulească trupul cosaşului: îi ciupi capul, îl înghiţi şi pofta îi crescu. Lovi iarăşi cu ciocul trupul cosaşului. Ţăruşul se înclină, sita se prăbuşi şi o aripă roşioară ca lutul ars se întinse apăsată de sîrmă. Pasărea se zbătea disperată sub pînză, dar nu mai era chip să scape din mormîntul acela alb şi strîmt.

Matěj se repezi la capcană, scoase păsărica, o băgă într-o pungă de hîrtie căreia îi făcuse mai întîi o gaură cu unghia, să aibă pe unde răsufla, şi o porni spre tîrg.

Cîrmind dinspre soare-apune, norii grei ai furtunii se încolăciseră ca o coadă uriaşă de balaur.

Trecînd în grabă pe lîngă nişte rîpe, Matěj auzi un sunet neobişnuit. Ti-ti-ti, ta-ta-ta, se auzea într-un luminiş. Şerpii, şopîrlele, culcate pe pietre, îşi înălţaseră capetele. Matěj se ascunse după un pîlc de mesteceni tineri şi privi în partea de unde venea sunetul.

Pe o lespede de granit, prăbuşită cine ştie de cînd şi alcătuind acum o rîpă abruptă, şedea Janek Puděs, nebunul, cel care-l scosese duminică dimineaţa pe Řezáč din galerie. Şedea şi sufla în ocarina lui. În cap avea pălăria pe care i-o dăruise Matěj.

„Să mă duc la el, să nu mă duc ?... Ei, drăcie, n-am muncit amîndoi în mină ?..." Amintirea, vie încă, a nopţii aceleia fioroase, cînd dăduse de barba spiriduşului — dovadă că Janek îl scăpase — îl împinse înainte, spre pietrele înfierbîntate de soare. Dar cum zări ochii larg deschişi ai nebunului, privind ţintă în ochii sticloşi ai şopîrlelor, se sperie şi se hotărî să rămînă în adăpostul lui.

„Poate nici n-o să mă recunoască."

De plecat, nu era în stare să plece. O putere nevăzută îl ţintuia acolo, aproape de nebun.

Din căpăţîna de balaur a norului, ţîşni întîiul fulger. Tîrîtoarele sîsîiră, speriate, descolăcindu-şi cît ai clipi trupurile, şi, hîrşîind pe pietrele uscate, coborîră în grabă în vizuinele lor.

Rămase doar Janek, care cînta, cînta într-una, suflînd cu puterea nebuniei în ocarina lui. Degetele slabe şi roşii, numai os, jucau pe fluierul de lut, săltînd de pe o gaură pe alta. Muzicantul, cu ochii închişi, îşi întoarse faţa spre locul de unde venea furtuna. Sări în sus abia cînd îl izbiră în obraz stropii grei ai ploii.

„Drace ! de ce nu plec ?" se ocăra Matěj în gînd. Parcă picioarele i-ar fi prins rădăcini în pămînt, nu mai putea să facă un pas.

Pietrele încinse de soare sfîrîiau, sorbind cu nesaț apa cerului. Stînca rămase, totuși, uscată ca iasca. Dar deodată, ca și cum cineva ar fi răsturnat din cer hîrdăul ploii, apa din nori se revărsă toată și, într-o clipă, scăldă stîncile, pădurea.

Zadarnic încerca Matěj să găsească adăpost, lipindu-se de copaci. Apa îl ajungea pretutindeni. Și grija lui era să ferească măcar pasărea pe care o ținea ascunsă în pumn, în buzunar. El, Matěj, poate să se ducă acasă ud ciuciulete — pasărea să rămînă uscată. Dar atîta timp cît Janek stătea acolo, pe pietre, nu putea să se miște.

Un nou val de apă îl urni chiar și pe Janek. Nebunul sări deodată, ca un iepure și, cu mîinile întinse înainte, ca să nu-i biciuie crengile obrajii, fugi spre puțul în care își avea culcușul. În acea clipă de încordare cumplită, ocarina îi căzu pe piatră și se făcu țăndări. Janek se opri, șovăind, apoi se trînti la pămînt. Căutînd cu amîndouă mîinile cioburile risipite, icnea jalnic, ca o pasăre de noapte, înfigîndu-și degetele în mușchi, zgîriind cu unghiile lichenul stîncii, vrînd parcă să găsească, să scoată la iveală și ultima firimitură, și ultimul fir de praf pitit în crăpăturile pietrei.

Apa cerului năvălea, puhoi, în șuvoaie sălbatice, nestăvilite, lovind cu bicele stropilor gîtul lui Janek, răzbindu-l prin stratul gros al zdrențelor ce-i acopereau goliciunea, udîndu-i părul, brațele, spinarea, trecînd și prin pălărie, parcă atunci l-ar fi scos cineva din gîrlă.

Izbuti să adune nouă cioburi. Unul era cel cu mușțiucul, altul cu o gaură întreagă și alta pe jumătate, al treilea era de la vîrful sfărîmat... Nebunul se ridică în picioare și o luă spre puț. Sîrmele cu care-și legase nădragii se desfăcură și pînza de sac de pe lăncile picioarelor fîlfîi în vînt.

Matěj ieşi din ascunziş abia cînd Janek pieri în puţul lui. Era ud leoarcă. Doar palma sub care ţinuse adăpostit cîneparul rămăsese neatinsă de ploaie.

Matěj scoase un suspin. Niciodată nu fusese atît de îndurerat.

— Lasă, Janek, îţi cumpăr eu altă ocarină.

Îşi ridică gulerul muiat tot şi, fără să-i mai pese de ploaie, porni în goană spre tîrg, tot gîndindu-se la afurisitul acela de nebun.

Povestea lui începuse în urmă cu vreo doi ani.

Se născuse şi el la Kocanda, într-o cocioabă veche, prăpădită. Pe numele lui adevărat îl chema Jan Mrvik. Lucrase la Anna Maria, împreună cu Matěj. Odată, maică-sa, femeie bătrînă, căzuse din pod şi-şi frînsese şira spinării. Zăcuse şase ani încheiaţi. Numai bube şi putreziciune. Din cînd în cînd, cîte o femeie se îndura de ea şi venea s-o întoarcă pe partea cealaltă.

Cu trei ani în urmă, cînd flacăra vieţii ei dădea să se stingă — mai rămăsese doar un muc de fitil — îi ceruse lui Janek să se însoare. Tocmai atunci se întîmplă să se întoarcă din puşcărie Mařena Štvánová. Nu avea decît douăzeci şi unu de ani, dar apucase să stea trei în temniţă. Se zicea că şi-ar fi sugrumat copilul făcut din flori. Poate că nici nu era adevărat. Nu voia s-o ia nimeni de nevastă. Lumea vorbea că-şi făcea noaptea de cap cu vîrcolacii, în mestecăniş. Unii spuneau că o văzuseră chiar cu cîte trei deodată. Căutîndu-şi o mireasă — treabă destul de grea, fiindcă fetelor le era teamă că bătrîna n-o să moară repede — Janek se întîlni o dată cu Mařena, în drum spre Kocanda.

— Vrei să te-nsori?

— Da, dar nu mă vrea nici una.

— Ia-mă pe mine.

— Oamenii-s răi. Şi mama...

— Piei de-aici!

Cu o iuțeală nebănuită, femeia se aplecă după o piatră. Nici n-apucase să se îndepărteze trei pași, și ea și azvîrli piatra, care îl nimeri în braț. Seara, Janek se pomenise cu o vînătaie sub mînecă. Dar el îi vorbi maică-si despre femeia asta.

— Te ia ?

— Da, poate că mă ia.

— Ia-o, îi zise Mrvikovă, care ostenise tot așteptînd să-i vie moartea. Nunta se făcu în trei săptămîni. Fusese o nuntă tristă. Prietenii rîdeau de Janek, iar femeile, cînd treceau pe lîngă casa lui, scuipau.

Janek cumpărase de nuntă două sticle de rachiu și se îmbătaseră criță amîndoi, mirele și mireasa. În timp ce mirii dormeau după beție, își dădu duhul, în sfîrșit, și bătrîna. Trei zile după nuntă, fu înmormîntarea. Fetele care cu o lună înainte îl respinseseră pe Janek, acum l-ar fi luat cu amîndouă mîinile. Dar era prea tîrziu. Se însurase cu dezmățata aia.

Ce-i al ei, e al ei! Era frumoasă.

Janek fusese un miner destoinic. Matěj lucrase cu el la același abataj și-l cunoștea bine. Dobora de două ori pe-atît cărbune decît leneșii de rînd. Leafă lua îndoit. Trăia bine cu nevastă-sa. Aducea toți banii acasă, nu bea, nu juca cărți. Mařena, care pusese mîna ei vînjoasă pe Janek, ajunsese nevastă de băieș. Își cumpăra în fiecare sîmbătă cîte ceva de îmbrăcat. Nu-l uita nici pe Janek.

— Ia mai tacă-vă gura! Cu nevastă-mea n-am avut decît de cîștigat, obișnuia să răspundă Janek la răutățile tovarășilor de muncă.

Dar Kocanda, mahala rea și vicleană, care o alungase pe ucigașă, se mînie. Nimeni nu-i dădu Mařenei nici o mînă de ajutor cînd rămase grea, nimeni nu-i spuse nici un cuvînt de îmbărbătare. La botez, nimeni nu veni să-i vadă. Cînd Jenik, așa îi dăduseră numele,

muri de cîrcei, două zile după ce-l boiezaseră, toată lumea crezu că-i pedepsise dumnezeu.

Şi asta, cînd aproape sub fiece fereastră a mahalalei creştea rozmarinul. Zeama stoarsă din frunzele de rozmarin are putere de a lecui boala aceasta.

Nimeni nu veni să-i aducă un fir, o tulpină măcar.

Janek dusese cu mîinile lui la cimitir micul coşciug. Mařena era încă lehuză. Neajungînd cu mîinile pînă la fundul gropii, trebui să coboare în ea. Sicriul îl puse pe mormanul de lut proaspăt întors. Aşezîndu-se bine cu picioarele pe fundul gropii, ridicase mîinile şi coborîse încet sicriul copilului. Groparul Kulovaný povestea că seara, auzise scîncete în cimitir. Mai întîi crezuse că era vreun cătel, care picase în vreo groapă desfundată, dar, în cele din urmă, îl zărise pe Jan Mrvik stînd cu capul lipit de lemnul coşciugului. Lacrimile muiaseră vopseaua ieftină a coşciugului. Cu obrajii mînjiţi de negreală, cu hainele şi mîinile îngălbenite de lutul mormîntului, Janek se întorsese acasă, în mahalaua lui, noaptea tîrziu, singur.

Pe urmă, năpastele căzură peste el, una după alta. Moartea copilului parcă ar fi ridicat un zid între cei doi soţi. Peste şase luni, toată mahalaua află că Janek bea, că-şi lăsa trei sferturi din leafă la Kchón.

Mařena începu să se ţină cu Höniger, şeful de echipă. Sigur că se culca cu el. Janek venea acasă tocmai în zori, căci şedea toată noaptea la Kchón şi le cînta băieţilor din ocarină. Cînta orice-i cereai.

— Măi Janek, să ne chemi şi pe noi, cînd s-o sătura Mařena de Höniger.

— Ce chef o să-i mai tragi azi-mîine! O să aveţi un pui de şef de echipă.

Janek, însă, cînta într-una, plecîndu-şi ochii sub masă şi se făcea că nu aude. Dar, într-o noapte, luă un cuţit şi-l pîndi pe Höniger. Şeful de echipă venea

de la mină. Janek îi sări înainte şi îi înfipse cuţitul în piept.

Dar Höniger purta un carnet în dreptul inimii. Vîrful cuţitului străpunse treizeci şi şase de foi. Altceva nu se întîmplase. Höniger se duse la crîşmă şi le povesti oamenilor cum încercase Janek să-l înjunghie. Au rîs cu toţii. Ce s-au mai veselit!

Trei zile şi trei nopţi s-a învîrtit Janek în jurul locului unde voise să-l ucidă pe şeful de echipă, tot ascunzîndu-se prin hăţişuri. A cercetat pămîntul să vadă de n-a rămas vreo urmă de sînge. Chinuit de foame şi de frig, alerga prin crîngurile de mesteceni, ca un lup hăituit.

O dată, se întîlni cu un miner din Lažec. Îi răsări deodată din tufişuri şi, fără să scoată o vorbă, îl privi cu nişte ochi sticloşi, de parcă nu l-ar fi cunoscut. Oamenii rîdeau. Înainte nu ştia să se lege de o fată, pe urmă nu ştiuse să-şi caute nevastă şi uite, acum, n-a ştiut să-l ucidă nici pe ibovnicul neveste-si. Păi ăsta-i bărbat?... Unuia dintre ei îi veni o idee năstruşnică: îşi încrucişă mîinile înaintea pîntecului, cum şi le ţin ocnaşii încătuşaţi, şi-i spuse lui Janek:

— Ai să te duci la ocnă, măi Janek. L-ai omorît pe şeful de echipă.

Gestul îl îngrozi pe Janek. Scoţînd un strigăt, fugi în desişul pădurii.

De atunci, aşa i se spunea: Janek Pudeš [1].

În jurul tîrgului, erau vreo zece puţuri de mină părăsite, unele rămase încă de pe vremea străbunicilor. Parte din ele aveau galeria principală năruită. Rămăseseră, însă, puţurile de aeraj şi galeriile de trecere. Hoinărind prin vreo pădurice, un tufăriş sau prin bălării, puteai să dai pe neaşteptate de gura unui asemenea puţ. Pe alocuri, galeriile vechi se încrucişau cu

[1] Joc de cuvinte intraductibil. *Pudeš*, în vorbirea curentă: ai să te duci.

cele noi, iar în alte părți mergeau una lîngă alta, atît de aproape, că din puțul vechi auzeai bocăniturile de ciocan din cele noi. Galeriile noi erau trecute în planuri. Dar cine le putea ști pe cele vechi, uitate, părăsite, săpate cîndva de oameni cărora de mult le putreziseră oasele ?

Janek Pudeš se mută în această lume subpămînteană. Iarna, acolo era cald. Dumnezeu știe cu ce se hrănea nebunul în adîncul pămîntului. Unii ziceau că fura cartofi de pe pămînturile oamenilor, că aduna snopi și-i îngrămădea acolo, ca un hîrciog. Mai fura prune, mere și sfeclă. Pučálka, bogătanul, care avea mereu mai mult decît dădea, îi ducea de la fiecare cuptor de pîine cîte una și i-o așeza la gura unui puț.

Se mai spunea de Janek că șterpelea mîncarea ce și-o aduceau minerii de acasă. Poate așa o fi. Făcea asta mai ales iarna, cînd îi ajungea cuțitul la os. De îmbrăcat, se îmbrăca în pînză de sac. Sacii, într-adevăr, îi fura de la mineri, care și-i aduceau ca să-i pună sub genunchi, cînd săpau aplecați. Janek își lega zdrențele astea cu fire de sîrmă, care se găseau berechet, în orice galerie.

Așa rătăci Janek prin galerii, un an și mai bine, obișnuit cu bezna, găsindu-și liniștea numai acolo, în adîncul pămîntului, departe de oameni. Se cocoșase de atîta umblat prin găurile scunde, iar de nemîncare, se sfrijise de tot. Fața i se acoperise cu o barbă roșcovană. Și veșnic cînta din ocarină. Încă de pe vremea cînd umbla la școală, știa să cînte din instrumentul acesta. Cînta orice. Dar de cînd își pierduse mințile, le uitase pe toate. Nu mai sufla în ocarină decît așa :

— Ti-ti-ti-ti, ta-ta-ta-ta.

Uneori, într-o clipă de răgaz, cîte un miner ședea culcat în galerie. Nu se auzea decît țîrîitul vreunui firicel de apă, sau plescăitul picăturilor în cădere. Poate și cîte un suspin. Cînd, aproape de tot, poate de

după cotitura galeriei, răsuna cu putere melodia dementă. Părea scîncetul unui copil lăsat singur aici, înfricoşat de întunericul galeriilor. Aşa cînta din ocarină Janek. Şi mereu o lua de la capăt. Uneori, sunetul se rupea pe neaşteptate, apoi mai izbucnea o dată, şi iarăşi se cufunda în tăcere, într-o tăcere de mormînt.

Alteori, şuierul ei semăna cu susurul unei ape ce vine de departe. „Auzi? Nu-i cumva un izvor care a răzbit prin piatră, zdrobit de stînci, sugrumat de nisip, îngroşat de pămînt, gata-gata să pătrundă în galerie? Mîine o să moaie tavanul şi-o să-l dărîme. Vai de minerul care o să treacă în clipa aceea pe-acolo. Şi-acum, auziţi? e ca strigătul fetiţei care s-a întîlnit cu drac-u-n rîpă." Sau nebunul închide ochii, uită de cîntec şi ţipă — un ţipăt iepuresc, ce nu seamănă nici a glas de om, nici a glas de copil, atît de fioros, încît pînă şi piatra pare să se cutremure de groază.

Janek se fereşte să dea ochi cu vreun băieş. Se strecoară pe lîngă pereţi, prin puţurile străimte de aerisire, coboară în hăuri fără fund, pînă la vechile locuri de abataj, plutind ca o umbră, prin noaptea din străfunduri. Uneori, aruncă tacticos, una după alta, pietricelele în abis, vrînd parcă să-i măsoare adîncimea. Şi trec multe clipe pînă să audă de jos răspunsul.

Cînd se ia careva după el, nu poate niciodată să-l încolţească. Nimeni nu cunoaşte labirinturile, puţurile, găurile prin care poţi pătrunde în lumea galeriilor părăsite. Se spunea că, atunci cînd era urmărit, avea pregătite capcane de piatră. Deodată se prăbuşea o bucată de stîncă găunoasă în urma lui, închizînd o trecere ce dăinuise poate sute de ani.

„Cum a făcut mai deunăzi cu pădurarii, se gîndi Matěj, care simţise toate acestea pe propria-i piele, în noaptea aceea înfiorătoare. Nici nu ştii ce să mai crezi. Se poartă ca spiriduşii."

— Numai de n-ar mai cînta din ocarină, ziceau minerii, care îşi lăsau uneori uitate bocceluţele cu mîncare, să scape de nebun. Cei înclinaţi să creadă în vrăjitoare şi vîrcolaci zic: „Asta nu mai e om. E duhul pămîntului. Iese din stîncă şi intră în stîncă, fără urmă." Poate n-o fi chiar aşa. Dar, oricum, toate bune, numai de n-ar cînta din ocarină.

— Fie ce-o fi, eu am să-i cumpăr alta în loc. Nu trebuie să afle nimeni, se gîndea Matěj. E singura lui bucurie.

Ce s-a întîmplat cu Mařena, care a rămas văduvă? Dumnezeu ştie cum trăieşte în cocioaba ei dărăpănată. Muierile o bîrfesc că cerşeşte prin satele vecine, pe unde n-o ştie lumea. Poate că se întîmplă să şi muncească. Dar nu în Rukapáň. Acolo n-o primea nimeni. Se întindea cu vagabonzii de pe drumuri. Chiar ieri a venit Pepina de la iarmaroc şi-a povestit cum au bătut-o muierile din Kocanda.

Matěj ieşise din pădure şi se grăbea prin fîneţe, spre Kocanda.

Ploaia a stat deodată, de parcă ar fi retezat-o cineva cu cuţitul. Văzduhul e limpede şi uşor ca apa de izvor curăţată de cremenele furtunii; firele de iarbă răsuflă uşurate; peste mlaştină s-a ridicat un miros amar de pipirig; picăturile de ploaie, întîrziate pe scaieţi, întîmpină soarele, împodobite în şapte culori; peste boltă s-a arcuit curcubeul.

Uşurinţa asta o simţea şi Matěj în tot trupul. Scoase din buzunar punga uscată, făcu cu ochiul păsărelei ghemuite în bezna pe care ea n-avea cum s-o priceapă, zîmbi mulţumit şi privi spre soare-răsare, acolo unde se risipeau norii de ploaie.

Balaurul furtunii se ducea la culcare. Spinarea lui crestată se lăsa lin după orizont. Părea o dihanie uriaşă care, înainte de a intra în bîrlogul ei verde,

picură ultimii stropi de venin. Aceşti ultimi stropi mai picurau de pe coada balaurului.

Şi pe urmă... nimic. Pieri şi curcubeul. Pe o piatră, un broscoi orăcăia cît îl ţinea gura. Umflîndu-şi pieptul, chema de zor broaştele la petrecere. Oac, oac, oac, oac.

Cum ajunse acasă, nerăbdător să se primenească, îl întîmpină Pepina, spunîndu-i că-l chema la el domnul consilier.

— L-au adus după masă de la oraş, şi acum cică zace-n pat, adăugă femeia.

Matěj vîrî în buzunarul din dreapta pasărea prinsă, să nu mai treacă iar pe-acasă înainte de a se duce la primar, şi porni în grabă spre piaţa Sfînta Barbara.

„Mare belea ! se sperie el singur în sinea lui. O să mă ia la trei-păzeşte pentru cele întîmplate duminică noaptea... E drept că i-am omorît ciinii. Dar eu am să-i zic : dom'le consilier, era puşca-n joc. O să priceapă şi el."

Pe Matěj îl cam stînjenea prietenia asta neobişnuită, pe care o legase cu domnul consilier, atunci, sîmbătă, cînd stătuseră amîndoi în iarbă şi mîncaseră zmeură. Dracu' îl pusese să-i povestească de căpriorul ăla ? I se păruse atunci, cînd văzuseră lumina zilei, că-i totuna. Dar, într-o săptămînă, se pot schimba multe. „Acum sîntem iar ce am fost înainte : eu băieş — el boier, eu braconier — el stăpînul pădurii."

— Fie ce-o fi ! — îşi încheie Matěj sfatul pe care-l ţinuse cu sine, cînd trase de mînerul clopoţelului, la poarta de piatră — ce-o să-mi facă ? Doar n-o să mă mănînce.

— Mai stai puţin, Řezáč, domnul consilier vorbeşte acum cu pădurarii, îi zise slujnica şi-l pofti să aştepte pe culoar.

„E de rău, pe unde scot cămaşa acum ?" se gîndi el, aşezîndu-se cu băgare de seamă pe scaun. Se apucă să

numere ramurile coarnelor de cerb. Consilierul pusese să se umple toți pereții cu trofee de vînătoare, că nu mai rămăsese nici un colțișor liber.

In zadar își încordă urechile lui de braconier, să prindă măcar un cuvînt din discuția ce se purta dincolo de ușă.

După un răstimp, tăcerea se rupse, ușa se deschise și pe culoar ieșiră cei patru pădurari — Kostinek, Valenta, Višek și Prokop. Nu-l băgară în seamă, se făceau că nici nu-l zăriseră. Dar se vedea de pe fețele lor că erau înfuriați, că din nimic le-ar fi sărit țandăra.

— Bună seara, pădurarilor! Matěj nu se putu lipsi de bucuria triumfului, văzîndu-i așa posomorîți. Ei nu ziseră nici pis. Din odaie, ieși slujnica:

— Poftim, domnule Řezáč, domnul consilier te așteaptă.

Ce să facă acum cu afurisita asta de șapcă? O agăță de cel mai apropiat corn de căprior, își suflă nasul, din obișnuință, și se strecură în odaie de parcă ar fi intrat într-un desiș, să nu-l vadă pădurarii.

Matěj zări mai întîi un picior mare, sprijinit pe o pernă, alb, umflat de pansamentul cu ghips. Mai încolo, proptit de alte perne, ședea, ridicat în coate, domnul consilier, pufăind dintr-o lulea scurtă.

— Să trăiești, măi Matěj. Domnul consilier îi întinse lui Matěj mîna de cum îl văzu intrînd.

„Ei, drace! astea nu sînt semne de furtună." Matěj atinse sfios degetele boierului, se grăbi să-și vîre mîinile înapoi în buzunare (unde era să le țină?) și-și înfipse privirile undeva, dincolo de consilier, în tăblia patului.

— Bună ziua, să vă dea dumnezeu sănătate, dom'le consilier.

— Ia stai puțin colo.

Matěj se lăsă pe scaunul de nuiele de lîngă patul bolnavului cu atîta deznădejde, de parcă cine știe ce nenorocire i s-ar fi întîmplat. Mereu i se părea că tavanul înalt din casa boierească, mai înalt cu doi stînjeni decît al coșmeliei lui, era gata-gata să-i cadă-n spinare.

— Ca să vezi, Matěj, n-am mai putut răbda să stau în spital. Piciorul mi-e prins între șipci, doctorii n-au vrut să-mi dea drumul, dar m-a luat Rozum sub oblăduirea lui. Ce mai e prin pădure ?

Matěj se uita la fumul albăstrui ce ieșea din pipa consilierului. Trase puțin pe nări, cu grijă, să nu se cunoască. Tii, ce mai miros !

— Hei, tutunul nu-i rău pe-acolo ! stoarse el cîteva cuvinte, ca să zică ceva, că-i venise rîndul.

— Vrei și tu să tragi o pipă ?

Mîna îi coborî fără să vrea spre buzunar, atinse pipa, dar Matěj o opri.

— Nu, nu. Spusei doar așa... Asta nu-i tutun pentru noi...

Matěj se miră cum putuse el atunci, la gura puțului, să-și lase gura slobodă, să îndruge verzi și uscate. Acum stătea, și uite, parcă îi înțepenise limba. Și ce-i mai umbla atunci gura ! Consilierul vorbea de parcă n-ar fi fost nimic.

— Păi, dacă v-ați făcut bine, domnule consilier — Matěj dădu să se ridice de pe scaun — eu aș pleca...

Abia aștepta să iasă pe ușă-afară. N-avea ce să-i mai spună consilierului.

Nu că nu l-ar fi putut suferi, sau că i-ar fi fost teamă. Dar aici nici nu știi unde să scuipi, dacă ai chef să-ți aprinzi luleaua.

— Unde te grăbești ? Bolnavului îi părea rău că Matěj dădea zor cu plecatul. De ce să nu stea de vorbă amîndoi, despre pădure, despre trecerile iepurilor, despre căprioare, cînd le vine vremea împerecherii, despre

puşti ? Ce-ar fi să-i dau o armă cu două ţevi ? Dar pe măsuţa de lîngă pat avea pregătit altceva. Cît nu se gîndise la darul acesta domnul consilier, stînd la spital, cînd pulberea veşnică a timpului se cernea peste el !

— Matěj, eu nu ţi-am mulţumit încă. Uite, acum îţi mulţumesc.

Consilierul căută să-i apuce mîna, i-o prinse de degete şi încercă să-l privească în ochi, dar Matěj întoarse capul într-o parte. „Să nu-şi aducă aminte boierul de cîini, că-i jale !"

— Lăsaţi, dom'le consilier, a trecut. Bine c-am scăpat teferi.

— Uite, ia.

Consilierul scoase dintr-o cutie o ceapă de aur, cu un lănţug. Pe capacul, gravat frumos, se vedea un vînător chipeş, într-un smoc de trestie, cu arma la ochi, trăgînd în trei raţe sălbatice. Alături, un prepelicar îi încremenise la picioare.

— Ia-l, ţie ţi l-am adus...

Matěj îşi duse, cît ai clipi, mîinile la spate, de parcă i-ar fi întins o viperă. Tot sufletul i se răzvrăti :

— Nu, boierule... nu... lasă — strigă el — oricine-ar fi făcut aşa...

Speriat şi înfierbîntat cum era, nici nu băgă de seamă că începuse să-l tutuiască, la fel ca atunci cînd mincaseră împreună zmeură. Să zică lumea că-l scăpase pe consilier de dragul unui ceas de aur ? Să-şi bată joc oamenii de el ?

Domnul consilier Zimmerheier abia îţi ţinea zîmbetul care îi făcea să-i tremure colţurile gurii. Ştia el la ce se gîndea Matěj. Încă de-acolo, de la oraş, bănuise că aşa o să se întîmple. N-o să vrea să primească darul.

— Dar pentru ce crezi că ţi-l dau ? Ia deschide capacul.

Ultimele două cuvinte le rostise cu glas poruncitor. Şi Matěj îl ascultă. Vîrî unghia în scobitură, capacul

sări în sus și un cadran strălucitor, cu cifre romane, apăru dedesubt.

LUI MATĚJ ŘEZAČ
PENTRU CEA MAI BUNĂ LOVITURĂ

Așa scria cu litere înzorzonate pe dosul capacului.

— Ce lovitură ?

— Care vrei tu. Domnul consilier se gîndea la cea din galeria nr. 18, la lovitura cu cartușul de dinamită ce le deschisese drumul spre lumina zilei.

„Drace, nu cumva pentru căprior ? Matěj se roși. Sau că l-am făcut de rușine, atunci, la bîlci ?"

— Nu, nu-l iau, consilierule. Ce să fac cu el ?... Și Matěj îi dădu înapoi bulgărele gros de aur. Consilierul îl apucă de lanț și-l legănă pe-un deget, făcîndu-l să scapere scîntei într-o rază de soare ce se strecurase prin fereastră.

— De la împărat ai luat medalia, nu ?

— Dě, ce să zic, am luat-o, răspunse Matěj scărpinîndu-se după ureche. Dar asta-i altă socoteală.

Consilierul duse mîna cu ceasul la buzunarul din dreapta al lui Matěj. Vîrî ceapa de aur înăuntru, și, dînd drumul lănțugului, o lăsă să cadă în beznă. O bucată de lanț rămase atîrnată peste marginea buzunarului.

— Aoleu, se înspăimîntă Matěj, cîneparul !

Fugi din odaie, fără să-i mai spună consilierului bună ziua. Ajungînd pe culoarul întunecos, se grăbi să scoată punga. O desfăcu încet, cu multă grijă. Pasărea avea ghearele trase sub pîntece, căpșorul îi atîrna într-o parte, ochii i se acoperiseră cu o pieliță albăstruie. Așa zăcea cîneparul în palma lui Matěj.

— Lua-l-ar naiba de ceas ! înjură el și sufla în puful de pe pieptul păsăricii — o asemenea suflare tainică ar fi putut s-o aducă la viață. Dar — nenorocire. Cîneparul murise. Zăcea în mîna băiețului fără o picătură de

sînge, fără urmă de rană, în mîna care timp de un ceas îl ocrotise. Şi el, care voise să-i dea primarului păsăruica, să-i ţină de urît!

Vîrî cîneparul la loc, lîngă ceas, şi rămase acolo, pe culoar, neştiind ce să facă. În cele din urmă, îi veni în minte un gînd. O să-i fure lui Vincek un sturz. De ce să nu-i fure? Las' că prinde el altul. Primarului îi e urît singur, sărmanul.

Ieşind în piaţă, Matěj o luă la picior spre Kocanda. În partea cealaltă a pieţei, aproape de Uliţa Impărătească, se adunase o gloată de oameni. S-ar fi dus şi el acolo, să vadă ce se întîmplase. Dar dorinţa de a-l ferici pe primar cu o pasăre cîntătoare birui. Nici nu se uită la lumea care punea la cale o mare năzbîtie.

Capitolul al şaisprezecelea

CINTECUL DE NUNTĂ

în care ne mai întoarcem o dată la Janek Pudeš, spre a-i duce la capăt povestea şi a le arăta cititorilor ce s-a mai întîmplat în tîrg şi cum s-a încheiat acea zi de sîmbătă, cînd nebunul oraşului îşi va da obştescul sfîrşit, spre întristarea lui Matěj Řezáč.

Furtuna se abătu peste tîrg, din senin.

Fetele care munceau prin vii îşi dădură seama de ea abia în clipa în care tunetele se dezlănţuiră deasupra lor, deschizînd imensele stăvilare ale cerului. Pînă să ajungă la colibă, ploaia le pătrunse cămăşile de in, iile şi rochiile subţiri, lipindu-le pînza de sîni şi înfăşurîndu-le fustele în jurul pulpelor, răvăşindu-le şuviţele de păr, udîndu-le pe toate ciuciulete. Cînd intrară, în sfîrşit, la adăpost, nu mai rămăsese pe ele un căpeţel de aţă uscată.

Baia asta văratică le umpluse de voioşie. Stînd acolo la umbră, sub acoperişul de pir şi viţă veche, începură să se hîrjonească, să se îmbrăţişeze, bătîndu-se cu palmele peste şolduri şi ciupindu-se. Mîngîierile ploii le stîrniră o poftă nebună de rîs şi de cîntat. Fusese de ajuns să înceapă una, că toate celelalte se luară după ea. Cîntecul fetelor şi bubuitul bărbătesc al tunetului se contopeau, ca harţa veselă a doi tineri fericiţi, care se drăgostesc.

Nevestele se apucară iute să strîngă rufele de pe garduri şi funii şi, cu nuiaua, goniră sub acoperiş gîştele şi dracii de copii. Pe nevasta hingherului, vijelia o prinse tocmai pe malul pîrîiaşului, spălînd scutecele pruncului. Prima plesnitură a stropilor o sperie atît de tare, că lăsă scutecele în voia apei, fără să mai aşeze peste ele un pietroi, cum avea obiceiul.

Apa duse la vale, ca pe nişte ştrengari, fîşiile de pînză, care nu se opriră decît hăt încolo, la vale, prinzîndu-se de ramurile sălciilor, de crengile plecate ale frasinilor sau de florile mari de muşeţel ce-şi coborîseră talgerele aurii spre oglinda apei, vrînd parcă să se admire ce mîndre sînt.

Negustorii din piaţa Sfînta Barbara clătinau din cap. înţelepţi. Pe ei, firoscoşi cum erau, nimic nu putea să-i mire. Doar cei care aveau, pe tarabe, pere sau grămăjoare de păstăi, îşi îndemnau băieţii de prăvălie să-i dea zor cu strînsul mărfii.

Ploaia înghiţi tot praful dintr-o dată, băltoacele dintre pietrele calde ale rîmului se făcură cafenii, iar în nisipul şoselei se tîrau, dintr-un şănţuleţ într-altul, rîmele, scobindu-şi cu trupul lor drum prin pămînt.

Dihania furtunii plesni o dată cu coada-n dreapta, pînă la pădurea de brazi de la Zăriči, şi o dată-n stînga, pînă la hornul minei Anna Maria, apoi se retrase înspre dealurile de la răsărit. Degeaba mai scoseseră gospodinele prin ogrăzi ghivecele cu busuioc şi rozmarin, să le spele apele cerului frunzele prăfuite. Ploaia se opri brusc şi florile rămaseră neudate. Femeile nu mai aveau altceva de făcut, decît să pună mîna pe stropitoare şi să le ude cu mîna lor, ca să le treacă necazul.

— Am auzit că arde la Nečtin, ziceau unele, dar nimeni nu le dădu crezare. Era un obicei vechi : de cîte ori trăsnea, trebuia să ardă undeva, şi oamenii născeau chiar şi locul în care izbucnise pîrjolul. Prin frunzişul iarăşi verde al castanilor, mirosind a codane ude

de ploaie, răzbea soarele. Razele lui ruginii, ca firele de tort, se prelingeau peste degetele frunzelor, răşchirate ca nişte palme.

În clipa aceea, soarele apunea. Fără doar şi poate că balaurul furtunii îl alungase de pe tronul pe care şezuse la amiază. Astrul zilei se rostogolea înfăşurat în palele negurii. Şi, rănit în căderea lui, sîngera din belşug, împurpurînd flamurile sfîşiate ale norilor.

Seara se lăsă pe neaşteptate. Soarele îşi aruncă ultimele raze drept în ochii oamenilor, orbindu-i.

Pămîntul răspîndea mii de miresme.

Albinele ieşeau muiate din iarbă şi se îndreptau spre stupii lor. Cîrtiţele se apucaseră iarăşi să-şi clădească muşuroaiele. Găinile vînau rîme, iar cocoşul, care se îmbuibase cu grăunţe sub streaşină cît ţinuse ploaia, zadarnic le îmbia la dragoste, înfigîndu-şi în noroi pintenii ca pe nişte săbii şi strigînd într-una cucurigu.

Furtuna încetase şi în pădurile unde-şi avea vizuina Janek Pudeş, cel căruia-i luase dumnezeu minţile. După ce vărsă lacrimi amare pe covorul de muşchi, nebunul înalţă capul, trăgînd cu urechea. Răpăitul ploii şi bubuitul tunetelor răzbăteau pînă aici, în măruntaiele pămîntului.

Nemaiauzind nimic, se sculă în picioare şi se îndreptă spre gura puţului. O boare răcoroasă şi înmiresmată îi mîngîia faţa, aducînd cu ea ciripitul păsărilor ce pătrundea printre stînci, spre adîncuri. De aici, Janek putu să tragă încheierea că ploaia stătuse.

Îi era frig. Suflînd, scotea aburi pe gură. Jegul, înmuiat de ploaie, îi picura de pe zdrenţe. În mîini îi zănganeau cioburile ocarinei, albe pe o faţă şi negre pe cealaltă. Cînd ieşi la lumina soarelui, lui Janek îi veni să strige, dar organul vorbirii, nefolosit de atîta vreme, nu-l ajută. Îl apucă un sughiţ de era să se înece şi ochii i se umplură iarăşi de lacrimi. Duse ciobul cu muştiuc

la gură. Dar ciobul era ciob și aerul dădu din gol în gol.

Ceva ciudat dinăuntrul lui se silea să răzbată afară, scuturîndu-l, zvîrcolindu-i-se în piept, ciocnindu-i-se pînă și de dinți, lărgindu-i o clipă gîtlejul, ca pe urmă iar să i-l strîngă deodată, ca un cîrcel. Ca să-și mai ușureze sufletul, începu să cînte din gură : ti-ti-ti, ta-ta-ta...

Dar țipătul acesta, care nu semăna cu nici un sunet de pe lume, care nu venea din gîtlej, ci îl scotea doar cu limba înțepenită, proptită în dinți, nu-i folosi la nimic.

Puțin mai încolo de stîncă, își găsi pălăria pierdută. Privirile îi alunecară departe, spre tîrgul împrejmuit de păduri, deasupra cărora trona, singuratic, hornul minei, rece, stins. În schimb, peste vîrfurile brazilor plutea o horbotă subțire, țesută din miile de fuioare de fum ce ieșeau din coșurile caselor. Și, de pretutindeni, Janek simțea cum îl învăluie ceva cald. Fiecare trîmbă de fum îi trimitea măcar un fir. Se simți deodată prins în păienjenișul lor, tras cu o putere căreia nu mai era în stare să i se împotrivească, spre tîrg.

Parcă vedea dugheana negustorului de instrumente muzicale. În vitrina lui, alama goarnelor, a trîmbițelor și pistoanelor bizar încolăcite, arunca văpăi în bătaia soarelui. Acolo, printre comorile acelea, Janek bănuia că trebuie să se afle și lucrul ce-l purta în buzunar, prefăcut în cioburi. Îl vedea nou, întreg. Nu, fără ocarină n-ar mai fi putut să trăiască ; simțea cum ghearele spaimei îi brăzdează spinarea, cum o povară îi apasă sufletul, o povară ce l-ar fi înăbușit, dacă n-ar mai fi fost acel ti-ti-ti, ta-ta-ta...

Mergea razna. Nu mai cunoștea drumurile de pe fața pămîntului. Trecînd peste mlaștini și mărăcinișuri, o luă spre hornul din zare și, ud, zdrențuit, mai rău ca oricînd, de ramuri și spini, care nu-i cruțau nici cîrpele, nici pielea, ajunse la marginea tîrgului, pe drumul ce

ducea prin Kocanda, prin livada parohială spre piața Sfînta Barbara, și apoi în ulița în care-și avea dugheana negustorul de instrumente muzicale.

Chiar la marginea tîrgului, Janek se întîlni cu o babă îmbrăcată în negru. Baba scoase un țipăt de groază și, ridicîndu-și fustele, o luă la sănătoasa cît o țineau picioarele, uitînd să-și mai facă cruce și să-și scuipe în sîn — arme care îl țin la respect pe diavol. Intră în curtea primei cocioabe ce i se ivi în cale.

— Vai de mine și de mine, ia vezi, omule, ce-i acolo! îi zise ea gospodarului, un băieș care tocmai spărgea lemne. Bărbatul ieși în uliță, cu toporul în mînă, și alergă spre umbra ce se vedea lîngă drum. Se opri la trei pași de Janek și izbucni într-un rîs cu hohote.

— Ei drăcie, te-ai făcut bine, Janek?

Băieșul scuipă și se întoarse la treaba lui, cam rușinat.

— Păi ăsta-i Jan Mrvik, îi zise el babei. Baba fugi pe portița din dos în fîneață și se grăbi să ducă în mahala vestea că Janek Pudeš s-a întors. Muierile săriră îndată la ferestre.

— Nu te mai uita, le spuneau bătrînele — cîte nu văzuseră ele în viață! — nurorilor care erau gata să nască sau începuse să le crească pîntecele. Vezi, să nu te deoache. Și scuipau repede de trei ori.

Janek n-auzea nimic. Teama îi pierise cu totul, picioarele îl duceau singure prin noroiul uliței; limba i se mai dezlegase puțin și se tot îndesa în dinți, vrînd parcă să spună ceva. Mergea drept înainte, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga.

Flăcăii ieșiră pe la porți și se luară după nebun, dornici să petreacă, să facă haz pe socoteala lui. Cînd îl zăriră pe Janek, fetele icniră de spaimă, dar văzîndu-i pe flăcăi, căpătară curaj. Una după alta intrau în alaiul ce se îngroșa mereu. Cînd se adunară destule, se prin-

seră de braţe, alcătuind lanţuri-lanţuri ce şerpuiau în urma nebunului, spre Barborka.

Pînă să ajungă la prăvălioară, se strînseseră vreo cincizeci-şaizeci, dacă nu şi mai multe. Janek mergea singur. Ceilalţi parcă nici n-ar fi fost.

Prin geamul murdar al vitrinei, Janek zări o ocarină neagră şi lucioasă.

Întinse mîna după ea, dar se lovi de sticlă. Îşi aduse aminte că tabla aceea străvezie nu-ţi dă voie niciodată să ajungi la lucrul rîvnit.

De undeva, îi răsări în minte ideea uşii. Nu mai ştia cuvîntul, recunoscu însă cîrligul mic de alamă pe care punem mîna dacă vrem ca tăblia de lemn să se dea în lături.

Dar, pînă să pună mîna pe clanţă, stăpînul dughenei înălţase capul, neliniştit la vederea acelei umbre neaşteptate şi, ridicîndu-se repede în picioare, îi deschise uşa.

— Ce vrei ? Piine ?

Janek se înghesui pe crăpătura dintre uşă şi negustor, strecurîndu-se în dugheană. Întinse mîna după ocarină şi, pînă să-i fie smulsă din mînă, o duse la gură, apoi, umflîndu-şi pieptul, îşi puse degetele peste găurile instrumentului, încercînd să cînte una din melodiile lui.

Atît de neobişnuită era această melodie, încît stăpînul prăvăliei rămase cu mîna în aer, lăsîndu-l pe Janek să cînte înainte. Afară, lumea se strînsese grămadă în dreptul uşii, de se făcuse întuneric în prăvălie, iar flăcăii, înghiontindu-se şi îmbrîncindu-se, îşi vîrau, unul după altul, capul înăuntru, să-l asculte şi să-l vadă pe nebun.

— Ia auzi-l cum cîntă... Să nu plece !...

Janek nu mai cînta. Rînjea cu gura pînă la urechi. Căpătase ce rîvnise. Acum, tuşt înapoi, în vizuină, în pădure, pe iarbă, să cînte. I se părea că aceste cîntece

necîntate şi vorbele nespuse îi străpung, îi frîng toate opreliştile din suflet.

— Nu-mi plăteşti ? îi zise negustorul.

Janek îi întinse mîna cealaltă, cu cele zece cioburi în palmă.

Aha, spărsese una şi venise să cumpere alta.

— Să nu i-o dai, nene, că ne sperie în mină, ca un priculici. Ia-i-o din mînă, hai !

— Ba nu. Dacă i-o iei, n-o să mai avem cu ce ne veseli. Să ne cînte la joc. Dar nu aici, în prăvălie, unde nu-i loc să se răsucească nici măcar un şoarece. Afară, sub tei. Hai cu noi, nebunule !

— Banii ! o ţinea una şi bună negustorul, speriat de pierdere. Cine o să-i mai cumpere fluierul pe care-l ţinuse nebunul în labele lui ?

Era însă sîmbătă, zi de leafă, şi bancnotele foşneau în buzunarele minerilor.

— Ar fi o ruşine dacă nu i-am cumpăra lui Janek un fluier ! zise unul.

Punînd mînă de la mînă cîte un creiţar, adunară suma cerută de negustor. Acum, Janek era al lor. Îi tîrîră din prăvălie în uliţă, se strînseră roată în jurul lui şi haide, cîntă, nebunule, că te luăm la Kchón să bei un păhărel.

Vorbele noi, uitate, rătăceau în jurul lui Janek ca nişte hulubi ce nu nimeresc porumbarul. Vorbe noi, vorbe vechi. Şi toate îl smuceau. Cel mai mult îl durea însă una : Mařka. Bătrîna lui, Mařena.

— Ia spune, nebunule, nu ţi-i dor de Mařena ? îşi băteau joc flăcăii de el.

— Are pe altul mai focos decît tine. Să vezi numai !

— Pe şeful de echipă. Să mă bată dumnezeu de nu-i aşa !

— O să se mărite cu el.

— Curînd, curînd. A şi dat la cusut rochia de mireasă.

— Ce curînd ? strigă cineva. Acuşi, uite că a şi venit trăsura să-i ducă la biserică. Fiecare se grăbea să-şi azvîrle vreascul pe rugul batjocorii, toţi se îmbulzeau să aţiţe focul în vatra rece de sub ţeasta nebunului. Dar în ea, nimic, numai cenuşă. Un flăcău apucă o fată, o strînse de mijloc şi o trase spre el. Ţipînd, fata se îndoi ca o nuia, dar flăcăul îşi lipi gura de-a ei, ca scînteia să se facă flacără.

Şi uite, nebunul pricepe. Lacrimile îi podidesc ochii. Femeile rîdeau : „Uite la nenorocitul, la prăpăditul ăsta, mai zici că-i bărbat ?“ Şi fiece bob al rîsului lor lovea şi în bărbaţii care le luaseră de neveste şi care nu mai erau cum ar fi trebuit să fie.

Rîdeau de dragostea lor neîmplinită şi totul — aerul încărcat, mireasma pomilor întărîtaţi de ploaie, lumina sîngerie a soarelui — le aţîţa dorinţa de a vedea întîmplîndu-se ceva neobişnuit.

— Uite nunta, uite nunta, merge la biserică.

— Ei, drăcie, să nu cînţi tu la nunta Mărenei !

În sinea lui Janek Pudeš se întîmpla ceva. Cei din jur îi priveau degetele, ochii, şi-n ochii nebunului zăriră deodată o licărire.

— Hai să mergem, nu vezi cum se uită ? Parcă ar fi dracu' !

Pleacă vreo două femei, dar în locul lor vin alte zece, şi mulţimea creşte, creşte, iar cei din faţă le spun grăbiţi celor din spate :

— O să jucăm la nunta Mărenei. O să cînte Janek. Tiii ! Şi toţi îşi dădeau seama că de mult nu mai văzuseră asemenea comedie.

Mintea nebunului mergea încet, vorbele se înfigeau în ea ca nişte ace mititele, chinuindu-l, capul nu-l ajuta să priceapă ce se întîmpla în jurul lui. Vedea doar muierile rîzînd, părul lor negru, unsuros, dinţii, sticlirea ochilor, mîinile, sînii săltăreţi — toate scăldate în lumina roşie a amurgului.

Acum știe. Ce bine! Muzică! Se simți deodată ca un rege, mult mai mare decît atunci cînd cînta pentru șerpii și șopîrlele sălbaticei sale împărății. Duse ocarina la gură și începu una veselă, de-i urni și lui picioarele. Porni spre piață, pășind ca la paradă. Mergea primul, înaintea tuturor, în întîmpinarea soarelui, orbit de soare, urmat de un întreg alai: flăcăi care rîdeau izbindu-și șoldurile cu pumnii, cîrduri de fete și de neveste îmbujorate de țipete și rîsete, copii neastîmpărați ce străbăteau ulița în lung și-n lat, de la o fereastră la alta, muieri ce băteau în geamuri, chemînd tot tîrgul, să fie martor la această sărbătoare. Atrași de larmă, oamenii alergară cu toții în piață și, într-o clipă, se strînse o mulțime mare ca la parada minerilor. Tot orășelul, de la Zářiči la Perlov, de la Cabrik la Barborka și Kocanda, mergea după ocarina lui Janek. Ajunseră înaintea bisericii.

Iată-l pe clopotar, rezemat de ușorul ușii ce dădea în balconul corului și în clopotniță, zăngănindu-și legătura de chei și privind, prin ușa întredeschisă, alaiul ce-l însoțea pe nebun. Cînd trecu pe lîngă el gloata zdrențăroșilor de băieși, scuipă pe furiș. Abia cînd îi zări pe oameni cu stare și pe negustorii din piața Barborka — vînă bogată din care picura și în palma lui cîte un creițar — fața i se strîmbă într-un zîmbet fățarnic, să nu zică lumea că-i morocănos.

Pe nebun nu l-ar atinge nici cu un bețigaș.

Deodată, Janek amuți. I se tăiase răsuflarea. Vînturîndu-și brațele prin aer, întoarse capul și, văzînd atîtea priviri ațintite asupra lui, i se făcu negru înaintea ochilor. Se repezi într-o parte, dînd să fugă, ca un iepure încolțit de ciini. Dar n-avea nici o scăpare. Deodată, zări o portiță întunecoasă, un fel de deschizătură în zidul bisericii, care semăna atît de bine cu galeriile lui.

O rupse la goană. Clopotarul se sperie şi se feri în lături. Pe lespezile de piatră, paşii răsunau ca un răpăit de tobă. Scara răsucită a clopotniţei îl primi cu blîndeţe, tavanul scund îi potoli neliniştea ; mîna îi aluneca pe faţa netedă a peretelui.

Janek urca, urca mereu. Ciudatul vuiet al vocilor, care îi împuiase urechile, slăbea ca un val ce se duce, se duce...

Pe neaşteptate, întunericul se trase în lături ca o perdea. Soarele se arătă arzînd — o vîlvătaie imensă. Sub streaşină, zidul bisericii se crăpase ; prin fereastra larg deschisă, soarele răsturnă peste Janek o ciutură plină de aur topit. Şedea, vrăjit, deasupra pieţei ce se căsca nesfîrşită, la picioarele lui, ca un hău.

El, Janek, şi soarele.

Jos, totul se cufunda în umbra teilor, tot pătratul pieţei, de la stîlpul ciumei pînă la spiţerie şi la fîntîna de lîngă ea. Janek nu mai vedea pe nimeni. Fugise de toţi, înălţîndu-se sus, la cer, şi acum era singur, singur cu soarele, cu funiile clopotelor, cu hulubii şi ciorile din crăpăturile turnului.

Întinse mîna după una din funiile vechi ale clopotelor, roase, strînse în palme de mii şi mii de ori.

— Bim-bam... bim... începu să sune Jakub, bătrînul. Speriată, o cioară zbură din cuib, înscrise un cerc negru pe bolta înserată şi se întoarse la puii ei. Părea o vrăjitoare pe lună plină.

— Fată, fată, fată, răspunse Magdalena, şi un stol de porumbei care stătuseră încordaţi, gata oricînd să-şi ia zborul, o porniră glonţ, întinzîndu-şi aripile în bătaia celor din urmă raze ale soarelui care amurgea.

Janek apucă a treia funie şi trase de ea repede şi tare în jos, stîrnind dangătul Barborei. Auzind glasul clopotului, femeile îşi făcură repede semnul crucii.

Janek păşi pe prichiciul ferestrei şi începu să cînte. Nu mai văzuse soarele ca acum, mare cît un cuptor

încins. Şi apele negre ale nopţii îl stingeau. Era lovit de moarte, răpus. Razele, cîte arunca, se izbeau una după alta de pămîntul stîncos, prefăcîndu-se-n ţăndări. Pe celelalte, bezna i le rupea, ramură cu ramură, năpădindu-l din toate părţile, vînătă ca o vijelie.

Numai de i-ar ajunge lui Janek suflarea. Din tipsia de foc a soarelui, nu mai rămase decît o felie. Vîrcolacii, duhurile pămîntului îl legaseră de mîini şi de picioare şi-l trăgeau în gheena adîncurilor. Arcaşul astrului zilei îşi mai întinse o dată coarda şi trimise ultima săgeată drept în mijlocul bolţii. Săgeata se frînse înainte de a izbi cerul.

Soarele scăpătase. Janek tăcea, înmărmurit. Mai suflă o jumătate de notă, un junghi ascuţit îi străbătu trupul, un junghi ca o spadă de foc ce se rupse în mii de bucăţi, împrăştiindu-se în el ca o ploaie de artificii, din creştet pînă-n tălpi. Prinse de cîrcei, degetele i se desfăcură şi ocarina îi pică din mînă. Janek se zbătea ca un pescar căruia îi scăpă un păstrăv din undiţă. Nu mai văzu nimic.

Femeile îşi duseră palmele la ochi, să nu vadă momîia neagră ce se prăbuşea din turn.

Janek căzu pe caldarîm, la cîţiva paşi de ele. Mîinile şi picioarele, zvîcnindu-i, i se întinseră în cele patru zări, ca o cruce. Era ultima lui cruce. Trupul i se mai cutremură o dată şi gata.

Pe înserat, Matěj Řezáč ieşi în goană de la primar. Ajungînd în piaţă, zări grămada neagră de oameni. În turn, cînta cineva. Era cîntecul pe care Matěj îl cunoştea atît de bine. Îl auzise şi după prînz, o clipă înainte de a se dezlănţui furtuna, în poiana de dincolo de casa hingherului.

Cînd inima Barborei începu să bată — îngheţă. Alergă în fuga mare spre mulţimea de oameni. Cîntecul acela zănatic îi pătrundea în urechi ca apa într-un om ce se-neacă. Melodia parcă îl strîngea de

gît, parcă îl sugruma ; degeaba căuta să n-o mai audă, să se descotorosească de ea, respingînd-o cu mîna.

— Oameni buni ! strigă Matěj.

Doar cîţiva îl luară în seamă. Era prea tîrziu. Trupul nebunului se izbi de caldarîm.

Părintele Volman, care tocmai isprăvise cina, auzind dangătul clopotului, neobişnuit la ceasul acela, îşi croi drum prin mulţimea tăcută.

După cum era obiceiul, făcu semnul crucii deasupra mortului şi-l întrebă pe clopotar :

— Cine este acest ins ?

— Janek Pudeš, preasfinţia-ta, Janek Pudeš, nebunul. A căzut din turn.

Bărbaţii erau mîhniţi, ruşinaţi ; femeile tăceau, înspăimîntate. Ocolindu-şi privirile, desfăcură cercul — foarte strîns pînă acum — să ajungă mai repede acasă.

— Ce s-a întîmplat, dragii mei ? li se adresă părintele Norbert Volman, ghicindu-le gîndul.

— Să ne rugăm pentru sufletul lui.

Şi crezînd, fără temei, că li-i ruşine de mort, fiind nebun, adăugă cu glas scăzut :

— În faţa domnului, toţi sîntem deopotrivă.

Bărbaţii rămaseră pe loc, mormăind cîte ceva pe sub nas ; femeilor li se umeziseră ochii de atîta amărăciune.

După rugăciune, Matěj se avîntă înainte, prin mulţime, îndreptîndu-se spre mort. Îl întoarse pe spate, îi încrucişă mîinile pe piept, creştineşte, şi, nepricepînd încă ce se întîmplase, se uită pierdut la cei din jur, clipind des. Cînd aşezase mîinile mortului pe piept, simţise cum stînga-i era ruptă în trei locuri.

— Eu cred c-ar trebui să-l înmormînteze cum se cuvine, ca pe un băieş, zise el. Bărbaţii se sucirăîntr-o parte şi alta, bolborosind şovăitori :

— Aşa-i, Matěj, aşa-i...

Trupul mortului se răcea. Peste ochii larg deschişi, pogorîse întunericul. Matěj îi închise pleoapele vinete, apăsîndu-le bine în jos. Mortul avea acum ochii închişi. Amintindu-şi de cîneparul mort, de pielițele albastre ale ochilor lui, duse mîna la buzunar. Scoţîndu-l în palmă, netezi cu degetele penele cafenii ale păsării, apoi o puse în haina — dacă putea fi numită aşa — în haina toată zdrenţe a nebunului, care mai avea un buzunar.

„Cum naiba l-au lăsat pe bietul nebun să se caţere-n turn ? O dîră sărată i se prelinse pînă în colţul gurii. În toată gloata asta, nu s-a găsit un om cu scaun la cap ? Dacă aş fi fost eu aici..." Prin mintea lui Matěj se depănă, verigă cu verigă, tot lanţul nenorocirilor. Şi toate se trăgeau de la ceasul domnului consilier. De n-ar fi ucis pasărea !... Vîrî iute mîna în buzunar, scoase jucăria aceea uşoară, îi strînse în palmă lănţugul zăngănitor şi strecură fleacul de aur în buzunarul în care pusese cîneparul. „Dă-l dracului de ceas ! Ducă-se ! Nu mi-a adus nici o bucurie."

Clopotarul începu să tragă clopotele. În loc de Magdalena, trăgea de Barborka cum se cuvine cînd îşi dă duhul un creştin. Aşa poruncise părintele Volman şi clopotarul trebuia să-l asculte, chiar dacă nu-l plătea nimeni. În drum spre casă, femeile mai spuseră, pe lîngă *Tatăl nostru,* şi *Maică preacurată.* Încet-încet, Matěj se trezi singur cu mortul. Se învîrti niţel prin jur. Sub tei, dădu de ceva negru şi lunguieţ.

„Neghiob mai sînt !"

Era ocarina cea neagră. Rămăsese întreaga.

Capitolul al şaptesprezecelea

CUM OCIRMUIEŞTE DUMNEZEU LUMEA

în care părintele Volman, hotărît să facă o faptă bună, întîlneşte un flăcău şchiop, fost şcolar de-al lui, care, pînă la urmă, îi va arăta drumul ce duce la ţintă; tot în acest capitol, şcolarul şchiop, gata să săvîrşească un păcat, este scăpat de un prieten al lui, căruia îi va mărturisi totul.

Peste toate colţurile acestei lumi, în lung şi-n lat, se întinde cerul. Porumbeii albi, tovarăşi văzuţi ai îngerilor, zburau deasupra ogoarelor, iar în locurile unde grîul fusese secerat, se roteau, lăsîndu-se din ce în ce mai jos, la pămînt, ca să-şi umple guşile încăpătoare cu belşugul boabelor scuturate. În privinţa aceasta, porumbeii neprihăniţi, strălucitori de albi, nu-s cu nimic mai prejos de confraţii lor mai închişi la culoare. Ritmul căpşoarelor ce le înclină şi le ridică după fiece bob, ca o pendulă — fiindcă se spune că după fiece îmbucătură îi mulţumesc ziditorului, înălţîndu-şi privirea spre slăvi — zic, ritmul căpşoarelor lor este mult mai viu decît, de pildă, al ciugulitului gîştelor, păsări legate de pămînt şi mult mai puţin plăcute lui dumnezeu.

Cel puţin aşa îşi închipuie lucrurile părintele Volman. În această după-amiază de duminică, preasfinţia-sa s-a aşezat pe marginea unui drumeag de ţară,

lîngă o pădurice de brazi. De aici, de pe tăpşanul acesta, poţi cuprinde cu ochii tot ţinutul ce dormea gras şi mulţumit de sine, sub dogoarea lunii lui cuptor. Turnurile bisericilor, ca nişte cepe, par străjeri în zarea albastră, iar satele, ca nişte ghirlande de flori, se înşiră tăcute printre izlazuri. Cimbrişorul dăduse în floare, iar peste stînci, aerul se înălţa tremurînd.

Magdalena, mărgăriţa preasfinţiei-sale, coborîse puţin mai încolo, într-un smîrc, şi se înfrupta din măciuliile scaieţilor. Îmbucăturile ţepoase îi atîrnau din bot, ca şi cum, luîndu-şi adio de la lumea asta, ar fi avut să-i mai arunce o ultimă privire, iar frunzele, măcinate între colţii ei de mărgăriţă, îşi mişcau lin capetele, încă neînghiţite.

Părintele Volman deschise cartea de rugăciuni. Dar pînă să citească un rînd, un păianjen pogorî de undeva, de sus, şi se aşeză printre slove. Firul argintiu al păianjenului se lipi de muchia subţire a filei şi gîngania, tot mergînd înainte, fu silită să-şi irosească în van funia de mătase. Adierea sprinţară ce se stîrni undeva prin păduri, trecînd, ca o părere, peste faţa neclintită a acelei după-amiezi şi dîndu-şi duhul nu prea departe, printre stîncile-ncinse din care dogoarea îşnea drept spre cer, nu fu în stare s-o spulbere de pe foaia ceaslovului.

Ce bine ar fi dacă preasfinţia-sa l-ar ridica uşurel cu degetul şi l-ar agăţa de capătul unei crengi moţate de pin.

Dar părintele Volman era dus pe gînduri. Pînă şi cartea o deschisese fără să vrea. Noaptea avusese un vis urît şi se rugase pînă tîrziu de tot, gîndindu-se la nebunul care se aruncase din turnul bisericii, la František Buzek, care zăcea de-o săptămînă în pat, sub plapuma imbibată de sudoare, şi la Václav Trantinec, de care auzise că se tocmise vătaf la Pučálka — cel cam într-o ureche — pentru că îl izgonise bătrî-

nul de-acasă. Aceste trei întîmplări grave, ce se petrecuseră chiar în mijlocul parohiei sale, nu-l lăsau să doarmă. Cu nebunul — nu mai era nimic de făcut; cu primarul — nu-i rămînea decît să se roage pentru însănătoşirea lui. Astfel încît, preasfinţia-sa, dornic să facă o faptă bună spre slava lui dumnezeu, îşi îndreptă tot interesul şi toată atenţia spre cel de-al treilea, spre fiul răzvrătit al celui mai cu vază gospodar din ţinut.

Să cauţi să-l înduplecî cu vorba, n-avea rost. Gonit alaltăseară de-acasă, Václav venise la el a doua oară. Zicea că acum se cunună, că nu-i mai stă nici o piedică în cale. Şi de astă dată zornăise în buzunar un pumn de bani de cîte două coroane, făcîndu-l să cugete la clopotul cel mult visat, numit Anna, clopotul pe care, în marea lui iubire de dumnezeu, voia să-l atîrne de grinda de stejar a bisericii Sfînta Barbara.

— Ai întru totul dreptate, fiule. Dar graba strică treaba, îi spusese, şi Václav plecase.

Părintele nu-şi dădea seama cam ce credea flăcăul la plecare: dacă era mulţumit de sfatul lui sau ba. La prima vedere, s-ar părea că nu există nici o piedică: un băiat sărac, luînd o fată săracă, nu pierde şi nu cîştigă bunuri lumeşti. Dacă băiatul ăsta intrase în sărăcie, asta nu numai că nu era de neînlăturat — după judecata preasfinţiei-sale — dar nici măcar n-ar fi ţinut mult, întrucît gospodăria lui Trantinec, cea mai mare din tot tîrgul, n-avea să se topească în văzduh, ca apa ploii, şi nici să piară-n pămînt, ca altă parte a aceleiaşi ape.

Cum rămîne, însă, cu gospodăria? Părintele Volman poate să se pună zălog în faţa lui dumnezeu şi pentru acest lucru, de loc lipsit de însemnătate, deşi, într-adevăr, trecător?

Aşa cugeta preasfinţia-sa pe la miezul nopţii, în vreme ce îngerul îi ducea la gură potirul cu fiertura

de mac a somnului. E cu putinţă ca părintele, căscînd, să fi înghiţit din licoarea aceea. Dar sigur e că se prăvălise pe neaşteptate în pernele dolofane şi cu feţe vărgate, scăpase cartea din mînă şi adormise îndată buştean, uitînd să mai sufle în lampă.

Dar abia furat de apele somnului ce ne poartă de la o zi la alta, prin împărăţia neagră a nopţii, preasfinţia-sa şi începu să viseze. Se făcea că mergea călare pe măgăriţa lui, pe Magdalena, înspre Rukapáň. Trebuia să primească acolo, din mîna lui Trantinec, chiar lîngă clopotniţă, patru mii de galbeni. Tocmai se gîndea: oare Magdalena, săraca, n-avea să se prăbuşească sub povara aceasta? — fiindcă presimţea că toată suma o să-i fie plătită în bani grei, de argint. Dar ajungînd la clopotniţă, nu găsi decît un biet pitac, atîrnat cu o sforicică de un cui înfipt în lemn. Preasfinţia-sa luă pitacul şi-l vîrî în buzunar, dar, într-un tîrziu, îşi dădu seama că banul era chiar clopotul cel nou. Pitacul începu să crească, să se umfle din ce în ce mai mult, să-l strivească sub greutatea şi mărimea lui, ba îl mai şi răsturnă de pe măgăriţă şi, în cele din urmă, preasfinţia-sa se dădu de-a dura, trosc-pleosc, peste treptele turnului. Ferecat de povara sa, se rostogolea împreună cu ea. De fiece dată cînd ajungea deasupra clopotului, răsufla uşurat, dar iar nimerea sub el, sub apăsarea lui zdrobitoare, imensă. Şi-aşa, în acest mod de loc confortabil, ajunse pînă în piaţă, de aici o porni valvîrtej pe uliţe, peste puntea de la Cabrik — cea din apropierea casei lui František Buzek — şi mai încolo, pînă la Zářiči. Hotărît: clopotul se îndrepta nu spre gospodăria lui Trantinec, ci spre malul gîrlei. Toţi tîrgoveţii se ţineau după el, încercînd să-l oprească. Degeaba! Clopotul fermecat îi zvîrlea pe toţi în lături. Ajunseră la mal. Din apă, se iviră alte făpturi necurate. Una dintre ele,

ce semăna leit cu ţiparul pe care i-l luase prin vicleşug lui Vincenc Řezáč, dar grozav de mare şi respingător de lipicioasă şi de lunecoasă, îşi întinse botul ei scîrbavnic asupra lui, să-l înghită şi mai multe nu, cu clopot cu tot. Preasfinţia-sa, simţind pe faţă atingerile băloase ale dihaniei, se cutremura de greaţă, rugîndu-se tot mai cu foc. O duhoare infernală ieşea din gura monstrului, un miros înecăcios de fum de puciosă. Deodată, însă, în faţa părintelui răsări din pămînt Ančka Karasová, înconjurată de o lumină cerească, izbi dihania cu o cîrpă în ţeastă, luă clopotul din spinarea părintelui şi iată că — minune — clopotul se făcu iar cît un pitac.

Scăpat de povară, părintele îşi veni în fire. Stîrvul moale al dihaniei, ce semăna cu ţiparul, se prăvăli alături de el, mai atingîndu-i mîna o dată, cu căpăţîna făcută zob.

În aceeaşi clipă, părintele Volman se trezi din somnul lui zbuciumat. Lampa, pe care uitase s-o stingă, supsese tot gazul, iar fitilul, uscat, fumega, răspîndind în odaie un miros greu. Plapuma era aruncată pe jos — fără îndoială că ea fusese povara de care îl izbăvise mîna Ančkăi. Fereastra ce dădea în grădină era deschisă, iar perdeaua, muiată de o ploicică ce căzuse pe neaşteptate, îl lovea — bătută de vînt — peste faţă şi peste mînă. Cu siguranţă, ea fusese ţiparul cel fioros.

Părintele Volman se sculă, stinse lampa şi o puse pe fereastră, să i se risipească mirosul afară, în noapte, trase plapuma în pat şi începu să mediteze. Toate erau lămurite, doar banul ce crescuse, prefăcîndu-se în clopot şi se micşorase iar, transformîndu-se într-o monedă fără însemnătate, nu-i mai dădea pace.

O parte din vis e, sigur, semn de la dumnezeu. Dar care anume? Poate că tocmai schimbarea pitacului ar fi menită să-l povăţuiască pe slujitorul domnului,

cuprins de îndoieli, cum în ochii celui de sus un lucru mărunt poate fi mare şi altul mare — un fleac.

Dacă lucrurile stau aşa, preasfinţiei-sale nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să caute să-l înduplece pe bătrînul Trantinec să-şi dea binecuvîntarea, fără a mai aştepta să vadă cît avea să-l coste afacerea asta.

Iată ce-l frămînta pe părintele Volman. Doar vederea hulubilor care ciuguleau în faţa lui grăunţele din mirişte îi mai veselea nitel sufletul. Ca să vezi, nişte făpturi atît de nevinovate, că pînă şi sfîntul duh a luat chipul lor, şi uite cu ce poftă ciugulesc grăunţele risipite.

De la porumbei, privirea părintelui lunecă mai departe, spre zare. Nimic nu tulbura tăcerea măreaţă ce domnea în jur. Doar colo, în stînga pădurilor, pe drumul ce şerpuia printre ogoare, se vedea un om mergînd grăbit prin zăpuşeala după-amiezii. Şi cum venea aşa, în pripă, necunoscutul părea că-şi trage anevoie un picior.

Pe toată întinderea aceea nesfîrşită, ca o albie uriaşă, şchiopul era singura fiinţă. Căldura, hîrtoapele drumului — pe care sătenii de prin partea locului nu-l vor mai drege pînă în ziua judecăţii de apoi — precum şi meteahna lui îi îngreuiau mersul. Şi totuşi, omul se grăbea spre o ţintă necunoscută. „De ce? Pentru ce?" se întreba preasfinţia-sa.

Tare ar fi vrut să afle. Părăsi locul acela umbros, coborî în drum şi se aşeză sub o tufă zbîrlită de măcieş, care mai potolea puţin văpaia soarelui. Închizînd ceaslovul, părintele strivise păianjenul, de care uitase, iar gîngania însemnase scrisul morţii sale cu o pecete nu tocmai plăcută ochiului.

Călătorul, care în mers zăbovea, o clipă-două, mai mult pe piciorul beteag decît pe cel teafăr, făcea un pas mai lung şi unul mai scurt, după piciorul pe care îl întindea. Dar, în ciuda piedicilor ce i se iveau în

cale, șchiopul înainta, înainta, apropiindu-se din ce în ce mai mult.

Părintele, făcîndu-se că citește, era numai urechi. Deslușea acum bocănitul piciorului sănătos de tîrșîiala celui șchiop, auzea scrișnetul bulgărilor de pămînt striviți, uscați, tari ca osul, scîrțîitul cîte unei pietricele ce nimerea sub talpă și cum fîșîia iarba culcată, cînd drumețul călca peste smocurile ei rare.

Ajunsese doar la cîțiva pași.

— Bună ziua, părinte ! zise el.

Abia acum capul părintelui, ținut în jos cu sila atîta vreme, se ridică.

— Bună să-ți fie inima, fiule.

„Ei, dar ăsta-i Cibulka din Zatlán." Părintele Volman nu s-ar fi putut plînge că n-avea ținere de minte. Cu vreo douăzeci de ani în urmă, îl prinsese pe băiatul ăsta, într-o toamnă, cum strecura niște pui de vrabie și de șoarece în cipicii unei fete. Dumnezeu știe de unde-i luase, haimanaua !

Mereu avea buzunarele pline cu fel de fel de drăcovenii și tocmai la orele de religie își găsea să se joace cu ele, pesemne părîndu-i-se cele mai potrivite pentru șotiile lui. Părintele îl urechease bine și urecheala aceea zdravănă, de odinioară, arunca și acum o punte între inima fostului dascăl și a învățăcelului său.

— Măi, Cibulka, îți mai aduci tu aminte... Părintele zîmbi cu toată fața lui zbîrcită. Flăcăul șchiop se opri, surîse încîntat, ca atunci cînd muști dintr-o plăcintă, și, înveselit de amintirea lor comună, îi luă vorba din gură :

— ...de șoriceii ăia, sfinția-ta ?

Și se așezară la taifas. Josef era bucuros că dăduse de un suflet de om pe drumul acela pîrjolit de arșiță. Părintele murea de curiozitate.

— Te grăbești, Josef, te grăbești de parcă te-ai duce la horă.

— Ce horă, părinte, o luasem şi eu aşa...

— Ei, cînd pleci la plimbare, nu te grăbeşti... La tîrg te duci ?

— Da, am acolo o treabă.

Nu e treabă în tot orăşelul de care să nu ştie preasfinţia-sa. Fie că-i bună sau rea, nu poate să-i fie ascunsă, fiindcă de-aia a fost trimis aici, la marginea lumii, să lupte aprig cu diavolul. Bănuind un lucru necurat, părintele are menirea să-l dea în vileag şi să-l zădărnicească din capul locului.

— Da, cum să zic... Cibulka se fîstîcise de tot. Mi-a venit şi mie sorocul, şi ce mi-am zis...

Surîsul îmbietor al părintelui îi veni în întîmpinare mai bine de jumătate de drum, înviorîndu-l ca pe un călător ostenit, dîndu-i ghes :

— Hai, spune, Josef. E vreo oiţă de-a mea ?

Tare se mai bucură părintele auzind asemenea veste, pentru că asta însemna o nuntă şi, pe deasupra, o gospodină la casa ei, precum şi nădejdea că avea să vină şi un botez şi alte mărafeturi, ce nu pot fi decît spre folosul cuvioaselor sale buzunare.

— Păi, tot una care trăieşte din pîinea noastră, a plutaşilor. Aşa se cuvine. Aşa-i şi datina. Pleacă bărbatul cu pluta şi lipseşte de acasă cu săptămînile, după treburi. Josef tot dădea ocol numelui, se codea să-l rostească.

— Din Perlov e ?

— Da, din Perlov. Fata lui Karas Louda, dacă o ştii, sfinţia-ta.

Părintele Volman simţi un fior. Un fior de bucurie. Pentru că acest călător şchiop îi aducea răspunsul la întrebarea ce-l frămîntase de atîtea ori, nelăsîndu-l să doarmă: cum o să facă s-o scoată la capăt cu Ančka lui Karas ?

Îl apucă strîns pe flăcău de braţe, dînd să-l îmbrăţişeze voinicеşte, ca-ntre bărbaţi. Cu ochii aprinşi ca

două lumînări pe vreme lină, îl îndemnă pe Cibulka să mai rostească o dată numele miresei :

— Fata lui Karas Louda, zici ?

— Păi... Trebuie s-o ştii şi sfinţia-ta, că venea şi ea la orele de catehism.

— Venea, taică, venea... Mă bucur, Cibulka, să fie într-un ceas bun. Grăbeşte-te. Am să vă fac o nuntă cum nu s-a mai văzut de mult pe-aici. Am să pun să tragă toate clopotele. Părintele nu mai putea de bucurie. Vestea aceasta bună îi spălase — ca o ploaie stîrnită din senin — toate grijile şi necazurile. Dumnezeu i-l scosese în cale, să-i spună : „Norbert, slujitorul meu, iacă, ţi-am ridicat povara de pe suflet, să nu te mai zbuciumi".

Cibulka făcu un gest larg cu mîna, închise un ochi şi chicoti, strengăreşte, cum fac bărbaţii cînd discută între ei anumite lucruri.

— Nu-i nevoie să tragi toate clopotele, părinte. Mi-ajunge Magdalena. Se opri însă deodată, neştiind dacă putea vorbi cu părintele cum vorbea cu prietenii lui, ridică pălăria, şi-o puse pe cap şi o luă la picior, şontîc-şontîc.

Părintele Volman nu mai avea de ce să-l oprească. Visul cel urît de azi-noapte se lămurise de-a fir-a-păr ; grijile ce şi le făcuse fuseseră fără rost — aşa-i cînd începe să ţi se clatine credinţa în dumnezeu. Fiindcă doar credinţa lui şubrezită îi strecurase îndoiala în suflet. Ce-i mic e şi mare şi ce-i mare e şi mic, cum l-a povăţuit domnul, iar fata de plutaş se va mulţumi mai degrabă cu Cibulka, decît să tînjească după Václav, pe care nu ştie dacă o să poată pune mîna, deşi Trantinec e mult mai avut. Şi fata asta, pe numele ei Ančka Karasová, cum de altfel fusese şi în vis, îi va lua cu mîna povara de pe umeri. Cu mîna ei, fiindcă astăzi îi va făgădui mîna lui Cibulka din Zatláň, jurîndu-i credinţă veşnică.

Peţitorul şchiop se grăbea, legănîndu-se, spre sat.

Preasfinția-sa se trînti în mușchiul încălzit și, cufundîndu-și privirea în slăvile cerurilor, mulțumi atotputernicului. O veveriță se apucă să facă giumbușlucuri în vîrful unui pin, chiorîndu-se la musafirul acela nepoftit și sărind nebunește din creangă-n creangă. Părintele Volman nici n-o lua în seamă. Gîndurile de recunoștință se revărsau din el ca un torent, primăvara.

„Să fac o faptă bună, oricît de mică ar fi ea", își spuse preasfinția-sa, și se îndreptă spre locul unde măgărița, ghiftuită de atîtea bunătăți, își făcea siesta. Smulgînd o tulpină stufoasă de ciulin, i-o duse la gură. Magdalena o înghiți pe loc, nesinchisindu-se de gîzele care îi alunecară pe gîtlej o dată cu măciulia țepoasă.

Josef Cibulka ajunse la casa lui Karas Louda pe la ceasurile patru. Bătrînul îi spusese de sîmbătă că luni pleacă în vale și-l poftise să treacă pe la ei în duminica aceea. Știe el de ce. Josef încercase să-l convingă pe taică-său să meargă împreună la Rukapáň. Dar pe bătrîn îl chinuia podagra și zicea că nu-i sigur nici măcar dacă o să plece devale cu plutele.

— Lasă că te descurci tu și singur. Zi-le așa: „Dați-mi, dom'le, fata, că-s băiat de treabă și-mi cîștig pîinea". Păi, nu-i așa? mormăise bătrînul din pragul cocioabei, încălzindu-și la soare blănița cu care avea de gînd să-și oblojească pulpa.

Josef ocoli de trei ori coșmelia lui Karas, înainte de a împinge portița. Balamalele ruginite gîgîiră ca o giscă speriată. Josef șovăia. Ar fi vrut să iasă fata să-i deschidă, dar mai pe urmă se înspăimîntă la gîndul că, cine știe, poate chiar așa avea să se întîmple. Dar, nimic. Se duse la ușa casei și se apucă să bată în ea cu pumnii. Apăsă pe clanță. Ușa — încuiată. Amărît, se așeză pe prag, hotărît să mai aștepte. În aceeași clipă, în vîrful dealului se ivi Karas Louda, care începu să-i strige de departe:

— Bine-ai veniiit, Josef!

Faţa îi era umbrită de un nor ce vestea furtună şi pe care nu-l putu alunga nici cînd îi strînse mîna flăcăului din Zatláň.

— Porcăria dracului...

Flăcăul căută să ghicească împotriva cui se îndreaptă tunetele bătrînului. Dădu să o ia spre uşă, dar Karas îl trase în altă parte.

— Haide, să bem ceva !

— Eu credeam că... bîigui Cibulka. Mintea i se încîlci deodată, genunchii i se înmuiară, limba îi înţepeni în gură.

— Dumnezeii mă-si ! Şi i-am zis bătrînei : „Ai grijă de nebuna aia". Smintita a fugit şi, cînd bătrîna s-a dus s-o caute prin sat, a pierdut cheia. Dumnezeu ştie pe unde-o fi umblînd acum.

Karas îl luă pe Josef de braţ şi-l tîrî după el la crîşma din Věnik. Crîşma era ca o hrubă, strîmtă, cu pereţii igrasioşi. Doar muştele de pe geamuri mai tulburau liniştea. Cei doi muşterii sorbeau cu greu spuma rară, sălcie, a berei. Pînă să ajungă la fund, poşirca se încălzi de-a binelea. Tutunul ardea anevoie, rotogoalele de fum cenuşiu pluteau în aer ca nişte semne rău-prevestitoare deasupra unui loc pustiit de flăcări.

Lui Karas nu-i mai ieşea din cap dragonul, franţuzul ăla din poiana „La şapte morţi". Povesteşti, povesteşti, crezi că-i basm şi, cînd colo, uite că ţi se întîmplă şi ţie. Poţi să baţi la ea ca la fasole, ţi se zvîrcoleşte în gheare şi o ţine una şi bună : „Nu spun. Nu spun." Nu poţi să scoţi nimic de la ea — nici cine i-a sucit capul, nici de ce nu vrea să-l ia pe un om atît de cumsecade, cum e Josef ăsta...

Pe-afară începuseră să zboare liliecii, dar între cei doi nu căzuse încă nici o vorbă.

— Să ştii că am să beau un sfert. Aşa, de inimă rea, sughiţă flăcăul.

Karas îl lăsă în circiumă şi dădu fuga pînă acasă. Uşa — tot încuiată, ca înainte. Bătrînul se înfurie. Se duse în şopron să caute un topor, să scoată uşa din ţîţîni. Dar pînă să vină cu toporul, pică şi bătrîna. O găsi tocmai descuind.

— Unde-i fata ?

— Naiba ştie. Bătrîna dădu din umeri, se strecură în odaie şi se apucă să facă focul, să încălzească mîncarea.

— Nu mănînc nimic ! se răsti la ea bătrînul. Şi o porni iar spre crîşmă.

Dar, între timp, flăcăul plecase.

— A băut pe nerăsuflate două sferturi şi s-a dus. Rău o să ajungă, doamne-fereşte ! glăsui Koumáček de la tejghea, în timp ce cufunda pahar după pahar în apa murdară.

— Rău, nerău, om de-al nostru, de la plute ! îi luă apărarea Karas. Îl băteau fel de fel de gînduri negre. Beţia de jale e cea mai rea. Unde să-l caute acum ?

— Ce bei, Karas ? întrebă cîrciumarul.

— Dă-mi o răchie.

O cinzeacă n-are cum să-i strice, mai ales că o bea în ciudă.

— Zicea că a venit după fie-ta...

— Cine ? izbucni Louda.

— Ăla de fu aici. Parc-aşa zicea.

Crîşmarul gonea cu o cîrpă muştele de lîngă lampa de gaz, fluiera un cîntec şi-i tot da înainte.

— Dar eu crez că fata şi-a găsit altul mai acătării.

— Pe care ?

— Zici că-i eşti tată şi habar n-ai. Umblă cu un flăcău, feciorul unui gospodar de pe-aici, Václav Trantinec îl cheamă.

Deasupra tîrgului răsări, sfioasă, cea dintîi stea. Sclipirile i se înteţeau clipă de clipă, ca şi cum ar fi furat

lumina ce se stingea. Ziua era pe ducă. Apoi, steaua prinse a luci cu putere. Se lăsase noaptea.

Liniștea de la marginea pădurii, unde curgea Vydrovka, fremăta de șoaptele frunzelor și îndrăgostiților.

„Mă înăbuș!" ofta cîte o fată, îmbrățișată de flăcăul ei, dorind totuși s-o strîngă și mai tare. Pe cărarea din pădure, se bălăbănea un bețiv, lălăind un cîntec cu o fată care și-a înșelat iubitul, iar cuvintele îndrăgostiților nepăsători, ajungînd la urechile lui, îl întăriau și-l făceau să plîngă.

Acolo unde limba piezișă a îneței se pierdea printre sălcii, într-o scobitură ca un culcuș de cerboaică, ședea Ančka, întinsă lîngă Václav. Trecînd pe lîngă trupurile lor, mai-mai să le atingă, umbra bețivului acoperi vatra lunei. Cei doi nici nu se sinchisiră. Erau acolo numai cu trupul. Amețit de băutură, vlăjganul se agățase de ramurile sălciei. Acum era aproape de capetele lor. Căscînd larg ochii, cercetă chipul fetei. Dar părul flăcăului îi acoperea fața. Abia cînd auzi vorbele pe care i le șopti iubitului ei, îndemnîndu-l să o mai îmbrățișeze o dată, mai lung decît prima oară, își dădu seama cine e.

Se trase cîțiva pași înapoi, înspre potecă, bîjbîind cu mîinile pe jos, clătinîndu-se. Nimerind o piatră, o ridică și-o zvîrli cu sete spre scobitura ce semăna cu un culcuș de cerboaică.

Îndrăgostitul sări drept în picioare și alergă prin beznă cîțiva pași. Dar nezărind pe nimeni, se întoarse la fata lui, care zăcea pe salteaua de mușchi, dezvelită și cu ochii închiși. Flăcăul căută s-o liniștească, șoptindu-i vorbe drăgăstoase.

— O fi sărit vreun broscoi.

Abia acum Cibulka se puse pe fugă. Făcu, șchiopătînd, vreo zece pași și se împiedică de-o rădăcină, ce se întindea peste cărare, ca mîna unui cerșetor. Pră-

buşindu-se lat la marginea pădurii, se apucă să caşte ochii la stele.

Într-un tîrziu, încercă să se scoale. Mergînd în patru labe, se tîra prin iarbă şi praf, căzînd mereu cu faţa la pămînt, ca un cal spetit de o povară grea.

Îndrăgostiţii, care umpleau tufişurile, n-auzeau nimic. Se lipiseră unii de alţii cu buzele, cu trupurile, neînţelegînd ce se întîmplă în jurul lor.

Beţivanul se scotoci prin buzunare şi, în cele din urmă, scoase la iveală un capăt de sfoară. Cu degetele tremurînde, făcu un laţ, îşi puse de gît această podoabă a spînzurătorii şi, privind în sus, îşi alese o cracă mai groscioară.

Apoi azvîrli celălalt capăt al sforii peste cracă. Fiind prea uşoară, sfoara nu ajungea unde voia el. O arunca, sfoara lovea cîte o rămurică uscată sau spinteca văzduhul, şi iar îi cădea, moale, în cap.

Pînă la urmă, găsi o pietricică. Aşa, mai mergea. Legă pietricica de capătul sforii ce trebuia să-i curme zilele şi-şi încercă iar norocul.

Piatra, zvîrlită spre bolta înstelată, nu se mai întoarse înapoi. Beţivanul căzu la pămînt şi, în aceeaşi clipă, îl răpuse somnul. Laţul i se strînsese puţin în jurul gîtului, atît cît să-l facă să horcăie în somn. Şuierăturile, sforăiturile ce le scotea erau ca hîrşîitul unui ferăstrău tras cu năduf peste o buturugă uscată, care, venind spre mîna celui ce-l mînuieşte, sîsîie ca un şarpe.

Se întîmplă ca, prin locul acela, să treacă o pereche de îndrăgostiţi. Flăcăul sări la cel adormit şi-i înălţă capul. Pipăindu-l, simţi sfoara. Îi strigă fetei, cu un glas plin de spaimă :

— Aşteaptă-mă !

Dar fata o zbughise, fără să scoată o vorbă, fără să dea vreun răspuns, mînată de frică. Flăcăul trase de sfoară, piatra căzu jos şi laţul liberat se desfăcu sin-

gur, împins de vinele gîtului ce se umflase. Flăcăul îl apucă pe beţivan şi-l tîrî pînă la rîu. Călcîiele brăzdînd praful lăsau două dîre în urma lor. Acolo îl stropi din belşug pe adormit.

— Măi, Josef, hai mă, trezeşte-te o dată.

Şi într-adevăr, apa îl învie pe Cibulka. Deschise încet pleoapele grele, umflate de atîta băutură, şi-şi privi salvatorul.

— Paznicule, eu sînt...

Martin Basta, zis Paznicul, îi puse capul pe genunchi, îl plesni cu palma peste obraz şi, silindu-se să rîdă, îi strigă :

— Măi, blegule,... beţivanule...

Văzînd sfoara cu juvăţul şi piatra zăcînd în iarbă, izbi piatra cu piciorul, trimiţînd-o în apă cu laţ cu tot. Ştergînd orice urmă a gîndului rău ce-l avusese Cibulka, flăcăul căruia i se zicea Paznicul îi mai arse una peste obraz.

— Unde naiba te-ai cherchelit aşa, netotule ?

Beţivanul îşi ţinea capul în palmă, gata-gata să se rostogolească în gîrlă. Fata lui Martin pesemne că şi ajunsese acasă.

— Of, muierile astea — nişte fiare, suspină Cibulka.

— Aşa-i, toate-s la fel. Un bărbat cu scaun la cap nici nu se uită la ele...

Se ridicară amîndoi anevoie, Cibulka agăţat de braţul Paznicului. Înaintară greu, pas cu pas, pe cărarea ce ducea în sat.

— Am prins-o, mă, cu altul... O călărea, mă, unul, auzi ?... Cibulka vărsa şiroaie de lacrimi. Paznicul îi ştergea fruntea cu o cîrpă udă, ca o babă lecuitoare, şi dădea din cap, înţelegător şi cu milă.

— Of, şi mi-e o sete...

— Taci, nu mai zbiera. Lasă că bei o bere. După rachiu, berea o să te dreagă.

Trecuse de miezul nopții. Câinii lătrau acum la adevăratul paznic de noapte, ce se rătăcise cine știe pe unde. Alte potăi se dădeau la cei doi. Una se repezi să-i înhațe de picioare, dar Paznicul îi trînti una cu bocancul, că javra fugi scheunînd. O șterseră și ceilalți câini.

Crișmele erau toate închise. Josef Cibulka se aplecă peste marginea fîntînii din Piața Barbara, își muie gura în apa rece și sorbi lacom, cu buzele uscate, cîteva înghițituri.

Doar la parohie, la o fereastră astupată cu o fîșie de pînză albă, se vedea o lumină gălbuie. Părintele se ruga, mulțumindu-i celui de sus.

Capitolul al optsprezecelea

FIECĂRUIA CEEA CE I SE CUVINE

sau cum a ajuns František Buzek să bea o duşcă, Pepina lui Řezáč să pună mîna pe ceas, iar nişte strengari — pe arginţii lui Iuda ; la urmă, vom mai arăta cum un şepcar, fie el prim-consilier comunal, nu trebuie să aibă neapărat minte sub şapcă.

Dimineaţa de luni se plimba pe uliţi ca o lăptăreasă rumenă. Pretutindeni plutea parfumul pe care-l au fetele înainte de a se trezi. Parfumul lor fu alungat, abia pe la ceasurile şapte, de miresmele din nouă bresle. Mai întîi, se răspîndi mirosul acru al maielei brutarilor ; potcoava încinsă, prinsă cu mîna fierarului de copita unui jugan, sfîrîia, slobozind un fum înecăcios ; atelierele dogarilor puteau a smoală ; de sub fiarele de călcat ale croitorilor, se înalţa un abur umed ; de-ţi vîrai nasul într-un atelier de mobilă, nările ţi se umpleau de aroma lemnului ; negustorii prăjeau cafea în nişte tobe mari, negre, iar în piaţă, boarea dimineţii fură niscaiva piper şi boia din talgerele de pe tejghelele vînzătorilor de mirodenii, purtînd pulberea lor măruntă prin toate ungherele pieţei, avînd grijă ca cei cărora le venea să strănute, aşa, din senin, să nu ştie de ce.

Doar la domnul consilier Zimmerheier mirosea a spital. Doctorul Rozum şedea la căpătîiul bolnavului. Abia

îi schimbase pansamentul. Amîndoi aveau acum feţele plecate deasupra unui ceasornic de aur, aidoma celui pe care îl primise sîmbătă Matěj Řezáč. Grozav ceas: îl întorci o dată şi-ţi merge o săptămînă. Şi mai are, în măruntaiele sale, un mecanism de toată minunea: cînd se fac ceasurile zece, sună fără să-l mai întorci anume.

— E în amintirea orei cînd am ieşit la lumina zilei, cu şi cu Matěj.

— I-ai spus?

— Nu. O să fie o surpriză pentru el.

— Să nu se sperie.

În loc de răspuns, domnul consilier schiţă un zîmbet şi începu să răsucească acele — oprite în dreptul orei opt — pînă la zece. În clipa în care acul cel mare ajunse la douăsprezece, se auzi, într-adevăr, un clinchet de clopoţel.

— Alarmă, glumi doctorul Rozum.

Dar cuvîntul, în aparenţă lipsit de însemnătate, şterse zîmbetul de pe faţa domnului consilier. Fruntea i se încreţi ca de o neplăcută aducere aminte. Îşi pironi privirile în ochii doctorului.

— Se spune că o să fie război. N-ai auzit nimic?

Tot timpul cît nu putuse să facă nici o mişcare, un duh prevestitor de rău îi dăduse mereu tîrcoale. Pasul lui neauzit, trupul alcătuit din vorbe strecurate pe furiş, şoapte şi cleveteli, făceau fiinţa lui de negură mai înfiorătoare decît siguranţa unei veşti proaste.

— Habar n-am. Stai puţin... Doctorul caută prin buzunare ziarul adus aseară din capitala judeţului.

— „...şeful statului-major şi-a întrerupt concediul. Faptul nu trebuie interpretat ca un simptom alarmant, întrucît nici acest om al armelor, care n-ar fi dispus să moară fără a-şi face datoria, n-ar putea acţiona, în zilele noastre, decît în slujba păcii."

Consilierul se sprijini în coate şi întinse bine gîtul, să vadă cu ochii lui ce citea doctorul, să se încredinţeze că nu-i răpise nici un grăunte de nădejde.

— Ce zici de chestia asta ?

— Ce să zic... Rozum înălţă din umeri şi îi lăsă încetişor în jos, să nu apese pe nici unul din talerele balanţei nehotărîte.

La opt şi jumătate, doctorul era la căpătîiul primarului.

— Ei, František, cum mai merge ?

— Nu ştiu. Bolnavul îşi aţinti asupra doctorului ochii săi albaştri, blajini, aceiaşi ochi care scormoniseră prin unghere, parcă în căutarea celui de sus. Nu-l durea nimic. În el, totul părea că doarme. Doar setea, în veci nepotolită, îi chinuia trupul.

— De băut, spune, pot să beau ceva ?

— Poţi, de cè n-ai putea ?

— M-am gîndit că... şi primarul făcu un gest cu mîna, ca şi cum ar fi dus paharul la gură şi înghiţi, cu zgomot, saliva îngroşată, de-i sări în sus şi măruf lui Adam. Doctorul era uimit. După părerea lui, František ar fi urmat să fie de mult în lumea celor drepţi. De opt zile, primarul stătea în pragul ei. Şi setea asta ucigătoare, pînă să fie răscumpărată acolo, îi pîrjoleşte gîtlejul ; lumînarea vieţii i s-a stins de mult, dar František îşi aşteaptă liniştit ceasul morţii, tînjind viu şi însetat după o înghiţitură.

— Bea, dragă František. Ţie n-are cum să-ţi strice.

— Ştii ce ? Mîine am să beau. Pînă mîine, cred că am să mă simt un pic mai bine.

După vreo oră, doctorul îşi luă rămas bun de la primar, învîrti manivela rîşniţei şi porni spre cimitirul Sfînta Barbara. Acolo, îl mai aştepta un muşteriu.

Ce autopsie să mai faci, ce constatare a decesului, cînd omul s-a prăbuşit din turn ? ! Dar simţul datoriei îl silea să vadă trupul rece de două zile, acel trup a

cărui cădere avea să stăruie multă vreme în ochii tîrgoveților.

Doctorul își opri vehiculul la capătul unei uliţe strîmte, înghesuită între zidurile spălătoriilor de cărbune — niște ziduri lungi, tencuite de mîntuială — trecu peste izlazul mic, pustiu, plin de lumînările, păpădii, scaieți, unde se aruncau coroanele putrede, îmbibate de apă, ofilite, de pe mormintele bogătașilor, și se opri la poarta cimitirului.

Strengarii care se jucau cu un felinar spart și cu o scîndură lungă de coșciug, ce aștepta înmormîntarea unui creștin, întinseră gîturile după doctor și, zărind la marginea uliței automobilul, inima le zvîcni în piept.

Înăuntrul cimitirului, la vreo trei pași de poartă, doctorul se întîlni cu domnul consilier Stýblo, care se grăbea spre oraș, țanțoș ca un cocostîrc și cu nasul pe sus, de nu-l ajungeai nici cu prăjina.

După cum se obișnuiseră, cele două notabilități nu-și dădură bună ziua, trecînd unul pe lîngă altul ca și cum nu s-ar fi văzut. Stýblo se opri abia la poarta cimitirului și aruncă o privire plină de dispreț în urma doctorului, care dispăru pe ușa morgii. Consilierul intră din nou în țintirim, spre a dovedi cît de importantă era prezența lui acolo.

Asta, întrucît reprezenta instanța supremă care trebuia să hotărască dacă la înmormîntarea lui Janek Pudeš avea să fie sau nu folosit valtrapul comunal, negru și brodat cu dantele albe. Băieșii îl ceruseră.

El, prim-consilierul Stýblo, locțiitorul lui František Buzek, era de părere că nu-i nevoie de nici un valtrap. Auzi, să îngropi cu popă un nebun!

— Păi atunci, ne ducem la primar. El o să ni-l dea numaidecît, îl amenințaseră prăpădiții de băieși. Văzîndu-le înverșunarea, domnul consilier se hotărî, în sinea lui, să se ducă să mai vadă o dată valtrapul, spre a-i constata înfățișarea, precum și starea în care se afla.

Dacă e într-adevăr rupt, ponosit, sigur că și el ar fi gata să-și dea înalta-i încuviințare. Dar văzînd pînza, hotărî că e bine păstrată și-i porunci răspicat groparului să n-o împrumute nimănui. Fiindu-i însă teamă că groparul n-o să-i dea ascultare, încuie valtrapul într-o cameră și vîrî în buzunar cheia de la ușă.

Apoi mai stătu puțin, numără șirurile de morminte, de parcă ar fi fost șepcile de pe tejgheaua lui, așteptînd să vadă: nu cumva doctorul îl bîrfește în fața groparului?

Groparul stătea aplecat deasupra mortului, a cărui față era liniștită ca o noapte cu lună plină. Obrazul rece, ca de ceară, se trăsese, iar pleoapele, lăsate pînă peste marginea de jos a orbitelor, îi acopereau pe veci lumina ochilor. Doar buzele îi erau întredeschise, așteptînd parcă să apuce și după moarte mușțiucul ocarinei. Dar suflarea cîntărețului pierise în vraiștea lumii, iar mîinile ce duceau la gură fluierul de lut zăceau frînte de-a lungul pieptului costeliv, de-a lungul șoldurilor colțuroase, al pulpelor subțiri, de nu-ți venea să crezi.

— De ce-i gol?

— Parcă în zdrențele astea i-ar sta mai bine?...

Groparul își aruncă ochii pe grămăjoara de saci zdrențuiți — fostele veșminte ale lui Pudeș. Ca să dezbrace mortul, trebuise să taie cu foarfeca de grădină bucățile de sîrmă cu care erau legate cîrpele. Doar punga mare, pe care o poartă minerii la poala hainei și în care pun lemnele sau dinamita pentru scoaterea buștenilor din pămînt, era neatinsă.

— Ce-a avut în buzunar?

— O grămadă de cioburi, un cînepar mort și un căpețel de sîrmă.

Groparul se duse la o laviță, luă de pe ea o pereche de nădragi negri și-i întinse, apucîndu-i de capetele cracilor, ridică piciorul drept al mortului care, cine

știe cum, nu se rupsese și încercă să tragă burlanul strîmt de stofă peste mădularul înțepenit.

— Cine i-a dat hainele astea ?

— Le-a adus nevasta lui Řezáč. Cică al ei i-a spus că are să aibă el grijă de mort, că i-a fost tovarăș. Lui Řezáč nu-i trebuie Mai rău, cică, e de mort.

Această vorbire lungă îl istovi într-atîta pe gropar, încît vîrî mîna în buzunar, scoase o ploscă turtită și-și înfipse dinții în dop. Gîl-gîl-gîl, începu să-i cînte gîtlejul.

— Brrr, ba te răcorește, ba te încălzește.

Groparul ridică piciorul stîng al mortului și-și văzu mai departe de treabă. Doctorul se așeză pe laviță. Răcoarea din morgă era plăcută. Scoase o țigară, îi reteză capătul și începu să plimbe în jurul lui chibritul aprins. Deodată, din zdrențele mortului, sări un cosaș verde. Picioarele îi lunecau pe lespezile de pe jos. Gîza căută cu grijă un loc mai zgrunțuros, să-și poată sprijini în el picioarele dindărăt. Cînd îl găsi, o zbughi dintr-o singură săritură spre ușă, văzînd că de-acolo vine lumina.

Băieții din deal, plictisindu-se de joaca lor, se îndreptară cu toții grămadă spre căruța aceea năzdrăvană, care se mișca singură și care acum aștepta la marginea uliței. Curînd, prinseră curaj, și cum nu era nimeni prin preajmă, se apucară să înțepe cu niște cuie anvelopele groase de cauciuc și să pipăie cu palmele radiatorul încălzit.

— Drace, ce bine-ar fi să mergem măcar pînă după colț cu drăcovenia asta ! Ce n-ar fi dat să se plimbe cu ea ! Dar toate pîrghiile, butoanele, manetele și numerele rămîneau pentru ei o taină de nepătruns. Nu pricepeau nimic, în afară doar că roata aceea dinăuntru trebuia învîrtită, pentru ca mașina să n-o ia razna. Toate păreau picate din altă lume, neînțeleasă. Se apucară, care cum știa, să bolborosească vrăji, descîntece, dar se încurcau

— nu le știau bine. Își mușcau degetele de necaz și înjurau ca ăi mari, strîngîndu-și pumnii în buzunare, să-și înfrîngă dorința năprasnică ce-i stăpînea. Tiii, să stai la volan și să-i zici mașinii : hai, ia-o din loc !

Cutia asta mută, fermecată, care avea și sălbăticia cailor speriați, și puterea apelor revărsate, și iuțeala păstrăvilor ce fug de dușman, cutia asta, pe care puteai s-o pipăi cu mîna, s-o cercetezi simplă, bucățică cu bucățică, și totuși vrăjită, îi scotea din minți pe strengari. Se uitau la ea, încremeniți.

— Măi, tinicheaua asta, uite, se hîțînă, strigă deodată cel mai înfipt dintre ei. Ridicară capota, dezvelind motorul. Inima îngheță în ei : parcă ar fi înălțat capacul unui coșciug, să vadă mortul la față.

Vehiculul le păru, întîi și-ntîi, așa, un fel de raclă în care zace ceva necunoscut, mare și înfiorător. Curiozitatea lor de copii îi împinsese de multe ori să pună degetul pe o față de mort. Ce lauri ar fi culeș cel ce s-ar fi putut lăuda cu o asemenea ispravă ! Dar groparul i-ar fi rupt mîna celui ce s-ar fi apropiat de morgă, să ridice măcar un pic capacul negru al sicriului. Numai doctorul Rozum, care avea acasă, închisă în dulap, Moartea Adevărată, se pricepea la coșciuge și la rîșnița lui.

Capota le dezvălui o grămadă de lucruri ciudate. Dar, văzînd șuruburile și piulițele, vechi cunoștințe, ce le umflau veșnic buzunarele, își luară inima în dinți și puseră mîna pe motor.

Stýblo ceaprazarul se tot sucise și se învîrtise pe lîngă ușa morgii. Nu izbutise, însă, să prindă nici o vorbă și, obosit de atîta așteptare, se hotărîse să plece acasă. Zărindu-l, copiii se împrăștiară în toate părțile. Doar piciul care se urcase la volan și-l tot sucea în dreapta și-n stînga — prea cufundat în treaba asta ca să mai vadă primejdia — se pomeni deodată față în față cu șepcarul.

Băiatul își strîmbă gura, gata să izbucnească în plîns, sigur că va primi o scatoalcă, dar ceaprazarul — spre uimirea ștrengarilor — era dulce ca mierea. Căci acele mîini nevinovate de copii aveau să nimicească, să facă praf și pulbere căruța diavolească ce-i amărîse zilele. Pentru o treabă atît de importantă, făcea să arunci, colò, un pitac în palmele pline de praf și ulei.

— Jucați-vă, jucați-vă, băieți! Mai scoateți de pe-aici un șurub, mai suciți pe dincoace o piuliță, să-nvățați și voi cîte ceva.

Ștrengarii, zăpăciți de pleașca ce le picase pe cap, își vîrîră degetele în gură, apoi își scoaseră șepcile și mormăiră cîte un bună ziua. Pentru un creițar, erau gata să demonteze orice le-ar fi căzut în mînă. Ba, mai mult, nu s-ar fi dat în lături să desfacă toată mașina, șurub cu șurub, și să plece cu ea în buzunare. Dorul lor după căruța aceea năstrușnică era gata oricînd să se prefacă în ură, în ura ce-i îndemnase de atîtea ori să arunce cu pietre după automobil, iar vechiul alean ce-i cuprindea, ori de cîte ori zăreau mașina, putea lua orice formă.

— Eu dau fuga s-aduc un ciocan, zise unul.

— Du-te, găgăuță, și voi aduceți încoa niște pietricele.

Se apucară să zvîrle cu pietre în motorul îndărătnic, să jupoaie automobilul ca pe-un iepure de casă.

Domnul prim-consilier plecă mulțumit. Nu făcuse nimic rău. Doar le dăduse un brînci ușor, de care poate nici nu era nevoie. Ulița i se deschidea în față, lungă, strînsă între zidurile caselor; porni pe ea înainte, vesel, voios, ca pe un covor triumfal.

— Măă, se mișcă, se mișcă! începu deodată să țipe băiatul hingherului, după ce trăsese de o pîrghie. Toți ceilalți lăsară șuruburile pe care le tot învîrteau, ca să privească marea descoperire.

— Uite, mă, pui mîna aiiici...

Strengarul apăsă pe butonul din capătul pîrghiei, mecanismul ţăcăni pe undeva şi acum puteai să împingi bara, pînă acum nemişcată, departe înainte. Băieţii erau gata să rînjească, fericiţi în faţa minunii, dar în aceeaşi clipă dihania se urni şi, venind încet de-a-ndaratelea, începu să coboare pe uliţă.

— Sări, boule! îi strigară ceilalţi puiului de hingher. Băiatul căzu peste pietrişul uliţei, zgîriindu-şi toată faţa. Automobilul mergea la vale.

Doctorul se gîndea să plece de la morgă pe la zece. Auzi bătaia orologiului din turnul bisericii Sfînta Barbara şi-şi aduse aminte de consilierul Zimmerheier cum îşi pleca urechea, strălucind de bucurie, la clopoţelul ce vestea ceasul învierii lui din morţi.

— Cline, cline, cline...

Cînd însă auzi aievea clopoţelul, doctorul tresări, speriat de cît de puternic îi lucra imaginaţia. Dar se sperie şi František Kulovaný, care habar n-avea ce se petrecea în mintea doctorului. Sări un pas înapoi şi-şi pipăi pieptul. În locul în care buzunarul vestei acoperă inima omului, se întîmpla ceva.

— Asta-i semn rău... O să se întîmple o nenorocire. Groparul o sfecli. Se dăduse de gol. Ţîrîitul ce ieşea de undeva, dinăuntrul lui, nu se mai oprea. Şi sunetul era tainic, argintiu, ca al zurgălăilor în noaptea de ajunul Crăciunului.

— Eu... eu... nu... nu ştiu...

Doctorul se făcu stacojiu de mînie.

— Scoate ceasul!

Supunîndu-se poruncii, František Kulovaný duse mîna la buzunar, scoase la iveală ceapa de aur şi, speriat ca un copil prins cu o boroboaţă şi care aşteaptă să i se tragă o chelfăneală, puse ceasul în palma doctorului. Abia acum încetă să mai ţîrîie.

Doctorul deschise căpăcelul, se uită înăuntru, la locul unde, pe ceasul domnului Zimmerheier, stătea scris :

IN AMINTIREA ZILEI DE SIMBĂTĂ, 11 iulie.

Dar pe capacul, frate geamăn pesemne cu cel al consilierului, scria :

LUI MATĚJ ŘEZÁČ
PENTRU CEA MAI BUNĂ LOVITURĂ.

— Pungaşule ! se răsti doctorul la gropar. Îşi închipuia că ceasul ajunsese la cimitir o dată cu hainele negre ale lui Řezáč. Groparul îşi apropie nasul de căpăcel, de astă dată mai mult curios decît speriat, şi buchisi scriitura cu toate cele zece degete înfipte-n mustaţă. Părea că-şi trăgea cu ele şi pielea de pe faţă, într-atît i se căscaseră ochii.

— Nu ţi-e ruşine să-l furi pe Řezáč ?

— Păi, să mă iertaţi, dar eu n-am deschis ceasul.

— L-ai luat din haină. L-o fi uitat acolo.

— Da' de unde. Era la nebun. Să n-am parte ! Era la nebun, în buzunar, lîngă cîneparul ăla mort.

František Kulovaný socotea că-i mai mic păcatul dacă luase ceasul de la nebun, şi gîndul acesta îl linişti. Lăsă mustaţa în pace.

— Că mă miram şi eu de unde şi pînă unde să aibă Janek ornic de aur. Doctorul se simţea cam stingherit. Cu toată experienţa lui tristă, iubea oamenii. Dar cine fură...

— Am să-l dau cui i se cuvine.

Trei strengari năvăliră pe poarta cimitirului.

— Do... dom... dom... De emoţie nu puteau să vorbească.

— Dom' doctor... maşina... a luat-o-n jos la vale, pe uliţă.

Era prea tîrziu — şi cine ar mai fi putut prinde din urmă automobilul ce înainta hurducăind? Cobora de-a-ndaratelea pe uliţa Kopečná, din ce în ce mai repede şi oblu, trecu pe lîngă alcea de arţari, zdroncănind asurzitor, ducînd moartea cu el.

Doctorul fugea cu ceata de copii după el. Uliţa fiind îngustă, nu puteau să vadă dacă era cineva înaintea maşinii. Dacă era, n-avea scăpare.

Domnul ceaprazar, mulţumit de sine, fluierînd ca un sturz şi făcîndu-şi vînt cu şapca, spre a-şi mai răcori fruntea înfierbîntată, se îndrepta, tacticos, spre tîrg. În spate, auzea de la o vreme un zdrăngănit şi un bîzîit de parcă i-ar fi intrat un bondar în ureche. Cînd întoarse capul, scoase un ţipăt de groază.

Drăcovenia gonea mînioasă după el, lunecînd la vale ca o nălucă, fără şofer. Tinichelele capotei, ridicată în amîndouă părţile, zăngăneau înfricoşător, parcă şi aerul din preajma maşinii ar fi clocotit.

În dreapta zid, în stînga zid. Nici o scăpare! Zadarnic încercă să sară în sus, să se prindă cu mîinile de creasta zgrunţuroasă a zidului. Degeaba îşi zdreli palmele, frecîndu-le de nisipul tencuielii. Văzînd cum stau lucrurile, Stýblo începu să alerge ca un cal; ghetele îi bocăneau pe caldarîm, şapca îi zburase de mult din cap, cădea şi iar se ridica, fără să mai sufle, fără să ţipe — căci spaima îi luase piuitul — şi zidul nu se mai isprăvea.

Un pas, încă unul şi încă unul. Dar lui i se părea că bate pe loc şi că pămîntul îi fugea de sub picioare înainte, ca şi cum s-ar fi întors împotrivă-i, apropiind de el dihania.

În ultima clipă, nemaiavînd încotro, se agăţă de trunchiul unui ulm. Zdrang! Maşina cotise spre dreapta, cîrmuită parcă de cineva nevăzut, care se bucura de groaza lui Stýblo, şi se ciocni tocmai de copacul ce-l apăra cu trupul său pe şepcar. Tinicheaua se în-

lipse adînc în carnea albă a lemnului, smulgîndu-i o halcă groasă şi, adunîndu-şi puterile ca să-şi ducă la capăt mîrşăvia, îşi turti victima de zid. Ceaprazarului îi trosni ceva înăuntru. Nu mai ştiu nimic de el.

Strengarii, cu obrajii mînjiţi, ajunseră primii la faţa locului şi se aplecară asupra lui Stýblo. Aveau mîinile pline de şuruburi şi piuliţe, iar ochii măriţi de spaimă, la vederea acelui om ce zăcea fără cunoştinţă, strivit. Scoţîndu-şi şepcile din cap, începură să le frămînte în mîini, cum văzuseră la ăi mari.

Doctorul îl prinse pe unul şi-i strigă :

— Fugi pîn'la Kocanda şi cheamă băieşii.

Singur, chiar ajutat de copii, n-ar fi putut să dezlipească maşina de zid, ca să scoată de sub ea trupul amorţit al ceaprazarului.

— Cred că-i pe moarte, zise într-o doară Venzal, un miner, cînd şepcarul fu scos. Doctorul îi desfăcu haina, îi pipăi coastele, braţele şi picioarele, îi cercetă bazinul pentru care se temuse cel mai mult şi, cu ajutorul băieşilor, sui victima în maşină. Repede, cu el la oraş ; aici n-avea ce să-i facă.

Privind apoi maşina, încremeni.

— Uite, nene... nişte piuliţe. Băieţii, albi ca varul şi dîrdîind de frică, veneau unul cîte unul la el, să-i dea conţinutul buzunarelor.

— Uite şi asta, nene doctore.

Rozum se aplecă peste motor şi, cu degetele lui subţiri, se apucă să-l doftoricească atent, ca pe un cal bolnav. Minerii şi copiii se strînseseră roată în jurul lui.

— Bine, măi, se poate ? Dacă l-aţi omorît ! îi dojeni cu amărăciune doctorul, ca şi cum ar fi fost oameni mari. Strengarii lăsară capetele şi mai în jos şi degetele lor de la picioare începură să rîcîie pămîntul întărît, privind dezolate găurile scobite, de parcă ele ar

fi trebuit să îndrepte boroboața pe care o făcuseră neastîmpărații lor stăpîni într-o clipă de necumpătare.

— Dar... dar... așa i-a trebuit. Nenea Stýblo așa zicea... că să desfacem mașina...

Arginții lui Iuda, banii primiți de la ceaprazar, ieșiră îndată la iveală. Minerii din Kocanda care, în marea bătălie ce se dădea în jurul mașinii ,drăcești și a doctorului, erau de partea acestuia din urmă, abia își puteau stăpîni zîmbetul, fiindcă, nu-i așa ? în asemenea împrejurări triste, trebuie să fim serioși.

În cele din urmă, doctorul își drese de bine de rău rîșnița și o porni.

— Doamne Isuse Cristoase, ceaprazarul în mașină ! se minunau oamenii care ieșiseră din case și din dughenele din piața Sfînta Barbara. Văzîndu-l cu capul gol, rezemat de pernă, ca-n somn, li se părură că se apropie sfîrșitul lumii, cînd toate vor sta cu capul în jos și cu picioarele în sus și se vor strica rînduielile firii.

Capitolul al nouăsprezecelea

PORTRETUL DOMNULUI FLORIÁN

în fața căruia František Buzek dă dovadă că nici în ultima lui clipă nu rabdă să fie încălcată rînduiala în comună, pricină pentru care va veni tocmai la miezul nopții în locul acela unde i se arăta mereu îngerul. De n-ar fi fost jumătatea de ceas hărăzită crîșmei de la Vènik...

Primarul nu dormise toată noaptea.

Luni, ceaprazarul fusese dus în capitala județului, în aceeași mașină diavolească pe care o blestemase de atîtea ori și care în cele din urmă îi venise de hac.

— Nu trece luna și se înzdrăvenește, susținea doctorul Rozum discutînd cu František, care număra în sinea lui, bob cu bob, mătăniile zilelor, să vadă cîte mai rămăseseră pînă la sfîrșitul sorocului stabilit de doctor. Era mîhnit că ceaprazarul o pățise. Acum, la conducerea sfatului comunal ar fi trebuit să urmeze cel de-al doilea consilier, dar cine îi va da ascultare acestui șomoiog de paie, împrăștiat de suflul clevetirilor și urzelilor șepcarului? Cine va avea grijă să nu săvîrșească acele samavolnicii de care se temea așa de mult primarul?

— Pazdušek! strigă nerăbdător František. Naiba știe pe unde o fi umblînd și Pazdušek ăsta! Cum se face seară, pleacă din odăița lui și, flușturatic cum e,

lasă toată grija pe care ar trebui s-o aibă față de stăpînul lui pe seama bătrînei slujnice, Doroteea. Mereu are de alergat pe undeva, de pus la cale ceva. Cine să-l slujească și să-l înveselească pe primar?

František Buzek știe prea bine că dacă n-o să aibă un cap luminat în frunte, comuna va lîncezi, va slăbi și are să piară ca o găină fără grăunțe, o să prindă miros de doagă putredă și tot ce-i bun se va strica.

František mai strigă o dată:

— Pazdušek, hei, unde ești? Vino să mă-mbraci! Dar Pazdušek — ia-l de unde nu-i! „Pe unde-o fi umblînd, haimanaua? Cică pune la cale treburile comunei. Te pomenești că, pînă la urmă, ajunge singurul cap blagoslovit cu înțelepciune din tot tîrgul ăsta, cît e de mare."

Era ziua sfintei Maria Magdalena, femeia stricată ce și-a răscumpărat păcatul prin căință. În ziua aceea, František se simțea mai bine, ca și cum sfînta i-ar fi pus o vorbă bună pe lîngă dumnezeu. Sau poate, nemaipridindind cu treburile, domnul uitase de František și de păcatele lui. Să cîrmuiești o lume întreagă e o trudă de o sută de ori mai grea decît să fii cel dintîi din tîrg.

Dar și să fii primar e o pacoste.

Să nu mergem mai departe decît atunci cînd avuseseră loc manevre prin preajma orășelului și cînd însuși împăratul, în persoană, venise să înnopteze la Rukapáň. Să nu fi fost František Buzek, cine știe cum s-ar fi uitat astăzi la tîrgul lor maiestatea-sa? Dar așa, poate că chiar în clipa asta, stînd în castelul lui împărătesc și cercetînd harta pe care e trecută toată împărăția, pînă la cea din urmă cocioabă, rătăcește cu degetul prin locurile unde e un rotocol peste care e scris GOTTESHAND[1] (RUKAPÁŇ), și poate că, oprind degetul lîngă rotocolul cu pricina, le zice curtenilor:

[1] Mîna lui dumnezeu (în limba germană).

— Da, cunosc orășelul ăsta, e acolo un primar deștept foc, unul František Buzek.

František Buzek sări din pat, deschise ușile dulapului larg de stejar și se apucă să scotocească prin el, în căutarea pantalonilor de sărbătoare, ca să iasă în tîrg și să-l vadă lumea în formă. Trăgîndu-și ciorapii, se gîndea la împărat. Ce zarvă a fost atunci! Cum le-a sosit știrea de la prefect, au și venit, într-un suflet, la el. Se pierduseră de tot și îl potopeau pe primar cu întrebări:

— František, vine împăratul, ce-i spui?

— Las' pe mine! le răspundea el.

Vecinii, însă, tot se mai scărpinau după ceafă.

— Vezi, František, ai grijă, să nu te fîstîcești înaintea împăratului.

— Eu? le-a spus František Buzek. Eu n-o să mă încurc nici cînd are să vină împăratul. Eu nu mă tem să mă înfățișez nici împăratului, fiindcă întotdeauna am fost drept. Uite-așa am să-i spun: „Înălțimea-voastră, măria-ta, prin glasul primarului îți vorbește tot tîrgul Rukapáň, 3152 locuitori, mine de argint, joagăre, cu împrejurimi încîntătoare, putîndu-se vedea și pitoreasca ruină a Cetății Fracului, cocoțată pe un munte împădurit și de unde vezi tot ținutul. Numai birurile de n-ar fi atît de mari."

Strîngîndu-și curcaua, František dădu din cap a mirare: slăbise cam multișor în ultimele nouă zile. In cele din urmă, se văzu silit să mai facă o gaură la curea, într-un loc unde nimeni nu s-ar fi așteptat.

„Numai birurile de n-ar fi atît de mari. I-am zis-o", vorbi de unul singur primarul, în timp ce-și vîra mîinile în mîneci. Încă nu se întremase, nu prea se ținea bine pe picioare. Ar fi vrut să mai stea oleacă pe scaun, să se mai odihnească. Dar n-avea timp. Comuna îngrozește, se duce de rîpă, fiindcă nu are în frunte un

cap înțelept, nu-i nimeni care să ia în mînă frîul cîrmuirii.

În curte, ucenicii și calfele cîntau cîntecul care îi era cel mai drag jupînului:

Dogaru-n piață coțe drege
Ca nîndrele la el s-alerge;
Le pune doage și inele,
Să nu mai dea apa din ele.

Jupînul rîdea încîntat. Flăcăii îi bucurau inima. Se gîndea cum o să-i lase celui mai mare dintre ei, lui Ferda, toată averea lui. Fără să vrea, cîntecul le venea pe buze și-și lua zborul:

Las' să curgă apa-ntr-una,
Aněka are ochi ca mura.

Pe uliță, oamenii își dădeau coate și-și întorceau capetele, pocnind din degete, văzîndu-l pe primar cît de țanțoș pășește.

— Nu e tîrg să aibă primar ca al nostru, să fiu al naibii!

Iar păsările cerului, adică vrăbiile și graurii care ciuguleau vișinele cruțate de mîna omului și care, în loc să-și caute hrana pe ogoare, hoinăreau ca niște haimanale prin grădinile orășelului, îi cîntau din toate părțile, lui František Buzek, un imn de slavă.

Cînd trecu prin Cabrik, pe la porți se iviră femei și fete care-i zîmbeau, îi trimiteau bezele, îmbiindu-l să le facă cinstea de a pofti în casă, să dea pe gît un păhărel de ghiurghiuliu. Toți cîți îl întîlneau pe František, căutau să-i arate dragostea ce i-o purtau.

— Slavă domnului, František, îl întîmpină Lofront, plăcintarul, cu zevzecul ăla de șepcar nu mai era chip să trăiești.

František simțea cum se umflă, cum crește sub privirile prietenoase ale tîrgoveților. Începu să calce și mai fălos, ținîndu-și capul sus, ca un flăcău; ochii îi umblau încoace și-ncolo, aruncînd fetelor ocheade, iar mîna i se ridica fără să vrea la mustață, pe care o răsuci o dată, berbant. Și cum e greu să te plimbi fără să cînți, František îngîna pe sub mustață:

A fost odată un dogar sărac, a fost,
Hei, și umbla prin lumea mare fără rost.

Din gâoacea cuibului său, un graur îi ținea isonul:
— *Ti-ti-li-ti, ta-ta.*
František prinse refrenul și-i răspunse:

Avea în Hradec el o fată
Și-l aștepta într-o grădină
Și-amar plingea ling-o sulfină...

Primăria — fost castel de seniori, ai cărui stăpîni adevărați se odihneau de veacuri în cimitir — în ciuda înfățișării ei străvechi, îi primi pe František ca o mireasă îmbujorată. Salavec, portarul, țopăia pe lîngă poartă, ducînd mîna la cozorocul chiverei. De bucurie, ar fi fost în stare să tragă clopotul primăriei.

— Ia zi, Salavec, ce mai faci, cum o mai duci? Primarul se înclină spre ghereta portarului. Ehei, pe masa pe care trebuiau rezolvate chestiuni de serviciu, se afla un ulcior uriaș de lemn.

— Bei?

— Beau.

— Ce bei?

— Apă, dom'le primar.

František ar mai fi băut ceva. În gît i se strînsese o grămadă de salivă, îngroșată de căldură, și care avea un gust neplăcut, de noroi. Era gata să bea chiar și apă.

— Păi, dă-mi și mie să beau.

Salavec își umflă repede pieptul, ca și cum ar fi vrut să salute din nou. Asta numai pentru că, de surprindere, își pierduse răsuflarea. Obrazul căpătă aceeași culoare roșie ca și nasul. Întorcîndu-se nehotărît ba spre primar, ba spre ulcior, încerca să adune un pic de minte pe sub chivăra lui, ca să-i răspundă:

— Eu... aș trage o fugă să v-aduc alta, rece.

— Lasă că-i bună și asta, îl liniști primarul. Ce să-l mai trimită — pentru un pic de apă — pe portar, om bătrîn, pînă la fîntînă? Nici pînă la gheretă nu era cazul să-l facă să se obosească. Așa că primarul intră el însuși înăuntru, ridică vasul cu brațul său vînjos și cu ochii scînteietori, ca și cum, în loc de apă, ar fi urmat să guste sîngele domnului.

— Aoleu! făcu Salavec.

Dar František și dusese ulciorul la gură. Scoțînd puțin limba afară, dădu drumul primei înghițituri prelungi în gură, în băierile de sub obraji și peste limbă, pînă în poarta gîtlejului. Mărul lui Adam i se lăsă puțin în jos, dar se ridică repede, grăbindu-se să întîmpine și să primească un alt val de lichid, care urmă fără întîrziere celui dintîi. Și-astfel, talaz după talaz se scurse pe gîtlej, pînă ce fundul vasului rămase gol.

— Așaaa...

František Buzek trînti ulciorul de stejar pe tăblia de brad a mesei și, cum acest lemn este mai moale decît cel dintîi, pe suprafața lui se întipări un cerc aidoma fundului ulciorului.

Salavec clipea din ochi, genunchii îi tremurau... Își acoperi bucuria cu o batistă roșie, pe care o întinse în grabă peste toată fața, cît era de mare, înfigînd în mijlocul ei dîmbul rîpos al nasului.

— Așaa... zise și el pierit, după primar, plecîndu-și capul, spre a-i primi trăsnetele. František Buzek fusese

păcălit. Minunea din Cana Galileii se mai întîmplase o dată şi astă chiar în ulciorul lui Salavec.

Ceea ce îi alunecase cu atîta iuţeală pe gît era vinul roşu de pe Kopečná, din butoiaşul care făcea parte din patrimoniul tîrgului. Degeaba încercase Buzek să ia ulciorul de la gură cînd îşi dăduse seama, chiar de la prima înghiţitură, despre ce este vorba. A naibii mînă, nu voia să-l asculte, se înţelesese cu limba ce ardea de dorinţă, chemase în ajutor toate mădularele care ţipau de sete, aţîţîndu-i gîtlejul şi, prin răscoala asta generală, vărsase o jumătate şi mai bine de oca de vin în pîntecul primarului. Da.

— Asemenea fapte sînt pedepsite, Salavec, dădu glas gura lui František, de parcă nu ea, vicleana, s-ar fi răzvrătit cea dintîi împotriva voinţei primarului.

— Sînt pedepsite. Auzi, să înşeli un bolnav şi să-i primejduieşte viaţa, îi şoptea lui František, tînguindu-se, mintea care, cu puţin înainte, nu se arătase de loc autoritară, şi care, înălţîndu-se acum trufaşă deasupra spinării gîrbovite a lui Salavec, începea să se grozăvească. Dar inima, centrul cel mare al întregului ce se numea František Buzek, se muie şi se lărgi într-un acces de bunătate. Primarul puse mîna pe spatele credinciosului său slujitor şi-l scuturâ.

— Să lăsăm asta, Salavec. Nu mă supăr.

Salavec ridică iute ochii lui de şobolan, ce clipeau în bătaia luminii, bagă batista în buzunar, ca s-o ascundă de privirile primarului şi, de nu i-ar fi fost subaltern, l-ar fi bătut pe umăr. Aşa, nu avu curajul decît să-i spună :

— Tare bun om mai eşti, dom'le primar !

František îl mai bătu o dată pe umăr, luă cheia din cui şi începu să se ridice alene pe scări, la catul întîi, unde era biroul lui de primar, ca să rezolve toate chestiunile ce se strînseseră cît fusese bolnav.

— Stai! strigă el singur cînd ajunse în pragul sălii. Vinul era din butoiul rezervat pentru mine. Salavec n-avea cheia de la beci. Cheia era la Pazdušek, căruia i-am încredințat pivnița cea veche.

— Pazdušek! strigă František. Ungherele, colțurile și pereții coridoarelor și scărilor sparseră sunetul vocii sale în mii de cioburi mărunte, ce căzură fără să-și atingă ținta. Nu răspunse nimeni.

— Pazdušek! Vocea zgudui ca un tunet geamurile, făcîndu-le să zbîrnîie. Dar după ce ecoul se stinse, liniștea se lăsă și mai adîncă.

Primarul intră în sala de ședințe, prin care trebuia să treacă înainte de a ajunge la cabinetul lui. Cînd deschise ușa, se îngrozi de ce-i văzură ochii. Pe podiul prezidențial, la masa primarului, Ignác Pazdušek, cu capul rezemat de tăblia mesei, dormea. În stînga ținea paharul, iar cu dreapta îmbrățișa, într-un gest măreț, statuia de bronz a împăratului, pe al cărui cap de metal își pusese șapca lui de vardist.

Aprodul era turtă și numai beat fiind — în cea mai gravă stare de ebrietate — putuse prihăni în halul acela chipul suveranului. Nici primarul n-ar fi îndrăznit să facă una ca asta. František se uită la pahar. Pe fundul lui se vedea sîngele nobil al viei de pe Kopečná. Se grăbi să dea jos șapca de vardist de pe capul împăratului, o puse în colțul mesei și-l zgîlțîi pe Pazdušek de braț.

— Scoală, Pazdušek.

Ignác se scutură, ridică un pic capul și-l suci de colo-colo, îndoindu-se parcă de ceea ce auzea cu urechile lui, și abia după ce František Buzek îl pocni peste mînă, sări în picioare, salutînd cu degetele rezemate, în loc de cozoroc, de chelie.

— Vino-ți în fire, măi, Pazdušek!

Dar Pazdušek se prăbuși din nou pe scaun, cu mîinile căzute ca două crengi frînte. Strungărețele înguste

ale ochilor orbiți de beție clipeau ca ale unui liliac pe la amiază. Pazdušek sforăia nu prea melodios.

— Măi, Pazdušek, tu știi cine sînt eu? îl întrebă primarul îndreptîndu-și un deget spre piept, vrînd să-l dea gata prin întreaga prestanță a personalității sale.

— Aă... tu... ești împăratul, bolborosi Ignác Pazdušek și întinse brațele:

— Vin'la mine să te pup, drăguțul meu de imparat...

Dar, înșelat de ochii care-i arătau totul în două exemplare, zărind deodată doi dregători, rămase cu brațele întinse și abia într-un tîrziu încercă, desfăcîndu-le și mai larg, să cuprindă amîndouă capetele și să și le tragă la piept.

Dar pe cînd stătea așa cu brațele întinse, îl cuprinse din nou somnul. Capul îi căzu iarăși pe tăblia verde a mesei, mîinile revenindu-i la poziția dinainte, una pe cană, cealaltă petrecută pe după grumazul suveranului.

František Buzek oftă adînc, încercînd să ia laba lui Pazdušek de pe ceafa împăratului, însă văzînd că n-avea rost, se duse în cabinetul său. Păianjenii torseseră peste hîrțoage mii de fire mătăsoase. Un răstimp, primarul căută păianjenii cu atîta îndărătnicie, de parcă ar fi vrut să tragă o săpuneală bietelor gîngănii, dar negăsindu-le, rupse, în lipsa autorului, toată urzeala, izbăvindu-și hîrtiile de vraja aruncată asupra lor.

Pe urmă, se apucă să caute pecetea primăriei. Degeaba. Dădu peste zece coli ministeriale înțesate cu iscălituri. Pe toate scria: Stýblo Josef, alături de rotocolul pecetei primarului, mare cît un ou făcut ochi, pe o farfurie de linte.

Îl înjură în sinea lui pe șepcar, dar gîndurile, învîrtindu-se parcă într-un cerc vicios, se întoarseră la enigma vinului din podgoria Kopečná. Cum ajunsese vinul ăsta la Salavec? Te pomenești că Pazdušek um-

blă de colo pînă colo și cinstește pe oricine întîlnește în primărie, cu vinul primarului.

— Pazdušek!

František Buzek se repezi ca o vijelie în sala de ședințe, îl zgîlțîi pe Ignác pînă ce-l trezi, îi trînti pe cap șapca cu cozoroc ca să-i mai ridice nițel prestigiul și-i zise cu amărăciune:

— Pazdušek, bețiv ordinar ce ești, du-mă la beci!

Soarele era pe la amiază, razele băteau în sală, aurind praful, veșnic prezent. De fiece dată cînd trăgea aer în piept, František simțea cum se înfierbîntă, de parcă pulberile ce-i intrau pe nas și pe gură ar fi fost încinse înadins, ca să-i zvînte toată umezeala trupului. František murea de sete — Pazdušek, la fel. Cînd o porniră amîndoi spre pivnița boltită, se înviorară, deși Pazdušek tremura tot de frică, iar primarul de mînia ce urma să-și găsească temeiul.

În sfîrșit, ajunseră în pivniță. František se așeză pe un butoiaș de o vadră, trăgînd în plămîni cu nesaț aerul răcoros și înmiresmat, înviorător ca un vin subțire. Pazdušek se opri puțin mai încolo, scoase rămășița de sabie din teacă și o cercetă cu migală, ca și cum, amintindu-i primarului de fapta ce o săvîrșise, ar fi vrut să-i cîștige îngăduința și mila.

Felinarul atîrnat de zid, aproape de tabloul înnegrit de vreme, pîlpîia fumegînd, aruncînd umbre tremurătoare pe fața bătrînului senior de pe pînză. Portretului i se spunea Florián. Toată lumea era înțeleasă să-l socotească pe domnul Florián ca pe fostul stăpîn al castelului. Odinioară, tabloul stătuse atîrnat pe peretele sălii de ședințe, dar, pe vremea înaintașului lui Buzek întru ale primăritului, hotărîndu-se ca sala să fie împodobită cu portrete de primari și de alte șiruri de părinți ai urbei ce binemeritaseră de la ea, domnul

Florián fusese scos din sală și dus de Pazdušek direct la beci.

După ce se mai odihni puțin, František se ridică în picioare și, cu degetul lui de dogar iscusit, atinse capătul cepului înfipt în butoiul comunal. Capul mustea, răcoros. Apoi începu să ciocănească butoiul și la fiece ciocănitură i se ridica o șuviță de păr pe cap. Isprăvind cu cercetarea, părul i se făcuse tot măciucă. Așa, care va să zică, domnule Pazdušek! Butoiul suna a gol. Doar în partea de jos, sunetul era ceva mai înăbușit de o rămășiță subțire de vin. František puse o cană la canà și-i dădu drumul. Nimic.

— Păi, ar cam trebui să-l ridici o țîră de fund, remarcă Pazdušek cu glas pierdut. František își înfipse mîinile în cap, le lăsă apoi să cadă jos cu deznădejde și izbucni ca pulberea cînd flacăra a ajuns la capătul fitilului.

— Pazdušek, unde-i vinul?

Pazdušek își freca palmele de nădragi, vrînd, pasămite, să arate că în afacerea asta el avea mîinile curate, și-și mușca vîrful mustăților pleoștite.

— Păi...

— Unde-i vinul, pramatie?! Ia spune!

— Să spuie ăla...

Mucul de sabie ce atîrna în mîna lui Ignác se înălță spre chipul domnului Florián. Aerul spintecat de lamă șuieră, umbra de pe fața domnului Florián sări cît colo și un surîs rece, părelnic, trecu peste obrazul castelanului.

— De ce ai băut vinul, ticălosule?!

— Eu? Vai de mine, dom'le primar. Al de colo...

Și înălță iar sabia, care de astă dată atinse pînza, pîngărind cinstita față a domnului Florián. Primarul nici nu se sinchisi de impietatea lui Pazdušek. Căută să pătrundă sufletul lui negru ca smoala, adunînd în

sinea sa trăsnete şi fulgere, pe care să le arunce asupra cheliei ce împodobea căpăţîna vătăşelului.

— Eşti un slujbaş rău, Pazdušek. Bei... bei ca un porc, ca un porc bătrîn. Las' că ţi-arăt eu...

Pazdušek smiorcăi din nas, de parcă ar fi vrut să oprească o lacrimă de regret înainte de a-i aluneca pe faţă, îşi duse mîna tremurîndă în colţul ochiului, dar pe drum se răzgîndi, luă poziţia de drepţi şi-i dădu drumul :

— Se poate pentru ca să mă trataţi aşa, dom'le primar ? Cum, care va să zică eu beau ? Păi eu n-am pus nici o picătură pe limbă, să mor, na ! Ăla, ăla de colo-i de vină. Toată noaptea-l păzesc să nu-şi facă de cap — păi de cîte ori n-ar fi lăsat şi cepul deschis, de n-aş fi fost eu acilea, la faţa locului.

Mişcat de propria sa cuvîntare, glasul îi tremura ca un clopot ce sună de mort, umerii îi căzură şi, din poziţia de drepţi, falnic cum şedea, trupul i se încovrigă jalnic.

— Nu minţi ! Cum să bea ăsta ?

— Uite că bea. Lunea trecută îl prinsei tamăn cînd punea gura la cep.

Primarul întoarse abia acum capul spre învinuit. Şi iată că domnul Florián îl privea, îl privea ţintă, de parcă şi-ar fi zis : „Hei, ia să vedem acum, ce se mai întîmplă ?" František se dădu mai încolo. Domnul Florián — după el.

— Că n-o fi viu...

Primarul căuta să se împotrivească temerilor ce puneau stăpînire asupra lui.

— Cînd vă spui... E un farmazon...

Şi, ca şi cum i s-ar fi uscat deodată gîtlejul, vătăşelul ridică sfios de pe mesicioară o ulcică, aplecă puţin polobocul şi turnă în ea un pic de vin, cît ar ieşi din ţîţa vacii cînd o apeşi o dată.

Văzînd şi auzind ce se întîmplă, František simţi în gît o arsură.

— Nu-mi dai şi mie un strop ? Ce, cu n-am suflet ? zise el cu glas tînguios.

Pazdušek prinse îndată curaj. Umplu cana ochi, mai umplu una şi le duse pe amîndouă, cu multă luare-aminte, stăpînului său.

— Tiii, ce cald mai e şi azi !

Orologiul bătea ceasurile douăsprezece şi sunetul lui se auzea în beci, înăbuşit, ca-ntr-o peşteră.

— Aşa-i la amiază. Afară ai muri de căldură.

Fericit că se dăduse jos din pat, înviorat de răcoarea plăcută a pivniţei, întărit de licoarea băută la primărie, František se apucă să ocărască zăpuşeala lunii lui cuptor şi să dea drumul vinului să-i curgă printre dinţi. Prilej pentru Pazdušek să depene această istorioară fistichie :

— Cînd vă spui că bea... Viu eu lunea pe-aici, descui şi numai ce auz un zgomot. Deschid uşa şi ăsta, hop în cadra lui. Făcea pe niznaiul. Şi vinul picura, picura din cep. Îi zic : „Dacă ţi-e sete, spune. Că nu sînt eu ăla care să fiu contra să bea omul un păhărel. Primarul tot n-o s-o mai ducă mult şi cin' să-i bea vinul dacă se duce pe lumea ailaltă ?“ Dar el, nimic ; doar ochii-i jucau în cap, uite, taman ca acum.

— Va să zică, Pazdušek, tu crezi că eu nu mai am zile multe ?

— Se poate, dom'le primar ? Asta era luni, cîn' te dădeai de ceasul morţii, îngăimă Pazdušek şi zgîlţîi butoiaşul. Pe cinstea mea că ar fi fost păcat de vinul ăsta, să-l bea ceaprazarul.

František, care dăduse şi el de fund, văzînd butoiul într-o poziţie prielnică, nu se putu stăpîni. Băşicile spumei, mari şi dese, stîrnite de gîlgîitul repede al şuviţei de vin, jucau plesnind în ulcică.

— Hei, şi viu şi marţea, mă uit şi ce să vezi : pe laviţă, un ulcior plin, aşa cam pe jumătate. Mă duc cu felinarul să-i luminez mustaţa. Încă-i mai picurau stropi de vin pe la colţuri. M-am răstit la el : „Mă, Floriene, nu mai bea, că-i vinul primarului!" El, nimic. M-am supărat foc, l-am apucat şi l-am zvîrlit pe uşă afară. L-am băgat în grămada de mangal, să se-nveţe minte. A doua zi, era la locul lui, atîrnat tot în cui. N-apuc să intru bine pe uşă, că mă şi ia în primire : „Bine măi, Pazdušek, se poate să-mi faci tu una ca asta ?" Cînd l-am auzit vorbind aşa, am înlemnit. Zic : „E orden, m-a pus primarul să păzesc pivniţa." Iar el cică e-acasă aici, că poate să facă tot ce poftеşte. Chiar m-am gîndit să-l chem pe ceaprazar şi să-l rog de a-l opri cu funcţia de primar de a face abuz. Dar el — parcă mi-ar fi ghicit gîndul — zice : „Să nu mi-l aduci pe tontul ăla, că-i dau una în cap de nu se mai scoală. Mie să nu-mi vii cu de-astea..."

— Dar lui Salavec, tot Florián i-a dat vinul ?

— Lui Salavec ? Va să zică Salavec umblă cu pîre... Apărarea lui Pazdušek începea să se clatine. Ca să vezi ce-nseamnă să-i faci omului un bine.

— Nu, asta nu. Primarul nu voia să cadă asupra bătrînului Salavec bănuiala că ar fi pîrîtor.

— Nu, nu, Pazdušek, nu te-a pîrît. Eu l-am prins cu mîţa-n sac.

— Aha. Şi eu, care-i ziceam : „Mă băiete, îţi dau, dar bagă de seamă, nu cumva să te prindă!"

Timpul trecea, iar cei doi ajunseseră la a treia ulcică. Clipă de clipă vinul scădea, de parcă l-ar fi supt nisipul trecutului. Şi fiindcă aşa vine socoteala, după a treia, se apucară de a patra. Amorţeala, care mai zăbovise prin vreun cotlon al trupului, se spulberase. Primarul păşea vesel şi vioi de la masă la butoi şi de la butoi la masă. Cum ar putea el îngădui să fie păgubit tîrgul de o stafie ce bea vin de Kopečná ? Dar

fie că vinul se duce pe gîtul lui Pazdušek sau pe cel neguros al nălucii, greşeşte drumul. Singura cale bună, statornicită de cîrmuire şi încuviinţată de preacinstitul sfat comunal, este cea care trece mai întîi printre buzele primarului, apoi peste vadul limbii şi în cele din urmă prin stăvilarul îngust al gîtlejului. Numai ce n-o să mai poată bea primarul, va curge în stăvilarele părinţilor urbei, spre a le umezi albiile. Iar ce mai rămîne (primarul nu-i zgîrcit, doamne-fereşte) poate să moaie şi buzele lui Pazdušek, deşi, la drept vorbind, vătăşelul nu merită. Aşa se gîndea în clipa aceea František Buzek, uitînd cu desăvîrşire că nu trecuseră nici cîteva zile de cînd dumnezeu îl pedepsise amarnic din pricina viei de pe Kopečná.

— Ascultă-mă ce-ţi spun eu, Pazdušek. Lui Florián să nu-i mai dai nici un strop. Nici un strop, pricepi? chiar de-ar coborî acuşi din tablou, să mă roage în genunchi. Nu şi nu. Am zis!

Pazdušek tăcea şi încuviinţa, dînd din cap. Se prefăcuse într-un ceas fermecat, ce bate sferturile şi jumătăţile de oră cu fundul ulcelei. Lumînarea din felinar, mistuită de foc, plîngea, aruncînd picături de ceară pe ghetele primarului.

— Măi, Pazdušek, chiar de-ar fi să stau aici pînă se isprăveşte butoiul, n-am să-i dau şi gata. Nu-i îngăduit să furi de la comună, asta s-o ţii minte, Ignác.

În ochii domnului Florián se aprinse un licăr... Hotărît, îi pizmuia pe cei doi. Primarul vedea foarte desluşit cum îi lasă gura apă.

— Ei, află că n-am să-ţi dau nici un strop, să ştii!

Încordîndu-şi toate puterile, scoase cepul, sprijini cu o cană goală butoiul, să-l aplece, şi adună licoarea roşie. Vinul curgea şuvoi, ulcica se umplu de mult, dar primarului parcă i-ar fi înţepenit mîna — băutura îi şiroia peste degete şi se împrăştia pe jos, susurînd. Înmărmurise.

Se uită la portret şi-odată îl văzu pe castelan că se mişcă. Scoase un picior de după ramă, îl puse pe laviţă, ieşi cu trunchiul din întuneric şi se plecă peste Frantíšek. Cînd îşi deschise buzele să rîdă, dinţii îi sticliră în gură. Frantíšek se uita la gura lui rînjită, aşteptînd să zică ceva, dar castelanul parcă n-ar fi avut grai.

Păi cum să aibă, dacă-i mort?

Oasele îi pîrîiau şi-i trosneau, frecîndu-se între ele, mîna se întinse spre cep, opri şuviţa de vin ce curgea într-una, iar gura morţii — gura numai dinţi — sufla ca o viforniţă în flacăra lumînării.

Bezna somnului de veci îşi înfipsese ghearele ei de gheaţă în trupul primarului. Fruntea i se îmbrobonase de o sudoare rece şi mîinile îi tremurau, ferindu-se, cu degetele răşchirate, de coasa morţii care-l pîndea.

Pazdušek sforăia alături, căutînd prin somn capul împăratului, cu care în ultima vreme se împrietenise la cataramă.

Dumnezeu ştie cît dormise Frantíšek Buzek. Simţind ceva rece, îşi spuse: e mîna. Sîngele acela înviorător nu contenise să curgă peste trupul lui. Nu mi-o fi retezat moartea picioarele cu coasa? Îşi vîrî degetul în gît. Gîtul era teafăr. Doar pe ţurloaie simţea că-l apasă o povară uriaşă. Se pipăi cu frică. Era Pazdušek. Se prăvălise peste picioarele primarului, cu faţa lipită de pămînt. Plescăia din limbă.

Lui Frantíšek îi era frig, un frig ce vine dinăuntru şi-ţi hîţînă trupul, sufletul, de nu mai rămîne un locşor care să nu dîrdîie. Teama îl apăsă ca un coşciug de plumb.

Din butoiul gol cădeau arar picături, picături grele de timp, umede şi mirosind a struguri. Una e hărăzită a fi cea de pe urmă. După ea, timpul se va opri la zidul mohorît peste care nu mai poate trece.

František aşteptă, aşteptă, pînă ce simţurile îi amorţiră din nou.

Cînd se trezi a doua oară, zăcea pe spate. Răsucindu-se prin somn, capul îi ajunsese în partea cealaltă. Vătăşelul nu mai plescăia din limbă: sforăia.

Primarul se îngrozi:

— Pazdušek, Pazdušek, scoală!

Se apucară amîndoi să aprindă chibrit după chibrit. Dădură să aprindă lumînarea. Dar lumînarea se topise. Ceara se scursese toată pe ghetele lui František.

Aprinseră o surcică. Văzînd umbrele ce jucau pe pereţi, primarul se sperie. Parcă ar fi într-o cameră de tortură. Umbrele dau din mîini. Dar... nu sînt decît umbrele lor.

Fug amîndoi din pivniţă. Afară — beznă adîncă. Pe scară, Pazdušek cade şi adoarme pe loc. Degeaba îl zgîlţîie František. Îl lasă pe vătăşel acolo, deschide cu cheia pe care o avea la el poarta primăriei şi iese în piaţă.

Era o noapte ca o retragere cu torţe.

În fîntînă se scăldau stelele cerului, păzite de leul de piatră, ce vărsa peste trupurile lor plăpînde şuvoaie de apă.

Şi iată că Dvořáček, paznicul de noapte, sună de douăsprezece ori din goarnă. Apoi se apucă să îngîne străvechiul cîntec:

E miezul nopţii, oameni buni.
Dormiţi, dormiţi cu toţi în pace,
De rele domnul ne păzească,
De apă, foc să ne ferească...

De fiecare dată cînd ajunge la cuvîntul *ferească*, Dvořáček dă drumul goarnei, ţinută pînă atunci lipită de şold, o lasă să cadă şi să atîrne de şnurul petrecut

după gît şi scoate butelca, să-şi mai ude gîtlejul. Abia după aceea, cîntă şi ultimele versuri, cele mai de seamă:

Binecuvîntează, o, doamne, somnul
Cinstiților tăi robi din Rukapáň.

František Buzek mergea zorit spre casă. Abia aştepta să se vîre sub plapuma moale, care avea să-i alunge frigul din oase, să primească, mîngîietoare, trupul smerit al păcătosului, iertîndu-i toate greşelile cu fiece atingere a ei gingaşă. Deodată se înduioşă, gîndindu-se la perne, la acea moştenire de puf a unor găşte ce nu mai vieţuiau de mult şi se dojeni că-şi ocărîse aşternutul, acolo, în beciul primăriei. De-ar fi fost de faţă Pazdušek, Pazdušek care adusese atîta pagubă primăriei tîrgului, el, capul tuturor răutăţilor, care îl abătuse de pe calea cea bună, ar fi dat în el cu îmblăciul, ca-n secară. František intră plin de gînduri bune pe uliţa Poťočná. Se bucura că nu mai avea mult pînă acasă. Vinul îi moleşise însă picioarele şi se poticnea într-una, astfel încît se văzu nevoit să se sprijine de zidul de piatră, crăpat tot, în jos şi-n sus.

Pipăind cu mîna, dădu de o frunză groasă de susai. Iarba năpădise zidul. Uite, o buruiană nevinovată, şi-l bagă în sperieţi, mai abitir decît Florián. Doamne sfinte, ce-ar fi dacă...?

Parcă ar fi mijit de ziuă. Din zare se înălţa, crescînd, o lumină. Primarul căzu în genunchi şi începu să bată cu fruntea drumul colbuit.

— Nu... nu... nu...

O mînă uşoară i se aşeză pe umăr şi rămase aşa un răstimp, picurînd în inima lui František balsamul dumnezeiesc al evlaviei. Iar cînd František, îngenuncheat, ridică ochii în sus, zări un înger scăldat în lumină. Zîmbind, îngerul grăi:

— Haide, František! Ţi s-a împlinit sorocul.

František zvîcni speriat sub mîna solului ceresc. Văzînd că n-are încotro, se ridică, își scutură genunchii de praf, se rezemă de zid și întrebă :

— Chiar acum ?

— Nu te-ai ținut de învoiala pe care ai încheiat-o cu tine însuți. Ți-aduci aminte cum ai scris ? František Buzek are voie să bea trei pahare de vin...

Ba da, își amintea, cum să nu, și se înșelase pe el însuși. Primarul nu mai asculta pe primar.

— Cum adică ? Mă iei la cer ? întrebă el ca să n-aibă nici o îndoială.

— Da, am venit să te iau. Ai băut tot ce ți-a fost dat să bei pe lumea asta.

— Va să zică, în cer mă duci ? František se scărpină pe sub pălărie. Bine că nu trebuie să mă duc în altă parte. Și zici că nu mi-a mai rămas nici o picătură ?

— Nici una. Nici cît să-ți umezești buzele.

Lui František îi pierise teama. Ba chiar se și bucura un pic. Așa, scapi de toate chinurile și suferințele, nu-ți mai pasă de nimic. În cel din urmă ceas al vieții sale, František se simțea vesel, ușurat. Și asta se va întîmpla chiar azi. Înainte de a se împlini miezul nopții (fiindcă era limpede că Dvořáček nu sunase ora exactă) František se va înfățișa înaintea lui dumnezeu. Dar cum rămîne cu orășelul lui ? Ce-o să se facă după ce moare el ? Dacă, din prostie, îl aleg primar pe Šalanský ? Dacă au să se încaiere pentru locul de primar, ca niște țînci pentru o acadea ? Dacă, din lăcomie, vor uita interesele obștești ? Măcar de-ar putea să le vorbească, să le dea sfaturi. Și František își aduse aminte de fapta cea mai înțeleaptă a diriguitorilor urbei, de acea binecuvîntată jumătate de ceas, prin care se amînă miezul nopții la crîșma din Věnik :

— Ce-ar fi să trag o fugă pînă la Věnik, pînă se face miezul nopții ?

— Nu. Nu ai voie să pleci nicăieri. Trebuie să mă urmezi numaidecît. Fapta asta ar putea să atîrne greu în balanţa păcatelor tale, îl dojeni îngerul mîhnit.

František simţea că tîrgul lui avea să se prăpădească, dacă nu s-ar fi sfătuit, înainte de a muri, cu mai-marii comunei. Cum adică, el vrea să bea? Dumnezeu îi e martor că nu. N-o să pună în gură un strop de băutură. Dar trebuie să rezolve toate treburile, să nu rămînă nici una încurcată. De pildă, trebuie să le spună să nu-l pună primar nici pe Šalanský, nici pe Stýblo, şepcarul. Mai bine să-l aleagă pe Trantinec, gospodarul, chiar dacă e din celălalt partid. El nu rîvneşte la bunul altuia şi n-o să caute să-şi umple buzunarele, jefuind averea comunei. Şi nici n-o să se înfumureze, el şi-aşa e mîndru de ogoarele, de caii lui. N-o să-şi plece urechea la clevetiri, fiindcă el face totdeauna ce-l taie capul, măcar că e cam tare de cap. Dumnezeu e martor că primarul František Buzek nu doreşte nimic altceva.

— Dar ce-ar fi dacă m-aş întoarce aşa, cam după o jumătate de ceas?

Îngerul se uită în sus, spre bolta înstelată. Şi, ca şi cum cineva i-ar fi făcut un semn tainic de acolo, zîmbi şi-i spuse primarului:

— Bine, František, du-te. Ai dreptate. Te aştept aici. Dar ia seama, să nu întîrzii.

František răspunse cu un zîmbet plin de recunoştinţă.

— N-ai nici o grijă. Într-o jumătate de ceas sînt îndărăt.

Şi, răsucindu-se pe călcîie, o porni spre crîşma din Vĕnik.

Capitolul al douăzecilea

UN MINUT DUPĂ CEASUL AL DOISPREZECELEA

a cărui acțiune se petrece între miezul nopții de la Barborka și cel de la Věnik și în care František Buzek ține cea de pe urmă cuvîntare a sa în fața concetățenilor, vorbind pînă ce banii lui Trantinec, cuprinși de flăcări, îl fac să tacă.

Balanța miezului nopții împărțise în două bezna: o parte lăsînd-o miercurei, pe cealaltă hărăzind-o zilei de joi. Vai de cei care la ceasul acesta, plecînd de la ibovnicele lor, calcă în picioare tufele de lalele din grădinița de sub fereastră! Dimineața, văzînd urmele, părinții, care țin la cinstea fetelor lor, tabără pe ele cu gura, cu pumnii. Dar, deocamdată, aceiași părinți stau în încăperea murdară a crîșmei de la Věnik și se cinstesc cu păhărele de vin sau cu halbe mari și roșii, pline cu bere de Rukapáň, gîndindu-se la un singur lucru: paharul, căruia îi vedeau acum fundul, să nu fie cel de pe urmă.

Cucul ieșise de douăsprezece ori din căscioara lui. Motanul, păcălit ceas de ceas de păsăruica de lemn și de cîntecul ei amăgitor, înalță capul și-și mai scoase o dată — tot în zadar — din pernițele moi de pe tălpi, acele ghearelor.

Vinul curgea gîrlă, berea și mai și. Koumáček, cu halbele înșirate pe degete, alerga de la o masă la alta,

nemaipridídind ; paharele clincăneau, spuma berei şi vinului se prelingea peste pahare, iar mesele şi duşumeaua erau pline de pete de băutură.

— Află de la mine, măi Trantinec, că am în curte un vătaf straşnic, strigă Pučálka în gura mare. Bătrînul juca taroc [1] cu Vrbata şi Karnet, la masa din colţ. Văzînd că Trantinec nu-i răspunde, Vojtěch, zurliul, ridică paharul să-l vadă şi să-l audă toată lumea :

— Să bem cu toţii în sănătatea lui Václav Trantinec.

Unii ridicară paharele, alţii nu. Toţi şovăiau, neştiind ce e mai bine : să-l jignească pe Trantinec, bînd în sănătatea lui Václav, sau pe Vojtěch, neridicînd paharul. Prostănacul de Šalanský, măcelarul, ridică paharul spre Pučálka, numai de ciuda ce i-o purta lui Trantinec, care acum, cînd Buzek zăcea în pat iar Stýblo se afla la spital, se aştepta să fie ales el primar.

— Eu cred, se umflă în pene măcelarul, cred că sînt al doilea sfetnic şi basta. Eu sînt făcut să conduc treburile comunei.

Pe cei de la Zářiči, care-l voiau de primar pe Trantinec, îi pufni rîsul.

— Tu, măcelare, nu poţi să duci de coarne un juncan, darmite să conduci treburile comunei.

Măcelarul se învineţi ca un curcan întărîtat. Vinele de pe faţă i se umflară, mai-mai să-i plesnească. În zadar căuta o vorbă care să-i usture. Limba greoaie, încleiată şi de cît băuse, i se împleticea în gură, bolborosind vorbe care pe jumătate erau înjurături, pe jumătate aiureli. Trantinec se uita în cărţile lui, pierzînd galben după galben, fiindcă jucau chiabureşte, pe bani mulţi. Se făcea că nu-l aude nici pe Pučálka, nici pe Šalanský.

— Ehei, cu banii care i-ai pierdut, îi făceai miresei trei fuste ! îi strigă un mucalit lui Trantinec. Dar

[1] Joc de cărţi.

cum nimeni nu știa dacă prin gluma lui șugubățul se dăduse de partea lui Trantinec (se părea că face aluzie la sărăcia Ančkăi, fata plutașului) sau dacă bătea în nicovala lui Vojtěch Pučálka, care îi luase apărarea lui Václav în fața întregului tîrg, tocmindu-l la el vătaf, strigătul rămase atîrnat în aer. Nimeni nu rîse. O clipă se lăsă o tăcere grea, apăsătoare.

Dar chiar atunci, ușa se dădu în lături și-n crîșmă intră František Buzek.

— Primarul! zbierară toți ca unul. Tot ce se întîmplase înainte fu dat uitării. Se îmbulziră în jurul lui František, strîngîndu-i mîna, încredințați că-i sărbătoreau revenirea. Iar cine n-apuca să-i prindă mîna, se mulțumea să-i atingă măcar brațul.

Cei care erau mai iuți de picior săriră să aducă pahare care se ciocniră, pe tava pusă în fața lui František. Ca un prinț, pus să aleagă între atîtea frumoase acoperite cu văluri, primarul începu să șovăie, neștiind la care să se oprească. Dar glasul lăuntric, care era chiar glasul îngerului, îi înăbuși cu o șoaptă dorința, poruncindu-i: „Nici unul. Nici o picătură!"

— Vă mulțumesc, oameni buni, dar eu nu beau. Nu mi-e sete.

Toți tăcură încurcați.

— Ai dreptate, František, trebuie să-ți vezi de sănătate. Cel ce vorbise astfel, voise să facă o glumă. Dar nimeni nu rîse. Koumáček, care venise în grabă cu o halbă încoronată cu spumă albă, crezînd că František trecuse la bere (doar ucenicul vine în fiecare zi la crîșmă cu o cană să ia bere pentru jupîn), se sperie și, neștiind ce să facă, își muie mustața în spuma albă ca smîntîna.

— Hai, atunci, cu noi la masă!

František nu-și mai lua ochii de la ceas. Acul cel mare înainta de la 2 la 3. Încă puțin, și se face douăsprezece și un sfert. Nu-i vreme de pierdut.

— Am venit pentru o clipă. Lăsaţi, că stau şi în picioare.

Se aşează îndărătul unui scaun cu spetează, de unde putea vedea toată încăperea. Făcu un semn să stea toată lumea jos şi, pîndind clipele ce zburau (acele ceasornicului înaintau vertiginos), se gîndea cum să deschidă vorba.

— František, ia spune, o să fie război? Întrebarea o pusese Šalanský, vrînd astfel să-l atragă pe František, din capul locului, de partea lui. Că tu ai glagore la cap...

František nici nu se uită la măcelar. De unde să ştie el cum e cu războiul? El un singur lucru vrea să le spună. Şi are să li-l spună.

— Oameni buni. N-am venit aci să stau de taifas. Am vrut să vă spun numai...

— S-a întîmplat ceva? exclamară cîţiva, înfioraţi de glasul solemn al primarului.

— Nu, nu s-a întîmplat nimic. Eu de comună voiam să vă vorbesc. Că vorba aia: azi eşti, mîine nu eşti. Şi gîndindu-mă aşa, mi-am zis să viu aici şi să ne sfătuim...

— Lasă, František, tu ai să ne îngropi pe toţi.

— Asta-i altă treabă, oameni buni. Mă gîndeam şi eu aşa... Că nu ştii ce-aduce ziua de mîine. Dacă...

Toţi îl priveau mîhniţi. Primarul creştea în ochii lor. Paloarea lui li se părea ca lumina lunii, mîinile cu care se ţinea de speteaza scaunului erau străvezii, iar ochii albaştri, care altădată străluceau de bunătate, acum ardeau straniu, măriţi. Pîlpîia în ei o flacără domoală, albastră ca cerul.

„František, ce-i cu tine?" ar fi vrut să strige cu toţii în cor, dar parcă le-ar fi pierit graiul. Nici buzele nu erau în stare să le mişte.

— Şi cum vă spusei, mă gîndeam că a sosit vremea să vă dau un sfat... un sfat bun. Mîine, poimîine, să alegeţi alt primar.

Cineva rupse pînă la urmă tăcerea.

— Ce-i, Františ ek, vrei să-ţi dai demisia ?

Dar parcă nimeni nu l-ar fi auzit. Nu-l mai slăbeau din ochi pe primar.

— E mare lucru să fii primar. Primarul trebuie să fie un om înţelept, săritor, drept. Nu trebuie să umble cu nasul pe sus cînd vorbeşte cu un om sărac şi nici să se plece în faţa boierilor. Nu trebuie să se plece ca trestia după vînt şi nici să stea ca un porumbel pe streaşină.

— Aha, bate în şepcar... se dumiriră unii.

— Trebuie să aibă ceva sub şapcă, că altfel ar putea să vă facă cine ştie ce gugumănie. Un cuvînt spus de el are greutate. Vorba nerodului n-o mai tragi îndărăt nici c-o sută de boi.

Toţi dădeau din cap în semn de încuviinţare, dar Františ ek simţea că nu spunea chiar tocmai ce trebuie. Voia să le bage bine în cap că atunci cînd avea să vină vremea să pună în fruntea tîrgului un primar nou, să ştie pe cine să-l aleagă, să nu mai dea din colţ în colţ. Vorbind, Františ ek îi măsura din ochi pe fiecare la rînd, cîntărindu-l şi scuturîndu-l, ciocănindu-l cu luare-aminte ca dogarul butoaiele şi ştia : ăsta-i gol, ăsta de aici e cam şubred. Iar ăl de colo se vede că-i prost de dă în gropi. Oricît ar alege, oricît s-ar gîndi, nu vedea bun decît pe unul singur. Pe Trantinec, gospodarul din Zářiči. De cîte ori nu se ciorovăiseră amîndoi pe la adunări, de cîte ori nu-i frînsese cerbicia, de cîte ori nu-i silise pe ţărani să dreagă drumurile pe care tot ei le desfundau cu căruţele, de cîte ori nu-l pusese să le plătească după dreptate oamenilor tocmiţi la seceră, de cîte ori, în sfîrşit, nu le dăduse

el peste nas fudulilor ăstora de teapa lui Trantinec? Şi uite că tot Trantinec era mai bun de primar. El, şi gata!

Nici Vojtěch Pučálka n-ar fi de lepădat. Dar e prea bun la inimă, ăsta nu i-ar spune *nu* nimănui. Şi-apoi, toată lumea zice că e cam sărit. František ştia bine că nu-i adevărat. Dar apucă-te de le-o dovedeşte, cînd n-ai decît zece minute.

— Şi ca să isprăvesc, că vremea trece... eu, cu mintea mea, mă gîndesc că dacă e să alegeţi alt primar, să nu-l uitaţi pe Trantinec, gospodarul.

Toţi îşi îndreptară trupul şi traseră cu ochiul la masa din colţ. Pînă şi Trantinec se săltă niţel din şale, înălţîndu-şi capul. Poate ar fi vrut să zică şi el ceva. Dar Vojtěch Pučálka ţîşni de pe scaun ca muşcat de şarpe.

— Eu nici în ruptul capului nu l-aş vota pe Trantinec.

František nu se aştepta să întîmpine vreo împotrivire. Şi dacă da, atunci în contra lui Trantinec s-ar fi ridicat poate cei din Cabrik, prăvăliaşii din piaţa Barborka sau încăpăţînaţii ăia din Perlov.

— De ce, Vojtěch? Iţi place mai mult ceaprazarul?

— Nu, nici vorbă. Dar un zgîrie-brînză nu poate fi primar.

Trantinec şedea lîngă masa lui şi se tot legăna, ca şi cum nu şi-ar fi putut găsi echilibrul. Cu stînga se ţinea de tăblia mesei, iar cu dreapta, între degetul cel mare şi cel arătător, ţinea dama, un popă şi un as, cu care rămăsese în mînă de cînd jucase.

— Haide, Trantinec, bate cartea, zise Vojtěch Pučálka strîmbîndu-se. Bătrînul nu clipi. Sîngele îi năvăli pînă în buricele degetelor, iar pe frunte, vîna bifurcată sări în sus ca o limbă de şarpe. Dar n-avea ce carte să bată. Trantinec nu va îngădui să fie ales primar,

chiar de-ar fi să pună în locul său pe cel din urmă argat din Rukapáň. Parcă s-ar fi întors lumea cu capu-n jos. Alaltăieri l-au îngropat pe nebunul tîrgului cu muzică şi două perechi de cai, l-au dus de la morgă în piaţa Barborka şi de-acolo iarăşi la cimitir. S-a întors lumea pe dos. Lumea toată, afară de pămîntul lui Trantinec. Şi cît o trăi el, n-o să se întoarcă. Unde s-a mai pomenit ca o fată de plutaş să se facă noră de chiabur, iar ţăranul cel mai cu cheag să ajungă argat? Dar mai bine chiabur argat, decît plutăşiţă stăpînă peste o avere de chiabur.

— Credeţi că vreau să fiu primar? Nu vreau!

Simţea că gura se împotriveşte să mintă. Cum să nu vrea el să fie primar, cînd aşa se cuvenea! Neamul lui este cel dintîi şi cel mai de soi. E fruntea. Toată lumea bate la el în poartă.

— Eu vreau, Trantinec. Eu, František Buzek. Mă ştii doar, că nu te-am cocoloşit niciodată. Dar acum zic: Trantinec e omul cel mai cu cap dintre voi toţi.

Îi veni poftă să bea o înghiţitură, una singură. Întinse mîna după un pahar al cuiva din apropiere. Gîtlejul i se uscase, iar de vorbit mai avea multişor.

Vojtěch se apropie de František.

— Tu nu ştii nimic, primare, nu ştii nimic, fiindcă de zece zile zaci în pat. Habar n-ai că şi-a alungat din curte, cu biciul, băiatul, fiindcă a vrut să ia o fată săracă. Îi e frică să nu sărăcească. Are atîţia bani, că nu i-ar ajunge toată viaţa să-i înghită, chiar de i-ar uda zi de zi cu vinul cel mai scump. Dar el, nu şi nu. Cîrpănosule!

František apucase paharul cu degetele. Pînă să-l ridice de pe masă, ceasul scîrţîi. Speriat de semn, primarul ciuli urechile şi se uită la cadran. Peste cinci minute e douăsprezece şi jumătate.

— Dar chestia aia cu Václav e adevărată?

În afară de Vojtěch Pučálka, nu deschise gura nimeni. Dar după feţele privitorilor, după umerii lor şi clipitul ochilor, ghiceai totul.

— Da... da... un primar trebuie să aibă inimă... Chiar şi František începu să şováie.

— Tu ce zici, Trantinec ?

Nu zise nimic. Stătea ca un stejar lovit de furtună. Se clătina puţin.

— Nici mie, primarului, nu vrei să-mi răspunzi ?

— Ce să-ţi spun ?

— Ţii la bani ?

— Ce bani ? urlă deodată bătrînul. Clocotea de furie. Cu mîna scoase portofelul din buzunar, îl desfăcu fulgerător ca pe nişte cărţi de joc, scoase un mănunchi de sute şi de cîte cincizeci şi le aruncă în sus. Bancnotele căzură, care pe unde. Hîrtiile pestriţe roteau în jurul paharelor, cădeau ca nişte frunze de arin în berea încălzită, se înfigeau în paharele strîmte de vin, se lăsau sub mese, pe duşumeaua plină de scuipaturi.

— Să vezi şi tu, primare, cum ţin eu la bani.

Şi fiindcă din prima apucătură nu scosese toţi banii, înşfăcă şi restul, ce mai prinse între degete, puse banii grămadă pe masă, frecă un chibrit de perete şi-i apropie flacăra de mormanul hîrtiilor mototolite. La prima hîrtie, flacăra se prelinse domol, apoi prinse putere, sări pe a treia, pe a cincea. Toată grămada ardea.

— Cu banii ăştia ai putea să-ţi faci casă, se tîngui Rejsek din Perlov.

Toţi tăceau chitic, fermecaţi parcă de flacăra albăstruie, din pricina grăsimii, asemănătoare cu focul ierburilor arse de o vrăjitoare. Hîrtiile tremurau, arzînd pe masa lui Trantinec. Dungi de foc alergau pe cenuşa care mai păstra desenul bancnotelor, apoi se zbîrci şi se năruí pîrîind uşor. O şuviţă de fum se înălţă deasupra mesei.

— Vezi, Trantinec. Tu n-ai inimă. Asta e. Ţi-ai gonit fiul nu de dragul banilor, ci din fudulie, şopti František Buzek în tăcerea de mormînt ce se lăsase. O lacrimă după alta îi brăzdau obrazul.

Cucul strigă de două ori.

Şi pînă ce să-şi dea seama cei din cîrciumă ce se întîmplase, František Buzek se făcu nevăzut. Parcă ar fi intrat în pămînt. Toţi întoarseră capul împrejur, numărară pe masă creiţarii şi pitacii pentru băutură, şi cînd se auzi cel dintîi sunet al goarnei paznicului de noapte, ieşiră din crîşmă tăcuţi, posomoriţi.

Koumáček adună de pe mese banii lui Trantinec. Îi dădu înapoi o mînă plină. Trantinec îi băgă înapoi în portofel, suflă de pe masă grămăjoara de cenuşă, dezgolind lemnul pîrlit, îşi plăti socoteala, plus paguba pricinuită de foc, şi plecă cel din urmă.

Sub o masă, zări o hîrtie de cincizeci.

— Las-o, să ai ce mătura ! îi porunci chiaburul lui Koumáček.

Ieşi în noapte.

Mergînd prin Cabrik spre Perlov, trebuia să treacă pe Uliţa Pîrîului, pe lîngă zidul acela lung şi scund. Ulmii înalţi de pe marginile drumului îşi aruncau umbra peste uliţă. Deodată, se poticni de ceva. Parcă ar fi fost un pietroi ; dar aplecîndu-se şi pipăind, îşi dădu seama că e un trup de om.

— Beţivanule ! zise el printre dinţi. Cel de jos însă nu-i răspunse. Trantinec scăpără un chibrit şi-i lumină faţa. Era František Buzek. Trantinec îngenunche lîngă el şi, pipăindu-l, îi simţi faţa udă, ca de lacrimi.

Dar mîinile i se răceau încetul cu încetul. Îi desfăcu repede haina, vesta, îşi lipi urechea de cămaşă, căutînd să audă bătaia inimii.

Dar inima primarului stătuse.

Trantinec îl ridică în braţe, îl luă în cîrcă, petrecîndu-i braţele neînsufleţite pe după umeri şi, gîfîind,

se îndreptă spre piață, spre casa doctorului Rozum. Așezînd trupul pe scară, simți cum îl furnică un fior pe spatele năduşit, un fior iscat parcă din boarea nopții.

Cînd trase, clopoțelul sună a jale.

— La bolnav sau la lăuză ? întrebă doctorul Rozum de la fereastră. Trantinec își înalță privirile spre fereastra întunecată.

— Ți l-am adus pe primar, domnule doftor... Cred că și-a dat sufletul.

Paznicul de noapte suna ora unu.

Tot tîrgul era cufundat în somn.

Capitolul al douăzeci și unulea

FAȚĂ ÎN FAȚĂ

unde nu se vorbește atît de František Buzek, care tocmai e dus cu mare alai la cimitir, cît de Matěj Řezáč, care, din pricina unei prăpădite de rațe, vinată pentru hramul de a doua zi, a dat de o mare belea.

Două înmormîntări într-o singură săptămînă. E cam mult pentru luna lui cuptor. Cui să-i vină să moară, cînd pretutindeni e atîta belșug? Soarele pîrguia perele aurii. Un vierme alb lunecă pe fața năduşită a unei caise și se rostogoli în iarbă, ca să nu se mai întoarcă niciodată la praznicul părăsit în grabă.

Doar capetele porumbeilor și gîștelor, tăiate pentru hramul de a doua zi, atîrnau triste pe o laviță. Dar lasă, că se vor întoarce îndată nevestele de la îngropăciune și le vor jumuli și le vor pîrli puful la lumînare. În odăile părăsite în pripă, mirosea a cozonaci.

— Ne-a murit primarul, ce ne facem fără František! se văicăreau cei din Rukapáň, cînd oameni veniți de prin alte locuri îi întrebau de ce e atîta jale în tîrg.

— Nu mai găsim noi om ca el.

La fereastra casei lui Buzek, ședea un sturz. Din cînd în cînd, pe neașteptate, pasărea se înălța, bătînd cu aripile și cu ciocul în zăbrelele de sîrmă ale coliviei strîmte. Curînd, însă, istovită, se întorcea pe vergeaua ei și privea mîhnită spre racla neagră. Nu mai cînta.

Mireasma trandafirilor învăluia coșciugul.

František Buzek, mort, ţinea în mînă o cruce şi un trandafir roşu. Lumea punea jur împrejurul lui icoane. După-amiază, doar faţa palidă i se mai vedea de sub ele. Zîmbea şi după moarte.

Oricui trecea pe lîngă coşciug, fie el ţăran din Zářiči, plutaş din Perlov, negustor din Barborka sau băieş din Kokanda, îi venea în minte acelaşi gînd: să ia mîna lui František, s-o strîngă, s-o scuture şi să zică: „Dacă-i aşa, du-te, František, fie-ţi ţărîna uşoară!"

Dar mîna ce se vedea printre flori şi icoane nu mai era de pe lumea asta. Galbenă, de parcă ar fi fost plămădită din ceara lumînărilor din biserică, strîngea crucea. Părea foarte uşoară. Moartea îi şterse pecetea trudei, degetele i se lungiseră, i se subţiaseră, unghiile erau vinete, reci şi fără luciu, ca nişte cioburi de gheaţă.

Ignác Pazdušek se învîrtea pe lîngă casă. De joi dimineaţa plîngea într-una. Şuvoaie de lacrimi îi scăldau obrajii, prelingîndu-se în două pîrîiaşe pe lîngă nasul lui ca un cartof, dar roşu, şi cădeau în strunga largă a buzelor, aidoma unei cascade sărate şi amare.

— Auzi, să ne facă primarul una ca asta! le spunea Pazdušek tuturor. Şi toată lumea era mişcată de durerea lui. Cei severi nu-i mai iau în nume de rău faptul că de trei zile nu-şi mai exercita funcţiunea, iar cei buni la inimă îi strecurau în palmă cîte un pitac, să-şi înece durerea în vin.

— O să mă rog pentru el, făgăduia Pazdušek de cîte ori primea cîte un ban, şi se grăbea să cumpere indulgenţa pentru propriul lui suflet la tejgheaua cu robinete a lui Kchón.

Pe la ora două, o mulţime de oameni începu să se adune în jurul casei lui Buzek. Din cînd în cînd, se auzeau glasuri de femei care se rugau tare. Era aici, printre nevestele băieşilor, şi Pepina a lui Řezáč. Îi făcu o plecăciune adîncă doctorului Rozum, cînd îl

văzu trecînd pe lîngă casă. O chemase aseară la el şi, punînd-o să jure că n-o să spună nimănui nimic, îi încredinţase un secret, pe care Pepina îl vîrîse în ladă, adînc, sub rochia de mireasă moştenită de la mama. Odată şi odată, poate peste ani, o să dea taina în vileag.

Oricum ar fi, are pentru ce-i mulţumi doctorului. Nevestele mai trecute, după ce îi dădură şi ele bineţe, o înghiontiră pe femeia lui Řezáč, sfătuind-o:

— Vezi să te ai bine cu el, că ai să ai nevoie. Are mîna fulg, nu alta. Nici n-o simţi cînd o pune pe tine.

Sosi şi părintele Volman, însoţit de corul lui de copii; intră în casa lui Buzek, se duse în cameră şi-şi puse hlamida albă peste sutană. Trantinec, gospodarul, cel care dăduse peste František mort, adusese cu mîna lui o pereche de cai, să-l ducă pe primar pînă la ogorul lui dumnezeu. Erau Juganul şi Manda. A doua pereche o dăduse Pučálka. Dar caii nu veniseră încă. Dricul aştepta în curte. Lîngă oişte, şedeau strengarii tîrgului, fericiţi că pot să pipăie cu degetele geamurile mari ale dricului. Manda păştea iarba de la marginea drumului, sub un cais. Deodată înălţă capul şi, nici una nici două, rupse de pe o creangă o poamă galbenă. Părea că-i place. A doua oară înşfăcă o ramură cu trei caise pe ea şi o mestecă, liniştită. Nimeni n-o lua în seamă.

Dinspre piaţa Barborka, veneau băieşii cu prapuri şi muzică. Soarele se izbea de instrumentele mari de alamă, sfărîmîndu-se în mii de scîntei ce se împrăştiau în toate părţile. În fruntea tuturora venea toba cea mică, bătînd cadenţa. Fiecare miner avea cîte un felinar la şold, ca să-l aprindă cînd va ajunge în dreptul sicriului. La ora trei, începură să bată clopotele, Jakub, Magdalena şi Barborka. Pe Jakub îl trăgea chiar tîrcovnicul, pe cele două mai mici, ajutorii

lui. Tîrcovnicul bătea clopotul cu dibăcie, ca dangătul lui să fie cît mai măreț.

Zvonul corului lor pe trei glasuri răsuna deasupra tîrgului, plutind spre cele patru puncte cardinale, vestind tuturor celor aflați pe ogoare, fînețe, în păduri sau pe apă, că e timpul să lase treaba și să se închine pentru mîntuirea sufletului bietpăcătosului František Buzek.

Două rînduri de felinare, în care pîlpîiau flăcări roșii, împrăștiind un miros de ulei ars, se legănau pe lîngă dric. Mineri cu ciucuri atîrnîndu-le pe umeri făceau de gardă. În șirul lung al mulțimii, femeile plîngeau cu mîna la gură. Dricul era tras de două perechi de cai. Pe capră ședea Václav Trantinec, vătaful lui Vojtěch Pučálka. Între degetele de la mîna dreaptă, ținea patru hățuri. Caii din spate sînt ai lui Pučálka, în stînga Meruňák, un jugan de trei ani, iar în dreapta, iapa Vendula. Manda și juganul lui Trantinec erau înhămați la ceatlău. Manda întorcea capul spre Václav, umflîndu-și nările, de parcă i-ar fi simțit atingerea chiar și prin hățul lung.

Toată piața vibra de zvonul clopotelor. Pînă și tipsiile lucioase de alamă, atîrnate la prăvăliile bărbierilor, se legănau, lovite de undele sunetului, deși în văzduh nu era nici o adiere. Caii se înviorașeră; Manda juca și dădea cu copitele în Meruňák, care mergea în urma ei. Vojtěch Pučálka trebui să se repeadă la ea și s-o astîmpere.

La Anna Maria începu să bată clopotul cel mic, al cărui sunet răzbea adînc în pămînt. În orizonturile mai de sus, minerii, prinzînd din piatră sunetul slab, își descoperiră capetele.

— Îl duc la groapă pe primar, îi zise Vondruška lui Řezáč.

Matěj Řezáč zvîrli tîrnăcopul, își puse scurta și dădu să plece.

— Păcat de el! Eu mă-ntorc îndată. Am niţică treabă.

Nu putuse să se ducă la înmormîntare. Era în schimbul de după-amiază. Păcat! Şi mai avea o grijă mare pe cap. Lucrase cam puţin în săptămîna aceea. Iar mîine e zi de hram şi n-are o lăscaie să cumpere o bucăţică de carne.

— Ce ne facem, Pepino? Fă şi tu rost de nişte slănină.

La înmormîntare s-au dus o mulţime de băieşi şi nimeni n-o să se ostenească să vadă ce face Matěj. N-o să bage nimeni de seamă că a plecat pentru un ceas. Doamne, cîte se pot întîmpla într-un ceas...

Matěj curăţă feştila felinarului şi o porni pe o galerie lungă. Cît timp se putu, alergă. Cînd galeria se făcu mai îngustă, o luă la pas. Din cînd în cînd, trebuia să meargă în patru labe. Alaiul înmormîntării venea dinspre Cabrik şi se îndrepta spre Kocanda, în timp ce Matěj Řezáč mergea, pe sub pămînt, spre Zářiči, venind dinspre Kocanda.

Afară poate că-i frumos. Cînd coborîse în mină, la două, fusese soare. Ce se poate schimba într-un ceas şi jumătate? Peste puţin timp, auzi iar dangăte de clopote. Ajunsese la suprafaţă tocmai în pădurea de la Zářiči. Ieşi la lumina zilei, se uită în toate părţile, ca o vulpe, trase aer pe nări, adulmecînd, şi-şi puse repede puşca în stare de funcţiune. Nu fusese treabă uşoară s-o strecoare la amiazi în mină, să o ascundă printre cîrpele din galerie şi apoi să iasă iarăşi cu ea teafără la lumina zilei. Înapoi, la Anna Maria, n-o s-o mai aducă. Trecuse destul timp de cînd nu-l mai urmăriseră pădurarii, acum prinsese iarăşi puteri şi se simţea în codru ca la el acasă. O s-o ascundă în capelă. Se culcă în pipirigul unei iezături din inima pădurii, un ochi de apă pierdut printre ierburi, şi aruncă o pietricică în stuf. Oglinda apei se sparse,

unduind în cercuri din ce în ce mai largi — mai mari decît se aşteptase. Pesemne că nu pietricica le stîrnise.

O raţă sălbatică plutea măcăind prin stufăriş. Doar ciocul i se zări o clipită. Simţindu-l pe Matěj, se dădu la fund numaidecît. Curînd ieşi la suprafaţă, tocmai în mijlocul iazului.

Cel mai bine ar fi dacă şi-ar lua zborul. Aşa ar fi lovit-o în plin şi raţa n-ar mai fi putut să piară sub apă şi să se prindă la fund cu ciocul de o tulpină de stuf.

Clopotele băteau, băteau într-una.

Alaiul urca dealul spre cimitir pe lîngă ulmul spintecat, lîngă care îşi luase răsplata Stýblo, şepcarul cel nerod. Oamenii îşi arătau unul altuia locul, în tăcere, făcîndu-şi doar semne cu ochiul.

— Numai de n-ar ploua, se gîndea părintele Volman, care-şi pregătise de acasă cuvîntarea ce avea s-o rostească la groapă. Pe ploaie e greu să vorbeşti. Lumea se împrăştie, se adăposteşte pe sub copaci, dă fuga pe-acasă — fiecare are cîte ceva de acoperit prin curte.

Părintele privea îngrijorat rotocoalele de fum ce ieşeau prin gurile cădelniţei. Fumul se înălţa lin. Dar, uitîndu-se după el, i se păru că se oprise sus pe cer. Un nor mare, singuratic, plutea deasupra alaiului, urmîndu-şi calea spre cimitir. Preasfinţia-sa era din ce în ce mai neliniştit. Numai de n-ar ploua, se gîndeau şi femeile uitîndu-se la hainele negre, prăfuite, ale bărbaţilor. Dacă le plouă, nu mai apuci să scoţi praful din postav, oricît te-ai munci.

— Doamne, primeşte sufletul robului tău František... cînta părintele deasupra sicriului. Patru capete de funie zăceau în lut. La un capăt Trantinec, la al doilea Lukaš, minerul, la al treilea Lofront, plăcintarul. Al patrulea capăt îl ţinea în palme Šalanský, măcelarul, strîngîndu-l din răsputeri, de teamă ca nu cumva să

i-l smulgă cineva din mîini în ultima clipă şi să-l lipsească de marea cinste ce i se făcuse. Degetele lui groase, bondoace, se zgîrceau peste cînepa funiei ca prinse de cîrcei. Îţi venea să crezi că dacă ar fi lăsat funia jos, ar fi murit pe loc.

— Şi cetele îngereşti să-l înalţe pe aripile lor la ceruri...

Din globul zincat al căţuii, se prelinseră şuviţe subţiri de agheasmă, stropind sicriul ca o boare. Slujba era pe sfîrşite. Părintele Volman se dădu înapoi, lăsîndu-le băieşilor cuvîntul. Băieşii se pregăteau să-i cînte lui František (care în viaţa lui nu coborîse în mină) în semn de rămas bun, cîntecul lor:

Bate clopotul în turn,
Hai miner, haide la drum,
Mîna pe lopată pune,
Din pămînt scoate cărbune.

Se pregătiseră să cînte doar vreo zece, douăzeci, dar cum să nu-şi fi luat şi ceilalţi rămas bun de la primarul lor? Cîntarea îţşni deodată din o sută de guri, ca apa cînd rupe zăgazurile. Vorbele se învălmăşiră, de nu se mai înţelegea nimic, nimeni nu mai ştia ce cîntă; unii nu ştiau nici cuvintele — cîntarea nefiind prea veche, s-o ştie şi bătrînii. Şi-aşa zbierau laolaltă, cu inima plină de smerenie, iar cîntecul se izbea ca un val, de lemnul coşciugului.

Cum zice duhul stîncii, prin ea tăindu-şi drum,
Noroc bun! noroc bun! noroc bun!

Strofa întîia se isprăvise şi oamenii nu ştiau dacă să mai continue. Inimile întristate de plecarea dintre cei vii a lui František Buzek ar fi vrut să mai lungească puţin clipa despărţirii, dar gîtlejurile, neobişnuite să ţipe prea mult, se uscaseră. După întrerupere,

nimeni nu se mai încumetă să reia cîntecul. În vremea aceasta, părintele Volman privea cu neliniște norul ce plutea peste capetele oamenilor.

Ce i-o fi venit norului ăstuia singuratic, înconjurat din toate părțile de cer senin, să bubuie?

Coasa fulgerului îl spintecă în două. Norul zăngăni, de parcă ar fi fost de oțel. Uruitul pietrelor cerului puse capăt cîntării băieșilor.

Ridicară capetele cu toții o dată, ca la comandă, și, unul după altul, începură să se îndepărteze de groapă, luînd pe ghete lutul galben, cleios. Erau mulți și se risipiră care încotro, călcînd în picioare tufele de bujori scuturați de pe mormintele vecine, surpate de trecerea anilor.

Părintele Volman, care își dezbrăcase luvialul, păși pe o scîndură de la marginea gropii.

— *Animulla vagulla blandulla, hospes comes que corporis* [1]. Așa își începu părintele cuvîntarea sa latinească. Și fiindcă nu era om în tîrg care să priceapă latinește, se gîndiră că n-ar strica să mai stea puțin la taifas — pînă ce slujitorul domnului avea s-o ia pe cehește — să vorbească despre ploaia ce se apropia. Un șopot înfioră mulțimea, de parcă ploaia ar fi și pornit. Vecinii se pripeau să-și împărtășească unul altuia teama.

Părintele tăcu, aruncă norodului o privire dojenitoare, tot căutînd în minte un cuvînt de mustrare cît mai potrivit. Dar iată că un tunet spintecă văzduhul și pironul lung al fulgerului se înfipse în pămînt, undeva în cîmpie.

Trăsnise aproape de tot și tunetul le împuiase oamenilor urechile. Rămaseră o clipă amețiți. În liniștea

[1] Biet suflet rătăcitor și blînd, însoțitor vremelnic al trupului (în limba latină).

ce se aşternu după bubuitură, o păsărică cenuşie se lăsă jos dintr-un tei, făcu în zbor un rotocol strîns şi se aşeză pe braţul crucii.

Abia se agăţă cu ghearele ei mici de lemn, că-şi şi deschise pliscul şi prinse a ciripi.

Nici părintele nu cuteza s-o tulbure.

Vivivi vava piu piu,
Ciri ciri ciri,
Tiu tiu tiu ci ci,
Piu, piu, piu...

Chiar în aceeaşi clipă, stăvilarele cerului se rupsera, picăturile începură să răpăie în copaci, iar oamenii fugiră peste morminte în căutarea unui adăpost. Păsărica cea sură, care rostise singurul discurs funebru la mormîntul lui František, se înălţă ca trasă de o sfoară nevăzută şi zbură iar spre tei, unde se piti printre tobele răpăitoare ale frunzelor, cu putere bătute de beţele lungi ale picăturilor.

Cei patru care şedeau la capetele funiilor îşi făcură semn cu ochiul, coborîră grabnic coşciugul în groapă şi, cînd simţiră că primarul ajunsese la fund, lăsară baltă funiile şi o rupseră la fugă împreună cu ceilalţi.

Cădelniţa rămăsese pe scîndura de pe marginea gropii. Fugind, tîrcovnicul uitase de ea. Apa cerului cădea pe tăciunii încinşi, sfîrîind şi înghiţind cu lăcomie jarul. Nu trecu mult şi pîrîiaşele ploii luară pe sus cărbunii, cărîndu-i ca pe nişte înecaţi ascultători şi cerniţi.

Aşa l-au înmormîntat pe František Buzek. Doar Matěj Řezáč nu fugise de la groapa lui. El tocmai ajunsese la coliba de pe Virful lui Polák, cu raţa într-o mînă şi cu flinta în cealaltă, fericit că scăpase de ploaie.

Aşezînd puşca pe masă, înălţă raţa s-o vadă mai bine şi cu un deget îi resfiră puful înrourat de pe pîntece. Pielea o avea galbenă de grăsime. Aşa se şi cuvine. Era o pasăre leneşă, zăcuse din primăvară în aceeaşi băltoacă, în belşugul de peşte şi de gîze de apă. Abia îşi luase zborul. Numai după ce Matěj intrase în apă şi o zgornise cu pietre, urmărind-o peste tot iazul, catadicsise să se folosească şi de aripi. Zburase drept în ploaia de alice a vînătorului şi căzuse la cîţiva stînjeni de mal, pe uscat. Nici din labă nu mai mişcase.

Doamne-dumnezeule, de-ar sta odată ploaia asta! Dacă dă peste tine şeful de echipă din mină şi te ia la rost :

— Ce-i cu tine, Řezáč, unde te-a plouat aşa?

Ce să-i mai spui, că doar nu lucrezi afară, ci în măruntaiele pămîntului. Nu poţi născoci nimic, oricît ţi-ai frămînta mintea. Aşa că Matěj se văzu nevoit să aştepte în colibă, ca să se poată întoarce în bună regulă. Oricum, ploaia era ploaie de vară, trecătoare. O s-o înghită pămîntul cît ai clipi.

Clopotele nu mai băteau. Doar picăturile sunau într-una pe acoperişul de tablă, ca nişte clopoţei ; spinările uriaşe ale norilor bubuiau sub năprasnicele lovituri de tunet.

Matěj şterse cu poala hainei stropii de pe fierul puştii, să nu ruginească ţeava, lua-o-ar naiba.

Deodată, înaintea uşii se auzi o izbitură, ca un picior ce calcă pe o duşumea de scînduri. Apoi se auzi un zgomot de lemne lovite între ele.

— Ei, drăcia dracului! Matěj se ghemui într-un colţ, cu puşca întinsă.

La uşă era cineva. Raţa se răsturnă pe masă. Din ochi îi mai căzeau picături. Şi avea ochii ca mărgelele!

Cel de afară izbi uşa cu piciorul. Uşa se întredeschise şi în colibă dădu buzna un boldei. Lătrînd furioasă, javra se năpusti asupra lui Matěj.

Îndată după boldei intră şi Prokop, pădurarul, un om bătrîn, smolit de vreme. Ţinea între dinţi o lulea din lemn de vişin. Făcînd să alunece jos arma de pe umăr, o îndreptă împotriva duşmanului, pe care nu-l zărise încă.

— Hei, tîlharule, tu-mi erai? înjură el cînd dădu cu ochii de Matěj. Matěj, galben ca ceara, ţintea din colţul lui, drept în nasturele buzunarului pe care paznicul îl avea la piept. Cele două flinte, faţă în faţă, cu gurile înnegrite de pulbere, păreau două perechi de ochi îndrăgostiţi care se sorb unii pe alţii.

— Hait, s-a zis cu mine! Matěj nu mai ştia cum s-o scoată la capat. Cum să ucidă un om bătrîn aşa, din nimic? Dar de ce să mă omoare el pe mine? Degetele începuseră să-i amorţească. La ce s-o fi gîndind Prokop? Poate că în sinea lui blestemă că a intrat în colibă. Căci degetul lui Matěj este la fel de aproape de cocoşul armei ca şi al lui, poate chiar mai aproape. Iar Prokop are în vale o gospodărie, cu cinci văcuţe în grajd, un băiat la şcoala de silvicultură, iar în pîrîu, păstrăvi cîţi vrei. Acum, în luna lui cuptor, peştii sar după muşte. Pînă să-ţi dai seama, tuşt! a şi ţîşnit din apă, săgeată, a înghiţit momeala din cîrlig şi pe-aci ţi-e drumul! Dar ce bucurie să tragi undiţa la timp şi cîrligul să i se înfigă în bot. Grozav îi mai plăceau lui Prokop, pădurarul, păstrăvii!

— Stăi, că trag! Matěj nu-şi slăbea din ochi potrivnicul. Prokop tăcea, pîcîind anevoie din luleaua lui de lemn de vişin şi se gîndea pesemne — aşa i se părea lui Matěj — să-i joace un renghi. Sub cotul drept, ţinea strîns lipit patul armei, cu degetul gros pe capătul cocoşului, iar cu cel arătător, nemişcat, pe

trăgaci. Cu mîna stîngă, se scotocea prin buzunare, căutînd chibriturile. În cele din urmă, le găsi, puse cutia la loc în buzunar, trase un băţ peste reverul hainei şi-i îndreptă flacăra spre căpăcelul desfăcut al lulelei. Aerul şuieră prin muştiuc. Prokop tot dădea să-şi aprindă luleaua, dar nu-şi lua ochii de la Matěj.

Un rotocol de fum albăstrui se înălţă în colibă. Dar pînă să-l urmeze al doilea şi al treilea, capul lulelei începu să sfîrîie, de parcă ar fi intrat apă în el. Scuipatul din ţeavă se scursese peste mahorca aprinsă. Luleaua se stinse.

— Grijania mă-si! înjură bătrînul. Scoase luleaua din gură, făcu o jumătate de pas şi o puse pe marginea mesei, chiar lîngă raţa moartă. Tinicheaua căpăcelului strălucea.

Amîndoi priveau sclipirile metalului.

Degetele se zgîrceau spasmodic, de la sine, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că vor trage la timp.

— Aprinde-ţi luleaua, pădurarule!

— Ai să mă împuşti, cîine.

Matěj ar fi vrut să-i zică: „N-o să trag". Dar dacă Prokop, drept răspuns, o să apese pe trăgaci, ca să scape o dată de el?

— Nu trag decît dacă tragi şi dumneata.

Cît ai clipi din ochi, cocoşul armei se mişcă uşor de tot, arcul se încordă... acuşi... acuşi... acuşi ţăcăneşte. Dumnezeule, fă să nu-l ucid, se tînguia Matěj, blestemînd în sinea lui degetul care i se încorda tot mai tare. Deodată se îngrozi. Nu avusese decît un singur cartuş şi cu acela pocnise raţa. Flinta era goală; parcă ar fi ţinut în mînă un băţ. N-ar fi putut să ucidă chiar de-ar fi vrut.

Pădurarul îl avea la mînă.

Urmărea cu privirea degetul lui Prokop. Parcă şi degetul lui ar fi fost prins de-un cîrcel. Îl vedea cum

e gata-gata să apese, să facă să pornească glonțul. Simți o apăsare în pîntece, toate măruntaiele i se răsculau, dînd năvală spre gură. Gîtlejul i se strînse, vinele de pe gît i se zbăteau... Doar ochii, ochii care-l slujesc pe om pînă la capăt, nu se mai dezlipeau de cocoșul armei lui Prokop: un fir de păr, numai atît, și gata.

Și uite că amîndoi păreau că se uită doar la lulea. Luleaua se clătina, schimbîndu-și poziția. Capul ei greu avea nevoie de un reazem, se lăsa spre tăblia mesei, iar pușca, pînă acum sprijinită pe lemn, se înălța ușor. Acum ai putea să strecori sub ea o foaie de hîrtie. Căpăcelul lulelei se întunecă, sclipi și iar își pierdu strălucirea.

Dar, doamne... gura puștii nu era decît la cinci țoli depărtare de burta celuilalt. „Isuse Cristoase, se gîndea Prokop, pîn' la urmă să vezi că or să ne găsească pe amîndoi aici cu burțile ciuruite de alice."

Luleaua se mișcă, împinsă parcă de un deget nevăzut, se lasă peste muchia mesei, țeava se răsucește, nu mai are mult și cade pe jos. Matěj privește cu încordare degetul lui Prokop, dar gîndul îi e la lulea. Ce-ar fi să se desfacă...

Prokop ar vrea să slăbească apăsarea de pe trăgaci. Dar cîrcelul e mai tare decît el. Nu-l lasă. Te pomenești că o să trebuiască să tragă. Deodată, și unuia și altuia li se stinse jarul din ochi.

— Îți cade luleaua! strigă Matěj fără să vrea, împins de dorința de a scăpa cu viață. Prokop lăsă de la sine trăgaciul, duse mîna înainte și prinse din zbor luleaua.

Gura țevii coborî în jos, undeva sub picioarele lui Matěj.

— Fire-ai tu a naibii, mereu te desfaci! mormăi Prokop. Puse flinta pe masă, lîngă rață, înălță căpă-

celul lulelei şi se apucă iar să îndese cu degetul mahorca jilavă.

Scăpără un chibrit. Uite că luleaua ardea. Matěj îşi puse arma alături de cea a pădurarului. Amîndoi se fereau să se privească în ochi ; le era ruşine.

— Parcă am fi nişte nebuni la cap. Auzi, să ne puşcăm unul pe altul, zise pădurarul, uşurat.

— Ba nu, că eu n-aveam nici un cartuş.

Colţurile gurii prinseră a-i tremura. Totul i se părea că-l îndeamnă la rîs. Viaţa îi zvîcnea în vine ca un vin tare. Aşa fusese şi atunci cînd ieşise din puţul de lîngă casa hingherului.

— N-aveai cartuş ? Păi nici eu n-am voie să trag în tine.

— Cum n-ai voie ?

Bătrînul se apucă să-şi cureţe luleaua. De treizeci de ani scociorăşte în ea, aşa ; ia o sîrmă cu nişte pene, o trage de zor prin ţeavă şi uite că treaba ţine, nu se mai isprăveşte.

— Ne-a oprit consilierul minei. Cînd a venit de la spital, a zis : „Să-l lăsaţi pe Řezáč să umble în pădure ca la el acasă. Are voie să vîneze ce poftеşte. Cică, să nu care cumva să vă treacă prin cap la vreunul să trageţi în el... Facă ce-o vrea — pădurea e ca şi a lui..."

Prokop se sperie. De fapt, n-avea voie să-i spună asta lui Matěj. Aşa dăduse poruncă domnul consilier. „Las' să crează că-i braconier. Nimănui nici o vorbuliţă". Dar acum, că i-a spus...

Întorcînd capul spre Matěj, rămase încremenit. Era mai rău decît dacă l-ar fi văzut întorcînd puşca spre el. Te-ai fi aşteptat ca omul căruia i se face un asemenea hatîr, să se bucure.

Trosc... trosc...

Matěj dădea cu puşca în masă. Patul ei din lemn de stejar trosni, făcîndu-se aşchii-aşchii. Ţeava căzu zdrăngănind pe podea. De furie, Matěj îşi sfărîmase puşca.

— Ce faci, nebunule ? Nu-ţi pare rău de puşcă ?

— Nu.

Îşi şterse fruntea cu mîneca, zvîrli palul sfărîmat al puştii tocmai în colţul unde era o grămadă de lemne de foc şi împinse uşa cu piciorul. Afară îl întîmpină ziua scăldată în soare, plină de miresme.

— Cît oi trăi, n-o să mai pun mîna pe puşcă. Jur !

Şi o porni în goană, tăcut, prin lăstărişul plouat, spre mină.

Capitolul al douăzeci și doilea

ÎMPĂRATUL TRIMITE SOLIE PRIMARULUI

sau cît de ciudat s-a sfîrșit hramul din Rukapáň, despre un biciclist aducător de rele, despre o predică nu tocmai izbutită și o nuntă neașteptată ; la urmă, va mai fi vorba și despre o mamă care încearcă zadarnic să-și dezlege odorul de deochi.

Drumul de la capitala județului pînă la Rukapáň e lung, tare lung.

Călătorul acela care voia să-l biruie, cocoțat pe bicicleta lui domoală, s-a umplut tot de praf. De cîte ori dă de cîte o crîșmă la o margine de sat sau de vreun han în cîmpie, descalecă numaidecît și se duce să mai tragă o dușcă.

— Departe, departe ? întreabă hangița.

— La Rukapáň.

— Ai nimerit-o. Azi, acolo, e zaiafet mare.

Dar călătorul, îmbrăcat cu o pelerină lungă pînă la glezne, dă din mînă, nepăsător, își deschide geanta, scoate din ea un teanc de foi albe împăturite în opt și le înmînează hangiței.

— Să le trimiți de îndată primarului, eu plec, sînt grăbit.

— Ce-i asta ? cască ochii mari muierea.

Biciclistul îi aruncă o vorbă la repezeală, își încalecă velocipedul și-și vede înainte de drum. Năucită, cu hîr-

tiile albe în mînă, muierea începe să se văicărească şi dă fuga la ai ei. Acolo, înconjurată de toţi ai casei, va răbda mai uşor groaza ce i-a cuprins sufletul.

Era după-amiază. Clopotele abia isprăviseră de bătut. Trupurile lor de bronz încă mai tremurau. Locuitorii oraşului Rukapáň şedeau la mesele întinse, pline de bunătăţi; rudelor venite de aiurea, le puneau în blide hălci grase de carne de vită, scăldate într-un sos iute de hrean. Tăvi mari cu carne de porc şi hartane de gîşte fripte tronau pe mese. Şi cînd toată lumea începea să soarbă spuma scînteietoare şi rece a berei, se pornea discuţia, băştinaşii împărtăşindu-le celor veniţi de departe toate amănuntele în legătură cu moartea şi înmormîntarea lui František Buzek, primarul lor vestit în tot ţinutul.

— Bietul de el, măcar hramul să-l fi apucat! Toţi erau mîhniţi de moartea prea timpurie a celui ce stătuse la cîrma tîrgului. Cei tineri n-aveau astîmpăr, se îmbulzeau în jurul scripcarului şi, aţîţaţi de întîmplările sîngeroase pe care le povestea băcanul cu glasul lui cîntător, se ghionţeau între ei, vorbindu-se ce cîntec să comande.

Cei mai puţin răbdători şedeau la Kchón şi beau vinaţuri, rachiu. Pînă la binecuvîntare mai sînt încă vreo două ceasuri şi jumătate şi abia după aceea e îngăduit să se înceapă hora. Flăcăii şi-au adus armonicile şi-şi fac curaj, bînd şi cîntînd. Ici-colo cîte o fată, isprăvind cu spălatul vaselor, aruncă o privire înăuntru, flăcăii se reped la ea, cu un păhărel verde în mînă, îmbiind-o:

— Bea şi tu, haide...

Dacă fata ia o înghiţitură, trebuie să se lase pupată o dată, de nu, flăcăii îi zic pisicuţă, capră sfioasă, dîndu-i şi alte nume de dobitoace, la fel de fistichii. Dacă nu numai că nu se lasă pupată, dar îi mai şi obrăznicеşte, flăcăii îi cîntă:

Decît să mă-nsor
C-o zgripțoroaică,
Zău, mai bine mor
De sabie, taică.

Nici unul nu bănuia ce repede aveau să li se adeverească vorbele. Biciclistul intrase în tîrg. Ca de obicei, se opri la Cabrik, lîngă casa lui František Buzek și strigă la ușa închisă :

— Unde-i primarul ?

— A murit, răspunseră cei ai casei.

— Dar ajutorul ?

— E la spital.

— Neisprăviților ! se răți la ei biciclistul, negru ca un corb vestitor de moarte. Nu-i vremea de glumit. Lăsați, că vă dați voi pe brazdă, puturoșilor !

Abia într-un tîrziu, biciclistul află că trebuie să se ducă la Trantinec care, potrivit ultimei dorințe a primarului, urma să se îngrijească de treburile obștești, pînă la noile alegeri. Copiii îl urmară pe sol pînă la Zářiči, înecîndu-se în mers. Toți aveau gurile pline cu acadele, din care nu uitau să sugă nici pe drum. Ajunși la fața locului, strengarii începură să bată la poarta lui Trantinec :

— Nene... nene Trantinec, deschide că a venit unu' cu bicicleta...

Bătrînul ieși la poarta mică și-l măsură din ochi pe solul împărăției :

— De unde vii, cetățene ?

— De la prefectură... Uite.

Era ultimul pachețel alb pe care îl mai avea în geantă. I-l încredință lui Trantinec. Era o chestiune oficială.

— Nu intri să îmbuci ceva ?

Biciclistul își rezemă bicicleta de zid și intră împreună cu primarul în ogradă. Degeaba se uitau țincii după el printre uluci. Încredințați că nu-i vede nimeni, tăbărîră pe bicicletă. Începură să-i rîcîie mai întîi pojghița de nichel de pe ghidon. Ce frumos mai săreau fluturii aceia albi, de metal. Apoi se apucară să-i smulgă spițele, după aceea încercară să rupă lanțul...

În drum spre biserică, părintele se întîlni cu bătrînul Trantinec, care era alb ca varul. Stătură puțin de vorbă. Trantinec desfăcu înștiințarea pe care i-o adusese crainicul stăpînirii. Preasfinția-sa dădu din cap cu tristețe. Pazdušek, abătut, veni în goană cu toba în piață, luă poziția pe care i-o impunea funcția lui, dar fără sabie și fără șapcă, bătu cam fără tact în pielea de viței a tobei și începu:

— Din porunca sfetnicului comunal Trantinec, toți cetățenii sînt chemați a se înfățișa la ceasurile trei în biserică, spre binecuvîntare, și spre a lua aminte de înștiințarea trimisă de împărat și prefectură, înștiințare ce va fi pusă la vedere de îndată la primărie.

Un cetățean curios ieși în goană din crîșma lui Kchón și încercă să-l apuce de poala pelerinei pe biciclistul străin, care tocmai ieșea din tîrg pe drumul împărătesc. Fără îndoială că el stîrnise zarva aceea. Omul nu izbuti însă și, cum era cam afumat, își aruncă brațele în sus, dar pierzîndu-și echilibrul, căzu în praful șoselei.

— Bețivanule! bețivanule! strigau copiii într-una după el; conteniră abia cînd acesta dispăru iar pe ușa crîșmei lui Kchón.

Părintele Volman era palid. În timp ce-și punea odăjdiile, mereu își scotea batista din buzunar și-și ștergea fruntea plină de o nădușeală rece. Țîrcovnicul, slugă credincioasă, aflînd de la preot îngrozitoarea veste, alergă în sacristie și începu să se tînguie:

— Doamne Isuse Cristoase, de ce ne-ai năpăstuit? Mîntuitorule, tu carele...

La ceasurile trei, biserica era ticsită de lume. Ca focul înteţit de furtună, ştirea zbura din casă în casă. Împăratul le-a trimis scrisoare lor, cetăţenilor din Rukapáň. Femeile din Kocanda povesteau că văzuseră doisprezece călăreţi în mantii de catifea purpurie, cică veniseră în piaţă în căutarea lui František Buzek. Bărbaţii care lucrau în minele împărăteşti blestemau, ştiind că de la împărat nu poate veni nimic bun; copiii simţeau că prin ştirea asta neaşteptată creşte însemnătatea zilei hramului şi se uitau cu jind la husarii de turtă dulce din dughenile plăcintarilor, să vadă, nu cumva seamănă cu acei călăreţi tainici veniţi cu solia împăratului?

Bătrînul Oubin, un băieş care de treizeci de ani nu se mişcase din locul lui de pe cuptor, avînd picioarele zdrobite în urma unui accident întîmplat de mult, smiorcăia înduioşat şi le spunea nepoţilor:

— Ascultaţi-mă pe mine. Pe František Buzek o să-l facă boier după moarte. Aşa se întîmplă de multe ori cu oamenii de seamă. Păcat de František, să nu apuce el o zi ca asta...

Cînd, la trei şi cinci, Pazdušek se apropie cu ciocanul în mînă de tabla neagră de pe casa negustorului Voşmik, în piaţă nu era ţipenie de om. Vătăşelul bătu cui după cui în colţurile cearşafului de hîrtie, tipărit în două limbi, şi încercă să citească ce le scria împăratul tîrgoveţilor, fiindcă nici el, slujbaş al comunei, nu aflase nimic precis de la Trantinec, şeful său.

Părintele Volman se urcă în amvon.

Din toate părţile se ridica murmurul enoriaşilor. Era ca-ntr-un stup. Părintele înalţă braţele de trei ori, să se facă linişte.

— Să ne rugăm Tatălui nostru și Sfintei Fecioare pentru sănătatea împăratului nostru...

Cîțiva enoriași bolborosiră și ei, fără chef, cuvintele preotului. Nici preasfinția-sa nu știa, terminînd prima rugăciune, dacă avea s-o mai înceapă pe a doua. Cînd totuși se hotărî, rosti de unul singur rugăciunea pînă la „pîinea noastră cea de toate zilele". Făcînd un gest larg cu mîna peste tăcerea din biserică, tuși, se mai șterse o dată cu batista pe frunte și începu, cu glas scăzut :

— Frați întru Cristos, la rugămintea domnului sfetnic Trantinec, voi da citire unei înștiințări pe care acum am primit-o din partea prefecturii. Ascultați-o cu răbdare creștinească, înălțîndu-vă inimile și credința întru domnul dumnezeul nostru.

Părintele desfăcu sulul de hîrtie și citi :

CĂTRE POPOARELE MELE

Cuvintele se rostogoleau ca niște bolovani peste capetele oamenilor. O voce pițigăiată de femeie rupse tăcerea :

— Isuse Cristoase !

Ridicîndu-și brațele în sus, deznădăjduită, trupul i se frînse și căzu în brațele vecinelor, cu palmele lipite într-un arc strîmb de lespezile bisericii.

— Duceți-o afară ! strigau bărbații de la locurile lor. Václav Trantinec ședea printre tinerii din Zářiči, puțin mai încolo de amvon. Auzind vestea aceea neașteptată, îngheță. Tocmai acum ? Să las toate baltă ? S-o las aici de rîsul tîrgului, așa cum e ?

Părintele bîigui numele corpului de armată din care urma să facă parte Václav. În douăzeci și patru de ore, trebuia să plece...

Timpul picura lin din bolta bisericii. Cu fiece fir de pai picat din cuibul rîndunelelor, cu fiece bătaie a aripilor de muscă, cu fiece cuvînt al preotului, cu fiece

țipăt de femeie, cu fiece lacrimă ce se prelingea din ochii fetelor, dese, neîncetate, ca scurgerea clipelor, răgazul îi scădea, fără-ndurare. Să rămînă aici ruşinată, să se prăpădească, mută, fără glas ?

— Asta e tot, fraţi întru Cristos...

Václav îi împinse în lături pe flăcăii care-i stăteau în cale şi, spre groaza întregului tîrg, se repezi pe scările amvonului. Era ultimul prilej de a rîndui lucrurile.

Preotul întinse braţele şi-l apucă de umeri. Îi era teamă că flăcăul înnebunise. Să nu-i fie frică ! Nu vrea decît să i se împlinească o dorinţă şi asta cît mai repede. Altfel va vorbi el din amvon. Aşa, nu se mai poate. Václav se lupta cu părintele, vorbele pe care le schimbau în şoaptă la iuţeală se ciocneau între ele ca grindina.

— Atunci, spun eu ?

Jos, pe lîngă scara şubredă, flăcăii aşteptau nehotărîţi, gîndindu-se, dacă n-ar fi mai bine să se ia după Václav, să nu-l burduşească pe omul lui dumnezeu.

— Bine, încuviinţă părintele Volman.

Václav, roşu la faţă şi leoarcă de năduşeală, căuta, cu picioarele tremurînde, treaptă după treaptă şi, împleticindu-se, coborî din amvon. Pînă să ajungă jos, părintele şi începuse :

— Şi încă un lucru mai trebuie să vă vestesc. Din pricina vremurilor grele pe care le trăim, vă aduc la cunoştinţă că Václav Trantinec, holtei, vechil la gospodarul Pučálka, şi Anna Karasová, necăsătorită, fata lui Karas, plutaşul din Perlov, vor face cununia mîine dimineaţa la orele şase în biserica Sfînta Barbara. Din pricina vremurilor grele pe care le trăim, rostesc aceasta numai o dată în loc de trei ori.

Vestea căzu ca un bolovan în apă. Apa se învolbură iarăşi. Václav fugi prin sacristie.

Seara acelei duminici fu grea şi apăsătoare ca un trunchi de stejar.

Înştiinţarea împăratului atîrna jalnică pe tabla comunală. Hain, vîntul smulsese hîrtia, iar cei ce voiau să citească, se vedeau nevoiţi să-i ţină colţurile cu mîna.

Ameţiţi de băutură, flăcăii, care luni dimineaţa trebuiau să pornească spre regimente, făceau ce făceau şi veneau la hîrtia bătută în cuie, care vestea războiul, cu nădejdea deşartă că vor găsi o crăpătură în lege, să se strecoare prin ea cumva. Dar nu era scăpare pentru nimeni.

Supărate de ugerele pline, vacile răgeau în grajduri. Fetele, care uitaseră să le mulgă, şedeau prin grădini, prinzînd pe batistele lor albe mătăniile lacrimilor, iar flăcăii le şopteau necontenit acelaşi lucru :

— Lasă că mă-ntorc... mă-ntorc eu...

Dar ele nu se gîndeau la viitorul îndepărtat. Fiecare avea în faţa ochilor ziua de mîine şi de poimîine, despuiată ca o creangă de măr, toamna, ca un snop treierat, ca o coajă fără ou, ca un ulcior spart. Şi această deznădejde a zilei de mîine le îndemna să prindă în năvodul nopţii celei de pe urmă tot ce mai puteau să apuce cu mîna, îmbrăţişarea înfiorată a iubitului, şoaptele lui fierbinţi, scrîşnetul dinţilor ciocnindu-se între ei într-o sărutare pătimaşă.

Simţind apropierea despărţirii, flăcăii frămîntau cu palmele sînii fetelor cu atîta putere, de parcă ar fi vrut să se facă una cu ele, să împiedice sosirea clipei cînd trebuiau să-şi ia rămas bun de la toată lumea şi care gonea, gonea nebuneşte spre Rukapáň.

— Nu, nu, n-am să te las, plîngeau fetele.

Vorbe fără rost. Plînsul plutea printre ramurile copacilor, cădea pe flori ca o rouă prea timpurie, scutura braţele fetelor şi, picînd în pahare, subţia vinul.

Ţăranii şedeau la „Cele şapte securi de aur". „Ce război ? Fleac ! ziceau ei. O să fie o plimbare. O să-i

strivească pe păgînii ăia, o să-i înece în mare. Dragoni cum are împăratul, ehei, nu găseşti nicăieri!"

Vojtěch Pučálka se apropie de Trantinec.

— Ce zici, Trantinec, te duci la nuntă? Vezi să n-o scapi, că e la şase dimineaţa.

Trantinec îl dădu la o parte cu palma.

— Eu n-am băiat.

— Vorbeşti cu păcat. Bucură-te de el cît mai e aici, că mîine n-o să-l mai vezi. La prînz pleacă la regiment.

Pučálka duse paharul la gură, trase o duşcă şi urmă:

— Dacă-ţi omoară băiatul?

Trantinec îşi puse paharul pe masă, se zbîrli ca un cocoş gata de luptă şi răcni de se cutremură toată cîrciuma:

— Cine să mi-l omoare? Cine să se atingă de el?

— Un glonte. Un glonte cît un bob de fasole; uite, vine aşa şi te pocneşte drept în mijlocul frunţii.

Deodată, Trantinec simţi o apăsare grea pe suflet. Rezemîndu-şi fruntea în palmă, oftă din rărunchi. Poate că în clipa aceea îşi şi vedea feciorul cu fruntea găurită de un glonte şi viaţa scurgîndu-i-se ca un firicel de apă în iarbă:

— Şi cu pămîntul ce mă fac?

— Ai să-l vinzi, Trantinec, la bătrîneţe ai să-l vinzi. Ai să capeţi pe el o sută de mii. Dacă nu şi mai mult. Să împarţi banii ăştia pe din două, să-i pui pe două librete la bancă, iar pe urmă, cînd o să muriţi, să vă pună la fiecare, ţie şi neveste-ti, cîte un libret sub cap, în coşciug, să aveţi parale şi pe lumea ailaltă.

Trantinec tocmai ridicase mîna să dea. Dar chiar în aceeaşi clipă, nişte dragoni dădură buzna în cîrciumă.

— Unde-i primarul?

Trantinec se ridică în picioare şi se îndreptă spre ei.

— De la şapte dimineaţa începem rechiziţia cailor. Anunţaţi-i imediat pe toţi cei ce au cai.

Zăngăniră din pinteni, pocniră din călcîie. Nu trecu nici jumătate de ceas şi Pazdušek se şi apucă să bată la porţile gospodarilor.

— La şapte dimineaţa să fiţi cu caii în piaţa Barborka. Au venit dragonii cu ordin de rechiziţie.

Cînd Václav se despărţi de Ančka, trecuse de miezul nopţii. Fata căzu în iarba din grădină, leşinată de plîns. Václav se grăbea la Pučálka, să vadă ce mai e prin curte. La şase dimineaţa, se va duce cu Ančka la biserică. Fata ştia de paisprezece zile ce-i cu ea. Cînd se împlinise sorocul lunii, o apucase groaza. Ce li se întîmplă femeilor cu regularitatea astrului nopţii, nu se întîmplase. De trei zile îi era rău, îi era greaţă, nu mai putea să mănînce. Toate se petrecuseră întocmai cum spuseseră nevestele care văzuseră ceva la viaţa lor.

— Ančko ! se auzi glasul mamei.

Fata înălţă capul şi-ndată, sute de săbii sclipitoare, scoase din teaca albastră a nopţii, îşi ridicară spre cer tăişurile. Dragonii se băteau. Printre ei se afla şi Václav. Săbiile spintecau în dreapta şi-n stînga văzduhul, semănînd moarte în jur.

Bătrînii şedeau prin grădini. De cînd auziseră că-i rezbel, nu mai aveau somn. Mîngîiau capetele cîrlionţate ale fetişcanelor, care vegheau, spunîndu-le :

— Ehei, stîlpii ceia de foc din zare vestesc mare vărsare de sînge...

Dînd să iasă din odaie, mama se opri în prag.

— Ančko ! De ce eşti tu aşa de trasă la faţă ?

— Mi-e rău.

— Te-o fi deocheat vreo pizmaşă la biserică.

Bătrîna se duse la sobă, aruncă în jar o aşchie de brad, şi după ce lemnul arse bine, îl azvîrli într-o ulcică plină cu apă de izvor.

— Lasă că te descînt eu...

Bătrîna muie în ulcior un colț al fustei și începu să-i frece fetei obrajii, tîmplele.

De te-a deocheat o babă
Fugi piticule din nalbă.
De te-a deocheat un moș,
Huș, din casa mea, cocoș!
De te-a deocheat o fată...

Ančka apucă mîna mamei.

— Lasă, mamă, zise ea cu glas stins.

— Ce-i ?

— Am... în pîntece un plod.

Capitolul al douăzecî şi treilea

PRAFUL DE SUB COPITE

în care nu mai avem răgaz decît să adăugăm cîteva vorbe despre nunta lui Václav, despre o fată care nu-i fată, precum şi despre bidiviii din Rukapáň; la sfîrşitul capitolului, Matěj Řezáč dă dovadă că nu-i mai prejos decît un locotenent de dragoni, ceea ce e spre paguba alor săi.

Pînă în zorii zilei de luni, fetele din Rukapáň nu dădură geană de geană. Zăceau moleşite în paie, alături de ibovnicii lor, neluînd în seamă trecerea timpului, iar toropeala dragostei, care odinioară le curgea prin vine ca un vin gros, roşu, acum era grea şi rece ca plumbul. În clipele acelea, fetele simţeau pe frunţi şi pe buze fîlfîirea lină a tristeţii, pe iubiţii ce aveau să vină şi care le şi dădeau tîrcoale, măcar că cel de-acum, în carne şi oase, încă mai dormea cu tîmpla proptită în scobitura dintre umeri şi piept, cu capul vîrît în şuvoiul pletelor sau cu mîna uitată pe fermecătorul tărîm al Evei.

Soarele, nemilos, răsărea falnic, înfăşurat în hlamida lui de foc, risipindu-şi vistieriile peste priveliştile dimineţii, în care vocile oamenilor sunau ca suind din mormînt. Sulițele luminii se frîngeau în boabele lacrimilor.

Păsările ciripeau pe toate glasurile. Oamenii îşi vorbeau în şoaptă; să fi vorbit tare, plînsul le-ar fi în-

muiat graiul. Flacaii trebuiau să plece cel mai tîrziu la ceasurile zece. Fiecare se urca în pod sau se ducea în şopron, să-şi scoată cufărul cel negru, dat de mult uitării. Ce să ia cu ei? Frînturi de cozonaci rămaşi de la hram, briciul şi batista primită în dar de la iubită, un plaivaz, o lingură de fier... Lucrurile acestea, prizărite printre celelalte, zăceau prin ungherele lăzii, aşteptînd mîna unei femei care să le izbăvească. Dar femeile, în marea lor grijă, erau în stare să bage între pereţii subţiri de scîndură atîtea fleacuri, că abia mai puteai închide capacul. Briciul taie batista, coada lingurii se înfige în cozonacii cu mac, tocmai în miezul cu migdale, oala de aluminiu se turteşte, aprig îmbrăţişată de maldărul cămăşilor şi batistelor care ţi se par atît de moi. Dar, ce să-i faci?

Pepina a lui Řezáč plînsese toată noaptea. Se sculase din pat de trei ori, crezînd că Matěj dormea destul de adînc ca să poată cotrobăi lesne în ladă, în căutarea acelui lucruşor tainic ce nu trebuia să rămînă cu ea acasă. Bîjbîind cu mîna printre boarfe, dădu de un lănţug şi de ceapa de aur a ceasornicului. Doctorul Rozum i-l încredinţase cu o săptămînă în urmă, stăruind să nu i-l arate în nici un chip lui Matěj.

Să i-l dea lui Matěj după ani şi ani, cînd are să-i vină mintea la cap. Dar şi mai bine ar fi să i-l dăruiască celui ce avea să vină, dacă ar fi fost băiat.

Dar, de fiece dată, Matěj înălţa capul, scormonind bezna cu ochii şi o întreba:

— De ce nu dormi? Ce tot cauţi acolo?

Ea ştia că nu venise timpul potrivit. Matěj ar fi în stare să-l azvîrle cît-colo, sau să-l dea nu ştiu cui. O să i-l strecoare în buzunar cînd o va îmbrăţişa ultima oară.

— Nimic. Dormi, se împotrivi ea cu blîndeţe.

În sfîrşit, după ora patru, izbuti să scoată ceasul. Îl duse la ureche. Ceasul era mut ca o piatră. Începu

să-l întoarcă uşurel. A doua oară, cînd îl scutură, rotiţele se porniră : tic-tac, tic-tac...

Cu fiece ţăcănitură, uşoară ca atingerea unui fir de păr de copil, ceasul muşca lacom cu dinţii lui de oţel din pîinea timpului ce le mai rămînea. Tic-tac, tic-tac, tic-tac. Trei secunde s-au şi dus. Şi cît stai şi te gîndeşti, au mai trecut zece.

— Cît e ceasul ? întrebară femeile dimineaţa, întinzîndu-se de lene în pat, iar bărbaţii, care mai dormeau încă, săreau la fereastră să vadă orologiul din vîrful turnului ce străjuia orăşelul.

Era aproape şase. Femeile îşi puseră în grabă cămăşile, catrinţele, iile şi alergară cît le ţineau picioarele în piaţă, să nu scape prilejul. Încă de la cinci, se înălţa o trîmbă de fum peste casa lui Karas Louda. Pe la cinci şi jumătate, veniră Václav cu Vojtěch Pučálka. Bătrîna lui Karas le dădu cafea neagră cu rom. Dînd să bea, îşi fripseră buzele. Dar băutura îţi alungă frigul din oase şi mohorîrea.

— N-o să stea el o veşnicie acolo. Pučálka încerca s-o liniştească pe Ančka. Cînd vru s-o ridice de subsuori, capul fetei căzu în palma bătrînului, udîndu-i haina de lacrimi.

— Ce e al meu e şi al tău, fetiţo... De foame n-ai să rabzi.

— Să te răsplătească dumnezeu, omule, zise bătrîna, care deretica prin preajmă. Bătrînul Kořán, cumătrul Ančkăi, urma să fie al doilea martor. Stătea şi bea rom. Trăgînd cîte o înghiţitură prelungă, rîgîia şi bătea cu pumnul în masă :

— Nu mai plînge, fată, o să avem noi grijă de tine.

Îi pizmuia pe Vojtěch că era gospodar de frunte şi vorbea cu înverşunare împotriva ţăranilor :

— Rea nu e nici pîinea de plutaş, lasă, n-ai grijă. Ai mîncat-o nouăsprezece ani la rînd şi uite că nu ţi-a stricat...

Pe la şase fără un sfert, ieşiră cu toţii din casă, într-o rînduială ciudată. Înainte păşea Pučálka, de parcă ar fi trebuit să le croiască celorlalţi drumul. Václav o ducea pe Ančka de braţ. Mireasa era îmbrăcată într-o rochie uşoară, obişnuită, iar în mînă avea un bucheţel de flori de călin, pe care maică-sa le furase în ultima clipă din grădina lui Buzek. Kořán cu bătrîna veneau mai în urmă. Louda era cu pluta în vale. Habar n-avea de nimic.

Toţi ai casei se bucurau că, prinşi cu treburile, oamenii n-aveau să vină la biserică. Numai Pučálka era străin de această bucurie. Aseară, după binecuvîntare, chemase pe cine putuse.

— O să vă ospătez pe toţi, le spusese el sărăcanilor, numai să veniţi dimineaţa la biserică, iar apoi mergem cu toţii la „Cununa verde". O să avem o nuntă cum nu s-a mai pomenit în tîrg.

— Oare, ai mei au să vină? se frămînta Václav. Măcar mama de-ar veni. Dar cum să vină? Doar n-a poftit-o. Şi chiar de-ar vrea, n-ar lăsa-o Trantinec. Bătrînul a ridicat o stîncă între el şi fecioru-său. Nici s-o urneşti cu mîna nu poţi, nici s-o dai la o parte cu pieptul. Dar, fie ce-o fi! Dreptatea era de partea lui Václav.

Fetele din Zářiči se adunaseră în pridvorul bisericii. Nici una nu îndrăznise să se gîndească vreodată la Václav, văzînd cît de fudul se ţinea Trantinec. Iar de se gîndise vreuna vreodată, se grăbise să alunge cît mai repede ispita necuratului. „Bujori ca ăştia am o grămadă la mine în grădină", se răstise de atîtea ori Trantinec, cînd vreuna cuteza să-l ia pe Václav la joc.

Şi-acum, ca să vezi! O prăpădită de fată de plutaş, îmbrăcată într-o rochie făcută dintr-o umbrelă veche — că de cămaşă a trebuit să cumpere mirele — iar basmaua, uite, e din alea ieftine, cumpărată de la iarmaroc. Pe toate le unea ura împotriva Ančkăi, o ură mai

rece şi mai ascuţită decît un ţurţure de gheaţă. Nici una n-ar fi pregetat să-i înfigă cuţitul în inimă, cînd ar fi trecut pe lîngă ele. „Auzi, calica, amărîta", sîsîiau fetele ca nişte vipere, deschizîndu-i miresei cărarea ruşinei.

Ančkăi îi era teamă să nu leşine înainte de a călca pe pămîntul sfinţit al bisericii. O înfiorau chipurile încruntate ale fetelor de ţărani, răceala ce izvora din ochii lor mînioşi. Picioarele parcă îi prindeau rădăcini în pămînt. Tremura ca varga. Václav trebui s-o tîrască pe trepte. O lăsaseră puterile.

Pînă să pună piciorul pe prima treaptă, răsună primul dangăt al Magdalenei. Clopotul dăruit de Magdalena Trantincová, care de mult era oale şi ulcele, împrăştia un sunet plin, limpede, inima lui izbind ritmic în două dungi:

— Fa-tă, fa-tă, fa-tă.

De şapte ori sună curat. Dar la a opta bătaie, o zbîrci.

— Fa-tă, nu-i fată, nu-i, nu-i...

Clopotul se încurcă de tot şi începu să bată-ntr-o dungă. Bronzul, abia ciocnit şi lovit pe neaşteptate încă o dată, în acelaşi loc, scotea un vaier, un scrîşnet caraghios, pe care de obicei îl arunca mireselor prihănite.

— Nu-i fată, nu-i fată, îi ţineau isonul, clevetind mai departe, limbile pizmaşelor.

— Ptiu, scîrnăvie! I-ai făcut farmece, i-ai dat fetia ta spurcată, să-l prinzi în mreje...

— Lepădătură.

Ančkăi i se muiară amîndoi genunchii deodată şi căzu. Dar, în ultima clipă, Václav o prinse în braţe şi o duse aşa peste cele trei trepte care mai rămăseseră de urcat. Sus, pe lespezi, se întoarse şi le zise fetelor, care tremurau de furie:

— Fie, nu-i fată. Dar eu am fost întîiul, aflați. Iar vouă, ia spuneți, cine v-a luat fetia, nenorocitelor ?

Auzind acestea, li se tăie răsuflarea. Își aruncară brațele în sus, înghițindu-și cu greu veninul și ocara ce le venise pe buze. O furie îndoită le înecă. Nuntașii intrară în biserică.

În douăzeci de minute, totul se isprăvi. Kořán și Pučálka iscăliră la parohie hîrtiile, nunul le azvîrli calicilor, care căscau gura, un pumn plin de bani, ceea ce îi făcu pe cerșetori să se încaiere ca niște potăi. Cu ghearele, cu dinții căutau să smulgă banii de hîrtie mototoliți din degetele strînse ale celor care le-o luaseră înainte. Jumătate din bancnote, o mică avere, se făcură praf și pulbere în urma acestei bătălii.

Cei cu minte mai multă se grăbiră la „Cununa verde" și-i cerură crîșmăriței să le dea de mîncare pe socoteala lui Pučálka. Zadarnic încercau negustorii venetici, care nu-și strînseseră încă șandramalele, să găsească printre calici oameni care să le dea o mînă de ajutor. Umblau de colo-colo printre tarabele pe jumătate desfăcute, mutînd dintr-un loc în altul scîndurile, șipcile, încurcîndu-i pe argații chiaburilor, care și începuseră să aducă în piață caii.

Abia acum se ivi și Trantinec. Îl urma un argat care ducea de frîu juganul de trei ani și iapa. Manda, care împlinise doi, bătea pe loc din copite, nărăvașă, focoasă.

Se așezară la rînd, după ceilalți cai care-și așteptau osînda. Erau acolo jugani de Sumava, bondoci, greoi, vînjoși, buni de tîrvală. Pe ăștia îi dă la artileria grea. Acum mestecau cu dinții în gol, dînd alene din coadă sau făcînd să le zvîcnească mușchii sub piele, ca să alunge muștele hămesite, și numai arar, la înțepătura cîte unui tăun ce-i scotea din sărite, ridicau piciorul greu cu copita largă, bocănind pe caldarîmul de gra-

nit, de săreau din el țăndări de piatră, ca scînteile stinse.

Caii înalți, murgi, bălțați, alții șargi, negri, cu grumazurile arcuite — din grajdurile lui Vojtěch Pučálka, Karnet și Vrbata — smuceau de căpestre, neliniștindu-i cu neastîmpărul lor pe argați, bătînd cu coada în toate părțile. Nechezînd, își lungeau gîtul, clătinîndu-l încoace și-ncolo.

Locotenentul de dragoni, crăcănat de atîta călărie, cu pantaloni roșii și cu dolman albastru, atîrnat pe-un umăr, mîrîia, aruncîndu-i, scurt, peste umăr, medicului veterinar, observațiile sale.

Doctorul desfăcea botul calului, îl căuta la dinți, îl pipăia pe la subsuori, îi ciocănea copitele, apoi făcea un semn — adică luați-l, e bun pentru serviciul militar. La acest semn, doi dragoni săreau, smulgeau frîul din mîinile țăranului sau argatului și duceau calul la herghelia celor rechiziționați.

Pe Karnet, un flăcău, îl podidiră lacrimile cînd soldații i-l luară pe Mušák.

— Lasă, nu mai jeli — căuta să-l mîngîie dragonul — eu sînt de la țară. Am să am grijă de el ca de ochii din cap.

In jurul militarilor se strînseseră mulțime de femei, copii și bărbați. Ședeau în cete de cîte trei, patru sau chiar mai mulți, după cum le era familia. In spatele lor, printre rămășițele tarabelor, așteptau patru care mari, țărănești, cu care urmau să plece recruții în capitala județului, îndată ce avea să se termine rechiziția. Cine știe asupra căruia dintre țărani va cădea sarcina de a-și înhăma caii la orcicele ce atîrnau acum goale?

Dinspre șandramalele mămularilor venea un vuiet de parcă zeci de capace de coșciuge ar fi fost bătute în cuie. Grinzile se prăvăleau una după alta, cuiele scîrțîiau, zvîrcolindu-se-n ghearele cleștilor ce le scoteau din lemn, ciocanele bocăneau în șipci, desfăcîndu-le —

toată lumea lucra de zor. Şi la hodorogeala aceasta, se adăugau alte zgomote nedesluşite, şi fiece părticică din hărmălaia ce umplea văzduhul sporea teama, săpînd şi mai adînc groapa tristeţii în care se prăbuşeau femeile. Cădeau în braţele bărbaţilor, îi tîrau după ele şi multe lacrimi de muiere se amestecau cu altele, bărbăteşti, strivite sub pleoapă.

— Nu mai boci, Pepina, îşi mîngîia Matěj Řezáč nevasta. Amărăciunea ei era îndoită, din pricina celui care pînă una alta îşi cerea dreptul la viaţă, izbind-o doar cu picioarele în pîntece.

— Fir-ar să fie, păi ce crezi, că e pe lumea asta glonţ să mă nimerească pe mine? Ce te mai frămînţi atît? Peste cîteva zile mă-ntorc teafăr şi nevătămat. Nu te mai văicări, că sperii pruncul.

Unghiile i se înfigeau tot mai adînc în piele şi, împinse de zvîcniturile cîrcelului, dădură de carne. El răbda, mîngîind-o cu mîna cealaltă, căutîndu-i în neştire părul, trăgînd-o uşor de şuviţele ce-i scăpau de sub basma. Ar fi vrut să plece, să curme o dată despărţirea asta fără capăt, să nu-şi piardă femeia puterile şi încrederea.

Matěj arătă cu mîna spre Ančka a lui Václav, care şedea alături de bărbatul ei, pe un cufăraş negru.

— Uită-te la Andula... Abia azi s-a măritat.

Însurăţeii stăteau ca doi porumbei mîhniţi pe capul unei statui, tîmplă lîngă tîmplă, însinguraţi în mijlocul acelui puhoi de oameni, grăbindu-se să-şi mărturisească încă o dată şi încă o dată dragoste veşnică, pînă la mormînt.

Argatul lui Trantinec trecu pe lîngă ei cu Manda, căreia îi veni rîndul la urmă de tot. Se făcuse nouă şi jumătate şi Vrbata, ai cărui cai fuseseră socotiţi necorespunzători, se apucă, plin de bucurie, să-i înhame la prima căruţă.

Manda își întinse gîtul zvelt spre Václav, ciuli urechile care îi cam atîrnau clăpăuge, își umflă nările largi, adulmecînd mirosul fostului ei stăpîn, și-i atinse obrazul cu botul ei mare și catifelat.

Flăcăul se uită la ea o clipită, ca la o fată la care nu mai ții și pe care ai schimbat-o de mult cu alta, îi atinse cu mîna buzele, unde era mai simțitoare, dar nu-și mai întoarse capul spre ea.

Ochii și-i cufundase cu totul în ai Ančkăi, femeia lui.

— Hai, du-te, zise bătrînul Trantinec, atingînd iapa cu sfîrcul biciului.

Văzînd mîndrețea aceea de cal, locotenentul de dragoni rămase cu gura căscată. Îi bătu cu palma grumazul de cerboaică, îi mîngîie crupele lucitoare, îi desfăcu botul.

— Doi ani are, zise Trantinec.

Veterinarul nici n-o mai cercetă.

— E de călărie.

— Ce să zic, e bună și de călărie.

Manda fu rechiziționată. Locotenentul se grăbi să le ordone soldaților să-i pună șaua. Tremura de nerăbdare s-o încalece. Singurul care o încălecase pînă acum ședea puțin mai încolo, pe cufărul mohorît, neștiind ce se întîmplă cu iapa.

Soldații îi strînseră tare chinga. Iapa își mușcă o dată zăbala și începu să joace aprigă, pe copite, gata-gata s-o rupă-n galop. Pămîntul duduia sub ea. Smucindu-și capul, îl ridică pe sus pe soldatul care o ținea de frîu; grumazul i se arcui, încordîndu-se tot. Nu mai avea astîmpăr.

— Cam greu! strigă Matěj, uitînd de Pepina. Calul pusese stăpînire pe gîndurile lui, genunchii i se încordară fără să vrea, ca și cum ar fi avut între ei pîntecul rotund al iepei, iar în buricele degetelor și simțea cureaua frîului. Ehei, și el fusese dragon pe vremuri!

Matěj se înghesui înainte. De atîta neastîmpăr, pumnii i se strîngeau în buzunar. Îşi muşca buzele, uitîndu-se ţintă la ofiţer, care tocmai îşi punea piciorul stîng în scară.

Pepina înaintă şi ea un pas, dar nu-l întrecu. Pipăi ceasul cu mîna. Tictacurile lui i se păreau acum lovituri de baros. Doar zvîcnetul inimii ei îi mai întrecea bătăile.

Era de ajuns să fi întins mîna, ca să mai strîngă o clipă-două trupul lui de al ei, să-i apuce mîna şi s-o lipească de viaţa la a cărei zămislire avusese şi el parte.

Dar braţul nu-l mai ajunse. Era ca şi cum cineva ar fi împins-o înapoi. Matěj se depărta, trecuse dincolo de lacrimi, de unde n-avea să-l mai poată chema niciodată. Şi doar nu era decît la cîţiva paşi de ea.

Dintr-o săritură, ofiţerul se cocoţă în spinarea Mandei. Dar n-apucă să zăbovească acolo o clipă. Cu o smucitură, iapa îl trînti în partea dreaptă. Locotenentului îi ieşi piciorul din scară şi, descriind un arc, se prăbuşi pe caldarîm. Calul se ridicase pe picioarele dindărăt, dînd în stînga şi-n dreapta cu capul, cu copitele dinainte, din bot îi curgeau balele furiei, coama îi flutura în vînt, iar oamenii care o ţineau de frîu dîrdîiau de frică, să nu le rupă cumva picioarele.

Trantinec, care fusese prin apropiere şi văzuse totul, sări la fecioru-său.

— Václav, ia vezi ce-i cu iapa, să nu se întîmple ceva.

Václav sări ca la poruncă. Mîna Ančkăi rămăsese într-a lui. Şi, ca şi cum mîna ei ar fi fost o funie de care era legat, se aşeză la loc pe cufăr, făcu un semn de nepăsare şi îşi întoarse ochii spre tînăra lui soţie.

Dragonul, care ţinuse frîul, căzu tremurînd pe jos, ghemuindu-se înspăimîntat sub copitele ce-i şuierau pe deasupra capului.

— Stăi, că ţi-arăt eu!

Matěj Řezáč apucă frîul şi dintr-o săritură fu în şa; strînse iapa între genunchi şi cu dreapta o bătu pe spate. Calul începu acelaşi joc sălbatic, dar acum nu-i mai mergea. Aruncîndu-şi picioarele în faţă, se năpusti înainte şi o porni într-un galop nebun pe drumul împărătesc. Matěj se ţinea bine în şa. Părea din clipă în clipă gata să se prăbuşească, dar de fiece dată îşi înfigea iar picioarele în scări şi gonea prin piaţă, aplecat, una cu iapa. Tarabele i se înălţau în cale ca nişte ruguri stinse, stolurile de gîşte, împrăştiate ca stropii de var sub mistria zidarului, fugeau gîgîind speriate, podeţele peste care alerga, trosneau, scîndurile muşcate de caiele pîrîiau, praful învîrtejit sub copite sfîrîia, înălţîndu-se în văzduh ca o trîmbă de fum.

Iapa aceea năzdrăvană băgase spaima în toţi tîrgoveţii. Gonea împreună cu călăreţul spre fierărie, apoi o apucă pe drumul împărătesc, spre depărtări în care şi începuseră a bubui tunurile acelei groaznice stihii ce se numeşte război.

— După el, porunci locotenentul, sărind pe un alt cal şi tot detaşamentul, încolonîndu-se doi cîte doi, porni prin pulberea drumului după Matěj. Şi se părea că-i cea mai aprigă bătălie din cîte au fost vreodată. Paloşe nevăzute vîjîiau pe lîngă urechile cailor, ostaşi necunoscuţi gemeau, dîndu-şi sufletul, şi stropi de spumă albă cădeau pe frunţi spintecate, şiroind de sînge. Ieşind în pragul casei, părintele Volman făcu, larg, semnul crucii în gol, zicînd:

— Şi-mi ridicai privirea, şi, vai, un cal năzdrăvan văzui, iară cel ce-l stăpînea, moartea era. Şi-n urma ei se înălţau, mari, flăcările gheenei.

Femeile izbucniră în lacrimi. Nu mai conteneau plîngînd. Îşi întindeau braţele după caii fugari, uitînd că bărbaţii lor erau alături, strîngîndu-şi pumnii şi muşcîndu-şi pînă la sînge buzele.

Deodată, în mijlocul unui morman de pietre, se auzi un glas argintiu. Îndreptîndu-şi privirile într-acolo, femeile o zăriră pe Pepina, pe care nici n-o zăriseră pînă atunci. Zăcea pe caldarîm, aproape fără cunoştinţă (şi asta o scutea de dureri), galbenă la faţă, încît s-o fi tăiat cît de adînc, n-ai mai fi dat de sînge, şi-n mîna ei ca de mort ţinea ceasul cu lănţugul de aur. Era tocmai ora zece şi ţîrîitul clopoţelului ce se auzi în măruntaiele maşinii fu acoperit de dangătul greu al clopotelor.

— Acuşi naşte, zise madam Venzar, aplecîndu-se peste Pepina. Îi smulse fusta boţită şi văzu sînge, sînge amestecat cu apă.

Ridicîndu-i şi mai sus poalele, văzu între coapse un prunc, mititel ca un căţeluş, şi roşu ca vişina. Lunecase din pîntecele mamei şi plîngea, gîlgîind în gura mare, sărbătorindu-şi de unul singur sosirea.

Era băiat.

Sfîrşit

CUPRINS

Pag.

Prefață III

Capitolul întîi
Orășelul din palmă 1

Capitolul al doilea
Vedenii și visuri 11

Capitolul al treilea
Coșciugul sub stele 32

Capitolul al patrulea
O seară la „Fringhioara" 46

Capitolul al cincilea
Îngerul de marmură 63

Capitolul al șaselea
Pățania lui Matěj Řezáč 75

Capitolul al șaptelea
O seară la Ķchón 88

Capitolul al optulea
Noaptea cad stelele 103

Pag.

Capitolul al nouălea
O întîlnire matinală 116

Capitolul al zecelea
Poarta lui Trantinec 129

Capitolul al unsprezecelea
Patlagină și salbie 144

Capitolul al doisprezecelea
Primarul cade la pat, lovit de boală . . . 164

Capitolul al treisprezecelea
Pelerinaj cu spiridușul muntelui 179

Capitolul al paisprezecelea
Zodia Fecioarei 196

Capitolul al cincisprezecelea
Sărmanul cînepar 213

Capitolul al șaisprezecelea
Cîntecul de nuntă 231

Capitolul al șaptesprezecelea
Cum ocîrmuiește dumnezeu lumea 244

Capitolul al optsprezecelea
Fiecăruia ceea ce i se cuvine 260

Capitolul al nouăsprezecelea
Portretul domnului Florián 272

Capitolul al douăzecilea
Un minut după ceasul al doisprezecelea . . . 293

Capitolul al douăzeci și unulea
Față în față 303

Capitolul al douăzeci și doilea
Împăratul trimite solie primarului . . 318

Capitolul al douăzeci și treilea
Praful de sub copite 329

Responsabil de carte : E. Toropoc
Tehnoredactor : I. Gheorghiu
Corector : H. Abraham

Dat la cules 15.02.61. Bun de tipar 15.03.61. Tiraj 25.145 ex. Hîrtie tipar de 50 g/m². Ft. 700×920/32. Coli ed. 16,81. Coli de tipar 11,25. Ediția I. Comanda 4953. Planșe tiefdruck 1. A. nr. 01226. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 885--31=R

Tiparul executat sub com. nr. 10.317 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", București — R.P.R.

În colecția
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
vor apărea :

L. N. TOLSTOI

După bal
nuvele

TITUS POPOVICI

Setea
roman, partea I

TITUS POPOVICI

Setea
roman, partea a II-a

EUGEN JEBELEANU

Versuri

EUGEN BARBU

Tereza
nuvele

RABINDRANATH TAGORE

Nuvele

Lei 5